

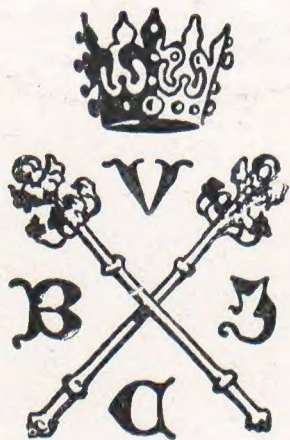
Biblioteka Jagiellońska.

VI. cl. 780.

Teol. 5093.

VI. a. 180.

343

CIMELIA

5 mar. 40 fm

I No 11

Ludwika z Grenady

1878. I. 10.

449.

1289.

Przewodnik

Grzesznych Ludzi.
ktory to wszystko pokazuie:
co ma czynic Chrześcija-
nin od początku nawro-
cenia swego / aż do
doskonalości.

Wiedawno z Hispańskiege ięzyka m
Włoski / a teraz dopiero z Łatohie =
go na Polski przelożon y
Zdostatecznym Regestrzy kiem na Koncu.

DEUTER. XXXII
Bóg Boże / aby ludzie baczyli na przykazy
czy / ninieysze rozumieli / a opatrzne
przeglądali.

Cum Gratia et Priuilegio, S. R. M.
W Krakowie v Mattheusza
neychera. Roku 1570.

Cim. D. 343

BIBLIOTHECA UNIV.

JAGIELLOŃSKA

Stanisław
Warszewicki Scholastik
Koscioła Gnieźnieńskiego / Czy-
telnikowi łaski y wśego do-
brego / od Pana Boga
... żada. ...

Szyszek postępe
Nauki Chrześ-
kiej / potrzebne
zbawieniu / we dwo rzecza
leży: z których jedna podawa-
świecenie wmyślowi naszymu
aby tajemnice Boskie około spra-
wy zbawienia ludzkiego / ktho-
rych z przyrodzenia swego do-
świadczyć / prawdziwie
znał: a przystym z daru B-

21 ij

Przedmowa.

Świętego mocnie ym' wwie-
 zyt. Do czego sie ściągają człon-
 ki Wiary Chrześcijańskiej / y w-
 szystek ich potrzebny wykład.
 Druga sie bawi około wolej na-
 szey: aby była ku Pánu Bogu ná-
 wrocona / pod wola iego święta
 oodbita / ku Miłości iego pobu-
 dzona / y ku świętemu a poboż-
 nemu życiu / iakie przystoi powo-
 m ku Królestwu Bożemu /
 wiedziona. Obiedwie the
 y wespolek z sobą chodzą: a
 przez drugiey stać niemo-
 żna. Wiara prawdziwa / iest
 ament duchownego bu-
 bez ktorey wszystkie v-
 ty nalepże / (iako by-
 niech) Pánu Bo-
 ne / wedle słow
 : Bez Wi-
 ry nie

Przedmowa.

ry nie iest rzecz podobna / aby sie
 kto Pánu Bogu mogł podobać.
 Za sie iesli k' niey nieprzystapi po-
 słuszeństwo wolei naszej ku pe-
 nieniu wolei Bożey / przez wi-
 rowanie złych uczynków / a czy-
 nienie dobrych / Wiara nie iest
 pożyteczna wedle słow Pán-
 skich: Niekaždy ktory mi mówi *Matth*
 Pánie / Pánie / wnidzie do Kro-
 lestwa Niebieskiego: ale ktory
 czyni wola Oycá mego. A nie-
 tylko nie iest pożyteczna / ale też
 y ciężke brzemie ná the kładzie /
 ktorzy posłuszeństwa do niey nie
 przydawają. ponieważ *Sluga* *Luc. 12.*
 wiedzac wola Pána swego a nie
 czyniac iey / wiele plag będzie
 łaran. Oboiá thedy náuka lu-
 dziom Chrześcijańskim ma być
 podawana: a wsakże sie nie kie-
 A in dy tres

Przedmowa.

Dy trzecie / iż iedne wiecej przed-
sie kora / niżli druga / ci ktorzy
pół albo wczaję ci / ktorzy czy-
tać albo słuchają. Jako widzi-
my tego niebezpiecznego wieku: w
którym Nieprzyjaciół wiele ka-
kolu / y obledliwych Nauk prze-
ciw Wierze Powstęchney / na-
śladają Koli Páńskiey. A tak
Piśmą y Nauki tych czasów / o-
kolo wyrwania tego kałolu y
wyprowadow Wiary / po wietšej
części sie bawia. Co acz sie bar-
zo potrzebnie dzieie: a wśakże
widzimy / że nie iest takowe bu-
dowanie w życiu y pobożności
Chrześcijańskiej / iako pierw-
szych czasów: gdy okolo Wiary
była wielka zgoda / a ku życiu
Chrześcijańskiemu Nauki sie
wiecej obracały. Teraz wywo-
dy oko-

Przedmowa.

Dy okolo Wiary przeciągne-
druga część okolo powin-
nywota Chrześcijańskiego / y
słuszeństwa wolej Bożej
biada: y ludzie iej za tym non
Nauk zatrzaśnieniem / nie tak
różni przyniia: a też iedno tak
twiey / niżli drugie przychodzi.
Łatwiey bowiem wiedzieć y wie-
rzyć / niżli czynić / y ta droga iść
oktorey Pan powieździeć raczył:
Ciężka fortká i wasta droga iest /
ktora wiedzie do Żywota: y ma-
łoich iest / ktorzy ja najduia. Tam
nietrzeba / iedno rozum powol-
ny ku nauce przywieść: ale thu-
rzeba wola swa złomić / y same-
go siebie y żądze swe skązone (co
iest rzecz natrudnięysza) zwycię-
żyć / y w iarzmo Páńskie wło-
żyć. A tak rzadko teraz Chrze-
A iiii ścija-

Przedmowa.

Janie we wszystkich staniach/
 i te pnia ku prawdziwey boia-
 zni Bozey/ku mocnemu postano-
 wieniu woley swey: aby nigdy
 Dania Boga prze żadna rzecz na
 świecie / Grzechem Smiertel-
 nym nieobrazili/ku czystości ser-
 ca/ ku miłości Bozey aż do wz-
 zgardy samego siebie/ tudzież ku
 wprzeymey miłości przeciw bli-
 żniemu. nakoniec ku naśladowa-
 niu żywota Pana naszego/ y Swie-
 tych iego/ ktora jest napewnien-
 ścią drogą do zbawienia: iako on
 sam raczył powiedzieć: Kto mie
 naśladowie/ niechodź w ciemno-
 ściach/ ale będzie miał światłość
 żywota. Ani sie o to pilnie stara-
 ia/ aby w żywocie duchownym/
 y w Cnotach ym daley tym bar-
 dziej postępowali/ iako Prorok
 powie

Przedmowa.

powiedział: Poyda z siły ku do ^{Psalms: 93}
 bremu/ wsile ku lepszemu: y tak
 ogladaia Boga nad Bogi w Sy-
 onie. Al onoby to pożytecznien-
 ścią Chryścijanom/ ktorzy wzie-
 li Pomoczną Wiare od Przod-
 kow swych/ w niey sie prawie z-
 mlekiem macierzynskim wychowa-
 li y zrosli: aby sie potym iuz wie-
 cey dowiadowali/ ktora jest wo ^{Rom: 12}
 la Boża dobra/ iemu wdzięczna
 y doskonała a wedle niey sie w-
 uczynkach dobrych obieraiac /
 przyścia Pańskiego oczekiwali.
 iako nas Apostoł Swiety napo-
 mina mowiac: Okazala sie łaska ^{Tit: 2}
 Boga/ y zbawiciela naszego w-
 wszystkim ludziom/ uczac nas: a-
 byśmy sie zarzekwży wszystkich
 niepobożności/ y zadz światła
 tego/ trzeźwie y sprawiedliwie
 A v y po

Przedmowa.

y pobożnie żyli na tym świecie/
oczekawaiac błogosławionej na-
dzieie/y przyścia wielkiego Bo-
ga/ y Zbawiciela naszego **J**esu-
Chrysta/ktory sie sam wydał za
nas: aby nas odkupił od wszel-
kiej złości/ y oczyścił sobie lud
własny/ dobrych uczynków
naśladowacy. Za którym postęp-
kiem/ nietylko by ludzie gniew
Boży/ktory nad nami wisi/ ta-
twiey ublagali: nietylko by sobie
łaskę jego obficie zyskowali/ ale
by też i ten pożytek odnosili/ żeby
nie tak latwie w rozmaite błędy
Kacerzkie wpadali: latwieyby
mogli rozoznać między prawdzi-
wą a fałszywą nauką/ zpomaga-
nia Ducha Bożego. Bo ta świat-
łość idzie za czystością sumnie-
nia/ y pełnieniem wolej Bożej/
tak

1 Ioan. 2.

Przedmowa.

tak iako sam Pan wieczna pra-
wda powiedziec raczył: Jesli ^{Ioan. 7.}
kto zechce wola Boga/ Oycę me-
go czynić/ da rozsadek o nauce:
iesli jest z Boga. A tak iż ta w-
tora część nauki/ jest tym/ ktorzy
sa z łaski Bożej w Wierze ugrun-
towani/ pożyteczneyssa/ a mało
o niey tezykiem Polskim pisanos-
załecamci/ moy namilszy Brat-
cie/ ty Książeczki: naprzod his-
pańskim/ pothym Włoskim te-
zykiem napisane/ a teraz już na-
Polszczyzne przelożone. Kto-
re opusciwszy wykład członków
Wiary/ (bo tym sa pisane/ ktorzy
ie już wedle potrzeby rozumie-
ia na tym sie bawią: iakoby cz-
łowiek nie tak umieć albo mo-
wić/ iako czynić nauczyły: iako-
by wola jego Pánu Bogu poży-

Przedmowa.

stały / tu niemu ia nawróciły / y
tu Chrześcijańskiemu życiu poz-
budziły: wkazuiac y kładac nam
przed oczy w pierwszey części
rzeczy nasze ostateczne / które w
Wierze wyznawamy: Sad Bo-
ży po śmierci / Królestwo Bo-
że / Piekło / Dobrodziejstwa mi-
łego Boga / y inſze rzeczy: które
nas od Grzechu odwieść / y tu
Pánu Bogu przywieść mogą.
A we wtorey części / co mamy
czynić: abyśmy wedle świętego
wezwania Wiary naszej przy-
stojnie żyli / dawaiac do tego
króciutkie nauki / wyiete z za-
konu Bożego / y z nápowinania
y Przykazania iego. A iż do te-
go człowiek sam z siebie siłynieć
niemoże / ońrom wspomozenia
łaski Bożej: która Pan Bog za
godnym

Przedmowa.

godnym używaniem Sakramen-
tow / z kthorem iest łaska iego
przez zasługę Meſi Pána Chri-
stusowej złączone / y za náboż-
ną Modlitwą dawać raczy: acz-
kolwiek tu nic o Sakramenciech
niepisano / iednak náro miejsce
tu końca naydzieſz / nábożne ro-
zmyślania przed przyymowa-
niem Sakramentu Ciała y Kr-
wie Páńskiej / y po przyymowa-
niu. Naydzieſz theż krotkie y
bárzo pożyteczne nauki / okolo
sprawy żywota twego: któreć
zarázem pochop tu Modlitwie /
y goracym żądnościam łaski Bo-
żej pokaże. Dálſzego zalecáma
te Książki niepotrzebuia: bo sam
da Pan Bog poznaſz / iákoć bez-
da pożyteczne. Jedno cie napo-
minam / ábyś ich láda iáko nie-
czyta!

Przedmowa.

czytał z umysłem rozerwanym/
 ale na ten czas kiedy go nalepiey
 w spokoju: albo wstawszy rano
 po Modlitwie: albo wieczor/
 gdy bedziesz od innych prac y my
 ślenia wolen/Pánu Bogu dzie-
 kuwać/ktoryć takowych poszczodo-
 kom dodawa: przez ktore twar-
 de serca nasze/naprzód ku prze-
 staniu y wiarowaniu grzechow/
 potym ku prawdziwey Służbie
 y Miłości Bóżej/pobudzane
 być mogą. A jeśli sie nie wśyt-
 ko zgodzi staniu twemu/álbo nie
 wśytkiemu zarazem będziesz
 mógł sprostać:prze to ich nie od-
 rzucay/ale sie często wracay do
 nich. Włażec Pan Bog/gdy be-
 dzieś czytał z vprzeyma chucią:
 co tobie będzie pożyteczno/y cze-
 mu będziesz mógł sprostać. A z
 namnięya

Przedmowa.

namnięwego wzruszenia y po-
 lepszenia / iemu dzięki dawać:
 jeśli sobie chcesz wietśza łaskę y
 dary wniego zasłużyć. Bo temu
 kto wdzięczen / będzie dano: a Luce. 6.
 od tego ktory niewdzięczen / y
 to co sie zda mieć / będzie odieto.
 Z tym cie Pánu Bogu pole-
 cam: a do pilnego czytá-
 nia sámych Książek
 odsyłam.

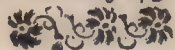

ta xixixix jest /
sta panien bethany
misi wpczynien

List 1.

Pierwsze Xię- gi / Ktore wiada ku nawro- ceniu Grzesznego.

Ktore w sobie zamykają krotkie
napomnienie / ku dobremu &
pobożnemu żywotowi.

Częp. 1.

S Gwiada Pi-
sno Bóże : iż przed
chymnieli pAn Bóg
zborzył Miasto y Kio-
lestwo z Jerozalem /
przez Nabuchodonozora Krola Baa-
bilonskiego / rzekł do Proroka Hiero-
B miastu

Przewodnik

Nier. 36. miaśa te słowa: Weźmi Księgi niepi-
sane/ y napisz w nich wszystkie te słowa/
ktorem ia wyrzekł przeciw Judzie/ y
przeciw Izraelowi od tego dnia / Kto-
regom począłz toba mówić/ aż do dnia
dusieyszego: a przecięci ie przy bytności
ludu wszystkiego owo śnadszysiac dom
Juda wszystko zte/ ktore iemu myśle w-
czynić/ nawróci sie każdy z nich/ od dro-
gi sweystey: a iabych im był miłościwo/
y grzechy ich przepuścił: y przestat im
posyłać tey kazi/ ktoram naznaczył.
Y powieda wnet Pismo: iż gdy napis-
ał Baruch Kancelarz tego Proroka te
słowa/ y czytał ie przed ludem/ y przed
Przetosionymi tego: padła takowa bo-
iaśń y strach na nie/ że patrzał ieden du-
giemu na twarz zdumiałwszy sie/ przez
wielkość onych rzeczy ktore słyszał.

**Dojrz-
wał Bo-
ski tu w-
budze-
rc
b.** Toć jest / Braciśku miły / posrjodek:
ktorego Pan Bog wysł na on czas/ y o-
nych wiele czasow/ ku wzbudzeniu i-
ludzkich/ y odwrocentu od zley ich dro-
gi. iako iednego miedzy nawajniejsz-
mi a nasilnieyszymi/ ktore ku temu
lezione być mogą. Abowiem takie

Księgi pierwsze. 2.

wielkie rzeczy są: Kthore słowami tego
Boga/ y Pismo święte / y wyznanie
Wiary naszej opowiada ku zaleceniu y
zaptacie cnoty/ y ku ohydzeniu y zaptas-
cie złości: iż gdy by ie ludzie pilnie czy-
tali y wważali y siebie/ niebyłaby rzecz
podobna/ aby sie wiele kroć serce ich
bárzo zmienić niemiat: obaczając ztad
wielkie niebezpieczeństwo/ y nieopatrzo-
ność w ktorey żywia. A dla tego iedną
z rzeczy/ ktore pragnął Prorok dać za-
lekarstwo na takowe zte/ była ta/ gdy
mówił: Jest lud bez rady/ y bez bacze-
nia: day Boże/ aby sie obaczyli / y wy-
rozumiełi/ y pilnie przeglądali ostate-
czne rzeczy/ ktore na nie przyść mają.
Abowiem za prawdę by to ludzie czyni-
li/ iakoby czynić mieli. niebyłaby rzecz
podobna/ aby długo trwać mieli na tak-
zley zatrąconey drodze/ Kthora ku w-
padku wstawić nie idą.

Lecz idą tak pijani/ y tak wtopieni
w miłości rzeczy tego żywota: niektorzy
szukając mårney cści/ drudzy mårtno-
ści/ drudzy roskoszy/ drudzy Wzrostu/
Dostojenstwa/ zachowania/ y innych po-
dobnych

Przewodnik.

dobnych korzyści: że będąc zabawieni
y zaduszeni staranieniami gorąca miłości
tych rzeczy/ nie mają czasu/ ani oczu /
ani serca: aby maluczo sami w sie we-
šli/ y otworzyli oczy ku oglądaniu tego
wszystkiego. Przeto sprawnie o nich mo-
wi Prorok: Słatał się Efraim/ iako go-
lab osutany/ który serceniema. Bo
aż ludzie w grzechach zaśli mają serce
ku miłości/ obmyślaniu/ y rozmyślaniu
rzeczy tego żywota: ale go niechca mieć
ku rozmyślaniu o onych drugiego żywota
ta: które są tak wielkie / y tak dsiwne:
iż namnieysza z nich / ktoby pilnie oba-
żał / mógłaby je ku sumnieniu przy-
wieść / y ku poznaniu ich błęda. Z tey
przyczyny zdało mi się za potrzebne
rzecz aby tu nieco z takowych rzeczy
przed oczyma potoczył temu/ kthoby chciał
czytać: a napisać na kstat Jeremiaśa
Proroka nietylko metki: które p. Bog
sprawil dla zlych ludzi: ale też odpoczy-
nienie y odpłaty/ które dobrym nago-
tował: aż aby wysłyszawszy y wyrozumia-
wszy te rzeczy/ iako mowi Prorok/ na-
wrócili się niektorzy od zley drogi swo-
iey:

Księgi pierwszej. 3.
tey: a żeby ie pan Bog za tym raczył
przyjąć / y być miłościw / y wybawić ie
od mat: kthoremi zagroził w Piśmie
swoym świętym / wszystkim takowym.

O Rozmyślaniu Śmierci. Cap. 2.

Błogosławieństwo teby od tego/ co iest
bliższego przed oczyma naszymi /
y ku naszemu rozmyślaniu:
wspomni sobie / Bracie mity / iż iest
Chrześcijaninem / y iestes Ciłowiekiem:
Z tey strony/ iż iest Ciłowiekiem/ wieś
pewnie / że masz umrzeć: a z drugiey iż
Chrześcijaninem / wieś też że masz czy-
nić liczbę z żywota twego / chocia um-
rzesz. W tey części / to iest okolo czynie-
nia liczby / niedopuszcza wątpienia / że
dnego Wiara / którą mamy: w oney /
to iest okolo śmierci / doświadczenie
to / które iest na każdy dzień w oczu na-
szych: tak że sie w tey mierze żaden wy-
mówić niemoże / chocia Cesarz / chocia
y Papież. Przyjdzie dzień / którego do-
czekasz poranku / a lenie wieczora: albo
B iij wieczora

Przewodnik/

Czas wieczora/ a nie poranku. Przydź się dzień
śmierci a niewiesz kiedy/ jeśli dziś/ albo jutro:
ktorego ty sam/ ktory teraz tho pisino
czytasz/ bedac zdrowym y czerstwem na
wszystkich twoich członkach y smyslach/
rozmiierzając sobie dni żywota wedlug
twoich spraw y jadz/ wierzysz sie na toż
z świecą y głowy/ oczekiwając razu od
Śmierci/ y skąnt wczymoney na wysys
stet narod ciłowięcy: od ktorey nie
masz ani Apellacyey / ani Supplicia
Goodi = cyey. Na on czas z strząskiem się potka
na śmierć je że masz opuścić wszystkie rzeczy/ y czas
ci co po- skość śmierci/ koniec żywota/ strach
fajso. pogrzebu/ sposob ciała twego/ że będzie
pokarmem robakow: a nadewszystko
Przypadnie lekniecie okolo dusze two-
iej/ co się z nią będzie działo: ktora na
ten czas jest w ciebie a po dwu godzin
nie wiesz/ na którym miejscu będzie po-
stawiona. Na on czas będzie się wi-
działo / iakoby już był obliczenie przed
Sądem BŻym: a że wszystkie twoie
grzechy na cie skąrgę klada/ i sadu przed
nim przeciw tobie żada. Na on czas
iśnie ogladaś / iako to wielkie że by-
to/

Księgi pierwsze. 4.

to coś tak łatwo popetniał y będzieś
przeklinał tysiąc kroć dzień/ ktoregoś
zgrzeszył: y rostkos ktora cie tu grzechu
przywiodła. Na on czas nieprzestanieś
dziwować się sam sobie/ iako dla tak
lekkich rzeczy/ ktoreś miłował/ pusca-
łeś się na niebezpieczeństwo cierpienia
na wieki tak wielkich boleści/ ktore na
ten czas czuć będziesz poczynat. Albo Rostkos
wiem gdy rostkos przemienie / a sad za ktora
nie poczniesz się odkrywać: ona rostkos/ przemi-
ktora była mała sama z siebie y minęła/ nęta:
zda się iako nic: a ona/ ktora sama z sie-
bie była wielka a dopiero nastawa/ zda
się być daleko większą/ niżli jest. Gdy
się tedy na on czas obejrzyś / że za tak
prozne rzeczy jesteś już na punkcie w-
tracenia tak wielkiego dobra/ y ogła-
dając się na każdą stronę/ wierzysz się ze
wład ogarnionym y wciśnionym/ (po-
niemaj niestawa więcej czasu żywota/
ani jest miejsce więcej pokucie/ a bieg
żywota twego już się dokonat: nad to
ani przytaciele / ani bawoany ktoreś
chwalil/ będą cie mogli ratować: y o-
wszem rzeczy/ ktoreś nawiecy mił-
wał

Batwa-
ny kocha-
nia swia-
ta te go.

wał y bytyć nawdzięcinieysze / na on
 czas mając dać wietrza mek(e) hey pro-
 szę cie powiedz mi / kiedy sie ogladaś w
 tego kresu / co poczyniesz do kad po-
 dzies? co będziesz czynił? tego będziesz
 na pomoc wolał? Wrocić sie na zad /
 nie jest rzeczy podobna: poścapić daley /
 nie jest rzeczy znosna: zostać tak / nieb-
 dzieć dopuszczono: coś tedy będziesz cya-
 nił? **N**a ten czas / mowi **PAN** Bog
 przez Proroka / zaciśni sie **Słońce** (sł-
 chajcie złośliwi) w **Południe** : y wez-
 nie / że sie im zaciśni **Ziemia** w iasny
 dzień: y obroca ich wesele w płacz / a o-
 ścieteczne dni w gorzkość. Coż to za sło-
 wa są / żebyśny sie ich thak bärzo bać
 mieli? **N**a on czas / mowi / zaciśni sie
Słońce w **Południe**. Albowiem gdy sie
 na on czas okazyie złośliwym wielkość
 ich grzechow: y widza / iż **Sprawniedli-
 wość** milego **Boga** iuż im poczy-
 na za-
 myłac koniec żywota y **Pokuty** : wiele
 ich przychodzi ku wielkiemu strachu y
 rozpacz / że sie im zda / iż są opuśczeni
 y odrzućeni od miłosierdzia **Bożego** : y
 będąc ieszcze pośrzod dnia / tho iest
 w kres

Amos 8.

Co iest
 zaciśnię-
 nie słoń-
 ca w po-
 łudnie
 przy
 śmierci.

w kresie tego żywota / (gdzie iest czas
 zaslugi y odslugi) tak sie im widzi / że
 dla nich niemaś mieysca ani zaslugi /
 ani odslugi : ale iuż wśytko iakoby
 zamięniono. **Mocna** iest pasya boia-
 żni / ktora małe rzeczy czyni wielkimi /
 a rzeczy odległe czyni obliczynymi / a tho
 czyni czasem lekka boiażni : a coś wez-
 ni na on czas boiażni / tak sprawiedliwego
 y prawdziwego niebezpieczeństwa?
Wszak widzimy w tym żywocie / ieszcze
 między ich przyiacioly y żyćliwymy : a
 rożdy im sie zda / że iuż poczynają ciuć **Zakoś-
 boleści** potępionych. **Wespotek** są żywi **dobrzy**
 y umarli : a jatuiac **dobrych** / kto-
 re opuśczaia / poczynają cierpieć przy-
 śle meki / ktore sobie przemyslaia.
Maią za szczęśliwe te / ktorzy tu zosta-
 waia : y z tey zazdrości przymnaia sie
 im przyczyny ich boleści. **N**a on czas
 tedy bywa im zamięnione **słońce** w **połu-
 dnie** / gdy do kadkolwiek oczy obroca /
 zda sie im / iż ze wśytkich stron iest zamię-
 niona droga do **Nieba** / a że sie im za-
 den promień iasności nieotwieia. **A**bo
 wiem ielli wejrza na miłosierdzie mi-
 lego

Zakoś-
 dobre
 przy
 śmierci

Przewodnik /

Miloz tego Boga / widzi sie im ze go zlością
 pierdzie swa odpadli iesli na Sprawiedliwość /
 y Spr- zda sie im / ze ius wpada na ich glowe:
 wiedli- a i poty bylich dzien / a daley poczyn-
 wofe Bo a i poty bylich dzien / a daley poczyn-
 ka / czy- być dzień B O i y. Jesli sie ogladna na
 ni strach przestly żywot / wshytek na nie skarge
 slym przj kładzie: iesli na czas ninieyszy / widza ze
 śmierci. ius vmieraja: iesli trofke daley pozja
 rza / widza Sedniego / ktory ich oczekia
 wa aby z nimi na sad zasiadt. Miedzy
 takowymi thedy przyczynami boiaźni /
 co beda czynic? Mowi daley: Ze sie im

Wesole obroci w ciemności światłość dnia ias-
 rzechy / nego. Jakoby rzeki: i rzeczy / ktore im
 wietfa byly zwykly przed tym wietfe wesole
 boleśc v- czynic / na on czas im uczynia wietfa
 czynia boleśc Wesola jest rzecz żywemu chto
 przy boleśc Wesola jest rzecz żywemu chto
 śmierci. wiekow poyrzenie na dzieci / na przy-
 iacioty / na dom swoy / na maietność /
 y nato wshytko w czym sie tocha: lecz
 na on czas ta światłość obroci sie w
 ciemności: abowiem te wshytkie rzeczy
 uczynia won czas wietfa meke / y be-
 da cieższymi kary swoim milosnikom.
 Abowiem jest rzecz przyrodzona / i ias-
 to pywanie y obliczność they rzeczy /
 ktora

Księgi Pierwsze. 6.

ktora miluiemy / czyni wesele: tak o-
 dalenie y stracenie czyni boleśc. A prze-
 to na ten czas miedziatki zchodza z o-
 cju oycy swego / ktory ius vmiera: taka
 ze sie thei y dobra matonka uchyla na
 strone czasu onego / aby ani dala przy-
 czyny / ani tez sama vcierpiata tak okru-
 tney boleści oblicznością swoia. A i
 przychodii czas tak dalekiego odiazdu y
 poiegnania na tak daleka droge / niedo-
 puszcza żalosc obyczajności / ani dawa
 mieśca temu ktory odchodii / aby przy-
 iacioty poiegnat. Jesli kiedy przyshedt
 do tego kresu / obaczysz je w tym wshytko
 kim prawde powiadam : a iesli iescie
 nieprzyshedt / wierz tym ktorzy z tego
 świata jesli. iako mowi Miedrzec : Ci
 ktorzy po morzu zeglują / powiadają o
 niebezpieczeństwach tego.

Część druga.

A Jesli takowe rzeczy potykają czo-
 towieka przed zejściem z thego
 świata: iakie beda ktore po nim
 przyyda: iesli thakowiy jest Tiespor y po-
 Wigilia / iakie bedzie samo Swieto y
 dzień.

Przewodnik.

Sad
Boży.

Co
idzie
przed
stolica
Bo-
ża.

2 Par. 12.

dzien: Powiedzże mi tedy/ co będziesz
czuł oney godziny/ gdy wyszedłszy iuż
z tego żywota wmidziesz w on Sad Bo-
ży sam/ ubogi / y nagi / bez żadnych oz-
bronow/ okrom twych dobrych uczyn-
kow/ y bez żadnego towarzystwa/ okrom
twego własnego sumnienia: a to przed
tak sioła Stolicę/ gdzie nie idzie o ście-
cie/ albo o strącenie żywota docześnie-
go/ ale o Żywot y o Śmierć wieczną.
Nieśli na tym Sadzie ostać się niebe-
dziesz mógł/ iesli wstańiesz na liczbę: i i-
ako wiele będziesz na on czas mglenia y
potu serca twego! iako się zesromoco-
nym nadydiesz! iako żalosnym y opu-
szonym od wszelkiej rady! Wielka sie
stała bojaźń/ y zemglenie serca Króla
Juda/ kiedy wjrzał a ono miecz zwy-
ciństwa Sesała Króla Egiptu/ błyska
po ulicach Jheruzalem/ gdy przez zesta-
niekami docześniey poznali winę wyste-
pu swego przestępcy. Ale co to wszystko
jest porównawsz y onym zesromoceni-
y z wątpieniem/ w którym się oni zlosia-
wi oglądali: Co beda czynić do kad
sie obroca: czym się beda bronić:

Pląć

Księgi pierwsze.

70

Pląć tam mieszca niema/ Pokuta tam
niepomaga/ Modlitwo tam niesłuchają
ia/ obietnic polepszenia na przyszły czas
tam nieprzyymują/ czas do Pokuty nie
bywa tam wyczerpan. Albowiem gdy się
dokończysz ostateczny punkt żywota/ iuż
wiecey niemasz czasu Pokuty: a tak bo-
gactwa/ krewności/ y życzliwość świat-
ta tego daleko mniej pomaga. Albo-
wiem/ iako mówi Medrzec/ niepomaga
ga bogactwa czasu pomsty: ale sama
tylko sprawiedliwość obroni od śmierci.
Lecz srogość tego Sadu ktoby
mógł wypowiedzieć: Wiednym umar-
tym czytamy/ który się włazał przyia-
cielowi swojemu bardo zmordowany y
strapiony boleściami/ powtharżając
wielkim głosem y wzdychaniem te slo-
wa: Żaden niewierzy/ żaden niewierzy:
a gdy pytał przyjaciel/ coby się to rozu-
miało / odpowiedział: Żaden niewie-
rzy/ iako ciasto sady pan Bog/ a iako
srodze karze. Ta potwierdzenie te-
go powiem tu iedną rzecz/ godną wiel-
kiego podziwiania/ o kthorey Święty
Jan Climacus pisał: że się przygodziła
iedna

Pror. 11.

Przewodnik/

Historia Jednemu Zakonnikowi za tego czasu.
z swieto- Powiada ten/ że w jednym Klastorze
go Jana był jeden Zakonnik/ niebarzo ostrożny
Climak w powinności życia swego: który gdy
 przyśedł do kresu żywota/ był zachwy-
 con w Duchu tam/ gdzie oglądał ci-
 skłość y frogosć straszliwą tego ostat-
 cznego Sadu/ którego wszyscy oczekiwamy.
 A gdy potym z osobnego miłosierdzia y sprawy miłego Boga przyśedł k sobie/ odierżawszy czas do Pokuty/ powiada ten Święty: że prosił wszystkich Zakonników/ aby wysli z niego Celle: y zamurowali drzwi cegła y wapnem/ zostat wnatrz aż do dnia śmierci swojej: co byto przez dwanaście lat/ że nigdy z onego miejsca niewychodził/ y znikim żadnego słowa nigdy niemówił: ani żadney insey rzeczy iadł przez wszytek czas/ iedno sam chleb a woda. A będąc w swej Celli sstał iako zdumiały/ rozważając w sercu swoim ono/ co widział w onym zachwyceniu: że też zadowolniał twarz iako wryta ku jednemu miejscu/ nieobracając ier na żadną stronę/ wylewając ostarwiecie wiele

Księgi pierwsze. 8.

wiele też gorących. A gdy przysła go dnia śmierci jego/ wybito drzwi które były/ iakosiny powiedzieli/ zamurowane: y wešliszy wszyscy Zakonnicy na onę pustynia oney Celle/ y prosili go ze wszelką pokorą/ aby do nas wyrzekł iakie słowa ku zbudowaniu y poprawie naszej: y nierzekł/ iedno tylko te same: Powiadam wam w prawdzie/ Oycowio: by ludzie rozumieli/ iako jest straszliwy ten ostateczny kres y sad śmierci niebyłaby rzecz podobna aby kiedy mieli obrazić pana Boga. Te słowa są Świętego Climaka/ który był przy tej sprawie/ y dawa świadectwo o tym co widział: tak iż choćaby ta rzecz zdawała się niepodobna/ a wśakże iż ma tak ważne świadectwo/ nie zostawi miejsca wątpliwości. A tak jest sie czego bac/ obaczając pokutę którą then Święty czynił. a daleko więcej wielkość onego widzenia które widział/ z którego powstała ta frogą pokuta. A żeby to była prawda/ dosyć sie z tą włączuje iż się zgodza z Pismem Świętym/ w którym czytamy one tak sławne sentencye: Po-
 mni

„ Słowa
 „ wó Za
 „ konni-
 „ ków
 „ miera-
 „ tacego
 „ pamięć
 „ godne.

Przewodnik.

Hecl. 7. mni na ostatecznym dniu / a nigdy niebe-
dnie grzeszył. Ponieważ tedy jest tho-
tak zdrowa y tak pożyteczna rada / pro-
szę cie Bracie miły / abyś ia sobie wziął
k myśli rozpamiętawiając y rozważa-
jąc ze wszelką pilnością then Sad / kto-
ry ma przysć. A gdyś jest wiele rzeczy /
które mogą być w tym rozmyślane y roz-
zbierane / przynamniemy cie prosić : aby
od tych trzech nigdy pamięćtwoia nie-
odstępowała. Pierwsza / iaka będzie
czy / kto-
re około
Sadu
Bożego
miałaby
rozmy-
ślenie.

Trzyrze
srogość kazi
mieś za to / żeś Pana Boga obraził.
Wtora / iako na on czas tego będziesz
pragnął / aby mu był słysz / a poznał /
go miłościwym oney godziny. Trzecia /
coby za pokutę rad na on czas czynił /
gdyby był czas do niey wyjęcon dla te-
go / abyś teraz tak żywot swoy postano-
wił / iakoby na on czas chciał / abyś był
na świecie żył.

Sadzie ostatecznym.

Cap. 3.

W śmierci następuje sad każ-
dego z osobna / a potym sad po-
spolity

Księgi pierwsze. 9.

spolity wszystkich / w którym się wypet-
ni ono co mówi Apostoł: Wszyscy ma-
my stanąć przed Stolicą Pana Chry-
stusowa / aby każdy weźmie liczbę zdo-
brego y ze złego / ktore w ciebie popet-
nił. Wiele rzeczy może być rozważa-
no około tego Sadu: ale iedną między
przedniejszymi ta jest / obaczyć z czego
na nim liczba będzie pożądana. Bde-
fukal y wypatrował (mowi Pan Bog) Soph. 1.
Jhieruzaleń / z świeca w rękę. Jest to
ktat mówi Pisina Bożego przez kto-
ry się dawaia znać namnięsze rzeczy /
ktore tam będą na placu: iakie są / kto-
rych ludzie zwykli tym obyczajem / tho
jest z światłem szukać. Abowiem nie-
będzie iedney tylko prośney myśli / ani
iednego punktu czasu ile strawionego /
ktoryby nie był policzon na liczbę na o-
nym Sadzie. Komu nieuczynia podzi-
wienia one słowa Zbawicielowe: Mat. 12.
prawde powiadam wam: że z każdego Prożne
słowa prożnego / ktorekolwiek wyrzekł słowo:
ludzie / liczba czynić będą dnia Sadne-
go. A jeśli z tych słow / ktore nikomu
nieuczynia ani ile ani dobrze / ma być po-
żądana

Przewodniká/

žadana liczba: co będzie z słow nieucz-
ciwych! co / z myśli plugawych! co / z
rak krowawych! co / z oczu cudzożnych
co nakoniec ze wszystkich czasu żywota
na ztych uczynkach zmarhanego? Jesli
to jest prawda / (iako jest) co sie moze
powiedziec o tym Sądzie / co by nieby-
to daleko mnieyszego / niżli sie tam po-
każa! Jaki strach y lekniecie padnie na
człowieka / gdy przed oblicznością tak
wielkiego Senatu każa mu liczba czy-
nić z iednego słowa / ktore wymowit
ktoregokolwiek dnia bez potrzeby! ko-
go nieprzyprawi o wielkie podziwienie
nowe tho pytanie! ktoby to był śmiał
rzec / gdyby tego był Pan Bog wyrzec
mieracyt! Który Król kiedy pośadał
liczby od sługi swego z zelaska od wste-
gi? O głębokości Wiary Chrześcijań-
skiej / iaka jest wielka czystosc sumnie-
nia ktorey uczysz: iako ciastna liczba / ktore-
rey z niego pośadaś: a iako frogi sad /
ktorym ie karzesz? O iakieś będzie ze-
sromocenie / ktore tam zlosliwi podey-
ma: gdy wszyscy zloczynstwa / ktore za-
krywali murami y przykryciem domow
swoiich /

Glebo-
tofk Wi-
ry Chrze-
scijan-
skiej.
Zesromo-
cenie z o-
biawie-
nia ztych
uczyn-

Księgi pierwsze.

10.

swoiich / y wszyscy plugastwa y sirosno / uczyn-
sci / ktore popełnili przez wiele czasu tow na
we wszystkich katach y skrytościach su-
mienia swego / beda na rynku zarazem
wywołane / y wysłuchane od wszystkich
świata! A kto będzie miał tak czyste
sumnienie / ktoryby niepożat od tego
czasu sarby mienic / ybać sie tey sromo-
ty? Abowiem iesli człowiekowi jest
rzecz tak sromieśliwa / odkryć thylko
Spowiednikowi biedy swoje / takowym
obyczajem tajemnym / iaki siena Spo-
wiedzi zachowywa / is i eż wiele ludzi
taia grzechy swoje / y zostawiaia w sta-
nie potepienia / aby iedno thego sromu
niepoczuli: co za srom będzie przed Bo-
giem y przed wszystkimi wiekininieys-
zymi przestłymi / y ktore przydź maia?
Będzie to tak wielka sromota: is / ias
to mowi Prorok / beda wolać na gory
y mowic: O Gory padniecie na nas / y
pograżcie nas w głębokości / gdsiebysiny
z tak wielkim pohąmbieniem widziáni być
niemogli. Ale nad to wszystko / będzie
straszliwsze oczekiwanie gromu skazni o-
ney ostateczney: Podicie / przekleci / w
C ij ogień

Ose 11.

Mat. 17.

Przewodniká/

otień wieczny: który iesth zgotowan
 Szatanowi y Aniolom iego. Co pocina
 niebezpieczni z thymi słowy: Jesu ledwie
 Job. 26. mojem/ iako mowi Job Swiety/ sly
 sec namnięysze slowo iego: ktho bedzie
 mogt cześć tego tak strasliwego glosu
 Maiestatu iego: Ten glos tak bez
 dzie ogromny/ y tak wielkiey mocy/ se
 od niego otworzy sie ziemia we mgie
 nie niocka/ y beda wrzuceni y pograzeni
 zlych 16. w otchlan ci wshyscy: ktorzy/ iako mo
 go bedzie: wi tenże Job/ tu przy bebnie y skrzypia
 ogromny cach sobie pokrzykali/ y kochali sie w
 Job 21. sladkości muzyki rozmaitych instrumen
 tow/ y trawili dni swe na roskosach y
 proznościach świata tego. Then wpa
 Apoc. 18. dek opisuje Jan Swiety/ w Obiawie
 niu tymi słowy: Widziałem/ mowi/ An
 iola który zstepowat z Nieba z wielką
 mocą/ y z taką iasnością je sie od niego
 oświecił wshyską ziemią: y zawołał
 wielkim głosem mowiac: Upadło w
 padło wielkie ono Miasto Babilon/ y
 osłato sie mieszkaniem Szataniskim/ y
 stroża wshyskich duchow nieczystych/ y
 wshyskich ptakow plugawych y brzy
 dliwych

Upadł
 Miasto
 Babel
 ludzi
 świata
 tego:

Księgi pierwsze. II.

oliwych: y przydawa wonet Ewangelia
 sta mowiac: Y widziałem iednego Ana
 iola mocnego / a on podmost kamień
 iakoby młynski wielki / y wrzucił ij w
 morze mowiac: Takowym pedem bez
 dzie wrzucono ono wielkie Miasto Ba
 bylon w gtebość / a nigdy na wieki
 nie będzie wyieto z takowey gtebości.
 Takowym tedy obyczajem upadną sli
 w one przepaść/ y w one wieże ciemno
 ści y zamieszania. Alektory ięzyk będzie
 mogt wymowić wielkość y rozmaitość
 mat/ kthore tam będą cierpieć: Tam
 będą gorzeć ich ciała w żywych płomie
 niach/ kthore nigdy nie zagasną: tam be
 da postawione dusze ich/ gryzac sie y ies
 dzac same w sobie onym robakiem/ ktho
 ry grysie sumnienie/ a nigdy gryść nie
 przestanie: tam będzie wieczny ptacz y
 zgrzytanie zab/ ktorym tak wiele rązow
 groża Pisma Boże: tam niebezpieczni zo
 drutney rozpacz y iadu obroca gniew
 przeciw Panu Bogu/ y sami przeciw
 sobie: y będą ciała na sobie kęsać rwac
 w sobie wnetrznosci od wzdychania: ze
 by ścinać y drapać / iako wściekli/
 C ię ciała

Mat. 8.
 13.
 22.
 24.
 25.
 Luc. 13.

Przewodniká/

103.

ciata swe własnymi pąznościami/ bluz
 śniac y stworzając zawidy Sedziego /
 ktory ie zdał na takie meki Tamkąd y
 z nich będzie przeklinat swoy niefortun-
 ny stan/ swoie nieśczęsne narodzenie/
 powtarzając wstawicinie ono żatofne
 narzekanie y słowa Jobowe: aczkolwiek
 inšym umysłem/ y daleko roznym oby-
 ciałem / niżli są od niego wyrzeczone:
 Niechay przypadnie on dzień/ktorego
 sieia narodził: y noc/ktorey powiedzia-
 no/że jest poczet ten człowiek: on dzień
 niech sie obroci w ciemności/ niechay
 Bog niema pieczy o nim/ niechay nie-
 będzie oświecon światłem/ niechay
 będzie zaciemion ciemnościami/ y cieniem
 śmierci: niechay będzie pełen zacieme-
 nia y gorzkości: one noc niechay zamię-
 szał wicher ciemny: niechay niebędzie po-
 tojon w liczbie dni am Nieściacy przez
 rok. Ciemu mie niepochwycita śmierć
 w żywocie matki moiey? Ciemu zara-
 zem nieumarł/ skoro sie narodził?
 Ciemu jest wzięt na tonó? ciemu mi-
 jest dan pokarm y pierś? Tacy thedy
 będzie tam muzyka/ te pieśni/ te utrzą-
 nte

Księgi pierwszej.

12.

nie wstawicinie onych nieśczęsnych.
 O przeklęte izytki/ktore żadnego inše-
 go słowa mówić niebędziecie/ iedno blu-
 źnierstwa: o mizerne vsy/ktore nie in-
 šego słyszeć niebędziecie/ iedno stęka-
 nia: o nieśczęsne oczy/ktore ni nać in-
 šego niebędziecie patrzyć/ iedno nanie-
 dze: o niedzne ciała/ktore żadney iney
 ochoty mieć niebędziecie/ iedno pto-
 mienie. Jako stana na on czas ci/ktory
 wsytek swoy żywot strawilina zbitych
 y rostkach. O jako krótka roskos/ tak
 długi powroz nędzy uczynita: o głupi a
 nieśczęsni/ co wam teraz pomoga wa-
 sytkie ony losy/ w ktorychescie sie przez
 tak krótki czas wesełili/ gdyś teraz już
 wiecznie płaciecie. Kedy sie podziaty
 wasze bogactwa? kedy są wasze skarby?
 kedy są wasze roskosy y pociechy? Ni-
 neto siedm lat obfitości/ a nastaty siedm
 Gen. 41.
 drugie tak wielkiego nieurodzaju/ że
 pożarty wsytki obfitość przeszłych tak
 dalece/ iż iej żaden znał niezośtat. Do-
 konata sie chwata/ wasza/ a szczęście wa-
 še wtonelo w tym morzu boleści. Przy-
 bliście ku thakiey suchości/ że y iedney
 C. iiij kropie

Przewodniká/

Lucas 15.

trofie wody wam thám niedopuszcza/
abyście tak długie a okrutne pragnie-
nie/które was trapi/ ochłodzić mogli.
A nietylko wam niepomozie wasze pier-
wsze szczęście/ ale y owszem to jest/które
was daleko okrutniey męczyć będzie.

Iob 24.

Abowiem się tam wypelni/ co powie-
dzał Job Święty: Jś słodkość stoła
czy się robaki: kiedy/ iako wyklada S.
Grzegorz/ pamięć rozkoszy przestych
uczyni/ że się im będzie zdała wiecicha
gorzkość niniejszych boleści/ wspomni-
nając iako siena on czas widzieli/ a ias-
ko się zaś teraz widzą: a iako za ono/ co
tak przedko przeminęło/ cierpią tho co
nigdy nieustanie. A ten czas iasnie po-
znają zdradę Nieprzyjaciela: a wyro-
zumiawszy iusł liczbę wszystkich spraw/
poczną (aczi nierychto) mówić one slo-
wa Mądrości: O my niešťczęśliwi/ ias-

Sapien. 5.

ko to iusł teraz widzim/ iakośmy się byli
obłądili wszystkie droga od prawdy/ a
iś światłość Sprawiedliwości na nie-
oświećili/ y słońce rozumienia nie we-
šlo na nas. Spracowaliśmy się na dro-
dze złości y zatrącenia/ y chodziliśmy p-
drogach

Księgi pierwsze.

136

drogach trudnych y ostrych: a droga
Pańska jest tak gładka/ alesmy iey nie-
umieli naleść. Co nam pomogła nasza
pycha/ y chłuba z naszych bogactw?

Przeminęły the wszystkie rzeczy/ iako
cień kłosa ginie: albo iako łódź która
płynie po wodzie/ a po sobie znaku nie-
zostawiaie ktoredy biegła. Takowe slo-
wa mówili w Piekle ci/ ktorzy zgrzeszy-
li. Abowiem nadsiecia zlosliwego jest
iako plewa/ która wiatr rozwiwa: al-
bo iako piana morska/ która rozbija wo-
da: albo iako dym/ który się wnet roz-
chodzi na powietrzu: albo iako pamięć
gościa iednego dnia przemijającego.

Toc są lamente/ toć jest żalosc/ ta wie-
czna Pokuta która tam czynią zlosli-
wi/ która tam nie niepomozie: ponie-
aż już przeminął czas pomocy. Chodź
cieś tedy teraz po ki jest czas/ wyktorzy
macie vsy ku słuchaniu: a wysłuchajcie
rady zbawiennej/ którą wam dawa P.

Bog przez Proroka mówiac: Dajcie Hiere. 13
chwałę Panu Bogu waszemu/ po ki się
niezaczni dzień/ po ki na was nieupa-
dnie noc ciemna śmierci/ po ki się nogi

C v wasze

Przewodniká/

Luce 21. wáše nie poczynają obrazac o gory one
chmurne/ ná ktorych będziecie oczekia
wać światłości/ á wam sie obroci w
ciemności y w cień śmierci. A sam Pan
lepiej niżli wszyscy wiedząc wielkość te
go niebezpieczeństwa/ w czasie nas prze
szegł w Ewangeliu mówiac: patrzy
cie/ aby niebyły obciążone serca wasze
obciążstwem/ y opilstwem/ y staraniem/
y myślami tego żywota: áżeby ná was
nieprzyszedł strząśnię on straszliwy dzień
Abowiem iako złodziey ma przyść ná
wszystki/ ktorzy mieszkaia ná obliczno
ści ziemi. A przeto czujcie/ á modlcie
sie ná każdy czas/ abyście mogli być go
dni wybawienia od tych wszystkich złych
rzeczy/ ktore máia przyść y okazać sie
przed Synem człowieczym.

W Chwale Błogosławio nych Cap. 4.

W potępieniu y skażni potępio
nych/ nástępnie wnet zapłata
y chwata dobrych: kthora jest
ono szczęśliwe Królestwo/ y on błogo
sławio

Księgi pierwsze. 14:

stawiony Żywot/ kthory im Pan Bog
nagotował od początku świata. Jaki
to jest Żywot/ nie są dostateczne żadne
języki/ ani Angielskie/ ani Ludzkie/
aby tho mogły wymówić. Ale żebyś
miał iaką wola y poznanie tego/ słus
chaj króćucisko tego/ co mówi Świę
ty Augustin w iednym Rozmyślaniu
swoim tymi słowy: O Żywocie zgotow
wany od Boga prze przyiaciły tego/ **Aug. Me
dit. Ca. 22.**
Żywocie błogosławiony/ Żywocie bez
spieczny/ Żywocie spokojny/ Żywocie
cudny/ Żywocie chędogi/ Żywocie cys
sty/ Żywocie Święty/ Żywocie kthory
niewieś o śmierci/ Żywocie bez wciśku/
bez vtrapienia/ bez boleści/ bez frasun
ku/ bez skaży/ bez turbacyey/ bez roz
maitości/ bez odmiany: Żywocie pełny
wszelkiej piękności y doskonałości/ g
dzie niemaś nieprzyaciela ktoraby szkodził/
ani rozkoszy ktoraby zmasała/ g
dzie jest maitość doskonała á żadna boiaźń/ g
dzie jest dzień wieczny/ á duch wszystkich ie
den: g
dzie Pana Boga widza twarzą
w twarz/ á tego samego pokarmu poży
wania bez obrzydzenia. Nito mi bardo
przy

Przewodniká/

przypátrować sie twoiey iáśności y po-
dobaia sie twe dobrá jadliwemu sercu
memu. Imć sie wiecey przypátruie/
tym wiecey mié zránia miłość twojá.
Wielká rośtoś z tąd mam/ gdy cie prá-
gne y pojadam: y z wielká słodkością
ná cie wśpomnam. O Żywocie nąśczę-
śliwśy: O Królestwo prawdy i wśbie-
gośławione/które niemaś w sobie ámiez-
ci/które niemaś łonć: gđie cżasy nie
przemijáją/ ani jeden po drugim náste-
pują: gđie dni bez nocy wśtawic i nie
trwájac/niemiedza co to iest odmianá:
gđie Rycerz po zwycięstwie swoim/
przebiwśy sie aż do Korowonych wie-
cinych Aniełśkich/ wśiáwśy za zaptá-
tená głowę swą wieniec chwátł/ śpie-
wa Pánu Bogu piosńkę z pieśni Syon.
Aug. Me- Scześliwa y nader śześliwa byłaby
di. Ca. 25. duśá mojá/ bych ja / gdy sie dokona
bieg pielgrzymowánia mego / był go-
dziej widzieć chwátł twoie/ twoie bło-
gośławieństwo/ twoie piękność/ mury/
y brony Miáśta twoiego: twoie vlice/
ruzaleń. twoie mieśkánia / twoie zacne Mie-
śczány/ y Ziólá twego wśechmocnego
w Miá

Księgi pierwsze 15.

w Mągestacie swoim: Mury twoie są
z kámiem drogich/ brony twoie z peret
napiełknieyśych/ vlice twoie są czyste
go zlotá/ ná których bez przestánku zą-
wždy śpiewáją Allelujá: mieśkánia
twoie rozliczne/ ná fundámentciech z ko-
stownych kámiem ciosánych zátójone/
z Száfrow zbudowánie/ dáchowka zto-
tá przykryte: do których żaden niecho-
dzi iedno czysty/ á żaden tń nie mieśka
pokalony. Sliczná iest y vćieśona w Apoc. 21.
twoich rośtośkach/ mátko náśá Zierna-
zaleń: żadná rzecz sie w tobie niećierpi/
która sie tu ćierpi: dáleko są rozne rze-
czy twoie / od tych które tu w tym ne-
dzynym żywocie ząwždy widźimy. W to-
bie nigdy niewidzieć ciemności/ ani no-
cy/ ani odmiany cżasow: Świátłość
która cie wśtawic i nie oświeca nie iest
z Świec / ani z Kieśycá/ ani z iáśnych
gwiazd: ále Bog kthory pochodzi od
Bogá/ y áwiátłość z áwiátłosci/ tá iest
która cie oświeca. Baránek bieluchny
y niepokalany/ iest iáśna y nąśliczniey-
śa áwiátłość twojá: słonć twoie/ y iá-
śność twojá/ y wśyśtko dobro twoie/
iest

Przewodniká/

jest widzenie tego najcenniejszego Króla
la nigdy nieustawiające. Sam Król
nad Królem Stolicę ma zawsze w po-
ródku ciebie / od swoich slug ogara-
niony. Tam Angielskie Koryemni cija-
ma muzykę chwaly bardzo wdzięczną:
tam jest spoleczna radość bractwa os-
nych zacnych Nieszczanow: tam bywa
czynion wstawiczny triumph y wesele ka-
żdego z tych / ktorzy przychodzą z tego
pielgrzymowania: tam stoi ordynat
Prorokow / tam chwalebny Kor Aposto-
łotow / tam niezwyciężone wojsko Nie-
szennikow: tamże chwalebne zgroma-
dzenie / Stug y wyznawcow PAŃA
Chrystusowych: tam prawdziwi y do-
stojni Zakonnicy: tam święte niewia-
sty ktore rośkośy światła tego y krewo-
ść płci swej zwyciężyli: tam Młodo-
ściency y Pamiętki / ktorzy lata swe cno-
tami świętymi przechodzili: tam Owo-
ce y Barankowie / ktorzy sie wilkow y
świdel rośkośy uchronili / wstawicznie sie
wesela wszyscy w przybytkach swoich.
Rozna jest chwala każdego / ale spolec-
zna radość wszystkich. Tam król nie
zupełna

Księgi pierwsze. 16.

zupełna a doskonała Miłość. Albo-
wiem PAŃA BOG jest wszystko we
wszystkich / ktorego widzą bez końca / a
zawsze widząc Miłośćią iego patnią /
miłują / y chwala / chwala y miłują:
Wszystkie ich zbawienie / jest chwala
Boża bez końca / bez wstanku / y bez pra-
cey. O szczęśliwy ja będę / y prawdziwie
szczęśliwy / kiedy wybawiony z ciemnice
ciała tego / zasłusze slyšec one pieśni mu-
zyki Niebieskiej: ktore bywają zaczyna-
ne na chwale Króla wiecznego / od ws-
zystkich Nieszczan onego zacnego Młoda-
ka. Szczęśliwy ja y nader szczęśliwy be-
dę / gdy sie nayde między muzykami tey
Kapelle: gdy theż na mnie przyjdzie za-
czac moje Alleluia / y stać przy moim
Królu / przy moim Bogu / y przy Panie
moim y widzieć go w chwale iego tak /
iako mi jest obiecał kiedy rzekł: Ocyże /

10an. 17.

to jest moja wprzeyma a ostateczna wo-
la / aby ci wszyscy ktoreś thymnie dąro-
wat / zemna byli: y oglądali iasność /
ktorą miał z toba pierwey / miłki
świat jest stworzon. Poty są słowa S.
Augustina. Tu użejmi powiedz / co

za dzień on będzie/ który sie oświeci w domu twoim: jeśli przeżywieś w boiażni Bóżej gdy po dokonaniu biegu pielgrzymowania twego/ przyjdiesz z śmierci do nieśmiertelności: a na tym kręsie/ gdzie sie inszy bac poczynają/ ty

Luce 21. pocinieś podnosić głowę/ iś sie przybliża dzień odkupienia twego. Wynidź trochę (mowi S. Hieronim do Panny Eustochium) z ciemnice ciała twego: y stanałyś w brony onego przybytku/ po toś sobie przed oczy zaplate ninieyszego wtrapienia. Powiedz mi co za dzień on będzie/ gdy nasświetla Panna Marya ogarmona od Ko:ow Pánien wynidzie przeciwko tobie/ aby cie przyjeta dy też sam Pany Oblubieniec twoy/ ze w szychimi Swietymi wynidzie na drogę

Cant. 2. mówiąc: Powstań a pokrąp sie nas miska moia/ piękna moia/ gołębiczko moia: iuści jima przeminęła/ iuści dziś y niepogody przestaly/ a kwiatki w kazyły sie na ziemi naszej. Jakos tedy będzie wielka radość/ ktorą weźmie dusza twoia/ gdy oney godziny będzieś postanowiona przed Tronem oney prze-

ahloa.

nabłogosławieńszey Troycy Swietey/ przez rece Angiotow Swietych: aż ośbna od tego/ ktoremus była/ iako wier nemu strożowi/ w pokład zaleconá: kie dy ten z inszymi wespoteł/ będzie opowiedat twoie dobre uczynki/ y krzyże/ y wtrapienia/ ktoreś wcierpiat dla Boga. Piśe Lukasz Swiety/ iś kiedy wa-
marta ona święta Jánmużnica Thas bita/ w sychkie wdowy y w bódzy ogarneli Apostota Piotra Swietego wśa-
zuac odsienia/ ktore im czyniła: czym wzruszony Apostot/ prosił p2nā Boga za onatā miłosiernā pania/ y przez Modlitwy swoie przywrócił ja do żywota. Cioś thedy za wesele pocinie dusza twoia/ kiedy oni błogosławieni duchowie weźmą cie między sie w posrzedek: a postawiwszy cie przed Mągestatem Pánstkim/ będą wychwalać twoie dobre uczynki/ y wyliczać porządkiem twoie iámużny/ twoie Modlitwy/ twoie posty/ niewinność twoiego żywota/ znoszenie przywd/ cierpliwosc w wtrapieniu/ powściągliwość w rozkosbach/ ze w sychimi inszymi cnotami/ y

D dobry

Dobrymi wciynkami / ktoreś czyni! O
iako radość osiągniesz oney godziny za
wszystko dobre / ktoreśkolwiek czyni!
a iako tam poznasz ważność y znacność
cnoty! Tam człowiek posłuszny będzie
powiedał zwycięstwa: tam cnota wa-
żmie swazapłatę / y dobry będzie wci-
cion wedle swey zasługi. Nad to co za
wesele ono będzie / ktore osiągniesz: gdy
widząc się już w onym porcie takowe-
go bespieczeństwa / obrócisz oczy na je-
głowanie / ktore przeminęło: y wyszys-
nąc na świat iakiemś bytogańmion / zle-
żący ktoreś przebił: y niebespieczeństwa
od piratów Morlich y ich okretow /
przed ktorymiś wiechał. Tam się spies-
wapięś ona Prorocka: By mię był
Pan mierz: omoc / bytaby dusza moja
w piekle mieściła: a zrościła gdy
z tamtąd będziesz widział tak wielkie
grzechy / ktore na każdą godzinę bywa-
ją na świecie popelnione: tak wiel-
dus / ktore na każdy dzień osie-
pięła: a iako między tak wielką lic-
bą straconych chciał Pan Bog / aby
był w liczbie żyłanych / y onych na ko-
re m

tema przysć tak wielkie szczęście. Co za
pociecha będzie / nad to wszystko / wi-
dzieć wesela y triumphy / ktore na każ-
dy dzień bywają czynione z nową br-
cią: ktorzy już zwyciężywszy świat / y do-
konawszy biegu pielgrzymowania swe-
go / wychodzą aby byli koronowani z nie-
mi. O iakie wesele będzie widzieć / a ono
się osadza one prośne stolice / y buduje
ono Miasto / y naprawia mury onego
zaczętego Jerozolim: z iakim wesołym
oblataniem ie przyymie wszystko ono
zebranie Niebieskie / widząc a oni mo-
są brzemiona łupow z Nieprzyjaciela
zwycięzonego. Tam wychodzą z Ryce-
rząmi triumphującymi thesi y niewiasty
zwyciężycielki / ktore z światem zwycię-
żyły krewkość plemienia swego: tam
wychodzą Panny / ktore śmierć podiły
dla Chrysta Pana / z dwiema trium-
phem z ciałą y z światą / z wianeczkami
z lilii y z rozey na głowach swoich: tam
wiele młodości lat swoich rostopno-
ści y cnota / wychodzą na każdy dzień /
aby wieli zapłatę czystości swey pa-
re m

psal. 50.

nieśli: tam trąsła przyiacioty swe:
tam poznaia swoje Mistrze / poznaia
oyce swoje: obtapiaia sie y mile witaja:
y biora winśowanie z takow^o wescia:
y z takiej chwaty. O iako słodko sie tam
wkuś owoc cnoty: acikolwiek inśego
czaśu zdaty sie być gorzkie korzenie iey.
Mity iest cień po goracu południa /
mity iest zdroy podrojnemu ciotowięko-
wi spracowanemu / mity iest sen y odpo-
czynienie zmordowanemu słudze. A
przeto daleko iest słodśy Swietym po-
koy po walce / bezpieczeństwo po niebe-
spieczności / y odpoczymienie wieczne po
spracowaniu utrapienia przestlego.

Juś sie dokonaty walki: iuś niepotrze-
ba wiecey iść we zbroi obronna reka /
Exod. 17. na prawa y na lewa stronę. Zbroyni sli-
synowie Izraelscy do iemnie obiecany /
ale iako iej dostali: spuścili dzewca swo-
ie / y złożyli zbroie: y zapomniawśy wa-
śyśkich boiazni y rozruchow walki / ka-
żdy pod cieniem swego winnika / y pod
swymi drzewy / weselili sie z odpoczymie-
nia / y z owocu milego potoku. Juś
tam mogą odpocząć ocy spracowane /
of

od ystawiczych czynności: iuś może **Hab. 2.**
astąpić z strozey ystawiczyń stroż / ktory
statiako wrytyna mieyscu obrony: iuś
może odpocząć błogosławiony oćiec Je-
ronym / ktory zlaćzał nocy ze dniami /
bując swe pierśi w Modlitwie / mocnie
walcząc przeciwko przeciwnym mocā
Weśi starego: iuś tam wiecey niećnić
straśliwey walki krwawego nieprzyja-
ciela: memaia mieysca zdrady Weśi
złostliwego. Niedochodzi tham wzrok
iadowitego Bazyliśka / ani tam będzie
wiecey słyść kśykantia Weśi starego:
ale thylko wdzięczny wiatrek Duchā
Swietego / z widzenia chwaty milego
Boga. Tenći iest tray potoku y bezpie-
czeństwa / potoiiony nad wśyśtkimi es-
lementami: do kad niechodza obtoki /
ani burze ciemne z wiatry złaćione.

O iako chwalebne rzeczy sa o tobie po-
wiedziāne Miāsto Boie / Błogosław-
wieni (mowi Tobiasz) ktorzy cie milu-
ia / y wesela sie z twego potoku. Duśo
moia błogosław pańa: abowiem wy-
bawit Hieruzalem Miāsto swoje / od
wśyśkich wśiśkow. Błogosławiony ia-
D u j bede

Psal. 86

Tobiasz

Przewodniká/

będzie/ jeśli tego dostąpi potomstwo ro-
dzaju mego/ aby widziato jasność Hie-
ruzalem brony Hieruzalem z Szafiru
y z Smaragdów będą wyrobione/ y z dro-
gich kamieni będzie zbudowan wszytek
okrąg murów iego. Jasnym Alabastrę
będą położone rynki iego/ a po wszyts-
kich wlicach będzie śpiewanie Alleluia.
Błogosławiony P. Bog któryie pod-
wyżsyt/ aby było Królestwo iego w nim
na wiek wiekom. O wesota oyczyno/ o
słodka chwato/ o błogosławione to-
warzystwo: któryś będą miał szczęśli-
wi/ którzy są wybrani dla ciebie? Zda-
nie być światłość sadac cie/ ale żaden
jednak niemoże żyć okrom pożądania
ciebie Synowie Jadamowi/ rodzi-
cielewieczy miemie zaslepiony y osuka-
ny/ Owieczki rozptoszone y błędne/ toć
jest miejsce odpoczynienia waszego. Za-
czymże bieżycie? co czynicie? iako trą-
ćcie miał wielkie dobro/ wiarniac si-
malucznego wtrapienia! Jeśli dla t-
go są potrzebne wtrapienia/ tu was n-
lam wszytskie wtrapienia świata/ ab-
ście przyszły a wderzyły na mnie. Spi-
dnie

Księgi pierwszej

16. 20.

dnicie na mnie boleści/ zmordowania/
memocy: niechay na mnie nalega wciśki:
niechay mie iedno przenasladuie/ niech
nagaba drugie: niech sie przeciw mnie
sprzysiega wszytskie stworzenia: niech
sie sstane wzgarda ludzka/ y zesromos-
ceniem świata tego: niechay wstanie w psal. 34
boleści żywor moy/ y lata moie ze sta-
kaniem w ten obyczaj: abych potym
mógł odpocynac dnia wciśku/ y zaslu-
żył wstąpić do onego ludu ochodożone Abac. 3.
go y ozdobionego ta chwata. Idzie
iust tedy teraz głupi mtośniku świata/
futay tytulow y cici: buduy gmachy/ y
patace: rozsperzreniay granice y dzie-
dictwa twoie: rozkazy iestli chceś Kro-
lestwom y Światom: przed sie nigdy
prze to nie będzieś tak wielkim/ iako
namnięyszy sluga Boży: który tho bies-
rze/ czego świat dać niemoże: y weseli-
sie z tego/ co ma trwać na wieki. Thy
z twomi pompami y bogactwy/ będzieś
pogrzebion z Bogaciem w piekle: a on
z bogim Łazarzem będzie podniesion
od Aniolow na łono Abrahamowe. Luc. 16.

D uij Onie

O Mękach piekielnych

Cap. 5.

Dłusze mogła namnieysza częśc
tey ząptaty wzruszyć serca nas
sze/ abyśmy ieszcze daleko wiesz
tey czynili/ nišli Pan Bog roztąumiałe
co będzie/ gdy do wielkości tey chwały
przydamy ieszcze wielkość meki/ ktora
jest zlosliwym nagotowana: Abowiem
sie tu zlosliwy niemoże cieszyć/ mówiac:
Jesli bede z tym/ wszyscy moja strata
niewonic weselić sie w Bogu/ daley nie
bde miał iako chwały tak y meki: ani
jest żadna rzecz/ ktorąbych miał ciera
pieć po śmierci. Nie jest tak: ale musi
cie potkać ieden ze dwoyga stanow/ tak
bardzo roznych: je albo mamy być towa
rzyśmi Angielow / albo towarzyszy
Duchow złych: albo mamy krolować
zawidyż Panem Bogiem/ albo zawidy
gorzec w piekle po Sadzie Pańskim.
Abowiem niemaż żadnych pośrzod
kow między tymi dwiema rzeczami sko
reczynymi. (okrom Czysta/ ktory jest
doczes

doczesny: a niemamieysza/ iedno przed
Sadem Pańskim) Tote są ony dwa ko
syti/ ktore w figurze ukazał Pan Bog
Hieremiaszowi Prorokowi/ przed bro
nami Koscielnymi: ieden pełny fig do
brych/ y przelisi dobrych: a drugi fig
złych/ y tak bardzo złych: je żadnym oby
czeniem niemożty być iedzione. Ktore
znacza dwoie rozność person: iedne /
nad ktorymi ma być miłosierdzia/ iacy
są Wybrani: drugie / nad ktorymi ma
być sprawiedliwosci/ iacy są wszyscy
odtasi Bożey odpadli. A stan iednych
jest tak szczęśliwy/ a on drugich tak nie
szczęśliwy: je żadnymi słowy niemoże
być wymowiona wielkość tych skonecz
nych rzeczy/ tak dalece od siebie roznych.
Abowiem (pusciwszy na stronę insey
ważania) stan dobrych jest dobro powo
jedne/ w ktorym sie zamykają wszyscy
kie dobra: a przeciwnym obyczajem /
on złych/ jest zle powszechne/ ktory ro
sie zamknął y zagarnął wszystko zle.
Dlatego y to mamy wiedzieć/ je wszyst
y zle tego żywota/ jest zle osobne: a dla
tego nietrapi wszystkich naszych smy

D y

słow/

Hier. 24.

Staż
błogo
sławio
nych
wa
był
do
bie
w
so
bie
za
myś
Staż
po
tepio
nych
za
myś

Przewodnik/

sobie złe słow/ tylko ieden/ albo niektore: iako
 powie = co/ abyśmy dali przykład na niemocach
 dnie. cielesnych/ widzimy: że iedna choroba
 Zadne jest na oczy/ druga na słuch/ druga na
 złe w serce/ druga na żołądek/ druga na ży-
 tym ży = wot: także y inne podobne przypadło-
 wości nie jest ści. Zadne zle z tych nie jest powszechne
 pojęcie = wszystkim członkom/ ale osobnie niekt-
 ne. rym z nich/ a widy iedną widzimy/ iaka
 ma/ a z iednego tyli o złego między tymi:
 y iako złe noc miowa/ ktorakolwiek nie-
 moc z tych złożony: by też niebyło nic
 więcej iedno boleśnie zebow. Ale daj
 Ci Podo mi takowy trąsunt/ żeby który człowiek
 bieżniewo od nie- cierpiał takowe złe powszechne / żeby
 mocne mu nie zostawilo ani członku / ani smy-
 gielnego słu/ ani stawu/ bez własney meki: ale
 wężysti = żeby iednego czasu wesi, otek / cierpiał
 mi bole- nawet i to boleśnie głowy/ oczu / słuchu
 ścian: zab/ żołądka/ wątroby/ serca/ a iednym
 słowem wszystkich członków y stawów
 swego ciała: a żeby tak leżał na tożu
 rościagniony zięty tymi boleściami/ a
 iac na każdy człon własnego a osol. e
 go kara: ten któryby tak cierpiał/ co
 rozumiesz iac żeby miał wtrapienie: a
 coby

Księgi pierwszej. 22.

coby mogło być niedzielnego y mizera-
 nielnego? Gdyby tak widział psia na
 drodze cierpiącego/ zięłaby cie boleść y
 lutość. A to jest/ Bracie miły/ (ciels-
 kie podobieństwo może być wczymos-
 ne) co się nie przez iedną noc/ ale na wie-
 ki cierpi/ w onym nieszczęśliwym mie-
 scu. Albowiem iako sli wszystkim smy-
 mi członkami y smysłami obrażili Pa-
 na Boga/ y ze wszystkich wczynili nacz-
 nie ku służbie grzechom: tak on post-
 nowiony/ aby tam wszyscy byty mezo-
 ne/ a żeby każdy z nich cierpiał swoje wa-
 łasne meki. Tam tedy oczy nieucięwie-
 a cielesne / beda mezone strasliwym
 widzeniem Diabelskim: Słuch rozma-
 tym zamieszaniem głosów y sękania /
 ktore tam beda brzmieć: Wonia smro-
 zymniejszonym onego plugawego mie-
 ta: Okuszenie okrutnym głodem / y
 prągnięciem: Dotykane y wszyscy c-
 członki ciała / zimnem y ogniem niewy-
 cierpianym: Rozmysł będzie cierpi-
 a / przez wlepienie węż boleści ninteyfych:
 Płomień / przez wspomnienie rozkoszy
 przeminętych: Rozum/ przez wważanie
 dobre

Przysła-
 rowanie
 do mat-
 wicz-
 nych.

Wszyst-
 kich smy-
 słów y
 człon-
 ków
 potrzeb-
 nych bez-
 da me-
 wał-
 meki.

Przewodnik/

dobry trąconych / a ztych przystych.

Te wielkość mał dawca znać Piśmo
 Bóg kiedy mówi: że w piekle będzie
 głod / pragnienie / płacz / y zgrzytanie
 żab / y miecz na obiedwie stronie ostry /
 y duch zamieszania / y inśe podobne rze-
 czy: przez które się znać / wielkość y
 okrucieństwo straszliwe mał onego mie-
 sca. Tam też beda ony ciemności
 zwierchnie y wnatrzne na ciała na dus-
 że / daleko ciemniejszy niż ony w Egi-
 pcie / które mogły być ręką dotykane:
 tam będzie ogień / a nie tak iako tu /
 który trochę męczy y prętko przestanie:
 ale taki / iaki przystoi onemu miejscu:
 który niewymownie męczy y nigdy nie-
 czyć nie przestanie. A jeśli to jest praw-
 da / iako być może: żeby ci / którzy tho-
 wierzą y wyznawają / mogli żyć tak nie-
 dbale nieostrożnie? A iakieby tru-
 dności merad podiać ciłowiek / aby
 spędzi jednego tylko dnia: na koniec y ie-
 dney godziny / któreby miał trwać w
 namieszey między thatowym mi-
 mi? A iakoś przeto aby się woiarowa-
 wieczności ztego a tak wielkiego z-
 go

go / nie chce podiać tak mały trudno-
 ści iako ta jest okoto cnoty y pobożno-
 ści: prze którąby ciłowiek ledwie nie od-
 rozumu odśedzi / kiedyby ią głęboko w-
 waiał. Aby wśdy między takową wiel-
 kością mał była iaka nadsiecia albo ko-
 niec / albo żeby mogł być ciłowiek nie-
 iako wśony / iednakby była iakokolwiek
 pociecha / ale nie jest tak: lecz we wśy-
 skim y wśe dzie / są tam zamknięte bro-
 ny wśelkiego wśenia y pociechy. W cie-
 skościach tego żywota / zawśdy zosta-
 wa iakokolwiek przyczyna nadsiecia y po-
 ciechy: która mekiedy przynosi rozum /
 mekiedy cię / mekiedy przyiaciele / nie-
 kiedy to / i nie sami cierpimy przygod-
 nie wiele towarzysów mamy: mekiedy
 acz nic / ale wśdy perwność i ma być ko-
 niec którykolwiek cię skoci: ale w tym
 samym z tym thatowym obyczajem są
 zamknięte wśyski drogi / y zataraśowa-
 ne wśyski fort y pociechy: że z iadney
 strony niemoga nedyć cię kć iadnego
 kćstwa / ani z Nieba / ani z ziemi /
 ani z przesztych rzeczy / ani z ninieyszych /
 ani z przysztych / ani z iadney inśey stro-
 ny: ale ze wśyskich się zda / iakoby byty

Nadsie-
 cia koń-
 cę wśe-
 nia iad-
 nę go-
 niebe-
 dzie na
 wielki.

wypuszczone strzaty: a je wszystko stworzenie sprzyścieło sie przeciwko nim / y oni sami sa okrutni przeciw sobie. Totez to jest ona testność / o ktorey sie lamentowal niešťcieszny mowiac: Ogarnety mne śtekania śmierci / a boleści Piekieł ne w koto mie obegnaly. Abowiem na ktorakolwiek strone obroce oczy moje / zawždy widza przyczyny boleści / a za Mat. 25. dney pociechy. Wsłty / powiada Ewangelista / Panny / ktore byly zgotowane / do Patacu Oblubienicowego: a wnet jest zamknięta forta. O zataśowanie wieczne: o zamknięcie nieśmiercielne: o forto do wszystkiego dobra: iuś sie nigdy wiecey nie otworzyś. iakoby iasniey był rzekt: Zamknięta jest forta odpuszczenia / miłosierdzia / pociechy / przyczyny / nadzieie / łaski / zasługi / y Exod. 16. wszystkiego dobra: Przez šest dni a nie wiecey zbiera sie manna: a siódme go dnia / ktory jest odpoczynienia / to jest w Sobote / nienayduie sie. A przeto będzie zawždy poscil / kto sie wczas nie opatrzy. Prze boiaś sienna / rzekt Mészec / niechcial leniwy orac: a przeto będzie

gdzie zebrał łecie / a niedadza mu. A na drugim miejscu: Ten / ktory zbiera łecie / jest syn mądry: a ten / ktory na mczas spi / jest syn zesromocenia. A co a wietke zesromocenie być może nad Bogactwo / ktore cierpi on niedzny Bogacz tak w Piękotom: ktory odrobinami chleba / ktore temu padaly z stołu / mogł kupic bogactwo Niebieskie: a iś niechcial dac they niedze / przyśedł w thakie ubóstwo / iś prośit y prośi zawždy iedney tylko krosie wody / a nie bywa mu dana: kogo nieporuśy ona prośba tego niešťcieszego / ktory wola: Oycze Abrahame / niey lutoś nademna / a posli Łazarza aby omoczył koniec palca w wodzie / a dotknal ięzyka mego. abowiem mie meciy ten ogień. A co mnieyśzego nad to mogło być prośono? Nieśmiat prośic eciki wody: ani mnieyśzey rzeciy / tho jest aby wśytki reke w wodzie omoczył: i co iestże diu mnieyśzeno / ani by wśyśtek palec / ale tylko sam koniec palca / aby mu dotknal ięzyka: a przed sie mu y to nie jest pozwolono. Skad widziś / iako jest zlosliwym zamknięta forta wśyś

Przewodnik/

wszystkiey pociechy/ a iako iest od nich
powsteczne oddalenie wszystkiego: po-
niemaz y tho przynamniemy niemoze byc
odzierzano. Tak dalece gdziekolwiek os-
czy obroca/ do kadokolwiek rece scia-
gna/ zadney pociechy nienayda/ by tez
namniemy sa byta: a iako ten / ktory to-
nie w morzu/ iuz w wodzie gtebozo po-
grazony/ ktory nienayduie zadney rze-
czy/ gdtiebym mogl nogami stanac/ al-
bo sie oprzec/ y rozciaga czesto rece na
kazda strone prozno: tak sie sstanie mes-
szeszliwym/ kiedy beda tonac w onym
morzu thak wielkiey nedze/ konatrac a
zarwidy sie z smiercia pracuac: a nie-
beda. mieli zadney podpory ani pocie-
chy/ gdtieby mogli noga stanac. Toz te-
dy iest nawietzsa meka/ ktora na onym
mieszciznym miescu cierpia. Abowiem
by te meki miaty trwac do pewnego
kiego czasu naznaczonego/ by te-
siecylat/ albo po dwa kro-
millionow lat/ iednakby
ciacha: poniewaz
doskonale wielka/ a
nie iest tak: y

Podob-
ienstwo
od tona-
cych w
morzu:

Ksiegi pierwszej. 25.

tda z wiecznoscia Boga/ a wiecznosc
ich nedze z wiecznoscia chwaly milego
Boga. Polki Pan Bog bedzie iyt oni
beda vmierac: a gdy Pan Bog przestaa
nie tym byc czym iest/ tedy oni przestaa
na tym byc czym sa. O zywoicie smier-
telny/ o smierci niesmiertelna: niewi-
iako cie mam zwac/ iesli zywoitem iesli
smiercia. Jesh iest zywtot/ iako zabie-
iasz: iesli smierc/ iako trwasz? Niebe-
de cie zwatani thym/ ani owym: po-
niemaz w tym ani w owym/ niemasz ja-
dnych rzeczy dobrych. W zywoicie iest
odpoczynienie/ a w smierci iest koniec:
ktory iest wielkie vlenie kazdemu vtra-
pieniu. Ty niemasz ani odpoczynienia/
ani konca: cozes tedy iest? Jeshes zle
zywotha/ y zle smierci: abowiem od
smierci/ masz meke bez konca: a od zy-
wota/ wiecznosc bez odpoczynienia.
Zlupit Pan Bog zywtot y smierc z do-
brego/ ktore w sobie miaty: a zostawil
w tobie to/ co zostawilo na kash zlo-
slwym. O gorzkie lekarstwo: o przykry
syropie kubka panskiego: z ktorego be-
da pic/ wszyscy grzeszacy bez pokuty na
ziemi.

WPie
kle ani
smierc
ani zy
wtot.

Piektto
zle zy-
wtot
zle
smierci

psal. 74.

Przewodniká/

ziemi. Ale tho przedłużenie á wleczá
ność/ chciałbych ja/ Bracie mity/ ábyś
trochę sobie rozmyślił/ ánie zarazem go
potknął: ale iáko czyste zwierze/ dobrze
w myśli twej y rozumie seżwat. A je-
bys to lepiej mogł wczynić/ rozmyśl so-
od nie = bie wtrapienie/ ktore zwykt cierpieć nie-
mocne/ mocny iedney stejnocy: á z wlaśczaie-
ktory sier- si go ścisła iáka wielka boleść / albo
pi wtra- iáka wielkaniemoc. Przypátrzy sie te-
pienie ie- mu/ iáko sie wiele króć przewraca ná
dneyno- cy. tożu: iáko sam w sobie vpoкоїć sie nie-
może: iáko mu sie zda długa noc oná:
liczy wszystkie godziny / a iáko mu sie ka-
zda długa widzi: á wszystko to iedną
przetrwá/ oczekiwájac tylko poránku/
ktory máta moc ná ku vzkrowieniu ie-
go niemocy. A iesli sie tho nam zda zá
wielkie wtrapienie: iákoś tedy ono be-
dzie oney nocy wieczney/ kthorá niem-
śwóithania/ áni oczekiwá oświecen-
dnia przystego? O ciemności głęboká
o nocy wieczná: o nocy przekłeta prze-
vsta Bóże y iego Świtych ktora prá-
gniesz światłości á nie ogladaś iey/ áni
żerzey ná świtaniu. Tłuj tedy m-
obac!

Dobro-
bienstuo
od nie-
mocne/
ktory sier-
pi wtra-
pienie ie-
dneyno-
cy.

Ktoe wie-
cnaprze-
fletha
przez
począta

Księgi pierwszej. 26.

obacz/ co zá mika to iest żyć ná wieki w
tákowey nocy/ będąc polożonym nie ná
miękkim toju / iáko leży niemocny: ale
w piecu tak stráśliwych ptomieniow?
Ktore rámoná będą mogły znieść tak
ciężkie ognie? Ktore serce sie nie spada
od wieczności oney miki? Ktho z was/
mowi Pan Bóg przez Proroká/ bądźcie Ef. 33:
mogł mieszkać z onym ogniem pożyrá-
cym/ y żyć z onym wiecznym paleniem?
O iákoś tho rzecz stráśliwa iesli iedno
woli żyć Koniec pálcá ná wágl rospálo-
ny tak długo/ iáko by Áne Mária zmo-
wił/ zda sie rzecz nieznośná: coś będzie
trwać wiecznie z ciátem y z duszą gorá-
iac w onych ogniach tak żywych? zwłá-
ściá je te żywota tego porównania z o-
nymi nic inšego nie są/ iedno málowá-
ne. A iestże/ proście cie/ rozsádek ná zie-
mi? máiali ludzie rozum? rozumieiali
co te słowa dawáia rozumieć? wierza-
li/ żeby to bytybásmi Poetow? myslali/
że ich to dotyczy / czyli je sie to dla inych
mowi? Żadná rzecz z tych niemoże być
rzeczóna/ ponieważ wola w swoiey E-
wangeliey oná wieczná Prawdą mo-
wiac

Dobro-
bienstuo
od wa-
gla roz-
palone-
go.

E u

Przewodniká/

mat. 24. więc: Niebo y ziemia przemienie/ a słowa moje nieprzemienią.

O Powinności ktora na sobie
niesiem / abyśmy służyli Pánu
nášemu za wzięte dobro
dzieystwa. Cap. 6.

Kdyś sie podobno komu zdało
za niepotrzebną / kładc tu tak
wiele wywodow / tu utwierdzes
niutego cosmy przetożyli / y wskazaniu /
że rzecz tak święta / iako iest droga cno-
ty / iest przystoyna: ale sie to nie dzieie
w then obyczaj / aby cnota wywodow
potrzebowala / ani żeby to rzecz byla
watpliwa: ale iż iest wielka złość serca
nášego / ał temu mocni nieprzyiaciele
ktorzy walczą przeciw temu dobremu:
a tak sie godzi / aby theż byly wielkie o-
brony / ktoremiby sie im odpárlo. A
przeto tu wietšemu utwierdzeniu tej
sprawy / będzie rzecz słusna / potoyć tu
wielką powinność náše / ktora na sobie
mamy tu służbie mitego Boga: nietyla
to dla

Księgi pierwszej.

27.

to dla tego czego sie od niego nádzie-
wamy / y onego czego sie boimy: ale też
dla tego / cosmy wzięli. Abowiem iesli
wszystkie stworzenia z przyrodzenia mia-
lią tego / ktorym dobrze czyni: iesli
wszystkie aż do memych zwierząt / znaia
swoie dobrodziejce: iesli zakon wdzięcz-
ności iest tak mocny / że kładzie pod swe
stópki iármio nákoniec y Tygry / y
Lwy / y węże: iako ia będę okrutnieyszy
nád wszystkie dżiczyne / niechcąc miło-
wać ani wyznawać tego / ktory mi tak
wiele dobrego uczynił: Coż iest wem mnie
y okoto mnie / coby niebyło wszytko do-
brodziejstwo mitego Boga: Tyś / Pá-
nie / stworzył duszę moię / ná wyobra-
żenie y podobieństwo twoie: tyś spoil
ciało moie / y przychoďożytes taką ro-
zmaitośćią y cudnością członkow / y
smysłow: iż dobrze znać z misterstwa
tey stuki / iżeś tyia wyprawił. Potym
czegokolwiek było potrzeba do zácho-
wania dżiała twego / wszystko raczyś
czynić. Opátrność twoia oštawic nie
mie rzadzi: rece twoie mie dżieria: swo-
rzenie twoiemu służy: twoie potármu

Dowin-
ność ná-
ša tu
służbie
Bożey.

Dobro-
dziej-
stwa Bo-
że prze-
ciw cżł-
wiekom
Przyro-
dzone.

Przewodniká/

mie tucza: lekarstwa twoie mie wzdra-
wiaia: niebiosá twoie mie spráwua:
Angiotowie twoi mie strzega: madiość
twoia mie wcy: miłosierdzie twoie mie
opátrnie: cierpliwosć twoia mie zno-
si: a ná koniec cokolwiek mam/ iest twe
dobro y miłosierdzie twoie. Kto mi dá-
wa iśnosć ktora mam/ iedno ty: kto
rys iest szrodto wśelkiey iśnosci: Kto
mi dáwa żywot ktorym żywe/ iedno ty:
przez ktorego wśytkirzeczy żywa: Kto
mi dáł rozśadek y rozum/ okrom ciebie:
ktoryś iest áwiatłość iśnosci wiecz-
ney: Ciegoś thedy słusnie nie będzie
miał wczynieć cślowiek dla tego / ktory
wśytko dla niego wczynit: przecż wśy-
stek cślowiek nie będzie onemu służył:
ktory go wśytkiego wczynit/ y wśy-
kiego zachowywa/ y ktorego opátrno-
scia wśytek bywa rzadzon: A iesli mu
to iest powinno za dobrodziejstwa/ kto
re pochodza z przyrodzenia: co będzie
powinno za te/ ktore z łaski pochodza:
łaski. Jako mu są łaciś/ że między thák roz-
máitými nácyami y narody niewierny-
mi/ ktore są na świecie / ciebie sobie
obrat:

Księgi pierwsze

28.

obrat: y wczynicie. Chrzest ianinem / y
omyl cie ona woda ktora wypłynęła z
lego nadrośsego botu: y ná ten czas cie
przywólasczył za syná/ y dáłci wśytkie
te ochedogi/ y kłeynoty/ ktore ku temu
dostoiensztwu były potrzebne: Lecż po
stráceniu thego pierwszego dostoiens-
stwa / ktoby mógł wymowić / z iáką
cierpliwoscią cieżnośit/ gdyś z grzeszył:
iákimi oczymá ná cie pátrzył/ gdyś ty
nań nie pátrzył: iáką miłoscią cie ocze-
kował/ gdyś ty przedłużał nawrocenie:
y iákoć wiele náchnienia posyłał/ abyś
sie do niego nawrócił: Opuścjam in-
sze dobrodziejstwa y Swiátosci/ ktore
postánowił dla twoiego zbawienia/ y
wiele inych łask podobnych: ale sie ie-
dnáć niemoże zamilećć ona łaska nad
łaskami/ y Swiátosć nad Swiátosćia:
mi: dla ktorey chciał Pan Bóg mie-
ścić ná ziemi z ludźmi / y dáwać sie im
ná każdy dzień ná lekarstwo y ná pośi-
lenie. Jeden raz był ofiárowan za nas
ná Krzyżu/ ale tu bywa ofiárowan ná
každy dzień ná Ołtarzu za grzechy ná-
se. Kiedykolwiek (mowi) to będziecie
w ujęćć czynić/

Swia-
tość nad
Swiáto-
ściámi
Śákrá-
mentu
Páńskie-
go.
O siá-
rós
Ciósá y
Brwie
nd

Przewodniká/

na Oltar cżynić/ cżynięcie to na pamiątkę moję.
 rjn. O pamiątkę zbawienia: o iedyńa Ośią
 Luce 22. ro: O wdzięczna Hostia/ Chlebie żywo
 1 Cor. II. ta/ słodkie pośilenie/ Królestwa potra-
 wo/ y mianno pełna wśelkicy słodkości.
 Kto cie będzie mogł doskonale chwa-
 lić: kto godnie przyymować: kto przy-
 stojnie częśc wyrządzać: Wstawa dus-
 śa moia rozważać y rozmyślać so-
 bie w tobie y o tobie: niemoże moy ie-
 zyk mówić o tobie: ani może / iakobych
 pragnął / wypowiedzieć wielmożności
 twoiey. Aby tho dobrodzieystwo było
 tylko pozwolone niewinnym a czystym/
 iest czeby dar był nieprzeptacony: ale
 co mam rzec / iż którym obyczajem ch-
 ciał sie tym wysycić/ takowymże sie oba-
 wiązał przechodzić przez rece wielu
 złych slug: ktorych dusze są przybytki
 Szatańskie/ a ciała ich nacynia plus-
 gactwa y grzechow. A przed sie mimo
 to wszystko / aby nawiedził y pocieszył
 przyiacioly swoje / przyzwala aby był
 od nich dotykany y podeymowan pluga-
 wymi rełomá/ y przyymowan wstami
 śliskiwymi/ y pogrzebion w ich śmier-
 dzących

Księgi pierwsze. 29.

dzających cielech. Jedno raz było prze-
 dane Ciało iego/ ale w tym Sakramen-
 cie jest przedano tysiąc tysięcy razow:
 raz iedno było zhańbione y zesłomoco-
 ne w iego świetey mece / ale tysiąc ra-
 zow na Oltarzu: raz iedno było widzia-
 no zawieszone między dwiema lotry/ a
 tysiąc razow tu bywa widziano w reku
 grzechom pomazanych. Ale co nad to
 wszystko powiem/ o oney nawyissey łas-
 sce y onym nawyiszym dobrodzieystwie
 odkupienia naszego. Niechaycie/ Pa-
 nie / chwala niebiosá y Angiotowie:
 niechay zawsze wysławiaią dżwone spra-
 wy twoie. Coś za potrzebe miał nasze-
 go dobra: albo cóc za škoda przycho-
 dila z naszego złego: Jesli będziesz grze-
 syl/ mowi Job / co mu złego uczyniś: 108. 35.
 a gdy sie złości twoe rozmnóża/ co mu-
 jm vblżyś: A iesli dobrze będziesz cży-
 nił/ co mu tym przyczyniś: albo co on
 będzie mogł wziąć z reku twoich: Onć
 jest Bog tak bogaty / y tak prozny wa-
 syłkiego złego/ y tak mądry y mocny:
 że iego bogactwa / moc y mądrość/ ani
 może wrość/ ani być wieksza nad cho-
 cżyn

Dobro-
 dzieystwo
 odkupie-
 nia.

Przewodnik/

czym jest: tak iż ani przed stworzeniem
świata/ ani potym nie jest wiekša ani
mniejszy nad to/ czym zawždy byta: a
ni prze to by też Angiotowie wszyscy y
ludzie byli zbawieni/ y chwalili go/ iest
dostojniejszy: ani też by wszyscy byli po-
tępieni/ y bluźnili go/ iest mniey chwa-
lebnym. Ten tak wielki Pan nie z po-
trzeby ale z miłości/ gdyśmy byli nieprzy-
jacioly y zdraycami iego/ raczył skłonić
niebiosa wielmożności swojej/ y oświecić
na to miejsce wygnania/ y wsiadł na sie
wszystkie długie y rymy ciłowicze/ y cier-
pieć za nie nawietże mek: ktore nigdy
na świecie niebyły cierpiane/ ani ciera-
piane być mogą. Dla mnieś sie/ Paa-
nie/ narodził w stałym: dla mnieś był
potożon w ślobie: dla mnieś był obrze-
zan ośmego dnia: dla mnieś wcielł do
Egiptu: y dla mnieś na koniec iest prze-
śladowan/ y nie wzięcion niezliczonymi
obyczajnymi lektości y zesromocenia: dla
mnieś pościł: dla mnieś trwał w ciu-
ności na MOdlitwach całenocy: dla
mnieś tak wiele chodził: dla mnieś sie
pościł: dla mnieś kazał/ płakał/ y sko-
stawał

Księgi pierwszej: 30.

Stowaleś wszystkiego złego/ ktorem ia
zasłużył za moje występki niebedac wi-
nowatym/ ale niewinnym y obrażonym.
Dla mnieś na koniec był poimany y zwia-
zan/ opuśczone/ przedan/ zaprzany/ ska-
żon y przed tymi y owymi sędziami/ y
Sędziami: y przed nimi potwarzone/ po-
liczkowane/ sromoczone/ zesławian/ na-
śmian/ biczowane/ na śmierć skazan/
odrzucon/ bluźnion/ wtocznia prze-
bodżon/ y na koniec umart/ y pogrze-
bion. A czymże ia będę mógł zaptać/
niemowię to wszystko dobrodziejstwo/
ale na mnieyszą kropie/ Arwie/ ktoras
raczył dla mnie wylać. Jako iest rzecz
podobna tego niemiłowac/ ktory mi-
tak umiłowal/ tak mnie szukał/ y miał
wielką pracę raczył mnie wybawić/ jatk
drogą zaptatą odkupić. Jestli ia / mo-
wi Zbawiciel/ będę podniesion od zie-
mie/ wszystko do siebie wciągnę. Kto-
ra mocą/ ktorymi tancuchami: Mocą
miłości y tancuchami dobrodziejstw.
Masz rozumieć dobrodziejstwa/ kto-
re wcieliliś sie z plemienia Jadam-
wego uczynić raczył: a zwłaszcza mi-
łos do siebie wszystko przyciągnął.

Ioan. 12.

Wyklad
100
Pan B.

Przewodnik/

Ofaz II.
 scia / ktorasie dat rozpiac y przybic na
 drzewie Krzyża Świętego / w ciebie swo-
 im nasświetszym. J Powrostkami Jada
 morymu wciągnie ie do siebie / mowi
 Pan / y zwiakami miłości. A kto niebe-
 dnie wciągnon tymi powrostkami: a kto
 sie nie da wciągać tymi lącuchy: kto
 niebędzie zwyciężon tak wielkimi do-
 brodziejstwami? Jesli jedna kropia wody
 padając wystawicznie na kamień zwy-
 kła tj przebywać: iako nie będą miały
 mocy rzeki tak wielkich dobrodziejstw/
 aby przebiły serce moje? Jesli / okrom
 innych rzeczy / nakoniec y ziemią wrzucą
 na w ogień / obraca sie w ogień: iako
 niebędzie gorzało serce moje / tak wiel-
 kim ogniem miłości ogarnione? Jesli
 tedy jest tak wielka wina / memitować
 tego Pana: iaka będziesz wzgardzać go /
 y obrazac go / y łamać Przykazanie
 jego? Jako mozesz mieć rece / abyś obra-
 ził ony rece / ktore tak byty ściodrobia-
 we przeciwko tobie: je sie aż na Krzyż
 za cie przybic daly? Kiedy ona zła nie-
 wiasta podwodziła onego świętego Pa-
 triarchę Jozephę / aby zdradził swego
 Pana;

Księgi pierwsze. 31.

Pana: bronit sie iezy święty młodszy
 niec tymi słowy: Obacz / je moy Pan
 potoczył wszystkie młotnośc swoje w mo-
 ich reku / okrom ciebie sony swojej: iako
 kosi ja tedy będę mogł popelnic tak
 wielką złość przeciw niemu / y zgrzeszyć
 przeciw memu Panu? Jakoby rzekł:
 Gdyż moy Pan jest tak dobrotliwy / je
 potoczył wszystko / co ma / w reku mo-
 ich: y tak mnie wścisł y wważył / zwierył
 mi wszystkie swoje rzeczy: iako ja będę
 mogł / będąc związany tak wielkimi
 lącuchy dobrodziejstw / mieć rece ku
 obrażeniu takowego Pana? A nie do-
 szć miał rzec: Niegodzi mi sie wścisnąć:
 Nie jest rzecz słusna obrazić go ale iako
 to go będę mogł obrazić: dawać ro-
 zumieć / że wielkość dobrodziejstw nie-
 tylko odeymnie wola / ale też iakoś y
 moc y podobieństwo ku obrażeniu do-
 brodziecia zwięzyć człowieka rece y
 nogi / aby nieuczynił żadney rzeczy prze-
 ciw niemu. A iesli ony dobrodziejstwa
 zasłużyły takowy wzgląd y wdzięcia-
 ność: co zasłusza dobrodziejstwa miła-
 go Boga? On człowiek potoczył w reku
 Jozę

Przewodnik/

Jozephowych / cokolwiek miał: Pan
Bog położył w rękę twoich / cokolwiek
ma. Już obacz co Pan Bog ma / iako
daleko więcej niżli on miał: przeto ty
miałeś więcej niżli / niżli on był wa-
żniat. A jeśli nie tak: powiedz mi / proś-
cie / co dobrego ma Pan Bog / czego by
nie położył w twoich rękach: Niebo y Zie-
mie / Słońce / Miesiąc / Rzeki / morze /
ptaki / ryby / drzewa / zwierzęta / a na-
 koniec wszystko / cokolwiek jest pod nie-
bem / położył w rękę twoich: a nie tylko
co pod niebem / ale też co jest na niebie:
iako chwata / bogactwa / rośkoszy / Ana-
giotowie / y Świecił corzy tam są / słu-
ża pożytkowi twemu. Wszystkie rzeczy
1 Cor. 3. (mowi Apostoł) są wasze / bądź to pa-
wel / bądź Apollos / bądź Piotr / bądź
świat / bądź żywot / bądź śmierć / bądź
rzeczyminieysze / bądź przyszłe / wszystko
jest wasze: ponieważ wszystko służy wa-
szemu pożytku. A nie tylko ono co jest na
niebie / ale też y sam Pan niebą wydał
się tysiącem obyczajów dla nas: wydał
się za oycę / opiekuną / Zbawiciela / za
wyszcza / za odkupienie / za podpórę / za
lekarz

Księgi pierwsze.

40
lekarstwo / za zaptanie / y za wysytie rze-
czy. Ociec dał syna swego / Syn zaśłusił
Ducha Świętego / a Duch Święty spła-
wiał w nas / iś zaśługujemy samego
Oycę / od którego pochodzi wszystko do-
bro. A jeśli ten Ociec / mowi Apostoł / Rom. 8.
dał nam własnego Syna / (nad który
dar niemożemy nam więcej dać) iako
z Synem wszystkich rzeczy wespolek nie-
da: A jeśli to jest prawda / że cokolwiek
ma Pan Bog / położył w rękę twoich /
gdysz cię tak ze wszystkich stron spowa-
nować / y związał tak wielkimi do-
brodziejstwami: iako jest podobna / aby
miał receptę obrażeniu tak hojnego y
miłosierdnego dobrodzieia. Jeśli jest tak
zła rzecz / nie być wdzięcznym tak wiele-
kich dobrodziejstw: acós przydawać ku
niewdzięczności wzgardę y obrażenia
dobrodzieia swego? Jeśli on młodzi-
niec nałazł się tak związanym / y niemo-
cznym ku obrażeniu tego / który był dał
w rece jego wszystkie dom swoy: iako ty
masz siłę y serce ku obrażeniu tego / któ-
ry niebo y ziemię y sam siebie położył w
rękę twoich? O iakoś daleko niewdzię-
czniemy

czynieyszy/ niżli nieme bydletka: daleko
okrutnieyszy/ niżli dżelie żwierzeta: dale-
ko nieczuynieyszy/ niżli wśystkie rze-
czy nieczuynne: iesli nieczuinessz tak wielkie
złego: Abowiem ktore zwierze/ ktory
Lew/ ktora Tigra// śmiała kiedyśle wa-
czynić temu/ ktory iej dobrze czynił
Piśe Święty Ambroży/ że ieden pies
ostat całą noc wyiacy skowycząc nad
swoym Panem umartym: a gdy przysło
wieleludzi rano widzieć go / a między
niemi y ten ktory go był zamordował /
wnet pies skoczył nań/ wkazując winę
złoczyńcy onego. A iesli pśi dla trochy
chleba takowa miłość y wiara miała
przeciw Panom swoim: iako ty bedziesz
tak niewdzięcznym/ iżby sie w zakonie
rozumu y ludzkości miał dać psu zwya-
czaić: A iesli ono bydletak sie gniewa-
ło na tego/ ktory zabił Panaiego: iako
sie ty niebedziesz gniewał na ty / ktory
zamordowali Pana twego. A nie śać
ini ktory go zabili/ iedno grzechy two-
ie. Tećbyty/ ktore go poimaty: teć go
związały/ y ubiczowały/ y przybiły na
Krzyż: ponieważktowie mgdyby tey
mocy

mocy byli niemieli/ by grzechy thwoie
mocy im były niedodaty. Ciemuś sie
tedy niezgniewaś na tego tak okrutne-
go męzoboyce ktory odiał żywot Pa-
ni twemu: Ciemu widząc go umarłe-
go przed toba/ y dla ciebie / nieuroście
wtobie wielką miłość ku niemu: a nie
nawieść przeciw grzechowi/ ktory go
zamordował: A zwłasczją wiedząc/ iż
wszystko cho cokolwiek na tym świecie
czynił / mówił / y cierpiat nie dla czego
iniego/ iedno aby w sercach naszych wro-
sta nienawiść przeciw grzechowi/ a je-
bysiny iij sobie obrzydili: dla tego/ aby
grzech umorzył/ umrzeć raczył: a żeby
mu przybił rece y nogi / dopuścił swoje
przybić. Ciemuś tedy ty chcesz wniwecz
obrócić wszystkie wtrapienia / y pothy
Chrysta Pana/ chcąc zostać w teysie me-
woley/ z ktorey cie on Krwią swą wy-
bawił: Jako nie drzyś na samo imię
grzechu: ponieważ że Pan Bog czyni
tak wielkie rzeczy/ aby iij stał: Co
wiecey Bog mogł uczynić/ aby ludzie
od grzechu odwiódł/ nad to: iż sie dał
przed wszystkimi na Krzyżu rościć

Przewodniká/

gnac: I ktoſby śmiał Pana Boga obra-
 ſić/ gdyby widział Ray y piekto otwo-
 rzone przed sobą: a bez pochyby ieſt
 wielſzą rzeczą/ widzieć Boga przybite-
 go na Krzyż / niſli to wſyſtko. A tſak
 kto ſie prze tak wielki wczynek nieporu-
 ſzy/ niewiem ktoraby rządził na ſwiecie
 była/ ktoraby go poruſzyć mogła.

O inſzych wiele dobrách / ktore
 tu na thym ſwiecie z cnota ſpo-
 lem ida. Cap. 7.

A Jeſlibyś rzekł / że the wſyſtkie
 rzeczy przerwione y dobre yſte/
 tylko ſie na przyſtly czas obiecu-
 ja: a jebyś pragnął widzieć co takiego
 teraz/ coby wzruſzyło twoje ſerce / (po-
 nieważ bardiſzy nas ruſſają rzeczy / ktore
 ſą przed oczyma) y w tym wczynie doſyć
 żądſey twoiey. Abowiem choćia Pan
 zachował lepiſze wino / y lepiſze potrawy
 na koniec banketu: iednak przeto nieo-
 puſzcza ſwych / aby mieli iſnąć albo
 głod cierpieć na tey drodze. Abowiem
 on wie dobrze/ jebyniemogli tym oby-
 czajem

Księgi pierwsze.

34.

czajem na niego wytrwać. Przeto rzekł Gm ſwo-
 do Abrahama: Nie бой ſie Abrahama im wotim
 mie/ bom ja ieſt obrońca twoim / y za- żywocie.
 plata twoją bardo wielką. Dwie rzeczy Gen. 15.
 mu obiecał w tych ſłowach: iedne/ na
 meyſzego czasu: to ieſt obrona y pomoc
 we wſyſtkich rzeczach thego żywota: a
 druga na przyſtly czas / to ieſt zapłata
 chwały/ ktora ſie zachowyma do dru-
 giego żywota. Ale iako ieſt wielka pier-
 wſza obietnica/ y iako wiele obyczajow
 dobre y taſt w ſobie zamyka/ tego niemo-
 że niſt wyrozumieć/ iedno ten ktory z
 pilnoſcią czytał Piſma ſwiete: ktore Piſmo ſ.
 żadney rzeczy częſciey niepowtarzają aſ co nam o
 ni wyſtawiają iako wielkoſci taſt / tego Paſzu.e.
 dnoſci/ y dobrodziejſtw / ktore Pan
 naſz obiecuie ſwoim w tym żywocie.
 Czytaj Psalm: Pan mię rzadzi. Czytaj Psal. 22.
 Ray: Kto mieſzka w wspomojeniu naſz Psal. 90.
 wyſſzego. Czytaj: Będę cię miłował/ Psal. 17.
 Panie/ mocy moją Czytaj/ błogoſłā-
 wienſtwā y ſłorzeżeńſtwā w piątych
 Księgach Mojſeſowych: czytaj naoko Deut. 29
 niec wſyſtek Stary y Nowy Teſta-
 ment: a obaczysz iſnie/ iſcie rozmaite

S **q** dobra

Dobra
 ktore P.
 Bogra-
 czy da-
 wac ſtu-
 gom,

Przewodniká/

Prone. 3.

Dożytef
Madro:
ści.

dobrá y łaski są obiećane spráwiedli-
wym w tym żywocie. Sluchay/ co mo-
wi Salomon w swych Przypowieściach
o tym: Błogosławiony ciłowiek/ który
nalazł mądrość. Abowiem droższe jest
dostąpienie iey/ niżli wszystkie skarby sre-
bra y złota naprzędniejszego: ważniejs-
za jest/ niżli wszystkie bogactwa swiá-
ta: y wszystko / czegokolwiek moje po-
żądać serce ludzkie / niemoże być z nią
porównano. Długość dni jest w prás-
wey rece iey: a w lewey/ bogactwa y
chwata: drogi iey są drogi śliczne / y
wszystki smysły są spokojne: a drzewo
żywota/ prze ty wszystkie / ktorzy iey do-
stali: a ten/ kto iá do końca zachowa/
będzie błogosławiony. Patrząc tedy /
synacisku mity / ná Zakon Boży / y ná
rády iego. Abowiem tho będzie żywot
duszy thwoiey / y słodkość wstom-
twoim. Ná on ciás poydnieś bezpiec-
ny po drogách twoich/ a twoie nogi nie
nawdąo coby sie wderzyły. Jesli będziesz
spat/ niebędziesz sie miał czego bać: a
jesli będziesz odpoczywał/ będziesz sen-
twoy spokojny. Tęć tedy jest/ Bráć
słuch/

Księgi pierwsze.

35.

ślu/ słodkość y odpoczymienie drog do-
brych. Lecz oney / ktora iá złośliwi/
obacz iáko rozne wspominki iey dárnie
p. sino. Upadek y zte ścieście jest w dro-
gach onych / a nigdy niewiedzieli coby
za rzecy była droga potow. Y ná dru-
gim miejscu: mówi Ecclesiastik/ Dro-
ga złośliwych/ jest pełna kamieni: a ná
koniec dnia ostatecznego jest im nągo-
żowane piekło ciemności/ y męká.
A zacić sie tedy widzi dobrá zámianá/ Eccle. 22
opuszcic droge milego Boga / za droge
swiáta tego: gdyż tak wielka jest ro-
żność iedney od drugiey / nietylko w
koncu drogi/ ale theż we wszystkich iey
postępkach: Jakąś wielką grupość
być może / iáko chcieć ráczey iedną me-
ką zyskać y nábyć sobie drugiey meki: ni-
żli iednym odpoczymieniem drugiego od-
poczymienia: A ieszcze abyś iáśniej wi-
dział ważność thego odpoczymienia / y
wielkość dobr ktore ná tym swiecie iá
spotem z tym dobrym / proszę cie abyś
pilnie słuchał/ co sam Bog y Pan nasz
obiećnie przez Ezaiasza Proroła onym/
ktorzy chowają Zakon iego/ niemál ty
S iij mi sło

Drogi
słych
przele-
te.
psal. 13.

Przewodnik/

mi słowy: tak iako ie obiasniaia rozma-
 3 Miejsce ici w yktadacze. Kiedy bedziesz czynil
 3 Kzala takie y takierzeczy/ iako ia rozkazue:
 3 sa pro- wnetci sie wkaże swiatłość dnia iasne-
 roka.
 Cap. 18 go/ ktora iest słonece sprawiedliwosci/ y
 ktora rozpędzi wszystkie chmury twoich
 błędow/ y smutkow: a wnet poczyniesz
 mieć prawdziwe a doskonałe zbawie-
 nie: a sprawiedliwość twoich dobrych
 uczynkow pojdziesz/ iako pochodnia przed-
 toba: a chwala Pańska ze wszystkich
 strōc cie ogarnie/ abyś był z acnym przed
 oczyma Bożymi/ y ludzkimi. Na then
 czas bedziesz wzywał imienia Bożego/
 a wysłucha cie: bedziesz wotał/ a odpow-
 wiec: otom iest z toba do wszystkiego/
 czego potrzebą. Na then czas w po-
 szrodku ciemności y frasunkow y wci-
 skow tego żywota/ oświeci sie nad toba
 swiatłość wspomozienia Pańskiego/ kto-
 ra cie pocieszy: a twoie ciemności beda
 iako południe. Albowiem sameś niedze
 y miserie grzechow/ obroci Pan Bog
 sec beda przyczyna wietrszego szczęścia /
 y dając zawsze prawdziwy pokoy y odpow-
 czynienie duszy: a cięśu głodu y nieuro-
 dzaiu/

Księgi pierwszej. 36.

dzaiu/ dając nasycenie y obfitość: y twoie
 łosci beda wybawione od śmierci/ y od
 ognioy wiecznych: y bedziesz iako ogród
 ktory woda polewa: a iako irzodło wo-
 dy/ ktora zawsze wysłakuie: y zbudwie
 sie w tobie ono/ co od wiele lat było spi-
 skowało: ieby sie zachowało na dobrych
 fundamentach od rodzaju do rodzaju.
 A iesli praca podeymiesz w swieceniu
 Swiat moich/ nietrawiac w nie cięśu
 naztych drogach/ ani na czynieniu twej
 wolej przeciw moiej/ chowając z wiel-
 ką pilnością do namnięszych rzeczy wa-
 sytko/ co ia dziś thobie rozkazue: na
 ten czas bedziesz sie rozkoshował w Pa-
 nie/ ktorego rozkosy przewyżsiała wa-
 sytkie rozkosy swiata: y podniosę cie
 nad wszystkie wysokości swiata/ to iest/
 do stanu żywota naszego szczęśliwszego / do
 ktorego niemoże dosięc wszystka moc
 fortuny ani natury ludzkiej. Nakoniec
 dam ci potym nasycenie y obfitość one
 drogiego diadictwa/ ktoregom obie-
 cat oycowi twemu Jakobowi / ktore
 iest błogosławieństwo chwaty. Albowie
 vsza Pańska wyrzekty.

Przewodniká/

Tec sa tedy dobra / ktore Pan Bog
 obiecuie slugom swoim: miedzy ktore-
 mi aczkolwiek sa drugie / ktore sie scia-
 gaia naprzyсты czas: a wskazie ich wie-
 cey ktore sa ninieysze / iako ona nowa
 swiatlosc y iasnosc z meba / y nasycenie
 y obfitosc wssystkich dob / nad to wcie-
 cza y wfanie w Panu Bogu: ona goto-
 wość pomocy Boskiej / na wssystkie mo-
 dlicwy y prosby: on pokoy y bezpieczen-
 stwo sumnienia: ona straz y opatrznosc
 Boska: on ogrod y ozdoba tasi: ono
 szrodto / ktore nigdy nieustawa / to iest
 opatrowanie y obfitosc we wssystkich
 rzeczach: ony rostosy Boskie / ktore
 przewyyszaia wssystkie rostosy ludzkie:
 y ono podniesienie ducha / do kado niemo-
 ze dosiac zadna moc natury stworzo-
 ney. Te wssystkie sa blogoslawnistwa
 od Boga ktore obiecuie slugom swo-
 im: wssystkie sa uczynki milosierdzia /
 skutki tasi / swiadcetwa milosci iego / y
 lagodnosci milosci oycowskiej: ktora
 ma przeciw swoim w kazdej rzeczy z tych /
 ktore sa mianowane. Byloby o thym
 wiele mowic / czego nie dopuszczal krot-
 kosć

Księgi pierwsze.

37.

Kosć tych Ksiazek / aby sie kazda rzecz
 z osobna rozstrzasala. Takie tych wssys-
 tich dobr porzywania w tym y w drugim
 żywocie dobrzy / a zli wssystkich odpadli.
 Zkad y tu mozesz obaczyc rozność mies-
 dzyniednymi y drugim / poniewaz je tak
 sa bogaci otoci blogoslawnistwoy z nie-
 baia dwdzy tak w bodzy j opuszczeni. Prze-
 to gdy y siebie wważy z pilnoscia wssys-
 stkie the przerzeczone slowa / y ktemu
 condicia y stan dobrych y zlych: naya-
 dzieś / je oni sa w lasce milego Boga /
 a ci w nie lasce: oni sa przyiaciele / ci
 nieprzyiaciele: oni sa w Swiatlosci / a
 ci w ciemnosciach: oni sie wesela z po-
 ciech Angielskich / a ci z rostosy pluga-
 wych: oni prawdziwie sa wolni y Pano-
 wie sami siebie / ci sa niewolnicy Dia-
 belscy: oni zywa w wstawicznym poko-
 iu / ci w wstawicznym niepokoiu: one
 wwesela swiadcetwo dobrego sumnie-
 sia / te grysie zarody robak zlego ich su-
 mnienia: oni w wstku sa stali w swoim sta-
 nie / ci iako lekka plewa bywaia od wia-
 tru porywani: oni stoia mocni y bezpie-
 czni na kotwicy peroney nadziere / ci sie
 niemoga

Przewodnik!

niemoga stanowiąc / y wszystkim stwor-
mom fortuny są poddani: onych modli-
two są wdzięczne y przyjemne Panu Bo-
gu / a tych są bzydkie imierstone: śmierć
onych jest bezpieczna spokoyna / y droga
przed oblicznością mitego Boga / tych
niespokojna jest / y pełna tysiąca stras-
chów y bojaźni: na koniec omi żywa iako
synowie pod opieką y obroną Bożą / y
spia słodko pod cieniem opatrności Pa-
terstkiej: ci odepchnieni od tey opatr-
ności idą / iako owce rozstoszone bez Pa-
terza / y bez Pana / poddane wszystkim
niebezpieczeństwom y przygodom for-
tuny. A jeśli te wszystkie dobra idą za-
cnota: powiedz mi coć przeszkadza / aby
się nie iat tak wielkiego dobra: co mo-
żesz przywieść / abyś wymowił niedba-
łość twoją: Jeśliś chciał rzec / że to
nie jest prawda / toć nieporodzie: ponie-
waż widziś / iż wszystko jest ugruntowa-
no na słowach Bożych / i świadectwach
Piśmnia tego. Jeśliś rzekł / że to małe
dobra / to się zostać niemoże: ponieważ
przewyższają / iakośiny powiedzieli / wa-
szystko tho / czego serce ludzkie pożądać
może

Księgi pierwszej. 38.

może. Jeśliś mienit / że przyrodzenie
do tego wiedzie / abyś o się niedbał / y
nie żądał takowych dobr / y tho się
mniey ięście rzec może: ponieważ chto-
wiek z przyrodzenia jest sobie przytacie-
lem / y woła ludzka ma sobie za cel do-
bre / które jest uspokojenie y koniec ża-
dzei. Żebyś też rzekł / iż nierozumieś
anić śmiatka te dobra niemożesz z sie-
bie tym winyżłżyć: ponieważ masz wi-
re o nich / aczkolwiek niemaś śmiatku.
Albowiem śmiat się traci przez grzech /
ale nie Wiarą: która jest wieśka mł-
inse wszystkim doświadczenia / y swia-
dectwa na świecie. A czemuś się nie-
sprzeciw. iś tym świadectwem / inśym
wszystkim iś świadectwom: czemu niewie-
cey będziesz prześławiał na Wierze / ni-
li na twoim własnym widzeniu y roz-
sadku: Obyś się ty chciał postanowić /
y poledz na reku Pańskich / y wśanie w
nim położyć: iakobyś wnet iasnie oba-
czył wypełnienie tych Proroctw! O-
baczyłbyś wielkość tych Starbów: oba-
czyłbyś / iakoślepo chodzą wszyscy tego
świata miłośnicy / ponieważ nieskutecz-
tego

Przewodniká/

tego tak wielkiego o dobra: y obaczyłbyś
natomiast/ iako cie sprawnie rozrywa Zbá
wiciel do thego s. osobu życia mówiac:

Mat. 6. Podz. ie do mnie wy wszyscy/ y ktorzyście
spracowani y wciężeni/ a ia was o-
tchłodzię: Weźmiecie iáżmo moie na sie/
a naydziecie odpoczymienie duszám was-
szym. Abowiem iáżmo moie iest bárzo
łódkie/ a brzemie moie bárzo lekkie.

Nieomyła Pan Boguńkogo/ ani sie też
sam myli na obietnicach swoich: ani sie
drożyż rzecząmi/ które obiecuie. A cze-
muż tedy wciękasz przed odpoczymieniem?
czemu odp. ychasz od siebie pokoy y łago-
dność? czemu wzgardzasz łaskawy y
łódki głos Pasterza twórego? Jako
śmiesz odprawowac od siebie cnothe/
mając takowypodpis ręki Bożey?

3 Reg. 10. Wmiej słyszata Krolowa Sabao Saa
Mat. 12. Iomome/ a wždy przyiechata z ostátes-
cznych kraioy siemie/ aby ogladata to/
co byta o nim wyrozumiała: a ty słysiac
takie pociesne y tak pewne nowiny
otoko cnoty czemu nie odważyś troche
pracey/ przynanniemy abyś doznał pra-
wy tey s. rąwy? Wfay/ Bracie miły/
Pánu

Księgi pierwsze. 39.

Pánu Bogu/ y słowomiego: y porzuc
sie z wielkim wspaniem nárece iego/ y o-
pusć te młociemność która cie zádiera
żywa: a obaczysz/ że wietrze są daleko
stutki cnoty/ niżli sława o niego: a iako
wszystko nie nie iest/ co sie o niego powia-
da / przeciwko temu/ co sie w niego naya-
duie.

Odpowiedzi ná wymowki złych. Cap. 8.

Wszystkich wszystkich rzeczach/
które okazują y wynoszą część
cnoty/ z tym nieschodzi ná wy-
mowkach ktorzym ku obronie swey wa-
żywaia. Abowiem napisano: *Ji su. Prov. 19.*
ta przyczyna/ ktho sie chce rozleciyc z
przytacielem: a kto wiec to czym/ będzie
zawždy godzien karania. Tym obyczai-
em są niektórzy takowi/ ktorzy iednym
tylko słowkiem odpowiadaiá ná to w-
szystko mówiac: że sie po niektórych ciaz-
sie poprawia/ y weźma przed sie inšy o-
byczai żywota/ za to mając iakoby im
ná ten ciaz ta rzecz była bárzo trudna:
a ieby

Ci/ ktor-
zy obli-
daiá po-
lepszenie
ná inšy
czin

Przewodnika/

a żebyś czasem miata im być łatwiejszą.
 Tho jest iedną z wielkich omyłek/
 ktoremoga być pomysłone. Abowiem
 iesli przez ten wysiłek czas/ktory cię za-
 bawia/ chcesz trwać w takim ztym ży-
 wocie/ w ktorym się nadyduiesz / y przy-
 dawać grzechy do grzechow: iako be-
 dzieś mogł pothym łatwiej opuścić ie/
 przyczyniwszy ztego sposobu y zwyczajni-
 ku nim: Przysługę czasu iesli go docze-
 kaś/ a iesli się daleko rychley nte doko-
 na/ nieli myśliś/ nadydiesz się bardszy w
 mocniejszym we ztym zwyczajni/ y z przy-
 rodzeniem bardszy skazonym: y Diabla
 stwo bedzie mocniejszy nad toba/ a ty
 się bardszy oddalisz od Boga: a za tym
 bardszy osłniesz/ y bardszy się vgruntu-
 iesz we ztym. Jakoż ci tedy tho łatwiej
 przysć bedzie mogło / gdy się namnoży
 nowych trudności przez mieszkanie w
 grzechu: Jesli każdy raz/ ktorego grze-
 syś/ oddalaś się iednym dniem od dro-
 gi cnoty: iako się łatwiej bedziesz mógł
 wrocić/ tak wiele dniami się oddalim
 sy/ iakoś wiele grzechow popelnisz.
 Ta odpowiedź takowa/ prawie się oka-
 zuie

Tru-
 dney się
 potimpo-
 lepsyć/
 nieli te-
 raz.

Księgi pierwsze.

40.

zuie być onego/ ktory ma za Mistrza
 Dycę klamur: ponieważ cię do tego przy-
 wodzi/ abyś wierzył: iż im więcej stras-
 wisz czasu wciac się złości/ a zabacając
 cnoty/ y oddalając się od drogi/ tym
 ci się będzie łatwiej do niej wrocić. A
 jest rzecz pewna: że iako oni/ ktorzy wa-
 bują groźd/ każdy raz go daley pob-
 iają za drugim vderzeniem: takieć ani
 mniej/ ani więcej każdym ztym wciyna-
 kiem/ ktory popelniały/ iako młotki
 im daley tym gtebiej się pobija złość w
 duszach naszych: y tak tam zostawa w
 korzeniona/ że potym ledwie lekarstwo
 być może nalezione/ aby się mogła wy-
 korzenić. Przetho widzimy/ że starość
 tych/ ktorzy swoje młodość strawili na
 rozmaitych grzechach częstokroć bywa
 zamazana rozpustą onego wieku/ przestę-
 go. A chociaż onym latom więcej nie-
 przystoia takie zbytki/ y samo przyrodze-
 nie ie od siebie odpadza: przed się bywa-
 ją zwyczajone y przeciagnione/ o d gwał-
 tu y mocy ztego zwyczajni. A przeto na-
 pisano w Księgach Joba Świętego
 go: Że kofci złościwego będą pełne zło-
 ści młoda

Zby-
 tnych w
 młodości
 iaka sta-
 rość by-
 wa.

106. 201

sci młodości jego: z nim będą leżeć w grobie/ tak dalece: iż takowe złe sprawy nie mają inzego kresu/ kedyby się miały dokonać/ iedno pospolity koniec wszystkich rzeczy/ to jest śmierć: która sama moc ma ku wstaniu y wykorzenieniu ich.

Trzeci przyczyna tego jest/ zastarzany żywot: który się już obrócił w przyrodzenie/ które już tak ma żądze ku grzechom wewnątrz wkorzenione w kościach y w drewniu dusz ich: iż na kstat febr/ która razowa ethika/ gdy już są wkorzenione we wnętrzości ludzkie/ y przeniknęły aż do drzewu kości/ nieprzymuła daley żadnego lekarstwa/ ale już do końca są nieulecone.

can. II.

Thości okazał sam Pan y Zbawiciel nasz we wskrzeszeniu Łazarza/ który ode czterech dni był umarł: którego wskrzesił z tak wielkim wołaniem/ y wzruszeniem wewnętrznym. Ale kolwiek inne umarte wskrzeszał bardzo łatwo/ a tego inaczej: aby nam dać znać/ iako jest wielki cud/ gdy P. Bog wskrzesi tego/ którego ode czterech dni umarł/ y wstał: to jest/ od wielu dni y czasu długiego w zwyczajnym grzechu zają

ch zajął. Abowiem/ iako wyklada Augustyn Święty/ między tymi cztermi żywotami/ pierwszy jest rośkość z rośkością grzechu/ który/ przyzwolenie na grzech/ trzeci/ uczynek: czwarty/ zwyciężenie w grzechu. Alen/ który do tego kresu przyjdzie/ już jest Łazarzem ode czterech dni umarłym: który nie zmarsztwoch wstanie/ iedno za mocą wołania y też Zbawicielowych. to Day to/ aby się na thobie wypełnić mogło: acz widziamy/ że się thob bardzo rzadko trafia: powiedz mi/ kthore prawo cie tego nauczył/ gdy ci Pan Bog od wieków wamitował/ y stworzył/ abyś dał wieść na chwale/ i iż nie chcesz strawić na służbie tak dawnego miłośnika y dobrodzieja tego krotkiego żywota/ który ci dał y owszem z tak małą chwile chcesz odjąć tak wielką cześć?

Cztery dni leżał Łazarz w grobie/ co znaczą:

Waprzeciwno tym/ którzy przedłużają pokutę aż do śmierci. Cap. 9.

G

Władysław

Nayduia sie niektorzy tak slepi y
 ámieli / iż niedosyc máia je od
 kładaiá nawrocenie swoe ná przy
 sly czas / ale ie ieszcze zachowywaiá aś
 do same^o krasu ámierci. O śalony przez
 rozumny. wierzyś abyś miał tym oby
 czaiem zyskac Krolestwo Niebieskie y
 miešce Aniołow Świtych? Ażá nieś
 widzisz / że wšyſtko tho / co sie aś ná on
 czas czyni poſpolicie / ieſt potrzeba nie
 wola / gwałt nie ſwoboda / boiaſń nie
 miłość: á ieſliby miłość byta / nie ieſtby
 miłość Boża / ale miłość ſamego ſiebie:
 ktora z przyrodzenia boi ſie ſwey ſkody.
 Ażá niewidziſ / że to ieſt rzecz przeciwa
 ná wšytkiemu zákonowi Boſkiey ſpraś
 wiedliwości: iż thy ſtrawiłyſy wšyſtek
 żywot ná ſłubie Szatańſkiey / dopiero
 ná końcu chceſ przyſc Nieba ſie ná Pa
 nu Bogu domagać? Nieogladaſ ſie
 ná koniec onych piaci PAmien głupich
 w Ewangeliey / ktore ogladały goto
 wać ſie liczbę czynić do tego času / kie
 dy iá oddać miaty? A iáko ſie ty możeſ
 nadziawać czego leſſzego / będąc inż o
 ſtrzeżony thym przykładem / á przed ſie
 trwając

Mat. 25.

trwając w teyſie niedbáłości: Mójec
 Pan Bog nátnąć prawdziwa Potu
 the záwſdy / komu ſie iemu podobá: ale
 iáko ſie rzadko przygadza / aby byta daś
 ná ná końcu żywothá / á iáko ich máto /
 ktorzyby oney godſiny prawdziwa Poś
 łe czynili: pytaſ Świtego Auguſti
 ná / Świtego Ambrozego / Świtego
 Grzegorza / á ná koniec wšytkich Świte
 tych: á ogladaſ z iákim wáſhpieniem o
 tym moria / y wyrozumieſ iáko to wiel
 kie ſaleńſtwo mieć zá beſpieczne jegło
 wanie / ná niebeſpieczney zatoce mor
 ſkiey: o ktorzym tak mądry rortmanowie
 mowia / z wielkim ſtrachem y boiaſnią.
 Jeſt wielka rzecz dobrze umrzeć: czego
 abyſmy ſie dobrze náuczyli / trzeba tho
 ná pieczy mieć przez wšyſtek żywot. A
 bowiem času ſmierci / ieſt co z ſobá czy
 nić: tak iż ná on czas bázdo trudno ſie w
 czyć dobrze umierać: Jeſt doznanie po
 wſzechne. iż iáki ieſt żywot kaźdego / tá
 kowa theż y ámierz zwoytká bywać. zá
 czym idzie: iż gdzie ieſt ſty żywot / bedzie
 też y ta ſmierć. chyba ieby Pan Bog o
 ſobnym Przywileiem inaczej chciał w
 czynić. pa

Rzadka
 bázdo
 prawdzi
 wa Poś
 łe ná
 końcu ży

Wielka
 rzecz do
 brze um
 rzeć.
 Cóża
 ſmierci
 trudno
 ſie náu
 czyć do
 brze um
 rzeć.
 Cóża
 ſmierci

G

h

pa

Przewodnik /

pospol-
cie / iaki
żywot. 2
2 Cor. 11.
czyń. Ta sentencya nie jest moia / ale
Apostola Świętego / ktorzy mowi: J
koniec zlosliwych bedzie wedle ich uczyn
kow. Albowiem wedle zwykłego biegu
mowiac: ani z tych uczynkow oczekiw
sie dobry koniec / ani dobrych zły koniec.
Przewoź wszystkie Pisma Święte / nie
nawdziej żadney sentencyey / ktoraby
Galat. 6.
cześnie byta powtarzana / nad te: J
co cztowiek sie / tho żać bedzie: a iż cza
su śmierci / żli beda zbierać owoce z tych
drog swoich: a iż Pan Bog ma każde
mu sąpacić wedle uczynkow iego: a iż
koniec każde^o bedzie wedle żywota / i
żwiódł: a sprawiedliwość sprawiedli
wego bedzie sibi nad głową iego: a
złość zlosliwego także nad iego: y t
fiac in tych sentencji podobnych. By
Pismo B^oie mogło być tak wycisnio
ne / żeby sie mogło oglądać / coby z nie
go wyszło: ledwieby co inzego wytoczyć
sie mogło / cześnie powtorzono nad to
co sie powiedziało. A iesli twoie uczyn
ki są złe / y żywot zły: co może być pra
wykrowano z niego / iesli bedziem rozsa
dek czynić wedle tego. Astrologum: i
dno t
a

Księgi pierwsze. 43.

dno takowy koniec / iaki byty pośród
ti / y iaki był żywot? Jako mojem są
dziej / żeby miał zbierać w innym żywocie
co inego nad skaze: iesli w tym nie in
go nie śiat / iedno skaze: Mowi Zbawia
ciel: Ażali zbierają z ciernia winne gro
na / albo z ostu figi? A iesli dom z tego
(iako mowi Salomon) iest nachylony ku
śmierci / y ścieżki iego ida prosto do Pie
kła: co sie inzego może oczekiwac z t
drogi / iedno ten koniec? Ke y wpa
dnie drzewo albo mur / ktory sie nachyla
lit na iedne strone / iedno na te na kto
ra sie nachyla: Onego tedy / ktorego
żywot / ktorego słowa / uczynki / y my
śli / byty zawždy nachylone ku piektu:
(albowiem wszystkie Piektu sąsiadowa
ty) iaki bedzie koniec iego / iedno ciem
ności zewnętrzne. ponieważ zawždy cho
dził we wewnętrznych: Jako chcesz aby na
koncu dnia postanowił sie w niebie ten
ktory siedzi zawždy po drodze ciemności
Piektelnych?

Przeciwko tym ktorzy sobie po
G n j błaznia

Przewodnik/
błaznia Miłosierdzim Bożym/
trwając we złości. Cap. 10.

Eśli z drugiey sżrony mówisz/
że jest wielkie Miłosierdzie Bo-
że: a iś cie tho thak chłodzi je/
trwając w thwym żywocie/wierzyś sie
być bezpiecznym okoto zbawienia twee-
go: powiedz mi/co za wietśie obrażenie
dojeś weżynić themu Miłosierdziu/ia-
to brąc z niego przyczynę/abyś ie wie-
cey obraził: A tho cie nauczył/iśby tho
thak sło: iś pan Bog jest dobry/żebyś
thym miał swobodę być złym: Nie thym
obyczaiem Duch Swiethy weży/cobyś
smy z thąd zamykać mieli/ale owśem
tak: Pan Bog jest dobry/a przeto go-
dna rzecz/aby mu cześć y posłuszeństwo
byto wyrządzo/ ybył miłowan nad
wsytkie rzeczy Abowiem iś p. Bog jest
miłościwy y miłosierny/ słusna rzecz
jest/abych ia też był thakowym: a je-
bych w nim wśanie pokładał/że mi prze-
puści/ iakóś kotwieniem był wielkimi
grzechy obtożonym: 'iesli powsthanę z
grzechu/ a mawoce sie do niego że wsyt
kiego.

Księgi pierwsze. 44.

tego serca. Ale iesli ty zawždy trwając
w złości/przytym wsytkim za to masz
iakoby rzecz niebyła podobna / abyś
miał być pothepion / pąthrzac na iego
wielkie miłosierdzie: słuchay throście/
iakto to być może. Niezaprzyś mi tego/
iś ze sta cześć swiathá ledwie jest iedná
Chrzescijanow: a iś z dziewiciá dzieśiat
y dziewiciá ktore zostawia/ ledwie ie-
dná bywa zbawiona. A przeto iakto o-
trom tych/ ktorzy byli w Korabiu No-
ego / żaden nieuszedł z pothopu: ani o-
trom tych/ ktorzy byli w domu Raab/
żaden nie jest zachowan z mieścejanow
żierycho: thak żaden niebywa zbawion
indzie / chyba w domu Bożym / kthory
jest Kościół iego/ a jowie sie Chrzesci-
jansthwem. Na tho weżrzy/iakie jesth
czasow naszych: a obaczysz/ iakto praw-
dziwie we wsytkim tym cieie duchow-
nym/ od stopy nogi aż do wierchu gło-
wy/ ledwie jest ktora cześć prawie zdro-
wa. Odtożna strone niektore przedmiej-
se miasta / (w ktorych jest meśaka ná-
uka dobra) a przebież w myślem thwym
wsytkie inśe ziemie y mieysca (w kto-

Genes. 7.

Iosue. 6.

Bzesci
aniedzi-
sierzbych
czasow
zapom-
nieli p:
Bogé.

Isaia. 1.

G in rych

Przewodniká/

Hier. 8.

rych niemáš żadnego znaku iey) á naya
 dzieś wiele narodow/ w ktorých sie pra
 wdiwie naleśc mośe ono / co powie
 dział Pan Bog perwonego cśasu o Zie
 ruzalem/ á szukajcie iednego ciłowieká
 sprawiedliwego/ á ia vřyie z wami mi
 łosierdzia. Przebież niemowie po wřy
 ſkich hiſtoriach y rynkach/ abowiem
 te mieyſca ſa poświecone kłamſtrow y
 zdrádam/ ale po wřyſkich domach ſa
 ſieckich/ iáko mowi Zieremiáš : przy
 toż vcho/ á ſluchay co mowia: á ledwie
 naydzieś ſłowo/ kthoreby dobre byto
 lecż tam vřlyſyſz ſemrania/ tam plu
 gáwe ſłowa/ tam przyſiegi/ tam blu
 nierſtwa/ yzwady/ y ſá dze: tam odpo
 wiedzi/ y ſpory: á ná koniec ná káždey
 ſtronie naydzieś ſerca y iezyki ludzkie
 zabáwione ná rzeczach ziemſkich/ y ná
 zylkach/ ktre ſie okoto ziemie obieráta:
 á zadko ná ktorých mieſcach najdzieſz/
 aby o Pánu Bogu była ſpráwa y o rze
 czech tego: ale miáſto tego kłamáia/ y
 křywo przyſiegáia przez imię ſwiete
 tego: á tym obyczáiem wſpominaia Pá
 ná Bos

Księgi pietwſe. 45.

ná Boga. Qíakim nárzeka Prorok mo
 wiác: Wſpominaia mie/ ale nie ták iá
 Kobymieli/ przyſiegáiać przez imię mo
 ie kłamlíwe/ thák dalece: iſ z znákor
 ktre ſie z wierzchu okázuia/ ledwie mo
 że byc rozeznano / ieſli tákowi lud ieſt
 Chreſcćjáński álbo Pogański: wyiáw
 ſy podobno po dzwonicach/ ktre wi
 dzieć z dáleká: á przez przyſiegi praw
 diwe y ſatſhywe/ ktre wſpolet ſlyſeć
 przez tho imię Chryſta Pána: á oſtátek
 máto nie wřyſtko ſa ſpráwy Pogańſkie.
 Jákoż thedy moga ci wnidz w liczbę o
 nych/ o ktorých mowi Ezaiáš: Wřyſz Iſaie 66.
 ſcy/ kthorzy ie wyrza/ wnet ie poznáia.
 Abowiem tho ſa ſciepy / ktorým Pan
 Bog dat ſwe błogóſławieſthwo. A ieſ
 ſi ma byc tákowi żywot prawdiwego
 Chreſcćjáнина / iſ kthorzy kolwiek go
 wyrza/ oſádzá go byc ſynem Bożym: w
 iákíey liczbie policzymy te/ kthorzy wie
 cey ſie zdádza byc náſmiewcámi Pána
 Chryſtuſowymi/ niſli Chreſcćjány: A
 ieſli tákowi ieſt żywot thych: cřego ſie
 mamy nádziewáć o ich zbáwieniu/ we
 dle powſedhney reguty/ ktoráſmy wyi
 G v ſey po

Przewodnik

Key potoyli: Powiedziatem tho wszy-
 skho abys wyrozumiat / iesli wespotek
 z tym miłosierdziu Bozym ktore ty przy-
 wodzisz / moze tho stac: aby na swiecie
 bylo tak wieleniewiernych / y w Koscie
 le tak wiele zlych Chrzescjanow: a iesli
 niewierni wszyscy ida na potepienie / y
 Chrzescjanow wietsha czesc: tedj tey to-
 stac moze / ze thy wespotek z niemi be-
 dzieś potepion: iesli ym bedziesz podob-
 ny. Powiedz mi: iesli niebo iest przecie
 othworzone / kiedyś sie narodzil: Al-
 bo sie podobno na on czas odmiennia-
 sadymile Boga / y zakon Ewangeliey /
 y sprawiedliwosci tego / dla tego: aby
 prze cie byl ieden swiat / a prze drugie
 drugie: Przy tym miłosierdziu stat sie
 wypadek Amielst / y grzech pierwszych
 robitow / y wszyshkiego narodu chto-
 wieczego w nich: ktor y teraz optakiwa-
 my / y zatracenie wszyshkiego swiata za-
 laniem pothopu / y straszliwe zburzenie
 Hieruzalem / y Babiloniey / y Ninive /
 y inszych znamienitych Miast / y Pros-
 tacy. 5. winicy: Przy tym miłosierdziu iest do-
 puszczone / i pieklo rozsyrzyto pasce /
 te swo-

Księgi pierwsze. 46.

te swoje / a na kazdy dzien thysiacie dusz
 ida do niego: a niebedzie dopuszczone /
 aby tez tam thwoia posta: iesli bedziesz
 trwal w thymże zywoicie: A zebyś nie-
 morwil / ze na on czas byl Pan Bog fro-
 gi / a teraz lagodny: obacz ze z tha ligo /
 dnoscia moze to wszyshkim stac / cosiny
 powiedzieli. Tym obyczaiem nieprze-
 staway sie thesty bac karania twego
 trwajac wozlosci choeias iesth Chrze-
 scjaninem. Abowiem iest rzecziastna /
 i Wiara proza nie iest naczejniem zba-
 wienia / y owsem przyczyna wietshgo
 potepienia. Czyli podobno straci Pan
 Bog chwale swoje / iesli ciebie samego
 wnidz do niey nie dopusci: albo masz
 podobno w sobie iaka godnosc / ktorey
 Pan Bog ma osobna pothrzebe: prze-
 ktora musi cierpiec wszyshkie wystepki
 thwoie / wszyshko zle y dobre: Czyli po-
 dobno masz iaki zapis albo postanowie-
 nie okolo bezpieczensthwa / zeby zthoba
 samym wysl nowego Przywileiu:
 Gdyś ani synom Dawidowym / ktory
 byli w przywilegiowani dla zaslug oyc-
 wstich / przepuscil Pan Bog: aby na
 nie

„Wid-
 „ra pro
 „zna/
 „przychi
 „na wie
 „tshgo po
 „tepienia

Drzymi-
 losiera-
 dzin/
 kazn y
 sprawie-
 dlmost
 Boga.

Isaia. 5.

Przewodniká/

nie káznimierotożyt wedle zaślugi/ kiedy
byliśli: y ták wiele z nich ile dozo-
nato. A tchy prozna nádzieia/ cieśyś
wierząc/ że zgola będzieś wolnym á
bespiecznym. Bładiś/ Bracie miły/
bładiś: jeśli wierzyś/ ieby to było ná-
dzieie pokładać w Panu Bogu. Nie
ieści to nádzieia/ ale prozna duma. A
bowiem nádzieia iest wierzyć/ iż gdy be-
dziesz pokutował/ y przestanieś grze-
chu/ przepuścić Pan Bog/ iakoś to-
bie był złośliwym: ale дума iest wie-
rzyć/ iżby zrobiać w złym żywocie/ miał
być bezpieczen zbawienia swego.

Przeciw tym/ ktorzy sie wyma-
wiaia miłością swiata.

Cap. II.

Aleby podobno rzekł/ iż miłość
swiata y rzeczy iego/ wzięta do
wzięcia serce twoie: á to iest/
coć przestadza do tej drogi. Ták wy-
mowka iest cziłowięta/ ktorzy ieście nie-
doznał przez doświadczenie dobr du-
chownych: á przeto sobietak waży cie-
lesne.

Nádzie-
ia.

Duma.

Ludzie
nieznają
dobro-
dus-
chow-
nych.

Księgi pierwszej: 47.

lesne. Kmiotek na wsi ma za to/ iż nie-
maś rzeczy lepszej y cudniejszej nad ie-
go chatę: ponieważ niewiedział wiel-
kiego y cudnego budowania bogatych
Miaś. Dzieciatko płacze/ kiedy wy-
chodzi z żywota matki swojej: á bowiem
niezna/ iako daleko iest lepszy ten świat
na który wchodzi: niżli ten/ z którego
wychodzi. Oni pierwsi ludzie swiata/
za wielką rzecz sobie mieli/ żo tad y do-
my słoniáne przed tym/ niżli sie otwo-
rzyły obfithe ziarna/ y domy z kamienia
albo cegły murowáne. Tymże obycz-
ajem i ludzie cielesni niewidzieli/ ani
skosztowali dobr duchownych/ ani do-
świadczyli słodkości doświadczenia/ słas-
chetności/ y piękności ich/ wiele sobie
waża tefalszywe y przemijające dobra:
á bowiem niepoznali inych. Bo byle by-
li prawdziwie poznali/ niebyłaby rzecz
podobna/ aby tych niewzgardzili. iako
to datować prorok Ezaiaś/ kiedy rzekł:
Onego dnia będzieś płwał/ y będzieś
sie brzydził tablicami złotymi y srebr-
nymi/ y obrazami batwanow kthoreś
chwalil/ iako chustkami plugawymi y
zmazgą

Isaie 21

Przewodniká/

zmazánymi: y rzeczeſz ym śmieie: Podź-
cie odemnie/á wyini dście zdomu mego:
Práwie iáko ludzie pluiá y wyrzucaia
fałſzywe Bogi/ Kiedy poznawaiá praw-
dziwego Boga: tháť pluiá y odrzucaia
wſyſtkie fałſzywe dobra ſwiátá/ Kiedy
pociznaiá koſtować prawdziwych dobre
Niebieſkich. Abowiem / iáko mowi S.
Biemat/ gdy bywa poſmałkowana ſłod-
kość duchowna: wneť wſełkie ciáto /
kthore ieſť / wſyſtkie dobra y roſtoſy
ſwiátá/ ſwoy ſmak tráca. Tá tedy ieſť
iedná przednieyſza przyczyna tey omył-
ki/ w kthorey żywa ludzie. Jeſť ieſć ſe y
druga okrom they: iſnietyłko nieznaia
dobr duchownych / ale thej ani ſamych
eſeánych: boby niebyłá rzecz podobna/
aby ie mitowali iáko ie mituiá / by ie
prawdziwie znali. Abowiem/ powiedz
mi/ co ieſť ſwiát ze wſyſtkiem iſwymi
dobrámi: kiedyby mu ſie kto zdrowymi
oćymá przypatrył/ y wyrozumiał do-
brze ſłhrzaty iego / y wwikłania iego/ y
przed ſie wſłecia/ zdrády iego: co ieſť
iſnego / iedno kram thrudnoſci / ſkóla
proznoci pełna zdrad: labyrinth biez
dow

Ludzie
nieznaiá
dobrze-
ſnych/ iá-
kie ſa.

Co ieſť
ſwiát.

Księgi pierwe.

481

dow / wieża ciemnoſci / drogá rozbo-
nikow/ ieſioro blotne/ á morze wſſh-
picznych nawátnoſci: Co ieſť iſnego
ten ſwiát/ iáko mowi ieden Mędzec/
iedno ziemiá nieptodna/ pole pełne ká-
mieni / láś pełny ciernia / taka żetona
á pełna weſow / ogrod zakwitnety bez
owocow/ ſtrumień ztez/ ſrzdło myſle-
nia y dziwowo rozmaitych / ſłodki iad/
fabuła zmyſlona á roſtoſne ſalenſtwo.
Ktore dobra ſá w nim/ ktoreby niebyły
fałſzywe: á ktore złe rzeczy ktoreby nie-
były prawdziwe: Jego odpoczymienie
ieſť nieſpokoyne / iego beſpieczeńſtwo
bez fundamentu / iego boiaźń bez przy-
czyń/ iego trudnoſci bez pożytku/ iego
pláče bez odptáty / ie^o przedſie wſłecia
bez dokonania: nadſieia prozna/ weſele
zmyſlone / boleſć prawdziwa / porza-
dek iego pełny zamieſania. Takſe maſ
mieć zá perwa/ Bracie miły: iſ pokoy y
nolubienie ſercá twego ktorego za-
daſť/ mienáydnie ſie ná ſwiećie ale w Pánie
Bodze: nie w poſſeſſiey máitnoſci/ ale
we wżárdzeniach. Mowi S. Auguſt:
Wtráź morze y ziemiá/ idź kiedy chceſť /

Świát
co ieſť

głw.

Przewodniká/

gdykolwiek zaydziesz/ będziesz niedzi-
kiem: iesli nieidziesz do Boga.

Przeciw tym ktorzy sie wyma-
wiaia mieniac/ izby bårzo ostr-
byłá drogá Boża. Cap. 12.

Sa zaśie drudzy/ ktorzy wymowa-
li czynia mówiac/ iz ostrá iesłh
drogá Boża: ponieważ w niey
bywaia przykładowane rzeczy trudne/ y
przeciwne sądzey y skłonności człowieka
czy. To iest iedną między przednieyszy-
mi wymowkami/ ktora wilem kási ser-
ce w tey sprawie ypostętu. Ci/ ktorzy
to mówią/ áczkolwiek są Chrześcijány
y żywa w zakonie łaski: iednak niepo-
znali pierwszey litery Alphebetu thego
zakonu/ ani skostowali tey tajemnice.
Niedziaku ty/ ktory sie mienisz być Ch-
rześcijaninem/ powiedz mi: przecż przy-
szedł Pan Chrystus na świat? czemu
roślat Krew swoię? czemu postanowił
Sakramenty? czemu postat DVchá
Świętego? co iesłh EWANGELIA/
co łaská

Księgi pierwsze.

49.

co łaská/ co J E S U S: co znaczy co
imie tak chwalebne samego Pána/ kto-
re chwaliś? A iesli nierozumiesz / pythay
sie onim y Ewangelisti / ktory mowi:
Zdzieiessz mi imie J E S U S. Albo/
wiem on zbawi lud swoy od ich grze-
chow. A co iest inego być Zbawicielem/
y wybawicielem z grzechow? iedno za-
służyć odpuszczenie przestępków/ y zjednać
łaskę ku wwiarowaniu przyszłych: cze-
mu przyszedł Pan Chrystus na świat/
iedno dla tego: abyć pomógł / izby zbaw-
wion był? Czemu umarł na Krzyżu/
iedno dla thego: abyć umorzył grzechy?
Czemu zmarł wychwodził po śmierci/ ied-
no żebyć cie wskrzesił do takiego żywo-
twa? Czemu roślat swa Krew/ iedno aby-
by z niey uczynił lekarstwo/ ktorymbyś
ty vleczył twoie rany? Dla czego postat
nowit Sakramenty / iedno na lekar-
stwo/ y ratunek przeciw grzechom? Co
iest zaś przednieyszy pożytek Młeki iego/
y przyszcia iego: iedno żebyć przez nieby-
ła głódka drogá do nieba / ktora przed-
thym byłá ostrá y trudná: To dat znać
Ezaiass / gdy powiedział: Jsi zaś przy-
szli

Co zna-
czy imie
J E S U S.

Matth 2.

Co iest
być wy-
bawicie-
lem z grze-
chow.

Młeki P
Chrystus
bowey
pożytek.

ściem 1/11. 40

Przewodnik

ściem Mesyaszowym/drogi które nie
były proste/miały się sproszkować: a os-
stre/miały się stać gładkimi. Na-
koniec czemu nad to wszystko posłał Du-
cha Świętego/iedno żeby ty z ciała
sstał się Duchem? A czemu go posłał
w postaci ognia: iedno aby się ty iako
ogień zapalił/y oświecił/y uweselił/y
był sam w sobie odmiennion: a żeby cię
doprowadził do nieba/ z którego jest
zestany? Dla czegoć wlatłaś wespotek
z sstami/ którego od niego pochodzanie-
dno abyć uczynił słodkie iarzmo Pana
Chrystusowe: abyć uczynił łatwość cwi-
czenie w cnotach/ abyś śpiewał w wa-
ciskach/ abyś nadszedł mocną zachował
w niebezpieczeństwach/ y zwyciężył w
pokusach: Toć jest pociecha/ y po-
dtek/ y koniec Ewangeliey: tho jest/ i
iako człowiek ziemski y grzeszny/ którego
był Jadam/ uczynił nas grzesznymi y
ziemskimi: tak zaśie długi człowiek nie-
biecki y sprawiedliwy/ którego przyszedł
z nieba/ nas uczynił niebieskimi y spra-
wiedliwymi. A co innego pisał Ewanga-
liści/ co za inne obietnice oznaya-
mili

Duch f.
czemu w
postaci
ognia
jesth ze-
stany.

Księgi pierwsze.

50.

mili Prorocy/ co innego przepowiedzie-
li Apostołowie? Niemaś więcej The-
ologiey nad te. Thoc jest słowo skroco-
ne/ które Pan Bog uczynił na ziemi.
Toć jest wykonanie y skrocenie/ którego
(powiada Ezaiaś) słyszał od Boga:
od którego słyszał iednożytę się na
świecie tak wielkie bogactwa y obfito-
ści cnot y sprawiedliwości. Niezato/
iako by z nowu przychodził do Wiary
Chrześcijańskiej: a żeby pytał iakie ma-
drego Theologa/ co w sobie ma y co ro-
zkazuje ta nowa Religia: a odpowiedź
i rozkazuje aby był człowiek dobrym: y
dawał pomoc/ aby mógł być. Rozkazuje
człowiekowi cielesnemu/ aby się sstał
w duchownym: y dawał Duchu Świę-
tego/ aby mógł im być. Odrutna to ne-
dza/ że na końcu tak wielu lat/ iakoś
jest Chrześcijańinem/ niewieś rozności
miedzy Chrześcijańinem a miedzy Ży-
dem: ani miedzy Zakonem Pisanym/ a
miedzy Zakonem Łaski. Rozność jest
w tym: ponieważ niewieś/ i on Zakon
rozkazywał człowiekowi aby był do-
brym/ a niedawał mu z strony swej si-
ły.

Roma. 9.

Isaia. 10.

Rozność
miedzy
zakonem
pisanym
a zakonem
łaski.

h. ij

ly.

Przewodniká/

ty/ aby ym mogt być: ale then roztázná
ieć/ abys byl dobrym / y dawać łaskę
dla thego: á przeto iest nazwan Zakon
Łaski. On roztázował walczyć/ á zbroie
ku bichwie nie dawał: roztázował łus
dšiom aby byli duchownymi / á Duchá
Świethego niedawał: Teraz inszym os
być jaćiem / ponieważ iuz vstat on sthan
Zakonu/ nástąpił drugi thák bázro ro
zny/prze záslugi y Krew Pána Chrystu
sowe: á thy przedśie iákoby niustat on
stan/ ani przyszedł p A L Chrystus ná
świat/ nieprzestawaś Zydow náślados
wać wierząc / żeby twa sama śita miał
wypełnić ten Zakon / y żeby przeń miał
być zbawion. A tokolwiek tedy tho wy
rozumie/ wnet iásnie obaczy zgodę wieś
la Pisma: między ktoremi niektóre czyni
nia te droge ostrá / á niektóre iá czynią
łódka. Abowiem ná iednym mieyscu
mowi Prorok: Dla słow vst twoich iam
chodsił po drogach twárdych. A ná dnu
gin: Wdrodźe Przykazania twego kóś
chatem sie/ iáko we wśyśhkich bogáca
twách. Abowiem tha drogá ma obieś
dwie rzeczy/ to iest trudność / łódkość:
iedn

Psal. 16,

Psal. 118,

Tru
dnosć y
łódkość
wdrodźe
Pána

Księgi pierwsze.

51

iedne z sšhrony przyrodzenia / druga
z sšrony łaski: á tak cobyto z iedney przy
czynny trudno/ z drugiey sie łatwym sta
wa. Oboie dat ináć Zbawiciel / gdy
rzekł: że iego iármio iesth łódkie y brze
mie lekkie. Abowiem gdy rzekł iármio/
dat znać trudność/ kthora sie tam naya
dnie: á gdy rzekł łódkie/ łatwość: ktho
ra z sšrony łaski bywa dawana. A iestli
podobno spythas / iáko iest rzecz podo
bna / aby byto iármio / y przedśie łód
kie: ponieważ własność iármia iest/ áś
by byto ciężkie y przykre: Ná to sie da
wa przyczyna. Abowiem Pan Bog ie
wśywa/ y czyni wodziecine: y pomaga ie
ktemu nośić/ tak iáko obiecał przez O
zeasá Proroká mówiąc: Ja im bede
iáko ten / kthory poprawi iármia/ y
podnośi ienád sšyie/ aby iey niedolega
to. A przeto co za diw/ że iármio iesth
lekkie: kthore Pán Bog lekkim czyni/ y
pomaga ie nośić: Jesli tierz gorzał / á
nie spalił sie/ abowiem Bog był w nim:
co za diw / że to iest iármio/ á przedśie
lekkie: ponieważ śa Pán Bog iesth w
nim/ y pomaga ie nośić: Chceś widzieć
to iuz oboie

Pastiey
iáko sie
náyduie
Mat. 11.

Iármio
Pastiey.

Ose. 10.

Exo. 3.

1 Cor. 4. obole wespolek w iedney personie: słus-
chay thego / co mowi S. Pawel: We
wszystkich rzeczach cierpimy wciści / a nie
testnum sobie: żywiemy w wielkim wbo-
stwie / a nie iestefny od niego zwycięż-
ni: cierpimy przenasławowania / a nie
iesthesny opuśczeni: korzujemy sie / a nie
iestefny zesłomoceni: wniżamy sie aż do
ziemie / a przetośmy nieupadli. Oto tu
z iedney strony iarzmo cięskości / a z dru-
giey strony włzienie y słodkość: ktora iest
w nich z strony łaski. A iestczie iasnieyto
Esaie 40. dat znać Ezaiasz Prorok / Kiedy Rzeki:
Ci / ktorzy beda nadsieie w Panu pokła-
dąc odmienia moc / wezmą niemacze-
iako orle skrzydła / pobieją a nieupras-
cuia sie / beda chodząc a nieusthania. Ga-
tożmaś iarzmo rozprzeżone przez moc
łaski / oto odmieniona moc ciała w moc
ducha: albo iebych lepiej powiedziat /
moc cztowiecja / w moc Boska. Otho
widziś / iako Prorok niezamileżat wciaż-
żenia / ani też odpoczynienia / ani rożnos-
sci / ktora iest iednego od drugiego / gdy
rzeki: Pobieją / a nie spracuią sie: cho-
dząc beda / a nie usthania. Przetho / Bracia
cie

cie mity / niemasi przyciyny: iebyś opus-
scit te droge prze to / iżby ostrą y trudną
być miała: ponieważ w niej iesth Pan
Bog / y łaska iego. Albowiem tho sthac
niemoże / aby byto mocniejszy przyro-
dzenie / niżli łaska: ani Adam / niżli
Pan Chrystus: ani Diabel, niżli Bog:
ani przyrodzenie y sposob złego / niżli
sposob dobrego.

Jż niema cztowiek odwołając
na drugi czas nawrocenia swe-
go / ponieważ ma dać liczbę złe-
wiele długow. Cap. 13.

A Jesli z iedney strony są takie / tak
wielkie przyciyny / ktore nas przy-
wodzą ku odmienniemu żywotowi:
aż drugiey niemamy y iedney wymowa-
ki / ktoraby była dostateczna / prze cza-
bysiny niemielu uczynić tey odmiany: po-
wiedz mi / proszę cie / dokad ciękasz a-
bys ją uczynił: Obroć oczy / Bracie
mity / na żywot prześty: a w ktorych-
kolwiek sie leciech nadywiesz / obejrzy-
sie / będziecie widziato / iż już minat
czas / gdyś mogli począć z siebie stadać

cokolwiek win przestętych. Obacz że be-
 dac Chrześcijaninem / odrodzonym wo-
 da Krztu Świętego / mając Boga za
 Oycá / a Koscioł za Matkę / y wkramia-
 wszy się młkiem Ewangeliey: Ktora
 jest Nauka Apostołów y Ewangelis-
 tów / a co wiethszego samym Chlebem
 Żywności / Który jest Sakrament Cia-
 ła y Krwie Pańskiej: przytym wszy-
 skim / żyjesz w tak wielkiej swej wole /
 nieinaczej iakobyś był świętym Pogań-
 nem / iakobyś był żadney wiadomości o
 Pánu Bogu niemiat. A przeto / po-
 wiedz mi iaki obyczay grzechu / ktorę
 gobyś ty niepopelniał? Ktore drzewo
 jest ci zakazane / nakłonebys ty ocu nie-
 obrocić? Ktore pole jest wesołe / na ktho-
 rymś przynamniey iadza / Ktote chwile
 ku zbytkowi thwemu sobie nieuczyni-
 Co się oczom twym pokazało / czego byś
 ty niepojadał? Ktoreś iadza opuścił /
 abyś iej nieużył? mogąc w Pánu Bo-
 gu się weselić / będąc Chrześcijaninem.
 Cobys był mógł więcej czynić / byś też
 był dobrze Wiary niemiat / byś też był
 drugiego żywota nieczekał? byś się też
 był

był niemiat bacfrogiego Sadu Boże-
 go? Co był inego twoj żywot / jedno o-
 siowá grzechów / gnoy plugaństwa / dro-
 gá ciernia / y wystawicze nieposłuszeń-
 stwo przeciw Pánu Bogu? Konus
 kwoli żył do tego czasu / jedno twej ja-
 dze / ciatu twemu / twej ciele y światu?
 Cić byli twoi Bogowie / twoje bóstwa
 ny kthorymś służył / kthorychś zakon
 wypelniał. Powiedz mi / iakieś bacz-
 nie miał na Zakon Boży / na posłuszeń-
 stwo jego? Podobnoś niewieccy miał
 na to baczenia / jedno iakoby Bog był
 dzewiány. Albowiem jest rzecz pewna /
 iż jest wiele Chrześcijanów / ktorzy iako-
 by łatwie grzeszili / gdyby wierzyli iż Bo-
 gá niemają: thakielathwie grzesza wie-
 rzac / że jest: a wtaż czynią tho wierzac /
 iakoby y ono wierzac czynili. A coż tedy
 za krzywda / albo wigarda wiethsza być
 może / tak wysoki Mągestatu? Wako
 nie wierzac tho wszyshko / co Religia
 Chrześcijańska wierzy / wielka jest hań-
 ba: iżś thak żył iakobyś wierzył / iżś nie-
 może być wiethsza bawta / albo sędziwo-
 na świecie? Nieśli cić nieśhraszy wiela

Przewodniká/

Kość grzechow przeſtych / y wſethec
ność kthoraś ie popelnit : iako cie przy
namniemy Mągeſtat meſtraſy / y mo
ność tego przeciwkoś kthoremu zgrze
ſyt: Podnieś wzgore oczy / a przypatrz
ſie niezmiernoſci y mojnoſci tego Pána /
ktorego chwala wſyſtkie mocy niebieſ
kie: przed kthorego Mągeſtatem wpa
da wſyſtko / cokolwiek ma wſyſtbeł
ſwiat w ſobie: przed ktorego obliczno
ſcy wſyſtko / cokolwiek ieſt ſtworzona
no / nie ieſt nic wiecey iedno iako leſka
plewa: a obacz / iako to wielki a zły wy
ſtep: ſe ty bedac iako napodleyſzym ro
babſkiem / á miałeś tak wiele rązow o
brajać / y tu gniewu pobudzać / ocy y
tak wielkiego Mągeſtatu. Obacz ſtrá
ſliwą moc iego Spráwiedliwoſci / y
kaini tak okrutne / ktore áż podjáś dzień
okażat przeciw grzechowi: niechylko ná
oſobnych perſonach / ale theż ná Nie
ſciech y tudziech / Kroleſtwach / y Pro
wincyach / y ná wſyſtkim ówiecie: á nie
tylko ná ziemi / ale theż ná Niebie : nie
tylko ná obcych y grzeſnych / ale też ná
namniemyſym ſynem ſwoim: dla tego / iſ
ſie

Grzech
ſwego P
Boga ka
rzą.

A ſiegi Pierwſze. 54.

ſie chciat oſtthac zaſtepcą y zapláta za
nie. A ieſli ſie to dzieie ná dzewiezielon^{Luce 22.}
nym / y za grzechy inych : ná ſuchym y
obciążonym właſnymi grzechy / co ſie
bedzie dſiato? Coż tedy moſe być przeza
rozumniemyſzego / iako cſto wiekowi z Pá
nem tak bezpiecinie ſobie poczynac: kto
ry ma rękę thak mocną / iſ ieſli iá náń
ſpuſci namniemyſym ſkniemim / wepcha
nie go ná głębokość Piękielna? Obacz^{Cierpli}
ieſcie czerpliwość tego Pána / kthory^{wolę Bo}
cie tak długo czeka / iako go thy długo o
brajaſ. A ieſli po thak wielkich bogac^{ſta.}
twach oczekiwania y cierpliwoſci / kto^{Roma: 2.}
ra cie oczekiwat / ieſcie nieprzeſtanieſ
ile wywac miłóſierdſia iego / pobudza
iac gniew iego: wyciągnie tute ſwoy / á
wyciągnąwoſy ſpuſci ná cie iako deſce
ſhrzały ſmierci. Obacz głębokość ſa^{Głęboko}
dow iego: o kthorych czytamy / y widzi^{ſc ſa}
my zawſdy rzeczy tak barzo dſirowne.^{dow. Bo}
Widzimy Salomóná po oney mądroſci^{ſci.}
tak wielkiej / y po onych trzech tyſiacach^{Salomó}
przypowieſci y tátemnicach głębokich / od Pána^{opuſc}
ktore mamy w Pieſniach iego / opuſcjo^{Bo}
ne^o od Pána Boga pádaiácego przed z^{Reg. m}
ſłupami

Przewodniká/

Rozu- słupami batwanow. Widzimy jednego
mie 173 z onych pierwszych siedmi Diakonow w
foliary / Rostiele / Echorzy byli pełni Duchá S:
o korych Echorzy sie sztal metylko Kacerzem / ale
Apoc. 2. też wodzem Kacerzow / y oycem Ka-
cerstwo. Widzimy na każdy dzień / á ono
Wiele wiele gwiazd wpada z nieba na ziemié /
gwiazd gwiazd wpada z nieba na ziemié /
wpada na każdy dzień rzy przed tym będąc posadzeni v stołu
Bożego / Angelliego Chleba pożywaa-
li. Ale i y sprawiedliwi dla takiej za-
krythey Pychy / albo niedbatosci / albo
niewdzięczności / Echora w sobie mieli /
sa thym obyczajem obuszczeni od Pana
Boga / na końcu tak wielu lath / przez
Echoremu służyli: czego ty oczekiwasi /
ktoryś nic in siego nieuczynił w żywocie
twoim / iednoś wstawić nie przyczyniał
obrażenia przeciw Panu Bogu: Tu-
teraz obaczmy kto thym obyczajem był /
iesliby niebyła rzecz słusna / aby ius
przesztal przyczyniać grzechow do grzes-
chow / win do win: á żeby wśdy kiedy
począł błagać milego Boga / y obelży-
wać duszę swoją. Powiedz mi: azaby
nie słus

Księgi pierwsze. 55.

nie słus a i by ius na thym stanie to / co sie
do tego czasu dalo światu / ciato / y Dia-
blu: á żebyś osiadował co kolwiek z te-
go / co zostalo onemu / Echorc dat wśy
stko: Azaby nie przystalo / bać sie wśdy
na końcu thak wielkiego czasu / y thak
wielkich krzywd Boskich / sprawiedli-
wości Bożej: Echora mwietsa cierpli-
wość ia znosi grzechy / tym mwietsa sro-
goscia ie po thym karze. Azaby niebyła
rzecz sprawiedliwa / bać sie thak długo
trwać w grzechu / y w niełasce Bożej:
y mieć przeciw sobie tak mocnego instia-
gathora / iaki on iesłh: á z miłosierne-
go oycá / uczynić go sobie siedziego y nieprzy-
iaciela: Azaby nie przystalo / bać sie á-
by moc z tego zwyczajn / nieobroćić sie
w przyrodzenie / á nieuczynić z pochopu
do ztego niewola / albo mało co mniej:
Jako sie niebois / abyś nie przyszedł po-
mánu / do oney przepaści smysłu skazo-
nego: doktorego gdy ciłowiek przydzie /
ius sobie niema á nie żadnej rzeczy zley
iakoż kolwiek iesłh naymwietsa: Rzekł
Pátryarchá Jakób / do Labán oycá swo-
go swoiey: Eternasie lath ius iesł iá-
koc

Prou. 15.

Genes 30.

Przewodniká/

Koć służe/y stáram sie o máietność two-
 it. iuz teź cśás / abyh sie teź o moie stá-
 rat / á jebych počat mieć piecśa o rze-
 czách domu mego. A iesliś ty ták wiele
 lat oddat na słuźbę swiátá thego / y ży-
 wotá tego: áśaby niesłusna / ábyś the-
 počat co zyskować dla dusze twoiey / y
 dla żywotá przyszłego? Niemáš rzeczy
 krotksey / ani watleyszey / nád żywot cśa-
 lowieczy. A iesli obmyślawáš z thák
 wielkim stáraníem potrzeby tego żywo-
 tá thák krotkiego: prze ktora przyczynę
 nieomysłáš czegokolwiek dla onego /
 ktory trwa ná wieki:

Żywot
 cśłowie-
 czy kábj

**Zámknienie tego wśystkiego / co
 iest wyższey powiedziano.**

Cap. 14.

A Jesli to wśystko thák iest / prośe
 cie iuz Brácie miły / przez Krew
 Pána Jesu Christá / ábyś rozpo-
 nmiat sam nasie / y obeyrzał sie żeś iest
 Chyżesciáninem: áśe máś zánawietśa
 prawdę wśystko to / co Wiára opowia-
 da. A tá Wiára opowiada / iś máś nád
 soba

Wiára
 co opo-
 wiada,

Księgi pierwsze.

56

soba Sédzitego / przed kthorego deczyna
 sa postanowione wśystkie cśásy / y na-
 mnięsie postępti żywotá kthorego: á se-
 pewnie ma przysć dzień / kthorego licibo
 będzie chciał mieć / ná koniec z iednego
 słowa proznego. Ták Wiára opowia-
 da / że sie cśłowiek niedokonywa we wa-
 wśystkim kiedy umiera / ale iś po tym ży-
 wocie cześnym iest inśy żywot wieczny:
 á iś nieumierá. Dusze z ciáły / ale gdy
 ciáło zosthánie w grobie / duszá wnidzie
 do inśey nowey kráiny / y do inśego no-
 wego swiátá: gdzie będzie miała ták-
 we śczęście w tákowym towarzysztwie /
 iákí thu miała żywot y obyczáie. Thák
 Wiára opowiada / iś iákó zaptáthá za
 dobre vczyntki / thák teź káñ zázle. Jest
 rzecz ták wielka / iś by wśyték swiát był
 peten Ksiąg / y wśystko stworzenie pi-
 sázmí / dálekoby sie rychley zmordowa-
 li pisárze / y Księgi sie dokónaty: niśliby
 sie dokónat wyklad o thym / co w sobie
 káñda z tychdwu rzeczy zawieświe. Ták
 ci Wiára powiada / iś sa ták wielkie o-
 bowiáśki náśey y dobrodziejstwa / zákto-
 resmy Pánu Bogu powinni: iśby cśł-
 wiek

Przewodniła/

wiele miał wiecey żywotow/ niżli ziarn
 piasku morskiego / miałaby to rzecz bys-
 ta / wszyscy strawić na służbie iego.
 Tajci iefseje Wiara powiada / że cnota
 iest tak wielkie dobro / iż wszyscy skar-
 by na świecie / y wszystko czegokolwiek
 serce ludzkie pożądać może / niemoże być
 z nią porównano. Alesli takiey y thak
 wielkie rzeczy pobudziła do cnoty: cze-
 mu ich tak mało ktorzyby ją zamilowa-
 li / y w niej się Kochali? Jesli sie ludzie
 poufaia korzystać: co za wielka korzyść
 być może / iako wieczny żywot: Jesli
 prze boiają kaźni: Ekhora wielka kaźń /
 iako meka wieczna? Jesli prze obowia-
 zek powinności dobrodzieystwa: Ektore
 wielka powinności być mogą nad te /
 Ekhoresmy Panu Bogu powinni: Jesli
 nas rusza boiaźń niebezpieczeństwa: Eto
 zewielka niebezpieczeństwo nad śmierć
 być może / Ektorey godzina iest thak nie-
 pewna / a liczba iey iest tak ciasna? Jes-
 li pokoy / y wolności / y odpocynienie
 ducha / y roztok żywota są takie rzeczy /
 Ekhorych wszystkich świat pragne: iasna
 rzecz / ie sie tho wszystko lepiey naydzie
 w żywocie

Księgi pierwsze.

59.

wo żywocie / Ekhory sie cnota y rozumem
 sprawuje: niżli w thym / Ektory sie spra-
 wuje swa wola y żądza: ponieważ cnota
 wiel iest stworzenie rozumne / a nie bys-
 dlece. A iestli to wszystko za mało sie wi-
 dzi / Ektu wważeniu they rzeczy: aza niedo-
 styc obaczyć / iż prze to sstąpił Bog z nie-
 ba na ziemię / y ssthał sie człowiekiem: a
 stworzyłszy świat za sześć dni / strawił
 trzydzieści y trzy lata około tey sprawy /
 y dla niej stracił żywot: Bog umiera /
 aby grzech umarł: a przed sie chcemi od-
 dać żywot w sercach naszych themu / od
 Ekhorego Bog y chciał wyiać śmiercią
 swoją. A co wiecey mówię: prozneyby
 to były wywody / ieslibysmy narozumie
 y wywodziach te rzecz zawieścić chcieli.
 Abowiem niemowię patrzac na Boga
 na Krzyżu / ale gdziekolwiek oczy obro-
 cimy / naydziemy że wszystkie rzeczy wiel-
 kim głosem nas wzywają do thego do-
 bra: ponieważ niemaś sthworzenia na
 świecie / gdy musie dobrze przypatrzy-
 my / Ekhoreby niewywołać tu miłości y
 służbie spólnego Pana: thak iż ile iest st-
 worzenia / tylo iest Kaznodziey / Xiąg /
 y wzywa Pana.

etc etc

etc etc

etc etc

etc

etc

Wszystko
 stworze-
 nie wzy-
 wa tu
 służbie
 spólnego
 Pana.

Przewodniká/

y wywodow / y głosow / ktore nas ku
temu wzywają. A iakoż tedy jest podob-
na / aby tak wiele głosow / y tak wiele
obietnic / y groźb / ktemu nas przywieść
niemogło? Co mogł wiecey uczynić P-
Bog nad tho / co uczynił: albo obieco-
wać nad to / co obiecał: ani wiecey gro-
zić nad tho / czym zagroził: aby cie od
grzechu odwiódł / a do siebie przycią-
gnął? A mimo to wszytko / tak wielka
jest pycha ludzka / albo raczej głupota:
iż mając Wiara / nieprzestawia / przez
wszytkie dni żywota swego trwać w grze-
chu / idź do toja z grzechem / wsłuchać

Ludzie z grzechem / y rozpustniać się po wszytki-
ch sposobach grzechow: a tak bez bo-
iażni / bez sumnienia / ani śm prze to trą-
cac / ani iadła: iakoby tho wszytko / co
wierza / sen był: a wszytko / co powia-
da. Ewangelistowie / kłamstwo.

Powiedz mi / zły człowiecze: powiedz
mi głośno nagotowaną ku gorzeniu /
w onych wiecnych a na pomście wznie-
conych płomieniach: co byś wiecey czy-
nił nad to co czynisz / gdy byś to wszytko
co wierzyś / miał za nieprawdę? Albo

wiem

Księgi Pierwsze. 581

wiem widzę / iż wzdry ięście prze boiaśń
sprawiedliwości na świecie / powścią-
gaś w niektórych rzeczach twoieśadze
lecz prze boiaśń Boga / niewidzę abyś
zamechawał czynić / coć sie podobają
pomsty wywać / nad kim ci sie podobają
ani popełniać wszytkiego tego / coć sie
podoba: byś iedno mogł. Powiedz mi /
zaspłiony / ktoryś sie rozpárt na takos-
wey beścieczności y dufności / co czyni
robak sumnienia: gdzie iesth Wiara /
gdzie iesth mozg / gdzie rozsadek / gdzie
rozum / ktoryby wódz przy tobie / iako
przy człowieku miał zostać: iako sienie
boiś tak perwonych / tak prawdziwych
niebezpieczeństw? By prze cie posth-
wiono iaka potrawę / a ktory człowiek
choć nie perwony powtedział być / że iesth
w niego tucina: a zabys iey śmiatł osto-
wać / choć aby narosł ośmniejszy a y na-
śmácnieysza byta? Ale byś miał za nie pe-
wnego tego / ktoryby cie ostrzegal? A
iesli Prorocy / Apostołowie / y Ewán-
gelistowie / y sam Pan Bog na cie wo-
ła: śmierć iest w tym pokarmie / niedźny
człowiecze / śmierć iest w tym matym

J i

smaku /

Przewodnik /

smaku / ktoryc Szatan prze cie stawa:
 iako smiesz braci smierc rekoma twymi /
 y pic twoie zatracenie: Co czyni Wiara
 ra w sercu twoim: Kiedy jest swiatlosc
 iey. Kiedy jesth snur odcinajacy: ponie
 waz jadney cisci twoich wystepow nie
 odcina: Onedziku balony / przezrozum
 ny / y we wszytkim od nieprzyjaciela prze
 kazany na wieczne ciemnosci wnetrzne y
 zewnetrzne / abyś z iednych posiedt ro
 drugie: slepy ku widzeniu thwoiey ne
 dze / gruby ku wyrozumieniu twego zle
 go / y twardzy nieli Diament / i z niecz
 iest mtoha slow milego Boga. Onedz
 niku tysiac razow nedzny / godnyś abyś
 byl oplakan / nie inszymi izami nad one /
 ktore oplakiwala twoie zatracenie / mo
 wiac: O byś thy thego dnia poznal po
 koy / y odpoczynienie / y bogactwa kto
 reć Pan Bog ofiarule / ktoreć teraz sa
 zakrite oczom thwoim. Onedzny dniu
 narodzenia thwoiego / a daleko wiecey
 smierci twoiey: abowiem on bedzie po
 czatkem potepienia twoiego. Jakoby
 daleko lepiej bylo / abyś sie byl nigdy
 nienarodzil: gdyż masz być zarodny po
 tepiony.

Lzy Pán
 nie opła
 kiwała
 zatracenie
 dzialego
 w grze
 chach.
 Luc. 19.

Księgi pierwej. 59

tepiiony. Jakoby daleko lepiej bylo / a
 byś sie byl nieokrzcił / ani Wiary przy
 iat: ponieważ ci to miodcsego na on czas
 niepomozie / iedno aby tymwiecej jadney
 wymowki niemiała złość twoia. Albo
 wiem iesth sama swiatlosc rozumu tho
 weżymita / i z filozosofowie wymowki nie
 mieli: że poznawszy nieiało Boga / nie
 chwalili go iako Boga / ani mu sluzyli:
 (iako mowi AP OSTOT) daleko mniey
 wymowki bedzie miał ten / ktory przy
 iat swiatlosc Wiary / y wode Krzthu
 Swietego: y często otwarza usta swoa
 ie / aby przyymowal samego Boga / y
 na kazdy dzien slucha nauki iego: iesth
 nie wiecej nieczyni / iedno co oni czynili
 Coż tedy inszego możemy wyiać z te
 go wszytkiego cośmy powiedzieli / iedno
 krotce zamyklać: i z niemaf inszego ro
 zumu / ani inszey mądrosci / ani inszey
 rady na swiecie / iedno ta: abyśmy odlo
 żywszy na strone wszytkie przenagabia
 nia y zabawki tego zywota / sli ona iea
 dyna a prawdziwa droga / przez ktora
 bywa osiągniony prawdziwy pokoy y sy
 wot wieczny. Do tego nas wzywa ro
 z

Roma: 1.

Zam.
 Enienie

I ij

zulu

Przewodnik

zum / y sprawiedliwość / y zakon / nie-
bo / ziemia / Piętko / y żywot / y śmierć /
Sprawiedliwość / y Miłosierdzie Bo-
że : do tegoż osobną wzywa DUCH S.
Eccles. 6. przez usta Ecclesiastika mowiac : Sys-
nacię / od pierwszych lat młodości i two-
jey słuchay nauki : a w ostatek hecnych
dniach będziesz się weselił z wdzięczne-
go owocu mądrości / przybliżając się do
mnie / y oczekiwając zcierpliwością o-
wocow / ktoreć przyniesie iako ten ciys-
ni / ktory orze y sieie. Trochę będzie
miał pracy / a wiele dobra / w ktorym
się wkochar. Słuchay / synacię / moich
słów : a nie lekce sobie waż tey rady / kto-
ra ia thobie dam. Kładź z chucią nogi
twoje wpetą mądrości / a syu twoje w
lancuchy iej : nakłoń grzbietu twego /
anoś ia na sobie / a nie testni sobie z zwa-
żkami iej. Przybliź się doniey wśystkimi
sercem thwoim / y wśystkimi siłami
thwoimi naślady drogi iej : szukay iej
wśelkę pilności / a naydziesz ia / a na-
lawśy ia niepuszczay iej. Abowiem
naydziesz przez nie odpoczymienie w ostatek
hecnych dniach : a ono / coć się przed-
tym

Księgi pierwszej. 66.

tym trudne zdato / będziec potym mite.
A będąc petą iej na obronę mocy y fun-
damenty siły / a lancuchy iej siata cho-
waty. Abowiem wniey jest śliczność
żywota / a iej siatka sa z wrażli zba wie-
nia. Poty są słowa Ecclesiastika z ktho-
rych nieiako wyrozumieś / iako jest wiel-
ka cudność / rośkośy / wolność / bogact-
wa prawdziwey mądrości : ktora jest
sama cnota / a poznanie milego Boga /
o ktorym mowimy. A jeśli iest cie na
tym niedosyć / aby zwyciężyło serce two-
je : podnieś oczy wzgorę / a nie patrz na
wody świata tego / ktore zaslepią : ale
patrz na Pana / kthory stoi na Krzyżu
w mierząc / y dosyć czyniac za grzechy
thwoie. Tam stoi tym obyczajem / iako
widziś / przybitymi nogami / ciebie o-
czekiwając : z rościagnionymi rękoma /
aby cie przyjął : y z nakłomona głowa /
aby dał kiedyśienawróciś / iako syno-
wi marnotrawcy / pocatowania poko-
ju. Zehamtać cie wzywa / jeśli go w-
mieś słuchać / tak wielom głosow y wo-
łania / ile ran ma w ciele swoim : zama-
tad za to miew / że mowi do serca twego /
Jm tym

Przewodniká/

Cant. 6. thymi słowy: **N**awróć się nawróć się
Sunamithis / nawróć się do mnie / a
 ia cie przyymie. **W**iem dobrze żeś pą-
 trzyła nierządny thyle miłośnikow/ ileś
 chciała: ależ thym wsystkim wróć się
 do mnie / a iac przepuścisz. **N**awróć
 się do mnie/ bom ia jesth thwoy **O**ćiec/
 twoy **B**óg/ twoy **S**tworzyciel/ twoy
Zbawiciel y thwoy prawdy przyja-
 ciel/ y twoy iedyny dobrodziey/ y two-
 ie doskonałe błogostawieństwo/ y osta-
 teczny koniec thwoy. **W**e mnie naya-
 dzieś odpoczynienie / y wesele / y po-
 koy / y zbawienie / y prawdę / y ma-
 drość / y wsystkie dobra. **W**e mnie
 naydzieś źródło wod żywych / kthore
 gąssa pragnienie / a niosa aż do wiecz-
 nego **Z**ywoća. **W**e mnie będzieś sbał/
 iako drzewo ściępię przy zbieganiu
 wod/ kthore dawa owoc czasu swego/
 a nigdy niestharcí swiejszy swoiey: a
 wsystko / cokolwiek będzieś czynił /
 będziec się szczęściu.

psal. 1.

Toć są / **B**raćie miły / glosy: ktho-
 rymi wyrywa grzesznych wieczna **M**a-
 drość. **B**yś iedno thy chciał trącić tym
 wiezyć/

Księgi pierwsze. 61.

wierzyć / nišli onym **W**eśa sbałrego: y
 nawróć się ku **P**anu **B**ogu/ y żywoth
Odmienić. **O** czym się wtym pisa-
 niu morwilo/ a iako tho maś
 czynić / **K**sięgi drugie po-
 wiedza.

g Dołończenie Księg pierwszych.

R siegi wtore:
 wktorych sa polozone Re-
 guly/ to iest/ nauki al-
 bo postepki dobre-
 go zycia.

Cap. I.

Dziedziczyanina/
 ktchery iuz badac dothknioz
 nym reka milego BOGA /
 y poruszonym z rozmyslania wywodow
 wyishey polozonych/ (albo z ktorych kola
 wiel inych przyczyn / przez ktchorego
 Duch Swiety dotknal) umislil sywoz
 odmienic/ dion rzeciy Prozołvcy/ ktos
 reby mial czynic/ to iest/ Strzedz sie zte

psal. 60:

go / a

Przewodnik /

Dwie rzeczy ku
odmiesz
mieniły
wiedliwości
go / a czynić dobrze: abo wiem w tych
dru / zamyka summa wszystkich spra
wora po
trzebne.

Roz
dzał
Błag
wroch

Nastładnacie tedy tego porządku y
rozdziału Prorokowego / rozdzielimy
te nauki na dwie części. W pierwszej
będziem mówić / około złych rzeczy / kto
rych się mamy wiarować / y około le
karstw przeciwko nim. W drugiej o
dobrych Wcynkach kthore mamy czy
nić: y o cnotach / ktorych mamy używać
tak ku Panu Bogu / iako y ku Bliźnie
mu / iako theż y ku nam samym. Ale ni
żli to pocniem / dobrze będzie: abyśmy
potożyli dwoie na pomnienie / ku tej ws
zystkiej sprawie.

Odwu rzeczach / kture ma na
przod w sobie vgruntować ten
ktory przed się bierze Pana Bo
gu służyć. Cap. 2.

Pierws
na pom
nienie.

E / ktory przed się bierze o /
śladować się na służbę Pana na
tego / pierwszą rzecz jest iemu
potrze

Księgi wtore.

63.

potrzebna: aby dobrze rozumiał / o tym
nowym przedsię wzięciu / kture sobie o
biera: ażeby ie sobie miał ważyt / iako
słusznie ma być wazono / rozumiejąc / iż
to prawdziwie jest nawietśa dzielność /
nawietśy wczynek / nawietśy dowcip /
nawietśy skarp / nawietśa mądrość y
nawietśe dobro / y nawietśa sprawa
miedzy wszystkimi / kthore są na świe
cie: y owszem se niemaś iniego dobra /
ktoreby było prawdziwym dobrem: ani
insey sprawy / ktoraby sprawa była ie
dno thā / kthora jest koniec wszystkich
dobr / y wszystkich spraw: ponieważ
(iako mówi Zbawiciel) iedną rzecz tyl
ko jest potrzebna / miłować a służyć sa
nemu PANU BOGU. Toś rozumiał
Alomon w onych ośhatecznych słow
ach / kturemi zamknął swego Eccle
siastikā mówiąc: Boy się Pana Bo
ga / a choway przykazania iego / abo
wiem to jest wszystko człowiek. iakoby
rzekł: Tho jest wszystko postanowienie /
y wszystko dobro człowiecze / y ku temu
był stworzon człowiek: a wszystko ino
okrom tego jest tho / co powiedział na
począ

Luc. 10.

Eccle. 12.

Eccles. 1. początku Księgi mianowanych: Pro-
żność między prożnościami / a każda
rzecz jest prożność. Ażebyś miał to ro-
zumienie o cności / o tym nowym przed-
sie wzięciu / tu themuś słusza wsystkie
Księgi przestę: tho jest rozmyślanie o
Śmierci / o Sadzie / o Królestwie Bo-
żym / o Piekło / o dobrodzieystwach Bo-
żych / o chwytach wlasnych grzechach / y o
wsystkich inych dobrach / ktore thu sa
z cnota złączone / y w przyszłym żywo-
cie są obiecane. Abowiem te wsystkie
rzeczy / okazują zacność they sprawy / y
wielki obowiazek / ktory nas tu niey
przywodzi. Ale by też y tego wsystkie-
go niebyto / dosyćby na tym : iż Bóg
z nieba sstąpił na ziemię dla they przy-
czyn / y śmierć podiał / aby wymorzył
grzech / y wywołał y z swiata: ktory
uczynek jest najwielkij między wsystkie-
mi / ktore Pan Bóg uczynił / y na wie-
ki uczyni.

Wtore
napom-
nienie.

Wtore napomnienie tho niech be-
dzie: abyś wyrozumiał wszy dostojenstwo
y zacność they sprawy / wiedząc żeż i nie-
masz na świecie żadney rzeczy wielkier /
ktora

ktora by niemiała w sobie iakiey trudno-
ści / nagotował się meżnym umysłem
przeciw wsystkim trudnościom / prze-
ciwnościom / obmowom / przesładowa-
niom / y stosom / ktoreby cię prze to przed-
się wzięcie potykały: rozważając / iż che-
łeynot o ktoryś wśedł w franki / iesth
tak drogi y kosztowny: że wsystka tha
praca y pilność ktora podejmiesz / w
zysku ma być od ciebie poczytana: a we
wsystkim się masz zawiody posilać przy-
kładem Pana Chrystusowym / y wsyst-
kich Swietych Męczenników / ktorzy
daleko droższą zapłatą takowy kłeynot
kupili. Ażebyś prze tho nieostabiał na-
umysle twoim / wsomni: iż gdzie są
trudności swiata tego / tam są w spo-
możenia zniebą / a gdzie są przeciwno-
ści przyrodzenia / tam są ratunki łaski /
ktora jest mocniejszy niżli przyrodzenie
Abowiem / iakosny w przeszłych Księ-
gach powiedzieli / oboie się nadywie w
tey drodze: jest iarzmo / arosksebár-
zo wdzicenie: iesth brzemie / a roskse-
barzo lekkie. ponieważ co przyrodzenie
czyni ciężkim / wspomozienie łaski czyni
lekkim

Nagoto-
wał się.
przeciw
wsystkim
przeciwno-
ściom.

Skadma
być bra-
no posi-
lenie.

Iarzmo
P Chri-
stusowe
wdziecz-
ne / Wze-
mie lek-
kie.

Przewodniká/

Wstępie 10. lektim: iáto dat znáć Prorok / kiedy
rzekł: Jś iárimo sprochnieć od mocy
oleiu: tho dawając rozumieć / iż brzemie
Zakonu Bożego / miało się ssthać lek-
kim / z obfitości oleiu łaski Bożej. Awa-
żes się cześkości / y niemasz cześkości: iest
iárimo / y niemasz iárima: ábowiē iárimo
się rozstapia moca oleiu. Przetcho /
Bracie miły / iestlić iedno serce łázi / nie
chayć i go drugie dodawać: a náde wszystko
to / iákomci powiedział / drogość kley-
notu tak dalece / iż by thej były wydane
tysiąc tysięcy żywotów dla niego / przed
sieby to wszystko na wagę zasługi po to-
żono być niemogło: ponieważ żadna
rzecz stworzona tak wysoko memoże do-
siąć / áby sama z siebie wtęczyła chwale
zasłużyć mogła. Przetchoż wszystko to dwo-
ie nápomnienie / theraz pocniem
pierwszą część tej náuki / która się
bawi około grzechów y le-
karstw przeciwko nim.

Pierwsza

Księgi

Pierwsza część tej náu-
ki / która obmawia około
grzechów / y około lekarstw
przeciwko nim.

O Grzechu Śmiertelnym w po-
spolistości. Cap. 3.

Przetchoż wszystko twoje nápo-
mnienie / pierwszy fundament
tej spráwy / y pierwszy kámiień
tego budowania iest / ábyś uczynił w
sercu twoim mocne y nieodmienne po-
stawienie ráczej tysiąc króć umrzeć /
gdyby była potrzeba / niżli popelnić ie-
den grzech śmiertelny przeciwko pánu
Bogu: nieiná czej / iáto słáchetna á cno-
tliwa małżonka gotowa iest daleko rá-
czej umrzeć / niżli by miała uczynić zdra-
dę przeciw mężowi swemu: tym sposo-
bem Chrzescijańin ma być tak wierny
pánu

Zakona
być wino-
cni on va-
myśl
przećiw-
grzechu-
wi śmier-
telnemu
Podo-
bieństwo
od wszyst-
kiego
wey ma-
łżonki.

K

pánu

Wodnik /
Pánu Bogu. y tak mocnie ma stać w
 sobie z nim: iżby był gothow cierpieć
 każda kleske na żywocie / na cici na ma
 ierności / iakożbykolwiek nawietśa bys
 iá / daleko ráciey: niżliby miał ten oby
 cjay zdrady / przeciwko niemu uczynić.
 Do czegoć miedzy wiele inśnych rzeczy
 pomoże / gdy wyrozumieś co za wtráty
 ciotowiek przez ieden Grzech Smiertela
 ny podeymuie: ktorých iest tak wiele y
 tak wielkich / iż ktobykolwiek ie pilnie v
 sieb'e wrażał / niemogłby sie iedno zdus
 mieć / á vleknąć / widzac iako wiele lu
 dzi za nic sobie tego niema / takowe grze
 chy popelnić. Albowiem przez then
 grzech / naprzód sie traci łaska Duchá
 Swietego / nawietśy dar: ktory moie
 wziąć od Pána Boga sic żyre stworze
 nie w thym żywocie. Bo nie iest inśa
 rzecz łaská / iedno iedna ozdoba przyro
 dzenie przechodzaca: ktora cżym cżto
 wiek / iestli sie rzecz moie / przyrodzo
 nym Bogu / y cżym go wśestnikiem ná
 tury Boskiey. Traci sie ná to przy
 iaiś / ybespieczna sprawa z Pánem Bo
 giem / kthora zawždy pospolu chodźi

Dłudy
 prze ie
 dęgrzech
 smiertel
 ny.

I.

II.

393

Księgi wtore. 66.
 z tą łaską: A iestli iest rzecz wielka śira
 cić łaskę ktorego Zsłajęcia śiemskiego:
 iako daleko zawietśa rzecz ma być po
 cżyano / stracić łaskę Krolá nieba y zie
 mie. Bywá ná to wtrácone cnoty
 wolane y dary Duchá Swietego / ktore
 mi cżtowiek stat śnazny y ochedośny w
 oczu miłego Boga: ybroiony y opá
 trzony przeciw wśyskley mocy / y śi
 łam nieprzyiaciela. Bywa ná to w
 trácone práwo do Kroleśwa Niebies
 kiego / kthore pochodzi z teyże łaski. Al
 bowiem przez łaskę bywa dawána cho
 wata / iako mowi Apostol: Bywa w
 trácon Duch przywołáścejenia / kthory
 nas cżym śnami Bożym: á zátym teś
 wespoteł / dawa Duchá y serce synowa
 skie przeciw Pánu Bogu: á wespoteł
 z tym Duchem bywa wtrácone chowa
 nie synowskie / y opátrność oycowská:
 ktora Pan Bog má ná tymi / ktore za
 śny przyymuie. A to iest iedno miedzy
 nawietśymy dobrámi / kthore ná tym
 świecie mogą być miane: z ktorego śi
 śnie sie chęćit Prorok / kiedym mowił:
 Pod cieniem skrzydł twoich będę sie w

III.

III.

Tit. 2.

Psalm. 26.

A ij felix

Przewodnik/

felit/ Panie: to jest/ pod twoją opieką
y opatrnością oycowską: Echora masz
o tych / które za twe przyjmiesz.

V. Wład to bywa utracen pokoy/ y iasność
dobrego sumnienia: bywaia utracone
łagodności y pociechy Ducha świętego.

VI. Bywa utracen owoc y zasługa wszy-
stkich dobrych wezynków/ którekolwiek
są wezynione przez wszystkich żywot/ aż do

VII. oney godziny: Bywa utracona spole-
czność dobr wszystkich Kościoła/ które-
re ciotowi nie są tak pożyteczne/

VIII. iako przed tym. A nadewszystko/ by-
wa utracone uczestnictwo zasług Pana
Chrystusa głowy naszej: przeto/ i ciot-
owiek nie jest z nim spoiony/ iako żywy
ciotowiek przez miłość y przez łaskę.

Co się
staie/ i
dym
grzech
śmiertel-
nym.
Wszystko tho bywa utracone jednym
grzechem śmiertelnym: a to co się zy-
skuje/ nic inego nie jest/ iedno zostać po-
tepionym na wieki na meki Piekielne:
zostać na on czas wymazanym z Księgi
Żywota: zostać miasto syna Bożego/
niewolnikiem Szatańskim: y miasto
Kościoła y przybytku nachwałebniejs-
zey Trojce Świętey/ iastkinia totrowa-
ka/ y

Księgi wtore.

67.

sta / y gniazdem wozow y bazyliktow.

Nakoniec zostawa ciotowiek / iako zo-

stat Krol Sedecias w mocy Nabuchoz- 4 Reg 21.

donozora: albo iako Samson stracił 15.

śy włosy na głowie / w których była wo-

szystka iego moc. Oslabiał iako wszyscy

inśy ludzie / y został w mocy nieprzyja-

ciot swoich: którzy mu wyieli oczy/ y w-

wiazali go iako iedno bydle / aby ci-

gnat w młynie: y thak go poniewalali

mlec y robić / na kstat bydlecia. Ro-

wnie do iego stanu przychodzi ciotowiek

kiedy przez grzech utraci włosy/ to jest/

moc y chedoge łaski Bożey: słabym się

stawia do wszystkich dobrych wezyn-

ków/ y ślepym ku poznaniu rzeczy Bo-

skich/ y niewolnikiem w ręk Szatań-

skich/ którzy go zawidybawia na spr-

wach bydlecy ch: to jest/ aby wypelniał

y obierał się we wszystkich swoich bydle-

cy ch iadach. Cości się widzi / iesli

masz sobie żedac takowego stanu: Coć

się widzi / iesli się jest czego bac tak-

wych utrat: Coć się widzi / iesli ci ma-

ia rozum ciotowieczy: którzy temu wie-

riac/ śmieia popelniać tak wiele grze-

K iij

chow/

chow / y tak latwie a predko : Zapra-
wde to iest iedna rzecz miedzy nastrasli-
wymi a nasroiszyni na swiecie. Albo-
wiem grzech smiertelny iest rzecz takos-
wa / jezbyśmy sie ani piorunu ktororyby
podle nas vderzyt / ani samego Pietla
gdybyśmy ie widzieli otwarte przed o-
czyma / niemieli tak barzo lekac : iako
tylko slyszac samo imie grzechu smier-
telnego. A tym wszystkim rozmyslanum
masz sie ratowac zawzdy / kiedybys byl
od nieprzyaciela przywodzon do grzes-
chu : kladac na iedne pale wszystkie te
utracy / a na druga Kochaniey jadza
grzechu : a wważaiac iesli to iest rozum/
abyś przetak plugawy y starady zylt /
stracil te wielkie y nieofacowane skar-
cy spro- by. Albowiem kto takowa zamiare v-
snego a czyni / stanie sie dziedzicem onego spro-
márne^o snego a marnego Ezau : o ktorym po-
włada Pismo / że tak zacne dziedzictwo
dostoienstwa pierworodnego / przedat
za podla a marna rzecz obiarstwa : a v-
czyniwszy to posiedt / za nic sobie niemaz-
iac rzeczy na ktorey tak wiele nalezato.

O Grzes

O Grzechach w osobności.

Cap. 4.

Albowiem pospolicie wszystkich
grzechow smiertelnych ma sie ci-
towiel strzedz / a wstanie z osobna
ma piecia miec na te sześć ktore sa po-
spolite / w ktore cieszciey moze wpasc.
Pierwszy y nacieszy miedzy ws-
szystkimi iest bluznierstwo / ktory
grzech iest barzo bliski thrzem grzes-
chom nawietszym na swiecie : iako sa /
Niewierność / Kospać / y Nienawist
przeciw Panu Bogu : ktora iest (zgot
biorac) nawietzy grzech miedzy wszy-
stkimi. A temu iest barzo podobne blu-
znierstwo : abowi e bluznierca by mogt
na ten czas wstac Boga w zeby / tak mu
sie zda zeby go na tysiac cześci rozdraz-
pat wzburzony tym duchem / ktorego
wen Szatan natchnal. Albowiem S:
Augustyn powiedzial : i; nie nuncy grze-
sa ci / ktorzy bluznia Pana Chrystusa /
ktory teraz kroluie w niebie : ni;li oni /
ktory go na on czas na Krzyż przybili /
K iij gdy

O Grzes-
chow
smiertel-
nych po-
spolite-
sych
I
Bluz-
nierstwo

Albowiem
nastrasli-
wy iest
grzech
smiertel-
ny.

Dziedzi-
cy spro-
snego
márne^o
Ezau
Genef. 25

Przewodnik

4 Reg 19

gdy tu jeszcze bytna ziemi. Ten grzech
 jest/ Który tak strasze Pan Bog karze:
 że przeto iż Krol Senacherib przeciw
 ko niemu bluźnit / pobit mu iedney nos
 cy sto y ośm dęsiat y pięć tysięcy ludzi /
 Ktore był położyl w polu : a potym po
 mało dni / oborzyli sie przeciw niemu ię
 go własni synowie / y zabili go : abowię
 była rzecz sprawiedliwa / aby własni
 synowie podnieśli sie przeciw oycu / Kto
 ry sie sstał przeciwnikiem y bluźniercą
 Bożym. Tiewiaśty nieupadaia pospo
 licie w ten grzech : a wsakże wpadaia w
 drugi bärzo podobny temu / Który jest
 obracać sie przeciw Panu Bogu w do
 legtościach / Ktoremi ie nawiedza : ynäs
 rzekać nań / y na iego opatrność . y
 kłaść winę na iego sprawiedliwość / y
 mówić : że mu niedziękują żywo Kto
 rego im wycia / y stworzyć dzień Kto
 rego sie narodziły / y aias Ktorego żywa /
 y pragnąć śmierci z gniewem y iadem /
 y lamentować sie iż ie tak nierychto wy
 muie z życia : y czasem sie odleciaia
 y osiäruiä Diablu / wzywając na sie
 przekleństwa. Wsystko cho jest Kstat
 blu

W nie-
 wiastch
 grzech
 podobny
 bluźnier
 stwu.

Księgi wtore.

69.

bluźnierstwa / y obyczaj mowy własnie
 taki / iako jest w piekle między potepio
 nym / Ktorzy we dnie y w nocynic inie
 go nie czynia / iedno to : y na tych sie po
 kazuje / że mają być ich towarzysznymi : po
 nierważ ius tu wzywają takowey mowy. Lekar
 2 przetcho iesli sie boisz być iednym
 z tych liczb / tom sie do tego abyś sie
 wpożarzał / y skłaniał głowę we wszyt
 Kich dolegtościach / Ktoremi cie Pan
 BGS nawiedza / biorac ie z ręki iego
 świętey : iako iedno lekarstwo zgotowa
 ne od namiędyszego Lekarza ku wzdros
 wieniu twemu : w tym niepochybiać
 że Pan Bog jest ściyła dobroć / ściyła
 prawosć y sprawiedliwość : a tak y nie
 go jest uczynić rzecz Ktora zia / iako strä
 cić to / czym jest. A iesli mówisz / że do
 legtości sa wielkie : rozmyśl mądrze / że
 przeto ich nieumnieyszyś iż ich nieznos
 isz / ale tym wiecey ich przyciyniasz / y Zcym
 czynisz ie sobie nieznosne. A iesli chcesz mamy
 uczynić / abyć sie matymi zdaly / poro
 wnyway ie (iako radzi Biernat S.)
 ze czterdziemi rzeczami : to jest / z dobro
 dzieystwy Ktores wziął od Pana Boga : sic maie
 K. v yz grzech zdaly.

stwo
 przeciw
 bluźnier
 stwu.

porow
 nywał
 dolegto
 ści / aby

Przewodnić /

y z grzechami / ktoreś przeciw niemu po
pełnił: y z mękami Piekielnymi / ktore
iemi zasługujesz: y z chwata niebieska /
ktorey oczekiwasz. Z ktorakolwiek rze-
cia z tych porównasz wszystkie wtrapię-
nia / ktoreby na cie przysć mogły / bez
dać sie zdać małuczkie: a iako daleko
wiecey / gdy ie przyrównasz do wszyst-
kich tych rzeczy wespotek.

II Grzech
śmierciel-
ny / Przy-
sięga pro-
zna.
¶ Wtóry grzech / ktory też nie jest dół-
szy od grzechu Błaznierstwa: jest przy-
sięgać przez imię Boże poprośności. A
bowiem ten grzech prawie jest przeciw-
ny Panu Bogu: a tak z swego przyro-
dzenia jest cięższy / niżli ktorykolwiek
inśy grzech przeciw bliżniemu / iakoś
kolwiek namierzy. Nietylko to jest pra-
wda / kiedy sie przysięga przez samo imię
Bogie: ale też kiedy sie przysięga
przez Krzyż / y przez Świete / y przez ws-
tawny żywot. A bowiem ktorakolwiek
przysięga z tych / (nadaremnie albo nie
prawdziwie uczyniona) jest grzech śmie-
telny / y grzech barzo srogi w piśmie Ś-
iako ten / ktory w Najświętszym Boskim
Przywodzie czyni. Prawda jest / i kiedy
człowiek

Księgi wtore.

70.

człowiek nieopatrzenie nieobaczysz się
wstecz przysięga / może mieć wymowkę
z grzechu śmiertelnego: ponieważ gdzie
nie maś rozsądku rozumu / ani też posta-
nowienia wolej / nie jest takowy oby-
czaj grzechu: ale sie to nierozumie o o-
nych / ktory mają za zwyczaj przysięgać
za każdym słowem / nie mając sobie tego
za nic / ani uważając iako przysięga /
y nie mają że takowy zwyczaj mają /
ani sie z swej strony wśhelają pilności
przyczyniają / aby sie go oducić mogli.
Bo ci nie są wymowieni z grzechu / gdy
z tego złego zwyczaju poprośności przy-
sięga / nieobaczając sie w tym: ponie-
ważby mogli y mieli sie obacząć. Ani
sie mogą tym bronić mówiąc: iż to nie-
opatrzenie uczynili / ani mieli wolej po-
prośności przysięgać: ponieważ to z tad
idzie / i gdy chcą mieć ten zły zwyczaj /
też chcą mieć y to co z niego idzie: iako
ten grzech o którym mówim / y nie po-
dobne rzeczy nieprzystojne. A przeto
nie maś wymówki / aby im niemiędzy być
poczytane za grzechy / y niemiędzy być
zwane wmyślnymi. Z tey przyczyny ma
Chrześ-

Przysię-
gac za
słowno-
ściem.

Przewodniká/

Chrześcijanin iako nabaziey być mo-
że/ wykorzenić z siebie ten zły zwyczaj:
aby mu tak te niedbatości / nie były po-
czynać za grzech śmiertelny. Dla te-
goś niemasz innego lepszego porząd-
ku / jedno piywać oney zbawienney ra-
dy / ktora dać raczył naprzód Zbawia-
ciel / a potym Apostoł Świety Jakub
mowiac: Naprzód przed wszystkim /
Bracia mili / niechcieycie przysięgać
ani przez niebo / ani przez ziemię / ani za-
dną inną przysięgę: ale niech będzie wa-
śa mowa iest iest / nie iest nie iest: aby
scienie przysięgli w wypadek sadu potępie-
nia. Jakoby chciał rzec: aby was nie
przywodził zły zwyczaj ku iakiey proźney
przysiędze / prze ktorą byście byli osądze-
ni y skazani na śmierć wieczną. Anietyl-
ko od siebie samego / ale też od swych sy-
now / czeładzi / y domu / ma się każdy
starać / aby wygnał ten zły zwyczaj tak
niebezpieczny / karząc y napominając
wszystkie swoje: gdyby obaczył / a oni
przysięgi iakiejkolwiek wywołają. A
gdyby sam w to wpadł / aby miał wo-
łycać dać iaka karmużę: albo zmo-
wić

Rada
przeciw
proźney
przysię-
dze
Matth. 2.
Iacobi. 5.

Księgi wtore

71.

wić przynamniey ieden paciery / y po-
zdrowienie nasświetley Pány: żeby mi-
to nie tak dalece pokuta żałowa / iako
napomnieniem było:

¶ Trzeci grzech / ktore^o się ma strzedz
potym / iest wszelki sposób nieuczciwo-
ści / y cielesności: w który grzech może
człowiek. wpaść / albo przez wczynek /
albo przez mowę / albo przez myślenie /
albo przez żadza wmyślną ku popełnie-
niu czego złego: albo przez rostkoss mi-
łosna / ktora iest drugi sposób grzechu
śmiertelnego subtrynięszy y nieznają-
nięszy. Rostkoss miłosna zowiemy / gdy
człowiek wmyślnie chce się myśleć bła-
wić / y rostkossy wywołać o czym złym my-
śleć: (by też wczynkiem popełnić niech-
ciał) bo y to iest grzech śmiertelny / iako
to y co innego. To się rozumie: gdy czło-
wiek baczony o czym myśli / y chce się
na nim bawić / albo go niechce od sie-
bie wygnać. Albowiem ięsluby thą myśl
przystąpi iakoby zdrada / a człowiek by
się nieobaczył / po ki w niego trwa: a gdy
by k sobie przyszedł / y nałaził się z kras-
dnicą w reku swoich / y chciałby ją od
siebie

Grzech
Śmiertel-
Wszelki
sposób
nieuczci-
wości.
Wmyśle-
niu nie-
uczci-
wym
grzech
Śmiertel-
ny subtry-
ny.

Przewodnik

siebie odrzucić: inżby to nie był grzech śmiertelny przeto / iż do niego wmyśl nieprzystąpił.

III **Grzech** **śmiertelny** **czwarty** Grzech Śmiertelny jest / Którakolwiek nienawiść albo nieprzyjaźń na sercu wżymiona: Która pospolicie jest złacona z żądzą pomsty. To może być dla tego: iż gdy jest i taka niechęć albo nienawiść między osobami niektórymi / Która niedochodzi do żądzy pomsty / ani do tego aby mu miał z tego zyskać / albo żądać od Boga / albo się o nie starać / nie jest grzech śmiertelny: ale inżym obyczajem jest y bärzo częsty / iako się potym okazuje.

IV **Grzech** **śmiertelny** **piąty** Grzech śmiertelny jest dziesięć to / co jest inżych: przeciwko woli tego Komunateży: Abowiem przez waszysztet czas po ki to dzierży / stoi w stać nie potępienia: także iakoby w nieprzyjaźni z kim był / albo w nieczystości mieszkali: Abowiem nietylko jest grzech śmiertelny brać cudze / ale też dziesięć przeciwko woli onego / Komunateży. A niedosyć aby ciłowiel miał wmyśl wrócić napotym / iako niektorzy czynią: iestli

Księgi wtorej

72.

iesli moze zarazem wżymić. Bo nietylko powinien wrócić / ale też zarazem wrócić / iesli zarazem moje: abowiem iesli by zarazem niemogł / albo wżysztkiego wcale niemogł / dla tego iż przyszedł w ostateczne wbostwo: w takim trefunku niebyłby powinien ani tego ani owego ponieważ Pan Bóg żadnego nieobowięzuie na rzeczy niepodobne.

VI **Grzech** **śmiertelny** **szoasty** Grzech śmiertelny / jest złamać Ktorekolwiek postanowienie Kościoła / Ktore maia w sobie obowiazek przykazania: iako świecić Świątą od Kościoła postanowione: słuchać Mszy świętej y z pilnością / w Niedziele y w Świątą: Spowiedać się raz przez rok: nego. przymować chwałę Świątości Ciągłej y Krwie Pańskiej na Wielką noc: y pościć w dni zapowiedziane. Ten post obowięzuie od dwudziestu lat y jednego te / Ktorzy nie są niemocni / albo bärzo młodzi / albo starzy / albo robotnicy / są odpo albo niewiasty Ktore karmia albo są brzemiennie: y ci Ktorzy niemoga Ktemu przysiąc / aby się mogli ieden raz przez dzień wedle potrzeby naieść / iako że bracy /

Przewodniká/

Iako
trzeba
Nfey
słuchać.

Dowin-
ność o-
to slug
dziatek.

bracy: y tchak moga być inſe przekazy podobne. Ie tu ſłuchaniu Nfey dni powinnych/ potrzeba obaczyć: iſ nieczy- ni doſyć temu przykazaniu ten/ ktory tylko ciatem ſthoi przy Nfey: a daleko mniej ten/ ktory ſtoi rozmawiaiac. A le ieſt potrzeba/ aby ſie ſtharat iakoby miał pieczę na ſłowa y thaiemnice tey: albo iakim inſym ſwietnym rozmyſla- niem/ zwtaſzcza Neki Pańſkiey myśl ſwo- bawit: albo przynamniej/ żeby ia- kie naboine Modlitwy mowit. Takie oni/ ktorzy maia nierwolniki/ ſlugi/ diatki/ y czelatki/ maia ſie ſtharać w ſelka chucia y pilnoſcia/ aby tej oni ſlu- chali Nfey dni powinnych: a ieſli nie- beda mogli Nfey wielkiey/ iſ muſzą zo- ſtać w domu dla rzeczy pothrzebnych: przynamniej niech ſie ſtaraia/ aby tego dnia rano ſłuchali Nfey czytane/ aby tak powinności tey doſyć uczynili. Wktorey rzeczy ieſt wiele goſpodarow barzo wyſtepnych y niedbacych/ ktorzy dadza Panu BGu ſroga liczbę z tey niedbaſości. Prawda ieſt/ iſ kiedyby ſie thraſiła pilna a ſłuſna przyczyna/ prze-

Księgi wtore.

73.

prze ktoraby niemogła być Nſa ſlu- chana/ (iako dla leczenia niemocnego/ y inſych rzeczy podobnych) na ten czas nie był by grzech opuſcić Nſa: ponie- waż potrzeba niema zakonu.

O inſzych ſeſci obyczaiach grze- chow/ ktore wiele kroć moga być ſmiertelne. Cap. 5.

(*)

Sześć ſposobow grzechow wyſ- ſey mianowanych/ zawždy ſa ſmiertelne. Ieſt ieſzcze inſzych ſeſ. ſposobow: ktore acikolwiek nie ſa zawždy ſmiertelne/ iednak wiele kroć być moga/ a poſpolicie ſa grzechy po- wſednie cieſkie: przeto theż maia być wiarowane/ wſyſtką pilnoſcia y oſtro- ſnoſcia. (*)

I Niedy ktorymi/ ieſt pierwſzy Za- zdroſć: ktora acikolwiek nie ieſt zaw- dy grzechem ſmiertelnym/ iako gdy ieſt okolo małych rzeczy/ albo kiedy ieſt wa- cey nieiaki wzruſzenie na cieſci duſe- ſadze wſobie. maiacey/ niſli wola po- ſtanoſi

stanowiona rozsądek rozumu: wśak
je wiele rzosow moze być grzechem śmierz
telnym / kiedy jest w rzeciach wielkich
y z rozsądek a postanowieniem wolej
A jest sama z siebie grzechem śmiertel
nym: abowiem sie przeciwia młodości /
w ktore y nalezy żywot dusze: a przetoby
miał cśowiek wćiekac przed tym grzes
chem: iako przed sama śmiercia.

II ¶ Wtóry grzech jest Gniew: kthory
Gniew. aczkolwiek nie zawiady y wiele kroc nie
jest grzechem śmiertelnym: iednak nie
kthorych cśasow być moze. iako kiedy
przychodzi ku wyrzeczeniu slow z wola
niem y spopedliwoscia / zwlaszcza kto
resa z ubliżeniem y z krzywdą bliźniego:
a kiedy nie jest grzechem śmiertelnym /
przynamniey jest grzechem cześkim / y
ten kthory barzo dusze przenagaba / y w
zrusza pokoy sumnienia. Ci / kthoryz ma
ia niewolniki y slugi / moga ie dobrze /
a wśak iez z rozumem / karac wćzynkami
y slowy: ale maia powościgać ile mo
ga gniew na sercu / y strzedz sie aby ich
niezwali psy / albo blazny / albo poru
siali Diabtom / albo ich przeklinali /
zwlasz

zwlaszcza kiedy są synowie.

¶ Trzeci grzech jest śacowanie / ktore
sie cśasem konczy w obelienie. Abowiem
pocynaiac powiedac o kthorey osobie
nie dostac ki iawne y lekkie / ztad przy
chodziny pomatu / je dokonywamy ta
kennymy y cześkami: prze ktore ona oso
ba bywa obelżona y osławiona za zła.

co w sobie ma wielkie niebespieczeń
stwo / y wkrzywodzenie bliźniego: ponie
waż jest przeciwstawie y cści / ktora so
bie wśyscy wiecey waia / niżli maia
tność: a niektorzy wiecey / niżli sam ży

¶ Czwarty grzech jest / czynić soś (wot.
bie śmiechy y syderstwo z bliźniego / Sydera
ktory ma w sobie wśyskie wine prześle
go grzechu: a ktemu ma pyche / dumę /
wzgardę / y ohydzenie: co jest rzecz /
ktora ma barzo w nienawiści p. Bog /
y świat: dla ktorey / rośkazywał sam p.
Bog w Zakonie mowiac: Niebedz iez
storzeczył / ani wzgardzał ludzi.

¶ Piąty grzech jest: Posadzac zgola
wćzynki y mowy bliźnich / obracaiac na
zła strone / co by sie na dobra strone o
brocić moglo / przeciw onemu co pan

m
Szaco
wanie y
obmo
wa.

III

Sydera
stwo z bli
źniego.

V

Posadz
nie.

Przewodnik/

Luce. 5. w Trómielney roztaznie mowiac: Nie
posadzaycie / a niebedziecie posadzeni:
Niepotępiaycie / a nie bedziecie potes-
pieni. To też często może być grzechem
śmiertelnym: kiedy rzecz / w ktorey kto
posadza / jest wielka: a posadzanie sie
dziecie lekce / y mały grunt ma. Ale kie-
dyby rzecz była mała / a posadzanie wie-
ceyby było podeyrzeniem / mżli posadza-
nim: na ten czasby niebył grzech śmier-
telny.

Nie be- W tym grzechu jest wielkie
soieżeń anieznacine mebespieczeństwo / niekie-
stwo po- dy w mężczyźnie / a częstho w niewia-
sadzenia stach: ktore gdy im czego w domu nie-
wnie- dostawa / albo że nie dowierzaia swym
wiósłach mejom / zżalości przeto albo przez owo /
dawaia mieysce w sercu swym podeyrze-
niu / a czasem posadzaniu osob niektho-
rych też za namnięyszymi znakami: a co
gorsego / częstokroć wyrzuciaia wsty /
co maia na sercu / Żład przychodzi / że
te weşyniaa totymia / druga niecnotliwa
niewiaştba / druga zwodnica / druga
ciarowmita. Przez to wpadaia we dwa
wielkie grzechy: w ieden / iś sadza bliż-
niego: a w drugi / iś go stawia nie spraa
wiedli

Księgi wtore.

75.

wiedliwie żład zostawaiaa powinny
przywroćim za sie sławe: coby za wiel-
ki dziw był / aby ia między nimi kthora
przywroćie miała.

¶ Szosty grzech jest / Klamstwo y po-
chlebstwo: ktore też mogą być grzechami
mi śmiertelnymi / kiedy albo to albo o-
wo toczy sie około wielkich rzeczy / a z w-
bliżeniem bliżniego: kthore jest grzech
śmiertelny / y niesie na sobie obowia-
zek przywrocenia sławy / kiedyby żład
roztaznacina iaka škoda. Toć są grze-
chy pospolitse / w kthore częstiey zwykli
wpadać ludzie: ktorych sie mamy wśi-
scy wiarować z nawietśa pilnością / nie
ktorych iś są śmiertelne / a drugich iś są
bardzo bliskie aby sie śmiertelnymi ośła-
ty: okrom tego że są z siebie ciężkie / nie-
zli inśe pospolite powszednie. Tym oby-
cziem zachowamy niewinność / y te są
ty białe / ktore radzi Salomon kiedy mo-
wi: Na każdycias niech będa białe są-
ty twoie / a nigdy niech nieustawa oley
na głowie twoiey / ktory jest pomazanie
łaski Bożey: ktora oświeca y wmoenia
we wśystkich rzeczach / y weşy / y dawa

VI
Klama
stwo y
Pochleb
stwo

Eccle. 9.

Przewodniká/
pośilenie tu wśystkiemu dobremu:

O Grzechach Powśednich.
Cap. 6.

Niektolwiek to są przednieysze grze-
chy / ktorych się maś strzedz: iez-
dnak przetho niemniмай abyś
miał swobode / iśby się rozpasał na in-
sze grzechy powśednie. Powśemcie pil-
nie prośe abyś niebył ztuczby onych /
ktorzy wiedzą o ktorey rzeczy iś nie iest
grzechem śmiertelnym / wnet niemają
iżc wiecey sumnienia / czynią iż wielką
bespiecznością. Wspomni co mowi Nie-
drzec. Jiten ktory wzgardza rzeczy ma-
łe / wnet w wielkŃe wpadnie. Wspomni
na przypowieść / ktora tak obmawia:
Ji prze vsnał traćci się podkowá / przez
podkowę koń / przez konia iezdziec. Do-
my gdy wpadała / naprzod poczynają od
małey rysy: a tak potym pomatu do te-
go przychodza / że się do gruntu obalają.
Wspomni / iś acz to iest prawda iś
niedosyć na siedmi / ani też na siedmi ty-
sicy grzechow powśednich / aby miaty
uczci: 18. wezynie

Księgi wtore. 76.

wezynie ieden śmiertelny: a wśakże przy-
tym wśystkim tho to iest prawda / co
mowi S. Augustyn tymi słowy: Nie-
lekce sobie wascie grzechow Powśe-
dnich / iś są małe: ale iś ich boycie / iś id Niche-
wiele. Abowiem często się przygadza / spieczają
iś robactwo małe / kiedy go będzie wies-
le / umarza ludzic. Czyli podobno nie-
dosyć są małe iarnka piaskowe: a wśe-
gdy będzie natadowan okretch wielendnich.
piasku / wnet poydzie na dno. Jako są
małe kropie wody: czy nienapełniają
wielkich rzek / y nieobalają na niem-
pyśnych domow? A to mowi S. Au-
gustyn / nie żeby wiele grzechow pow-
śednich czynity ieden śmiertelny / (iż
to iż morimy) ale iś cztowięka tu nie-
mu gotura / y wiele razow są przyczyna
iego. Anietylko to iest prawda / ale y
ono co mowi S. Grzegorz: Ji często
iest wietkŃe niebespieczeństwo wpaść w
małe winy / niżli w wielkie. Abowiem
wielka winą im iśśnety bywa poznana /
tym prędzej bywa przez pokutę popra-
wiona: ale mała gdy lekce będzie wa-
żona / im bezpieczniey bywa popełnio-

Przewodniká/

ná/ tym więcej jest niebezpieczeństwo/
które się w niej náyduie. Nakoniec
grzechy: Powołanie iakośkolwiek ma-
te/ czynia wielką škodę na duszy. Albo-
wiem obojętnia nabojeństwo/ wzrusza-
ia pokoy sumienia / gasza gorącości mi-
łości / rozpuszczają srogość żywota du-
chownego: a nakoniec przeciwiaia się
pewnym obyczajom Duchowi Świtemu/
y przeszkadzają sprawie jego w nas.
Przechodzimy się ich strzedz wśhelatę
pilnością: pomieważ to pewnie wiemy/
i nie są tak małym nieprzyjacielem/ a
by lekce będąc uważane / wielkiego os-
brażenia przeciw Panu Bogu nieprzyno-
siły. A jeśli chcesz wiedzieć w jakich
rzeczach bywają popełniane takowe
grzechy: powiedam / że w trosze gniewu/
albo obśarstwa / albo prośneycho-
waty / w słowach / myślach prośnych / w
śmiechach / w grach nie rzadnych / w czas
sie prośno straconym / w zbytnim spa-
niu / w kłamstwach y pochlebstwach os-
koto leklich rzeczy: y także w innych rze-
czach podobnych.

Potożyliśmy tu troišką rozność grze-
chow:

Księgi wtore.

77.

chor. Jedny/które pospolicie są śmier-
telne: drugie/które pospolicie są pow-
śednie: drugie / iakoby w porządku
miedzy tymi skrajnymi /które niekiedy
są śmiertelne/niekiedy powśednie. przy-
sthoi / abyśmy się wszystkich strzegli:
bądźcie tych/które są iakoby w porząd-
ku: a ięszcże daleko bądźcie śmiertel-
nych. Albowiem przez ty same się rozry-
wają pokoy y złączenie z Panem Bogiem/
y traca się wszystkie te dobra/które wy-
śey są mianowane.

**O lekarstwach Powśednych
przeciw każdemu grzechu.**

Cap. 7.

Nieważ niedoścódryć rany/
ieśli by do nich lekarstwo nieby
to przyłożone: przeto krotce tu
doten owanaście obyczajów lekarstwo
powśednych/które się przygodzą prze-
ciw każdemu sposobowi grzechu/ a z os-
sobną przeciw śmiertelnym.
Miedzy ktorými jest pierwsze: Pilnie i
y siebie uważać / wszystkie te strąty kto-
resiny

Troišką
rozność
grze-
chow.

Owona
ście le-
karstwo
przeciw
grzechu.

Rozmę-
sła

Przewodnik

Stanie w reszmy powiedzieli. Ktore z soba nieście
grzech śmiertelny. Abowiem ledwo mo
je być ciowiek / ktorzyby jedno miał
rozum: aby rozmyślać ie / albo cięż
ich tylko miał serce ku popetnieniu grze
chu takowego.

II Wtore: Strzedz się okłazy albo przy
Strzedz czyny grzechu: iako są śmiechy / zte to
nie przy / wżysztwa / zbytne zabawki / proine
czyny grzechu. wżglądania y obcowania z niewiast
mi. Abowiem kto się tych rzeczy nie strze
że / bezpiecznie może być pożyty za w /
padłego: y sam siebie za wmarłego mo
że płakać. Kiedyby ktory ciowiek był
tak mdły y chory / żeby sam zemłości
ciężko na ziemię wpadał: co by za nieba
spiecenstwo miał aby nie upadł / kiedy
by był wziat zaramię / y rekoma popcha
mion: A gdy ciowiek prze grzech zo
stat tak nedyym y słabym / i ciężko prze
swoie własna mdłość wpada / żadney
okłazy nie ani przyczyny niemając: co
czyny gdy mu się ktora trąfi: ponieważ
jest prawdziwa sentencja: Jsi złym po
tożeniem bóbrego ciowieka staj.

III Trzecie jest: Przeciwić się na po
Przeć

Księgi wtore.

78.

ciatku pokusie z nawietrza pilnością / wiek
Kładac przed oczy dusze / Chrysta Pana na po
wkrzyżowanego z takowa jałosna po
stacia / iako miał na Krzyżu: gdy się sie
s stal wśystek rannym / y rzeka krwi
spłynat / wspominać i on jest Synem
Bożym / a że tam jest położon za twoy
grzech / z kadby miał wśystek drzeć / wi
dząc że ty jest przyczyna / i Bog to na
się przyiał. A obacząc to / wolamy że
wnetrzności serca naszego / aby nas ra
czył wspomoc / a wybaczyć od tego sm
ka Piekelnego: a niedopuszcz aby t
wielkie jego wtrapienie / ktore wci
raczył / nadaremnie było.

IV Ciwarte jest: Ciężte wywołanie Sa
kramentow: ktore nie infego nie są / i
ono lekarstwa od Pana Boga nateżio
ne ku wleczeniu grzechow prześtych: y
ku ostrzeżeniu / abyśmy się ich napotym
niedopuszczali. A to jest nawietz sed
brodzieystwo / ktoreśmy wzięli rozko
nie lastki. A chociaż każdego czasu jest po
żyteczne wywołanie Sakramentow / ale
swłaścija czasu pokusy jest osobne lekar
stwo idź do Spowiedzi: a jeśli by kiedy
czego

Przewodniká/

czego Boże vchoray/ wpadł w grzech/
żadnym obyczajem niemając idź z nim
spać: (abowiem niewieść co się z tobą do
poranku s stanie) ale stary sie/ abyś sie
spowiedał tegoż dnia/ y Potute praw
dziwo czynił. Abowiem/ iako mówi

„S. Grzegorz/ iesliby grzech wnet nieś
„był złożon przez Potute / swym wolaś
„snyim ciężarem ciągnie drugi podle sieś

V **¶** Piąte jest: Zwyczaj częstey ana (bie-
Czysta a nabożna modli-
twoś
bożney modlitwy / w ktorey bywa proś-
biona moc y łaska przeciw grzechowi/ y
bywaia wkuśane pociechy Ducha S:
za ktorými łatwo bywaia wzgardzone
pociechy światá tego / y bywa doszha-
wan Duch istego nabożeństwa: ktorzy
czyni gotowe y sładne ku wyszłkiemu
dobremu. (?) (?)

VI **¶** Szoste jest: Czytanie dobrych y świe-
Czytanie
dobrych
y świe-
tych ksiąg
tych ksiąg/ na ktorým sie dobrze trawł
czas/ y bywa oświecon rozum przez po-
znanie prawdy/ y zapala sie wola ku na-
bożeństwu: a tak sie s sthawa człowiek
mocniejszy przeciw grzechowi/ y sposo-
bniejszy ku cności.

VII **¶** Siódme jest: Bawić sie wczynkami
Bawieć
dobrymi

Księgi wtore.

79.

dobrymi / y sprawami wczystymi. A sie wczym
bowiem człowiek ktory proznie / iest fami do
iako ziemia ktorey nieś rancu: ktora brymi.
nie inego nierodzi / iedno oset a ciernie
Przetoż nie bez przyczyny rzekł Mes
drzec: Wiele złego nauczyło człowieka
proznorowanie y lenistwo. Eccli. 33.

¶ Osine jest: Post y vtrapienie ciała/ VIII
y powściągliwość od wina y od pokár Post y v
mow z przyrodzenia goracych. Dla teś trapien-
go między mśnymi chwataimi/ ktore ma nie ciała
post/ ta iest naprzednięśa: iś wotlac
domowego nieprzyaciela/ wotli teś w
sytke śturmy y namiętności iego. Ztey
przyczyny / y ktemu dla wkarania grze-
chow naszych/ y dla naśladowania y cici Káda z
Pána Chrystusowey/ bywa dawana rá bawien
da bário zbawienna: aby Chrześcianin na ofoto
to miał na pieczy/ iakoby na każdy dzień dniapier
a nawiecey na każdy piathek przez rok/ fowego
czynił iaki obyczaj Potuthy iakostol-
wiek máty/ albo w iedzeniu/ albo w pi-
ciu/ albo we śpaniu/ albo w kleszeniu/
albo w niesieniu iakiey mátey ciężko-
ści/ albo w przepuszczeniu iakiey krzy-
woy/ albo w czynieniu przeciw własney
woley

Przewodnik

woley y iadzey wrzeczach ktorych posada / albo w ktorymkolwiek podobnym wzynku. Abowiem to pomaga nietylko tu lekarstwu / ale tez tu wielkim innym posytkom.

ix
Milczenie. Dziwniatę jest: Milczenie y osobność. Abowiem iako mowi Salomon:

Prou. 10. W wielomostwie niemoje być bez grzechu. A iako rzekł drugi Mędziec: Nisgdybym nie był w towarzystwie ludzi / żeabych się od niego z iakim vblizeniem niezwrocił. A przeto ktokolwiek będzie chciał odiać część broni grzechowi / niechay się zbrania obcowania y ceremonij światła tego. Abowiem skutkiem dozna jeśli tego nieuczyni / iakim się potym wroci do swego mieszkania: iako bez pościechy / z iakim zamieszaniem / a iako zpełna głowa rozmaitych rzeczy y myśli: z ktorymi będziesz miał co czynić na ten czas / kiedy się tu nabozeństwu będziesz chciał vspokoić.

x
Rozbieranie. Dziwniatę: Aby rozbierał swoje sumienie na każda noc przed tym / niżli się ułoży: y sam od siebie liczby swa / co onego dnia czynił / a iako czas

Asiegi wtore.

strawit. A moje postępować w tym rozbiieraniu przez teś nauki tey reguty / rozmyślając jeśli wpadł w który grzech ze dumańsć / ktoreśmy wysłszy poloyli: a jeśli opuścił lekarstwa przeciwko nim. Tym obyciaiem będzie się mógł ratować y winnym czynić przed Panem Bogiem / z Pychy / y z prośney chwały / z zazdrości / waśni y nieprzyjaźni / z posdęczenia y sądow wśetecznych / z prośnego smutku / y prośnego wesela dla rzeczy światła tego / z iadź mierzadnych tu dostąpieniu bogactwo / albo dostąpienstw / albo czi docześnych / z potus przeciwko Wierze / y przeciw śmiałości y czystości / z kłamstw y słow prośnych / z przysięg bez potrzeby / z iartow tu o / brażeniu bliźniego / z lenistw y niedbałości w wzynkach dobrych / z ośiebniejsia w miłości Bożej / z niewdzięczności przeciwko iego Maiestatowi Bożskiemu / że zapomniat wziętych dobrodziestw / że na modlitwie był suchym / a sumnym w miłości przeciw wrogim. A tego wśystkiego będziesz iatował / y będziesz prosił odpuszczenia od Pana naszego Boga.

Przewodniká/

sego / z mocnym postanowieniem okolo
polepszenia. A gdy tak omyleś tami
toje thwoie / iako czyni Dawid: bedniesz
spat spokojniey / y poczniesz wielki po-
koy w sumnieniu thwoim / y duchorona
pocieche na duszy. A prze ty ktorzyz oso-
bna bywaja pokusami ktorym grzech-
iako gniewem / albo prośną chwata /
chluba / albo inszymi podobnymi / iest
barzo wielkie lekarstwo / okrom thego
rozbierania sumnienia y spowiedzi wie-
cjerney: vzbroit sie na każdy dzien ra-
no / z postanowieniem y modlitwami
przeciw temu takowemu grzechu / pro-
sac Pána wielką pilnością o wspomoz-
zenie przeciw niemu. Abowiem takowoy
obyczay gotowania na każdy dzien wie-
le pożytku przynosi / ku odzienieniu zwo-
ciestwa nad nieprzyjacielem. A nie-
mniey do tego pomaga / wziać przed sie
na każdy tydzień iedne rzecz: albo jeby-
smy zwoycieyli iedne wine / ktora w so-
bie czuim: albo jebyśmy dostali iedney
cnoty. Abowiem tym obyciaiem pomá-
tu ciotwiek postępuje / posadzajac zie-
mie y dostawajac cnoty / czyniac sie pa-
nem nad samym soba.

Jedena

Księgi wtore.

81.

¶ Jedennaste lekarstwo: Żyć z taką
pieczą y pilnością / żebyśmy sie wstrzegli
y grzechow powszednich: poniewaz os-
ne są / ktore gotują ciotwieka do smier-
telnych. Oczymesiny wyśsey mowili.
Abowiem ten / ktorzy z ustawicznego
ćwiczenia wiać ten zwoycay / że sie strze-
że mnieyszego ztego / daleko wiecey be-
dzie sie strzeżt wieśzego.

¶ Dwunaste y ostateczne lekarstwo
iest: Przymierze zlamac z światem / y
ze wśyskimi iego sprawami / prośno-
ściami / y ceremoniami: a za nic sobie
nie mieć mowy ludzkiej. Abowiem to
iest pierwszy Artykut / ktorzy ma przy-
iać ten ktorzy fuka przyiać z Bogiem /
iako mowi S. Jakub: Ktokolwiek ze-
chee być przyjacielem Bożym / wnet sie
ma okazać nieprzyjacielem światu. Bo
inaczej (iako mowi Zbawiciel) iest rzecz
niepodobna slużyć dwiema Pánom / a
zwłasczą tak przeciwnym iako są: po-
niemaz Pan Bog iest doskonałość wa-
śyskich dobr / a świat iest vgrunto-
wan y postawion na wśyskich zlosciach
Amiey za pewną / iż ktokolwiek przy-
mierza

XI.
Niec
wielk a o
stroznos:
iprzećto
grzech
powsze-
dnim.

XII.
Zlamac
przymie-
rze z
światem

Iacobi 4

Math. 6

Przewodniká/

mierza z światem niezlamię / á sromu
niestráci w tym w czym ma strácić. nie
będzie mogł przestáć czynić wiele złego
dla bojáni światá / y opuścáć wiele
dobrego prze téż przyczýne. A ná tym
dosýć / aby sie kto sstał sluga światá / á
nie sluga Bożym : bo prietcho / aby sie
świátu niezmierzył / mierzył sie pAńtu
Bogu. (?) (?) (?)

O Lekárstwach osobnych prze-
ciw grzechom álbo wádom dus-
chownym. Cap. 3.

Lekárstwa / ktore bywá-
dawane w obec przeciwo wśy-
stkim grzechom : sa téż inśe oso-
bne / ktore stepny boy wióda przeciwo ka-
żdemu z osobná. A iś sá iakoby korzenie
wśytkich grzechow ony siedm / ktore dla
tego sa nazwane glówné : przeciwo tym /
możesz sie ráutować tymi krocúczkami y
skutecznymi lekárstwy / ktorými sie bro-
nił jeden ciotowiek nábożny mówiac tak.

Przeciwo Pyśe.

Kiedy obaczam / tu iakiemu wiel-
kiemu

Księgi wtore.

82.

Kiemu wniśeniu racýł sie służyć nays-
wyśszy Syn Boży dla mnie : nigdy za-
dne stworzenie niemogłoby mi tak zni-
żyć / abych sie niemiał znać godnym w-
zgárdy daleko wietśey.

Przeciwo Lázomstwu.

Gdym wyrozumiał / iś żadna rzecz
dusza moia násycona być niemogła / ieś-
dno samym Panem Bogiem : zdáło mi
sie być wielkie śaleństwo / szukać rzeczy
ktorey okrom Pána Boga.

Przeciwo Zbytłowi.

Gdym wyrozumiał niewymowne
dostoięństwo / ktorego ciáto moje do-
stepnie / gdy przyjmie náświetśe Cía-
ło Pána Chrystusowe : zdáło mi sie rzecz
okrutna zhańbić Kościół / ktory on sam
przez sie poświęcił / plugastwem grze-
chow śmiertelných.

Przeciwo Gniewu.

Zadna krzywda ludzka nie będzie tak
mocna / aby mi miała sfráśować : gdy
wspomione ná krzywdy / ktorem ia wczý-
m przeciwo pánu Bogu.

M 4

Przeciwo

Przewodniká/

Przeciw Nienawiści y Zazdrości.

¶ Gdy m wyrozumiał / że Pan Bóg
przyiał tak wielkiego grzesznego iakom
ja iest: niemogłem nikomu złe życzyć /
ani mu od mówić odpuszczenia.

Przeciw Obzárstwu.

¶ Ktcho będzie rozmyślał one gorzka
żółć y ocet / ktory w posródku mać za
ostateczna ochłode iest dan synowi Bo-
żemu / ktory za grzechy cudze cierpiat:
będzie sie sromat szukać pokármow ro-
zkosnych y wymysłonych / miosac na so-
bie tak wielką powinność / aby co wci-
piat za własne grzechy.

Przeciw Lenistwu.

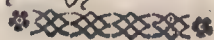
¶ Gdy m wyrozumiał że po tak máłym
utrapieniu / bywa dostawána wieczna
chwata: zdała mi sie być barzo máta iá-
kaskolwiek praca / ktora dla tak
wielkiego dobra bywa po-
deymowána.

Wtóra

Księgi wtore. 83.

Wtóra część tej Nauki / w ktorey się pokázuie cwi- czenie y wzywianie cnot.

Cap. 9.

BArzo mądrze rozdzielił Prorok
Dawid wszystkie sprawiedliwość Psal. 60.
na dwie części / ktore są: Nie-
czynić złe / a czynić dobrze: między kto-
rymi tu pierwszey należy / wystrzegać
sie grzechow: tu wtorey / w cnotie sie
obierać. A ponieważ żeśmy już wypra-
wili krotce o iedney / potrzeba iest aby-
śmy y o drugiey tak krotkością powie-
li. A tu tej wtorey części sprawiedliwości.
dlugosci należy / dać każdemu co iego dobrze
iest: z osobna co Bogu / co bliżniemu / w czym
co sobie samemu. Abowiem doskona-
łość tej części / zawiesznie sie w dobrym
postanowieniu człowieka / przeciw tym
trojakim osobom: a gdy to w swey kło-
sie stać

Przewodniká/

bie stanie/ niczego wiecey niedostawa/
jedno aby ciotwiek był nazwan zupeł-
ny. Trzy po nie sprawiedliwy. A jeśli chcesz poznać
winno = w krótkich słowach y w krótkich podos-
sci/ Prory biestwach / iakobyś to czynić miało :
mi sie powiedam/ że tymi trzemi powinnościami
sprawie mi przydzieł temu ciotwiek doskonale/
dluwości aby był sprawiedliwy : tho iest / mając
wykony. wa. przeciwko Panu Bogu serce synowskie/
a przeciwko bliźniemu serce macierzyń-
skie / a przeciwko sobie samemu ducha y
serce sędziego. Te są trzy powinności
sprawiedliwości/ w których Prorok po-
łożył zupełność wszystkiego dobra na-
szego/ Kiedy rzekł: Nauczę cie / w czym
zależy wszystko dobre: a co Pan po to-
bie chce mieć. Chce / abys czynił sąd : a
żebyś mitował miłosierdzie / a żebyś
był ciuwny y pilny w sprawie z Bogiem.
Miedzy ktorými powinnościami czynić
sąd okazuje/ co ma ciotwiek czynić prze-
ciwko sobie: a mitować miłosierdzie /
co ma czynić przeciwko bliźniemu: a być
ciuwnym y pilnym w sprawie z Bogiem:
iako iest powinien słyszyć mu / y być go
posłuszen. A ponieważ w tych trzech rze-
czach

Księgi wtore:

84.

czach zawiezuie się wszystko nasze do
bro/ teraz o nich porząd bedziem mo-
wić. (.) (:) (..)

O powinności przeciw sa-
memu siebie.

Ponieważ miłość porządna po-
czyna się od samego siebie: po-
czynimy/ iako y Prorok począł/ Czenie
od czyszczenia sadu: co przynależy na duszę nie sadu
chą y serce sędziego. Należy tedy wrzeć z samym
dowi dobrego sędziego/ aby miał dobrze soba.
postanowiona y naprawiona swoje rzeczy
pospolitą. Do czego dwie rzeczy są po-
trzebne : to iest / Rostropność y Mę-
stwo. Rostropność ku wyrozumieniu
tego wszystkiego/ co się ma czynić: Mę-
śność/ ku wypełnieniu ze wszelką ostro-
ścią y srogoscia. A iż w tey samej rzeczy
pospolitey w ciotwieku są dwie przed-
nieysze części/ ktore mają być naprawio-
ne: (iako iest ciało ze wszystkimi swymi
członkami y smysłami/ y duszą ze wszyst-
kimi swymi affektami y siłami) wszystko
te te rzeczy / potrzeba aby były napra-
wione y sprostowane ku dobremu tyu-
duszy.

M iij

obyczaj

Przewodniká/
obyciaiem / iako niżej wślysyf.
Okolo naprawy ciała.

Jako sie z ciałem mamy obcho-
dzić. Jerwsa/ Z ciałem przystoi sie
obchodzić strogością y ostrością:
nie łagodnością ani pieszczotą.
Abowiem / iako ciato umarte solą y
mirra (ktora iest bårzo gorzka) bywa
zachowane / a bez ktoreykolwiek rzeczy
takowey / wnet sie każy y napełnia ro-
bakow: tak tej to ciato rostkofami y pie-
szczotą bywa zepsowane / y napełnione
złych żadz: a strogością y surowością /
bywa zachowane we wśelkiej cności.
Mamy przykład na wielu staronych
Rostkofy Nieścich / y Krolesthwach / y Pań/
iako Rostko-
dliwie. stwach: ktore prze loży y rostkofy zginę-
ły / y spadły z wysokości dostateństhwa
swego. Abowiem nie iest żadna rzecz /
ktoraby czyniła ludzic zmiwieścialsze y
nikczemniejszye / y niespokojniejszye ku
wśelkiej cności / iako używanie y zby-
cie Ciału tma obfitość tych rzeczy. A przeto przy-
ma być stoi / aby ciato we wśelkich rzeczach
chowawszy byto chorowane w ostrości / w iedzeniu /
ne w o- w picciu / w odzieniu / w spaniu / przy sto-
strości. le w do-

Księgi wtore. 85.

le / w domu: a nakoniec we wśelkich
rzeczach ktorych esmy zwykli używać dla
ciata / w ktorych niemamy sie oglądać
na wpodobanie tego / ale thylko na po-
trzebe. Ku teyże części należy postas-
nowienie y sprawa zwierzchnego czło-
wieka / przestrzegając tego co mowi S.
Augustyn: w chodzeniu / w staniu / y w
postawie / y we wśelkich sprawach ciat-
la naszego / aby żadna rzecz niebyła czy-
miona / ktoraby obrażila czyie oczy: ale
tylko to / co przystoi światobliwości we
zwaniu naszego. A dla tego niech sie sta-
ra sługa Boży / aby sie sprawnował z lu-
dzmi z taką powagą / pokorą / wdziecz-
nością / y łagodnością: aby ci wśyscy
ktorzy z nim sprawę mieć beda / zawżdy
byli zbudowani z tego dobrego przykła-
du. Tym obyciaiem zachowa ducha swo-
go / spokojnego y postanowionego: a
bowiem inaczej / trudno ma być nale-
żone serce spokojne w ciełe wzburzo-
nym y niespokojnym.

O Straży Smysłow.

Postanowiwszy tym obyciaiem
ciato / przystoi wnet obrotić sie
do po-

Nie sol-
gować
wpodob-
aniu ciat-
ta / ale
tylko po-
trzebie.
Postaw-
wienie
zwierz-
chniego
człowie-
ka.

17
Jw 26

do porządku smysłów naszych. Należy
którymi ma być obroconą z osobna wiel
Stras o ta praca do Ocu/ktore są iato port do
tolo o= ktorego przypływaia wśyskie proino
szu. ści/ktore wchodzą do dusze naszey: a cze
sto zwykły być oknami zatrącenia/ przez
erm. 9. ktore wchodzi sama śmierć. A ponie
waż Job Święty / przy wśyskiej swej
OB. 31. niewinności przystawował straż dotych
bron: a Król Dawid ze wśyskła swoia
Reg. 11. światobliwośćia / i z tej strazy nie przy
stawił / wpadł w tak wielkie rzeczy: kto
ry z nas będzie się miał za bezpiecznego /
ieśli ku temu wśyskiej swej pracy nie
przytoży. Do Uśu też potrzeba przy
Stras o sławić takową straż / iako y do Ocu.
tolo uśu Abowiem też przez the brony wchodzi
wiele rzeczy do dusze naszey: ktore ią prze
nagabaia / rozrywaia / y plugawia. A
naprzód przystoi abyśmy to mieli na pie
czy / co radzi Miedrzec mówiac: Obtoż
Recl. 28. wśytwoie cierniem / a niechciey słuchać
złych ięzyków. Niemowi zgoda / aby
śmy zamknęli wśy dla niesłuchania tās
kowych słow: ale chce / aby były jako
ne ciernem: dawaiać znać iż takowym
obycia

obyciaiem mamy słuchać słow thato
wych / żeby ten który ie mówi thak sie
zapchnął / iakoby rece albo ięzyk na ciera
nie polożył. Jako też tenże dat to znać
ieście iasniey mówiac. Wiatr z pusty Prou. 25
cy rospadza obłoki / a twarz niewesoła
powściąga słowa obmowce. Abowiem
(iako mówi S. Hieronim ku they rze
czy) strząta nieutyka w twarzą opokę /
y owsem od niey odskakuie / y rane za
dawa temu któryia wystrzelit. A nie
tylko mamy się strzedz / abyśmy nie słus
Nowin chali słow ktore bywaia ku przywodzie
tu się inych mówione: ale abyśmy się też nie
strzedz: dowiadowali nowin w rzeczach swia
tatego / ktore nam nienależa. Abowi
ci / ktorzy się tych rzeczy nie strzegą / po
tym času modlitwy wśyskiego thego
przytacaia: w ktorey przychodzą im
myśli o rzeczach ktore słyseli. A te myśli
prześkądzaia y zabawiaia ich serca / y
niedopuszczaia aby mogli się żyrze ku p.
Bogu serce swoje podnosić. Okto Straz
smyślu powonienia niemaś co mówić: tolo po
ponieważ nościć wonności przy sobie / al
nia. bo się w nich kochać (okrom tego że jest
podnieta

Przewodniká/

Straż Podnietá lubiešności/ y namietnościám
 flusząca/ iest rzecz podyrzana: á nie me
 żowi/ ale biatym głowám y ktemu nieś
okolo v= dobrym należąca. **W** kufiemu iest
lużenia: co wiecey mowić/ ktore przystoi aby byś
 to vmorzone pamięćciá żółci y octu/ ktoś
 rego Pan ná Krzyżu wkuśit: y przykła-
 dem wśyśkich Swiętych/ kthorzy byli
 tak osobney w cnotie powściągliwości/
 iś ich przykładem bedziem sie mogli wiá-
 rować wśelkich rośkosy/ przysmakow/
 y pokármow wymyślonych/ y win dro-
 gich/ wspominaiać ná ono co iest napisá-
PROU. 21. sano: Ten ktory wywa bańketow/ be-
 dzie żył w ubóstwie: á ktho sie kocha w
 winach drogich y w rośkosnych pokár-
 miech/ nądy niewstura. Pomni záw-
Luc. 15. ideo/ iś on Bogaci o ktorym mowi E-
 wangelista/ przeto je był tak świebo-
 dny w tym/ iuś tak wiele tysięcy lat pro-
 si iedney kropie wody w Piele/ á mił-
 mu iey nie da. Nieśczęśliwe wkuśenie
 ktore zá tak krotki czas iest nagrodzone
 y skáranie wieczną meką.

W Jezym.

W Jes

Księgi wtore.

87.

W Jezym bytoby wiele mowić/ po **PROU. 13.**
 nieważ Medrzec powiedział:
 Śmierć y żywot iest w rękú ie-
 żyka: ktorymu słowý dał znać/ że wśyś-
 to dobre y złe cśtowiecze/ należy ná do-
 brey álbo złey strażi tego naczynia. **I**
 memniey go sobie wazył Apostol **Jakobi. 3.**
 kłub Swięty/ kiedy rzekł: Ji iako wiel-
 kie okrety bywáia sprawowane máłym
 słarem/ y możne konie máłym wędzi-
 dlem: tak kćkolwiek dobrze będzie sprá-
 wował y poróściagał swoy język/ będzie
 mógł ná wodzy mieć y porządnie sprá-
 wować ostaték swego żywota. Przystoi **W mo-**
 dla dobrej spráwy tey części/ abyśmy zá **wiemieć**
 wídy kiedykolwiek nam przydzie mo- **baczenie**
 wic/ mieli baczenie ná cśtyrzy rzeczy: to **na cśte-**
 iest/ ná to co mowimy / y ná obyczáy **ry rze-**
 ktorym mowimy/ y ná cśas ktorego sie **chy.**
 mowi/ y ná koniec do ktorego rzezi ná-
 sie prowadzimy. **I** náprzód ile kć te-
 mu co sie mowi/ przystoi mieć ná bacze-
 niu co rádzi Apostol mowiac. **I** adne złe
 słowo niechay niewychodzi z wśstch ná-
 bych/ ale ktoreby było dobre y pożytecz-
 ne / y kć zbudowániu tych kthorzy słu-
 chaia.

Przewodniká/

Ephes. 5. cháiá. Y na drugim mieyscu wykłada-
iac serzey zlestowná/morwi: Słowá ja-
dne/glupie/ y syderstkie/ ktore niená-
leja powadze przedsié wsięcia násego/
niecháy niebada slycháne miedzy wami
Przeto iáko powiedáia/ iż mądry jest
glarze máia naznaczone ná karcie je-
glarstkie wosytkie mieysca/náktorych os-
kręthy moga przysć w niebespieczeń-
stwo/ dla tego aby sie ich woiarowali:
tak sluga Boży má teź sobie naznaczyć
wosytkie obyczáie słow slych/ktorych sie
má zámwidy strzedz/ aby nieupadł w nie-
bespieczeństwo ich. Niecháyżeć tedy
beda iáko przeiázdy niebespieczné/albo
iáko kámiennie zakryte w morzu/ wosyts-
kie słowá skáradé / kámiłiwé / pochle-
bne/ gniewoliwé / zlostliwé/ y lekkie: á z
osobná/ ktoreby sie ściągáły ku chwale
twey/albo ku zganieniu bliźniego/ abyś
był prošen y chluby / y obmowy: ktore
dwie winie są pospolitemiedzy ludzmi.
Tákie teź máś być bázno wierny w tá-
mnicách iemnicy/ ktoráć jest zwierzona: y owo-
wierność sém bedzieś miat za rzecz niemniej nie-
choway. bezpieczná niżli iné/ odkryć tájemnice
tego.

śKiegi wtore.

88.

tego ktoryć sie zwierzyl. W obyczáiu
mowienia przystoi sie przestzegac/ abyś
siny niemowili ani z wielká pieścizota/
ani z wielká srogosciá/ ani teź z wielká
predkoscia/ ani dwornie/ ani ozdobbie:
ale z wężciwością/ státecznoscia/ cicho-
scia/ y prostoscia. Dobra woda (mowia)
niema mieć żadnego smáku: także dobry
y wdzieczny obyczáiy mowy/niema mieć
znáku żadnego wymyslu ani zdobywa-
nia. Ku temu obyczáiomu náleży teź nie
być człowiekiem obtudnym á swey dus-
my/ y chciwym do tego aby ná iego stá-
nelo. Abowiem często sie z tad tráci po-
tę sumnienia / y mtość / y cierpli-
wość/ y przyiáciele. Jest rzecz wielko-
myslnych y wspaniatych serc / dopuścić
sie zwyciężyć/ gdy do sporu przydzie: á
mądrych y rostopnych ludzi / dzierżec
sie rády ktora dáł Medrzec mowiac:
W wielu rzeczách przystoi sie stáwić za
tego człowieka ktory niewie/ á ktory slu-
cha milczac pytaiac tych ktorzy wiedza
Potrzebie okrom obyczáiu przerzeczo-
nego przystoi sie ná to ogledac/ abyś
też mowili rzeczy cásu swego. Abowiem
iáko ná cás
mowy

II.

W oby-
czáiu mo-
wienia
czego
prze-
stzegac.

Eccle. 32

III

Ogle-
dac sie

iáko ná cás
mowy

Przewodniká/

Eccle. 20. iáko mowi Mędrzec : Júst głupiego nie bywa przyjmowane słowo rostopne / abowiemgo niemowi ná czas. A przeciwnym obyczajem jest rzecz tak cudna mowić każda rzecz swego czasu / i ténże mowi: Jáko sie zdádzá cudne iáá bítá złote ná filárách srebrnych / thák słowá rzeczone z wważeniem / y ná czas. **III**

Przycz. 25. Nákoniec po tym wszytkim / przystoi sie ogladać ná cel / y ná intencya ktorá mamy kiedy mowimy. Abowiem nie ktorzy mowia rzeczy dobre / aby dobry mi byli widziani: drudzy aby byli widziani rostopnymi. Jedno jest przytrytość y obtudność / drugie jest proiność y wsłecność. A przeto przystoi sie ogladać aby słowá nie tylko byty dobre / ale żeby tej kres był dobry / szukając zá widy fcyrym wmyslem thylko chwaty Bozey / a pożytku bliżnich nasych.

V.
Bacząc
z kim mo-
wiemy.

Jeszcze przystoi ná dcho wszytko obaczając / z kim sie mowi: iáko / iesli młodzi mowia z starymi / y prości gdzie sa mądrzy / y świeccy przybytności Káptanów y Zakonników: a nákoniec / gdziekolwiek niebyło tu budowaniu co sie mowi /

Księgi wtore.

89.

mowi / jest rzecz bárzo chwalebna y potrzebna milczec. Wszytkie te puncty sa potrzebne nápomnianie tu ostroiności tego / ktory mowi aby nie zbłądził. Ale i jest rzecz trudna / aby to wszyscy mogli miec ná pieczy / przeto jest wielkie lekarstwo dzierzeć sie portu milczenia. **Dort be**
Gdzie sama pilność y przedsięwzięcie milczenia / dosyć czyni człowiek wszytkim tym ostroinościom y powinnościam. Abowiem rzekł Mędrzec : Że y głupi milcząc będzie mianem za mądrego: a zamykając wargi / będzie sie zdał wielem rostopnym. **spiechny milcze =**
Prou. 17.

W martwieniu Zadz nasych.

Wstano wiwszy tak ciało ze wszytkimi swymi smysłami / 30. **Postano**
stawa teraz wiersa cieść they **wienie**
sprawy: to jest postanowienie dusze ze **dusze.**
wszytkimi tey siłami. Z kąd sie podawa naprzód rzecz okolo żądzei cielesney **Żądza**
która w sobie zamyka wszytkie affecty / **cielesna**
y przyrodzone wzruszenia: iáko jest mi- **ná duszy.**
łość / nienawiść / wesele / smutek / po-
żądanie /

Przewodnik

żądanie / bojaźń / nadzieja / gniew / y in-
 że podobne pasje. Thojest namisza
 część dusze naszey: a za tym ta ktora nas
 wiecey podobne czyni bestyami: ktore we
 wszystkich y przez wszystko / sprawuia się
 tymi żądami y affectami. Ta nas wie-
 cey niźli druga pod tymi czyni / y miza
 do siemie: y wiecey nas oddala od rze-
 czy niebieskich. To jest źródło / y siek
 wszystkiego zlego ktore jest na świecie /
 y ta jest przyczyna zatrącenia naszego.

Abowiem iako mowi Swiety Biegnat:
 Niechay nie będzie swey wolej / to jest
 namietno sci tey iadzey / a nie będzie pie-
 kła. Tu jest wszystko twierdza / y wysze-
 ka obrona grzechu: abowiem z tad bier-
 ze moc y broni ktore ostrzy / aby tym

De Resu-
 rectione,
 Term. 3.

Jako głąbsza rana weźmij. To jest druga na-
 na duszy. Jaka / ktora jest część słabsza dusze
 naszey / y tu ziemu skłonniesza / przez k-
 ra słaby wasz potuśa siena naszego Jaa-
 dama: tho jest część wysza dusze nas-
 zey / (tedy jest czoło rozumu y wola)
 aby oczy na drzewo zakazane spuścić:

Gdzie
 wiecey
 gdzie

Księgi wtore.

90.

gdzie mojmey wpoit wszystkie moc iadu wpoit
 nieprzyiaciel. Tu są bitwy / tu porażki / wozia-
 tu zwycięstwa / tu korony. To chce rzec: du w
 si tu są porażki młodych / tu zwycięstwa
 mocnych / tu korony zwycięzców / y tu
 nakoniec postawione jest wszystko rycer-
 stwo y wojsko cnoty / w otargiwaniu
 tych zwierząt / y powściąganiiu tych o-
 trutnych besty. Tu jest położona wiel-
 ka część ćwiczenia cnot / do obyczajow
 należących. To jest winnica / ktora za-
 widy mamy wstopywać: to jest ogród /
 ktoryż widy mamy pleć: to są złe sę-
 py / ktoreż widy mamy wykopywać: a
 bysiny na ich miejsce cnoty wsieścić mo-
 gli. A tak wedle tego / naprzędnię się
 ćwiczenie slugi Boga jest / chodzić za-
 widy po tych ogrodziech z mo tyeśką w-
 tiku wykopywać złe siła: albo na-
 inie podobieństwo / być meinaczej i-
 to wojnica nad tymi namietnościami:
 aby byty powściągane / sprawowane /
 y nawracane / ciąsem popuścić / a wo-
 dzy / ciąsem wciągać: ab ynieśmy tym
 tretim ktorymby chcieli / ale ktorym
 chce zakon rozumu. To jest ćwiczenie
 17 9 naprzode

Przewodniká/

Roz-
nosć lu-
dzi cte-
lesnych
od du-
chow-
nych w
każdym
stanie:

naprzednięysze synow Bożych / ktorzy
 " sie inż niesprawnia wedle żądź ciała/
 " ani krwie / ale wedle Ducha Bożego.
 " W tym są rozni ludzie cielesni od du-
 " chownych; abowiem om na kstałt bys-
 " dlat naśladowia namietności / a ci Du-
 " cha Bożego y rozumu. Tote jest ono vs-
 " martwienie / y ona mirra tak zchwalo-
 " na w Piśmie Swietym. To jest śmierć
 y pogrzeb / tu ktorey nas tak wiele ra-
 zow wzywa Apostol. To jest Krzyż y
 zaprzeczenie samego siebie / ktore opowia-
 da Ewangelia Swieta. To jest czynić
 sąd y sprawiedliwość / ktora tak często
 powtarzaia Psalmi y Prorocy. A prze-
 to tu przystoi nabarżiey obrocić wszyst-
 " kie nasze prace / nasze śity / nasze modli-
 " twy / nasze ćwiczenia; a z osobna po-
 " trzeba / aby każdy wyrozumiał swoy
 " sposob przyrodzony / y swoje słonności:
 " a tam żeby zarowdy czynił wietśia obro-
 " ne / kiedy czuie być wietśie niebezpieczeń-
 " stwo. Lecz chociaż mamy wieść że zarow-
 " idy walke ze wszystkimi naszymi żadz-
 " mi / a wszakże osobna należy nam i-
 " wieść przeciw żadzani czi / rostkossy / y
 " dobe

Księgi wtore.

91.

dobr docieśnych: abowiem to są thrzy „działni
 naprzednięysze żrodła y kozenia wśyt „mamy
 tego ztego. Niemysie też na pieczy / „nawie
 abysiny nie byli bärzo chciwi do thego / „cey wola-
 tby sie żawždy sstała wola naszą / a że „fe wieś.
 by sie wypetnily żadze nasze: co iest ied-
 dna winą / ktora cztowieka bärzo spo-
 sobia ku rozmaitemu zamieszaniu y w-
 padkowi: a iest pospolita y Pánow y w-
 wszystkich person / ktore sie zwyciały
 woley swoey dosyć czynić. A przeto cze-
 stotroć pomoże ćwiczyć sie w rzeczach
 przeciwnych żadzani naszym / y hamo-
 wac swa wola też y w rzeczach przystoy-
 nych / abysiny byli sposobni y gotowi ku
 hamowaniu iey w rzeczach nieprzystoy-
 nych. Abowiem niemniey potrzeba ta-
 kowego sposobienia y ćwiczenia / aby-
 siny mieli chytkość z bronia duchowa-
 na / iako y z cielesna: y owsem thym wie-
 cey / im iest wietśie zwycięstwo zwycie-
 zyc siebie samego / y zwyciężyć Diabla
 stwo / nieli wszystkie inerczy. Na sie
 też ćwiczyć w posługach pokornych y
 niskich / niedbając o mowy ludzkie: po-
 nieważ tak mało iest / co świat może

17 ij

wziac

Przewodnik /

wziąć albo dać / porównane ku skarbom Bożym y dziedzictwu wiecznego żywota.

O Naprawie Wolej.

Naszym dostąpili tego umartwienia / po wielkiej części pomaga naprawa y ochłodzenie Wolej zwierchniej / (to jest jaździej rozumnej) ktorą mamy w porządek wstawić tymi trzema cnotami / (miedzy wiele innych) ktore są: Pokora serca / Wbostwo na duchu / a Trzeciawieść światła samego siebie. Albowiem te trzy cnoty czynią tak twierdzą sprawę okolo umartwienia / okrom tego iż same z siebie są cnoty białe i wysokie. Pokora jest / (iako ią wysłałada Świety Biernat) wżgarda samego siebie / ktora pochodzi z głębokiego y prawdziwego poznania samego siebie: ku ktorej należy oddzielić się od dusze wszystkie gąsienia y liście pychy / ze wszystkimi jaźdząmi y chciwościami: nieć: y pokładać się na najniższym miejscu między stworzeniem / wierząc iż ktorekolwiek stworzenie / ktoremaby Pan nasz

Którymi
cnotami
mamy
wolać w
porządek
wstawić

Pokora
serdecz-
na.

dał

dał sposób dobrego życia / ktory dał iemu / bytoby wżdzić mięsy: y lepiejby go używał / niżli on czyni. A niedosyć aby miał człowieka wnątrz cho poznanie siebie y wżgardzenie / ale żeby się sprasował y obcował zeronachrz / ym prościej y pokorniej być może wedle stanu swego / mało dbać na rozsądku albo na słowa światła. Albowiem przystoi / aby wszystkie nasze rzeczy dawaty wonność wbostwa / y niskości / y pokory: wniśać się dla Boga / niechylko wietrzym y równym / ale też y mniejszym.

Wtóra cnota jest / Wbostwo ducha: Wbostwo ktore jest wżgarda dobrowolna rzeczy światła tego / y przestawianie na swoim stanie / ktory nam Pan Bóg dał / chociażby też był natchniony: ktora wciąż jednym razem korzeń wszystkiego złego / ktory jest chciwość: y przywodzi ciota wielką do takowego pokoiu y wciśnienia na sercu / iż też ieden Niedrzec thego światła śmiał te słowa o nim mówić: Ten ktory zamknął drzwi jaźdzą swęj chciwości / może się z Jowiszem w ścieżce równać: dawając rozumieć / po

Tim. 6.

Seneka

Ni uż

nieważ

nieważ szczęście człowieka jest w spoko-
ienie żądź serca iego: Kto do tego przy-
szedł/ aby miał w spokoione te żądze / wż
przyszł do wierzchu szczęścia / albo
przynamniemy dostał wielkiej części iego.
Trzecia cnota jest/ Nienawiść święta

Święta
nienaw-
iść są-
me^o sie-
bie.

Ioan. 12.

samęgo siebie: o ktorey mówi Zbawia-
ciel: Ten ktory młuię żywot swoy/ strá-
ci j: a ten ktory j ma w nienawiści/ ży-
jeje j na wieczny żywot. Co się nieró-
zumie o zley nienawiści/ ktora maia de-
speraci: ale o oney/ ktora mieli Świe-
ci ku swemu własnemu ciatu/ iako prze-
ciw temu ktore im byto przyczyna wie-
le ztego / a zawżdy przekaza do wiele do-
brego: obchodząc się z nim nie wedle
smaku iego y żądzej / ale wedle tego co
rozkazuje zakon rozumu / ktory czę-
sto chce abyśmy ie mieli w kasi y w srogim
chowaniu: a jebyśmy ie czynili niewo-
lnikiem ducha / i byśmy na złość temu
czynili to czego duch posiada. Abowi-
inaczej przydzie na to / co mówi Me-
Fron. 21. Drzec: Kto chowa rozkosnie swego nie-
wolnika z młodości / potym go náydzie
wpornym a przeciwnym / gdy go będzie
chciał

MM

chciał wyjść do posługi. Przeto na dru-
gim miejscu napomina/ abyśmy mu iako
to przeciwney bestyey lasa dawali/ y
wiązali go wstobu / y pracowali ym:
aby nierospysniało y niesłato się w por-
nym. A ta święta nienawiść osobnie
pomaga ku umartwieniu y odcięciu wa-
systkich złych chciwości y żądź naszych /
choć boli. Bo inaczej iako będzie rzecz
podobna/ abyśmy ostrżkiem przytożyli/
krwie dobyli / y mocne cięcia wczynili w
ręcz/ ktora bärzo młuiemy: Abowi-
ramię y moc martwienia samęgo siebie/
bierze siły nietylko z samęy miłości Bo-
żej / ale też z nienawiści siebie samęgo.
A z tych mamy serce nielutościwego ale
srogiego bärwierza / ku rzezaniu y odci-
naniu: Kedykolwiek zepsowanie cztos-
kow zarażonych potrzebuie/ bez żadne-
go miłosierdzia.

Około naprawy części dusze nā-
bey/ ktora się myślami bawi.

W

O tych dwu częściach dusze poja-
dających/ to jest żądzej nieró-
zumney

U y

MM

rozumney/ y woley rozumney/ są dwie
 dwie (ieśli tak rzecz może) poznawają
 ce/ Ettore są po łacinie imaginatio et
 intellectus: cho jest/ rozbieg myśli / y
 światłość rozumu: a stosują się tu o
 nym dwiema wyiszej mianowanym/ abj
 każdą pożyteczność wyiszej namienio
 na/ miała swego przewodnika y pozna
 nie sobie przynależące. Rozbieg tedy
 myśli/ który jest między niemi niższy/ jest
 jedna między siłami dusze: które ostaty
 się bierze przeciwne prze Grzech / y
 mniej posłuszne rozumu. z kąd pochodzi
 i często wychodzi z domu iako niewola
 nik/ który biega bez dozwolenia: y pier
 woy zwiędzi świat w kóło / niłi się my
 obaczym tedy jest: Wład cho jest siła
 bardzo skrotna / y chciwa tu myśleniu o
 każdej rzeczy / która się iey nagodzi na
 kształt pów obszarych / Ettorezy każda
 rzecz zwiędza y opachna/ y w każdą ch
 cą gets wlozyć. A chociaż ciąsem na nie
 wolaia / y bym bya odpadając ie z
 przedsię zawždy się wrócaia / chcąc w
 bystkiego kóstować. Jest też siła bar
 ą wolna / y bardzo błędna iako zwierze
 bytne/

¶ Roz/
 bieg my/
 śli iakie/
 go pzy/
 rodze/
 mia.

był/ które idzie z gorynā gory/ nie prze
 stawaiać na pastwie/ ani chcąc cierpieć
 wdy/ ani tego któryby iā wladnal. A
 ośrom tych złych przymiotow które ma
 sama z siebie/ są niektóre inne których się
 zamedbalością przymnaia: gdy iā kto
 chowa iako syna w rostkossy / Ettoremu
 dopuszczaiac wszystkie rzeczy zbiegać y
 zwiędzić gdzie tedno chce / przez iadne
 go zawościa gniemia y wedziadła. Zkąd to
 przychodzi / iā potym gdy iā chce wspo
 koic y obrocić tu przemyślania rzeczy
 Boskich/ nie jest posłuszna prze zły zwyc
 ciay/ w którym się sposobila. Przeto
 przystoi/ abyśmy poznawszy zletusy tey
 bestyiey/ one spetali y wiazali w iedney
 samey karmiey/ vsamego przemyślania
 rzeczy dobrych y potrzebnych: w inszych
 rzeczach wiecznem milczeniu iey przekaza
 wszy/ tym kształtem iakosmy wyiszej wia
 zali iazyt / aby niemowit tedno słowa
 dobre a potrzebne: abyśmy też tak przy
 wiazali rozbieg myśli tu dobrym a swie
 tłym przemyślom / zawieraiac drzwi
 przed wszystkimi innymi.

¶ Przeto przystoi / aby byli z strony
 naszej

M. A. P. M. J. P. v. s. o

Przewodniká/

2Ks. 4.

naszey rostopność y wielka czynność
w rozeznawaniu / które myśli mamy do-
puszczać / a które odpadzać: abyśmy ie-
dny przymowali iako przytacioty / a dru-
gie wygániali iako nieprzytacioty. Abo
wiem ci którzy na to małą pieczę ma-
ją / często dopuszczają wnidz na dusze
ich rzeczy: które nietylko ym odeymują
nabożeństwo y gorącość miłości / ale
też y samę miłość w której zależy żywot
dusze. Wszak była odżywnia Krola
Izbożetá / ktorá chęścita psenice w
drzwi w sieni przed komorą jego y we-
śli dwa sławni towarzysze / y wcieli Krola
lowi głowę. Tym obyczajem kiedy za-
śnie Rostropność / której urząd jest o-
bierać y oddzielać plewy od ziarna / tho-
jest dobrą myśl od zley / wychodzą tak
we myśli do dusze / iż iey często żywot o-
deymują. A nietylko prze zachowanie
tego żywota / ale też dla ustanowienia
y uspokojenia w modlitwie / jest báz-
pożyteczna ta pilność: ponieważ iako
myśl niestateczna y błędna nie dopu-
szcza aby modlitwa była stateczna / tak
zaśle kroczona y sposobiona ku świętym
rozmy

Księgi wtore. 95.

rozmyślaniam / łatwie trwa y stanowi
się na nich.

O náprawie światłości rozuinu.

W tych wszystkich częściach y
świątach stworzeczych / zostawa
nawysza y nasłachetniejszy ze
wszystkich / to jest / światłość rozumu:
która między innymi cnotami ma być
sprawiona ona nawysza cnota mądros-
ści y rostopności. Ta cnota jest w sy-
woicie duchownym / co oczy w cieie / co
styk w łodzi / co Krol w Krolestwie.
Jest to / co wojnicą na wojnie: którego
urząd jest dzierżyć lec w ręku / y obró-
cać wóz ktoreby ma iść. Bez tey cnoty
byłby żywot duchowny wszystek ślepy /
nie opatrzy / nieporządny / y pełny za-
mieśania. Przeto błogosławiony oćiec
Antoni / w jednym zgromadzeniu z na-
szymi świętymi Zakonnikami / na któ-
rym była rzecz około zacności cnot / te
postawił na nawyszym miejscu / iako
Przewodniká y Mistrza wszystkich in-
nych.

Świe-
tość roz-
zumu
czym ma
być sprá-
wowa-
na.

Zacność
mądros-
ci
duchow-
nej.

Przewodnik/

nych. Dla tego wszyscy młodzi cnoty
osobliwie kłaniali się mieć maia / aby
tak mogli wieść postępować czynić we
wszystkich innych. Ta cnota niema tylko
jednego rzędu / ale wiele y rozmaitych
rzędów. Albowiem nie tylko jest cnota
osobliwa / ale też y pospolita : ktora do-
gląda ćwiczenia wszystkich innych / wta-
niać porządek we wszystkim czego po-
trzeba. A wedle tego pospolitego rzę-
du / położymy tu niektóre sprawy ktore
iż należą.

Co należy Albowiem naprzód mądrości należy
by mądro poznawać kłaniec naszych czynków /
ści. ktory jest Pan Bóg: y obracać ku nie-
mu wszystko / cokolwiek jesteśmy / do-
Poznać świadczając subtylnie przedsięwzięcia
wać ko- w czynkach ktore czynimy : abyśmy os-
niec na- baczyli iesli szukamy ścieżkę Pana Boga
ych we gą / albo iesli szukamy siebie samych:
czynków

Albowiem : przyrodzenie ludzkie / iako
mowi ieden Doktor / jest bardzo subtyl-
ne / a we wszystkich rzeczach szuka samo
siebie : też y w bardzo wysokiem ćwicze-
niu. Mądrość też jest umieć się obcho-
dzić z bliznymi / abyśmy czynili pożytek
w nich /

Umieć
się obcho-
dzać

Księgi wtore.

96.

w nich / a niedali im pogorszenia. Przez
to przystoi mądrym wyrozumieć puls
wedle condycyey y ducha każdego / y
wieść go tymi obyczajami y pośrodkami /
przez ktore może lepiej być wiedzion.
Mądrość też jest / umieć znosić niedo-
statki y innych / y ogródzić krewości i
nich : a niechcieć odzierać ran aż do ko-
ści / pamiętając że wszystkie rzeczy ludz-
kie są złożone z doskonałego y z niedo-
skonatego : a iż niemoże być / aby nie by-
ło wiele niedoskonałości y niedostat-
ków w żywocie / zwracać się po ohydym wiel-
kim upadku przez grzech. Albowiem /
iako powiedział ieden przednieyszy Ma-
drzec tego świata / że nie jest ludzkie ma-
drych posiadać iednakże pewności / y wy-
kładu we wszystkich naukach : bo nie-
ktore mogą być iasniey wyłożone / a dru-
gie nie tak : ieszcze mniey jest ludzkie ma-
drych chcieć to mieć / aby wszystkie rze-
czy ludzkie iako pod 'pendzlik' były w-
miarkowane / iżby niczego niedostawa-
ło. Albowiem iedni mogą to znieść / a
drudzy nie : a ten ktoryby się na to wdał
iżby gwałtem przeciwnej rzeczy przewodził /
byłby

Umieć
znosić
niedo-
statki
innych.

Przewodniká/

byłby przyczyna wietšej škodj pośzod-
kami ktorychby do tego używał : nišli
pożytku skutkiem ktory przed sie brat /
¶ Ma- choćaby go też dowiodł. **¶** Madrość
drość po też jest / aby sie sam człowiek poinat / y
znać sa- wyrozumiał barzo dobrze / co ma sam
mego sie bie.

¶ Ma- Madrość umieć sprawować teży / we-
drość v- miec spra- wo wać
teży.

Eccle. 3. Abowiem iako mowi Salomon / Jest
czas mowy / y też czas milczenia. ponie-
waż jest rzeczi iasna / że wstolu y na wcz-
rzech / y w inšych rzeczach podobnych /
z wietša chwata milczy mądry / nišli
mowi. **¶** Madrość też jest / niezwoierzać
sie wšyca

Księgi wtore. 97.

sie wšytkim / ani strząstiem okazać w-
šytkiego swego ducha goracością to-
waryštwá / ani wnet powiedziec wšyt
to to / co człowiek rozumie o rzeczach :
ponieważ iako mowi **¶** Medrzec / Wšy-
stek swoy duch rozpraša y wyniścza głu-
pi / ale mądry sie stánowi y zachowywa
rzeczy na przyszty čas : ale ten ktory sie
zwierza komu sie niema zwierzyć / záwa-
ždy będzie żył w niebezpieczeństwie / y
stáme sie wietcznym niewolnikiem one-
go komu sie zwierzył. **¶** Madrość jest /
umiec wczynieć obronę przed niebespie-
czeństwem / y opátrować sie we zdro-
wiu / y záwonić z daleka trudność kto-
ra go može potkać w takich albo w o-
wałich sprawách : y wšpokoic sie napzod
z modlitwa / y z rozmyślánienm tego co
sie przytrafić može. **¶** Táprzestroga jest
¶ Eccleziastykowa / ktory mowi : Przed
tym nišli przydzie niemoc / opátruy so-
bie lekárstwo. **¶** Al przeto kiedykolwiek
poydziesz na wesela / albo na cici / albo
na sprawę z ludzmi zuchwatymi y nieu-
nosnymi / albo na miejscu kiedy može
przyść iaki przypadek albo niebespie-
czeństwo.

¶ Ma-
drość nie
zwierzał
sie wšy-
tkim.
¶ Prou. 29

¶ Opátro-
wać sie
na przeš-
te niebe-
spieczę-
stwo.

Eccle. 13.

Dmiec
nie z ciałem
obchodzie.

cienstwo / zawždy masz idź z opatrno-
ścią y z obroną / przeciw temu co by sie
przygodzić mogło. Mądrość tej jest /
umieć sie z ciałem roztropnie y mierznie
obchodzić: abyśmy go nie pieścili ani też
zabijali / ani mu odeymowali potrzeby /
ani mu zbytku dodawali chorować ie w
kajni: aby ani wstało na drodze przed
młodością / ani z siebie zrzuciło tego kłosa
ryna nim siedzi / od roztuczania y obfi-
tości. Mądrość też jest barzo wielka /
umieć pod miarą wzywać zabawienia /
iakośkolwiek napocząć się: abyśmy
nie zadusili ducha z bytną pracą / ktore-
mu wosyście rzeczy / iako mówi S. Fran-
ciszek w swojej Regule / mają służyć:
abyśmy sie tak bawili rzeczami zwierza-
nymi / iakobyśmy wnetrznych nie zgubi-
bili: y tak sie obierali w ćwiczeniu mi-
łości przeciw bliźniemu / iakobyśmy nie
stracili tych ktore są około miłości Bo-
żej. Abowiem iesli Apostotowie / ktore-
rzy taką obfitość duchamieli na kła-
rę / skądali z siebie niektóre rzeczy
mnieysze / aby nie uścili w sprawie oko-
ło wietrych: żaden niema swym siłami

tak

tak wiele dufać / aby sie rozumiał być
dostatecznym nawosytko: poniewaz jest
rzecz perona / ti powietrsey częsci mało
ściska / kto wiele obeymnie. Mądrość
też jest / rozumieć skutki y zasady nieprzy-
taczotich fortele y zdrady: ani wierzyć
każdemu duchowi / ani sie dopuszczać
zwycięzać od iakiegokolwiek kłatu do
brey rzeczy: poniewaz sie częstho Szatan
przewierza w Anioła światła
sci / y oto sie stara iakoby zdradził zaw-
ždy dobre ozdoba rzeczy dobrych: a prze-
to żadnego niebezpieczeństwa niemamy
sie strzedz / iako tego ktore przychodzi w
naskarże cnoty. Przynamniey naty /
ktorzy mocno wsadzili myśl swą ku do-
bre / ta droga Diabelstwo sie potu-
fa. Mądrość też jest / umieć sie bac / umieć
nie też kuścić: kiedy zysk / abyśmy nie stras-
kali: a kiedy strata / abyśmy zyskali: a na-
wosytko umieć gardzić rozsądkiem y rozsą-
danim światła / y mowami ludzkiemi / y
jękanim piekora / ktorzy nigdy nie
zestają ścietać bez przyczyny / poma-
nać co jest napisano: Wych sieci chciał
pobobac ludzkiem / nie byłbych sługa Pa-

Rozna-
mieć for-
tele y z-
drady
duchowa-
nych nie-
przysia-
ciot.

2 Cor. 11

Gardzić
rozsa-
dkiem y
rozsą-
danim
swiatła

Galat. 4

Q 11

na Jezu

na Jezu Chrysta. Przynamniemy to iest
rzecz perwa / iż niemoże się człowiek
wielkiego głupstwa dopuścić / iako się
sprawować wedle bestyey o tchą wiele
głowach / iako iest lud pospolity / który
nema żadnego rozsądku ani baczenia
w tym / co mówi. Dobrze iest żadnego
niegorzyć / y bać się tedy się pothrzeba
bać: y dobrze mierzyć się na wienienie
każdego wiatru. Należy tedy postrze-
dek między tymi dwiema końcami / iest
sprawa osobney mądrości.

Około Mądrości w sprawach albo dzielności. Cap. 10.

Niemniej mądrości potrzeba /
abyśmy dobrze posłuchowali w
sprawach / a nieupadli w błąd
dy które się mają wleźć niemoga / bez
wiele rzeczy niebezpiecznych / które się cie-
sto traci pokoy sumienia / y zanieśywa
się porządek żywota. Na co beda mogły
nieco pomoc przestrogi / które idą.
Miedzy którymi pierwsza iest Mędr-
cowa / który mówi: Twoje oczy niech
zawró-
zawró-

zawródy beda pulne prostości / a powieci
twoje niechay pierwey przegladaią prze-
słcia / którymi ma iść. Którymi słowy
nam radzi / abyśmy się niebaczenie nie
puszczali na rzeczy które mają być czy-
nione / ale żeby każda sprawa y rzecza
ta stateczna rada y rozmyślenie. Do czego
go cztery rzeczy nayduie być potrzebne
Pierwsza / Poruczyć Panu nasemu
sprawę przez modlitwę. Wtóra / Ob-
myślać ją bardzo dobrze / y rozmyślać ze
wielką pilnością y roztropnością / oba-
czając nietylko samą sprawę w sobie / ale
le też wszystkie tey okoliczności. Abowi-
na iedney samey / któreby niedostawało
to / doszć iżby się wszystko zepowato
co się czynić ma. Al pręto choćaby
czyny był bardzo doskonały / y z bardzo
dobrymi okolicznościami / tylko iżby był
działan nieprzystoynego czasu. to iedno
samo sprawi / iż mało będzie waiyt.
Trzecia / Brać radę y namawiać się z
inymi o tym / co by się czynić miało. Ale
tych niechby było mało / a bardzo wybra-
nych. Abowiem aczkolwiek iest poży-
teczno słuchac widzenia wszystkich dla
Q iij rozga

Czwarty
go cztery
Pierwsza
sprawę
myślać
wielką
czając
le też
na iedney
to / doszć
co się
czyny
dobrymi
działan
samo
Trzecia
inymi
tych
nych.
teczno
Q iij

rozważania rzeczy / a wśakże śamknie-
nie ma być w male dla woiarowania o-
błazenia. Czwarta a bärze potrze-
bna iest / dać czas ku rozmyśleniu / y do-
puścić aby żrzeniała rada przez niektore
dni: bo iako sie lepiej poznawaią ludzie
z obcowania wielu dni / tak też y rady:
często ciałowietowi na początku zda sie
iedna rzecz / a potym odkrye sie ina: y
tak sie przygadza niekiedy w radach y
stanowieniu / iż to co sie na początku
podobato / po iednym dniu dobrze roz-
ważono / bywa potym na strone odrzu-
cono. Piąta rzecz iest / strzedz sie ciete-
rzech macoch / ktore ma cnota mądro-
ści / a ty są: skwapliwość / pasya / wpa-
rcie w swoim zdaniu / y iadza prożney ch-
wały. Abowiem skwapliwość / nieroz-
zmyśla: pasya / zaślepia: wpańcie / za-
myśla brone do dobrej rady: a prożna
chwała (goziekolwiek sie wyruci) w-
szystko pomaje. Ta też cnota mądrości
należy / strzedz sie zawždy ostatekow w
wyniesieniu y wniżeniu rzeczy: a dziera-
jąc sie poźródku. Abowiem cnota y
prawda / oddalaia sie od ostatekow / a
stolice

stolice swa stawia w poźródku: A prze-
to ani kaźdey rzeczy bedzieś potepiat:
ani kaźdey bedzieś vsprawiedliwiat: a
ni kaźdey rzeczy bedzieś przeczyt. ani ka-
dey bedzieś pozwalat: ani kaźdey rzeczy
bedzieś wierzył: ani kaźdey rzeczy be-
dzieś niewierzył: ani dla winy mała be-
dzieś wielu potepiat: ani dla swieto-
bliwości iednego / bedzieś wśystki ch-
walit: ale we wśystkim bądź zawždy /
tedy bęie śnur rozumu: a niedaway sie
wnosić popedliwości affektor / ku o-
statkom. Jest też iedna nauka mądro-
ści / niepańrzyć ani na starość / ani na
nowość rzeczy: żebyś ie dla tego miał
albo przymować albo potepiać. Abow-
iem wiele rzeczy weszto w zwoyczaj
bärzo ztych / a drugie są bärzo nowe a
bärzo dobre: a tak ani dawność ma te
moc / aby vsprawiedliwila to / co ztego
iest: ani nowość może potepić tho / co
iest dobrego: ale we wśystkiem y po w-
śystkiem przypatruy sie polozeniu rze-
czy / a nie latom: abowiem winą iadney
iney rzeczy niezyskuie przeto / iż iest sta-
ra / iedno iż bywa nieulecżona: y cnota
Q iij iadney

ładney rzeczy nie traci przeto / iż jest nowa / iedno je jest mniej wiadoma. Wła-
 uką też jest mądrości / niemylić się na o-
 zdobie y zwierzchności rzeczy: abys wa-
 net miał dać rozsadek o nich. Abowiem
 nie jest wszystko złoto / ktore się lśni: a
 ni wszystko dobre / co się dobrym zda: a
 często pod miodem jest żółć / y pod kwia-
 ty ciernie: Pomni co mówi Mędrzec
 Świata tego / że czasem fałsz ma wiet-
 szą ozdobę / niżli sama prawda: a takie
 moje się przygodzić / żeby złe miało
 wietszą ozdobę / niżli samo dobre. Wła-
 dewszystko masz to mieć w twym sercu:
 iż iako stateczność y wważenie w rze-
 czach są towarzyski mądrości / tak ta-
 tliwość y lekkomyślność głupstwa.

¶ A przeto masz być bardzo ostrożny:
 abyś nie był łatwy w tych sześciu rzeczach
 to jest / naprzód w dawaui Wiary. po-
 wtore / w pozwalaniu: po trzecie / w o-
 biecowaniu: po czwarte / w postanowie-
 niu: piąte / w wiedzeniu wielkiego to-
 wariystwa z ludzmi: szóste / w pretkości
 gniewu. Abowiem w tych wszystkich
 rzeczach jest iasne niebezpieczeństwo /
 jest

Jeśli człowiek jest w nich łatwi albe le-
 ci. Bo wierzyć iada iako / jest lekkosć
 serca: obiecować łatwo / jest strącić
 wolność / pozwolić łatwo / jest przycy-
 na / że tego potym żal będzie: postano-
 wić łatwo / jest wdać się w niebezpie-
 czeństwo obładzenia / iako uczynił Dawid 2 Reg. 19:
 wid w sprawie Nisibozetá: łatwość w
 towarzysztwie / jest przyczyna wżgardy a
 łatwość gniewu / jest iasny znak głup-
 stwa. Abowiem napisano: Jsi cicho-
 wiek / ktory umie wyciepieć / będzie wa-
 miał rządzić swoy żywot z wielką mą-
 drością: ale ten / ktory nieumie wycie-
 pieć / nie będzie się mógł wwiązać / a
 by wielkiego głupstwa po sobie nie: o-
 kazat.

W niektórych pośrzedkach Kro-
 tymi bywa dostawiana ta cno-
 ta mądrości.

KW dostaniu they cnoty między
 innymi pośrzedkami wiele. o-
 naga / doświadczenie błędow
 przeszłych / tudzież też dobrych postęp-
 kow

Ecl. 1.

Do ma

brosi po

maga

głęboka

pokorą

na sercu

Pro: 11.

Pro: 3.

Matt. 11.

Zala

na byc

Pokorą.

Łow/tak własnych iako też inſzych. A
bowiem ztąd bywaia brane poſpolicie
wiele nauk y poſteptow m adroſci: A
z teyſe przyczyny bywa mowiono/iſ pā
muc rzeczy przeſtłych/ ieſt towarzyszka
y nauczycielka m adroſci/ a iſ dzień dĩa
ſieyſy ieſt wczem wczorayſego/ponie
waſ/ iako mowi Salomon: Co bedzie /
tho ieſt co byto: a co byto / tho ieſt co
bedzie: A dla tego z przeſtłych rzeczy
możemy rozſadek wczynieć o przeſtłych y o
ninieyſzych / y z ninieyſzych oprzeſtłych.

Alle naderſzyſtko pomaga ku doſta
pieniu tey cnoty/głęboka a prawdziwa
pokorą na ſercu / iako pycha ieſt thā/
ktora wiecey/ niſi co inego do niey
przeſtkadza. Przeto ieſt napisano/ Kedy
ieſt pokorą / tam m adroſć / a nad tho
wſyſtkie piſmā wolaia/ iſ Pan Bóg
naucza pokorne/ a iſ ieſt miſtrzem ma
luczkich: y onym obiawia thāiemnicę
ſwoię. Alle przytym wſyſtkim niema
być takowa pokorą/ ktoraby ſie poddā
wolać czyiemuſkolwiek widzeniu/ y do
puſzczā ſie każdemu wiatru wnoſić.
Abowiem by thā nie była pokorą/ ale
nieſta

nieſtateczność / y m dłoſć ſercā: ktorey
rzeczy chciał zabiejeć M adrzec / kiedy
rzekł/ Niechciey być pokorny w two
iey m adroſci: dāwaiac rozumieć / iſ w
prawdzie / Ktora cłowiek dźierzy w
grunthowanā mocnymi y powſechney
Wiary fundāmenty w ſercu ſwoim /
ma być ſtateczny/ y niema ſie dāć ruſzyć
na tāmienie ſłomy / iako czynia niekto
rzy m dlego ſercā/ ani ſie ma dopuſzczāć
wnoſić lada czyiemu widzeniu.

Wſtateczna rzecz/ktora pomaga ku doſta
pieniu they cnoty/ ieſt pokornay nabo
na modlitwa. Abowiem iſ tho
ieſt ieden z przednieyſzych wrzędow Du
chā Świetego / oſwiecić rozum dārem
wmiętności/ m adroſci/ rādy/ y rozu
mienia: im cłowiek z wietſzym nabo
żeństwem y pokory ſtawie ſie Pānu Bo
gu/ z takim ſercem/ iako wczem y Synā
czek/ tym bedzie iaſniey nauczon / y tym
wiecey napełnion dārow tych niebieſ
kich. Długosiny bārzo mowali o they
cnotie/ abowiem iſ ona ieſt wodzem in
ſzych wſyſtkich/ byto potrzeba ſtarāć
ſie/ aby wódz nie byt ſlepy/ aby nie zoſta
to

Ecl. 13.

Pokor
na y na
boſna
modli
twā ma
droſci do
ſtepuie

Math. 5. to zaciężone y bez ocu wszystko ciała
cnot. A iż to wszystko ktemu należy/
aby się człowiek sam przeciw sobie spra-
wił y usprawiedliwił / w czym jest
pierwsza część sprawiedliwości / będzie
przystąpiło / abyśmy też o wtorey porcie
dzieli / która tho w sobie będzie miała /
co się ma czynić przeciw bliźniemu.

Powinność przeciw bliźniemu

Cap: II.

W Thora część sprawiedliwości
jest / aby tho człowiek czynił
co jest powiniem przeciw bli-
źniemu / to jest / żeby przeciw niemu tej
miłości y miłosierdzia wywał / którą
Pan Bóg przykazuje. Jako tho jest
przedmiejść część / y jako jest zalecona
w piśmie świętym / którą się wódze y
sławie żywotha naszego / nie będzie
mógł wierzyć / iedno then / który prze-
ci Zakon y Prorości. Czytaj Ewangelia
ie / czytaj listy Apostolskie / a obaczysz /
iako jest zchwalona y wyniesiona tha
sprawa / także się będzie żywował. V

Książ

Zacięża postada Pan Bóg zawiasta E. 4. 13.
wszystkicy sprawiedliwości w miłości y
usławianiu bliźniego. Tak gdy ży-
dowie narzekali mówiąc: Ciemu pa-
nie / gdyśmy posłuchali przykazań na nasze
posty: trapiemy dusze nasze / a nie na to
miedbaliśmy. Odpowiedział Pan Bóg: Albo-
wiem w dzień postu żywicie wedle wo-
le waszej / a nie wedle mojej: y ścisła-
cie y trapiacie wszystkie wasze długi.
Poście / ale nie na wasze y swary / ani
na złe bliźniego waszego. Nie jest to
post / któryby się mnie podobał / ale ta-
kowi: Podrapajcie fałszywe zapiski y
Contracty około Lichwy / złoście z wbo-
gich ciężar którymiście je przyćmieli /
zostawcie w swej wolności utrapione y
doległe / y wyprzeście je z igrzyska / które-
ście na nie włożyli: ieden chleb który be-
dziecie mieć / rozłomcie go na pięć części / a przyimujcie wbo-
gie y pielgrzymy do domu waszego. A gdy to będzie-
cie czynić / y otworzycie wnetrzości wa-
sze iebrałowi / y wspomócie go / y na-
karmicie go / na ten czas wam uczynię
takie a takie dobra / którą przekłada
bardo

bárzo sferoce przerzeczony Prorok / aż
 do końca Kapitulum: iakośmy w pier-
 wśch księgach przywodzili: Otoż te-
 dy tu masz / Bracie mity / w czym Pan
 Bog polozył zawiasę prawdziwey sp-
 wiedliwości: a iako chce abyśmy sie lu-
 tościwie zachowali przeciw bliżnim na-
 szym w tej części. Tej sentencya nays-
 zach. 7. dziej y Proroka Zacharyasza / gdzie py-
 taia Żydowie Pana Boga: Jesli mieli
 pościć takie y tak wiele dni / abymy sie
 podobali / y wypełnili swoy zakon. Ode-
 powieda im Pan Bog / y okazuie iakim
 sposobem uczynkow mieli mu sie podob-
 ać / mówiac: Baciecie abyście strzegli
 sprawiedliwości / a sadzcie sprawiedli-
 wie rzeczy waszych bliżnich: y używajcie
 miłosierdzia y uczynkow lutościwych
 przeciw waszym bliżnim / a wdowy y
 sieroty / y obcego człowieka / y wbogie-
 go niepotwarzajcie / y żaden niechay
 niemyśli złego w sercu swoim / aby miał
 złe komu uczynić: a tym obyczajem po-
 dobacie mi sie / y wypełnicie moy zakon.

Bárzo tu jest ta sprawa wyniesiona /
 a wszakże ięście daleko iż wiecey wy-
 miosł

niost tenże Pan przez Łzaiasza / kiedy
 rzekł: To jest / moje odpoczymienie / abyś
 i e vtrápionego pocieszyli: y to jest mo-
 ia ochłoda. Abowiem to sie zda być ias-
 Epsle. 23. koby ostateczne / czym sie mogła wy-
 nieść thá sprawa / kiedy sie Pan pokła-
 da w osobie wbogiego / y przyjmował za
 swe własne ono miłosierdzie / ktore dla
 niego bylo czynione vtrápionym. Ale
 ięście nad to wszystko powiadam / iż sie
 dziruie temu / co czytam w Kapitulum
 szesnastym Ezechielowym: gdzie wyli-
 czaiać tenże P. Bog grzechy / przez k-
 re ono bezecne miasto Sodoma przyszło
 Eze. 16. ku ostatniemu upadku w tak strasliwa
 plagę / polozył piec grzechow mówiac:
 Ta była złość siostry twej Sodomy /
 Cierz grze-
 chow
 miastka
 Sodoma
 Pycha / sytość / obfitość / y prośnowa-
 nie / a iż niechciała ściągnąć rąk ku ra-
 tunku wbogiego y potrzebuiącego. A my.
 Która wietśzele chcesz rozumieć / nad
 ten grzech: gdyś y Pan Bog polozył za
 ostateczny między wielkimi grzechami /
 przez ktore przyszli oni nieściesliwi ku o-
 statycznemu a tak srogiemu zginieniu:
 kiedy są oni ttorzy złote gromadza / a w
 tym

tym wszystkim są beśpieczni/ mając to
wzrąsykami w tey winie mieszczący So-
domskie? Te y takowe rzeczy podobne
maia Prorocy: Patrzymy Ewangelii/ y
ktora jest wiecie zakon miłości nisz gnie-
wu. To sie moje wieciey powiedzieć ku
zaleceniu tey cnoty nad to/ i Pan po-
tę był wszystkim przyczynę y fundament ska-
ni. **Mat. 25.** zni sadu ostatniego/ tylko w oka-
niu albo nie okazaniu miłosierdzia? Co
sie wieciey moje powiedzieć nad to / co
tam wnet potym stoi w tymże tekście
Coście jednemu z tych małuczkich uczyni-
li/ mnieście uczynili. Co wieciego po-
wiedzieć moje / iako potężyć w samymi
tym dwóm przykładom/ o miłości prze-
ciw Panu Bogu y bliżniemu/ zawia-
stę Zakonu y Prorokow? A w oney osta-
teczney rozmowie przywieczerzey/ ktora
ręci infa wieciey zaleca Zbawiciel /
iako miłość y zyciliwość przeciwko bli-
żniemu/ tak mówiac. Tho iesth / mo-
je rozkazanie / abyście miłowali ieden
drugiego / iako mi was umilował. A
ieszcze niżej mowi: W tym poznajcie was-
zyste y jesteście są zwoleńnicy moi / iesth
den dru-

den drugiego będziecie miłować. A nie
dosyć mając/ że to tak pilnie zalecił: wo-
net modlitwę czyni do Boga Ojca/ dla
zachowania zakonu / mówiac: Ojcze/ **Ioan. 17.**
proście / aby byli między sobą iedno/
tak iako ty y ja iesth esmy / aby poznat
świat żeś ty mnie posłał: dawaiać ro-
zumieć / że miłość y zyciliwość między
Chrześciana miła być tak nad przyro-
dzenie y tak wielka / y tak rozna od tego
co z ciała y ze krwi może pochodzić / i
rozumy ludzkie bacząc na / miały być
przywiedzione iako iednym iasnym cu-
dem ku wierzeniu: i nie iest rzecz podo-
bna / aby tho ludzie niebyli niebiescy/
ktoryby tak miłość między sobą mies-
li. Ale co powiem o Apostole Swie-
tym Pawle? W którym iego Liście nie
iest ta y niego w nawietnym zalecaniu?
Co za chwaty wystawia miłości? iako
ta wynosi? iako z osobną wyciżta wsi-
stkie iey doskonałości? iako ia przekłada
nad infa wszystkie cnoty y dary Ducha
Swietego / powiedaiac i th iest dro-
ga naprzednieysza ku Panu Bogu? A
niedosyć mając na tym/ na iednym mie-

p

scu mo-

Miłość
Pawel
w swych
listach
wielce
zaleca.

1. Cor. 13.

Colos. 3.

1. Tim. 1.

Rom. 13.

ścu mówi: iż miłość iest zwiastá dośko
 natości. Na drugim powieda / iż iest
 końcem wśyſtkiego Przykazania. Na
 drugim: iż ten kthory miuie bliźniego/
 wypełnit zakon. A kthorychje wietśyſych
 chwał mojem ſie ſpodziewać o iedney
 cnotcie? Ktory człowiek iest prágnaſcy
 wiedzieć/iákimiby ſie uczynkami Panu
 Bogu podobat / kthoryby ſie niezako-
 chał y nierozmítował tey cnoty/y nie u-
 myſlił aby ku nię obracał y proſtował
 wśyſtkie ſwoie uczynki? A nád to wśy-
 ſtko / iest ieſzcze ieden Liſt onego thá-
 bárzo umítowanego y miłóſniká Paná
 Chrystuſowego / Świętego Jana E-
 wanieliſty: w ktorey iádneý rzeczy wie-
 ceý mepowtarza / ani wieceý wynoſi /
 ani wieceý záleca/nád te cnote: á co czy-
 ni w tym Liſcie/toſ (iáko ſwiadczy ie-
 go hiſtorya) zwyktł byt czynić we wśy-
 ſtkim ſwoym żywocie. A gdy go pytano/
 czemu ták częſto powtarzał te ſenten-
 cya: odpowiedział/ iż ná tey ſámeý iest
 doſyć ku náſemu zbáwieniu / kiedyby
 przyſtoynie była wypełniona.

Wpos

O powinnoſciách álbo wézy-
 noſciách miłóſci Chrze-
 ſciáńſkiej.

A Tak kto prawdziwie prágnie pá-
 nu Bogu ſie podobac / niechay
 wie iż obyczay kthorymby ktemu
 przyſćmiał / iest wypełnienie tey miłó-
 ſci: á wſtákie thá / aby niebyła nága y
 proſnuaca/ ale zlaczona ze wśyſtkiem
 affectami y uczynkami/ ktore z ſprawie
 bliwey miłóſci zwyktly pochodzić. Albo
 wiem inaczej / niebyłaby godna imie-
 nia miłóſci: iáko to dat znac tenże E-
 wanieliſta/kiedy rzekł. Jeſli kto będzie
 miał dobrá tego ſwiáta/ á widząc ſwo-
 go bliźniego w potrzebie nie wſpomóſe
 go: iáko iest miłóſć Boża w nim? Syn
 naczkowie/niemítuymy ſámymi ſłowý/
 ale uczynkami á prawdą.

A Tak pod tym imieniem miłóſci/ Pod
 między wiele inſzych uczynków/zamyka
 ſię z oſobná tá ſeść: miłować / rádzić /
 wſpomóc / znosić / odpuſcić / dáwać /
 dobry przykład: ktore uczynki máia tá-
 mieniem miłóſci
 ktore o-
 czynki ſi-
 zamyka

P

A

Kowe 10,

Przewodniká/

Towezłączenie z miłością / i ten kto ich
 więcej będzie miał / y miłości też więcej
 mieć będzie: a kto mniej / tedy też mniej
 A przeto niektórzy miłują / a daley nie
 postępują tą miłością: drudzy miłują / y
 wspomagaia dobra rada: ale rękę do
 miejsca nieściągają / ani domu otworzą
 ku podpomoczeniu bliźniego. Drudzy mi-
 łują / radzą / y podpomagaia / czym ma-
 ją: ale nieznoszą z cierpliwością krzywd /
 ani krzywdy drugich: ani wypełniaia
 onych słów Apostołów: Łoś każdy
 Galat. 5. brzemie ieden drugiego / a tak wypełnia-
 cie zakon Pana Chrystusow. Drudzy /
 chociaż znoszą krzywdy z cierpliwością /
 ale ich iednak nie odpuszczają z miłości
 dzia: a chociaż wnatrz na sercu niemają
 nienawiści / niechcą wkładać dobrej twa-
 rzy zewnatrz. Ci acz w pierwszej rzeczy
 dobrze czynią / a wszakże w wtorej w-
 stawiają / y niedostępują doskonałości
 tej cnoty. Drudzy są / ktorzy mają to
 wszystko: ale niebudują bliźnich swoich
 słowy y przykłady / w czym jest najwyż-
 sza powinność miłości. A tak wedle te-
 go porządku / będzie mogł każdy do-
 świade

Księgi wtore.

107.

świadczyć wiele ma / a wiele mu niedo-
 stawa doskonałości tej cnoty. Albowie-
 ktho miłuje / mozem rzec że jest w pier-
 wszym stopniu miłości: a kto miłuje y
 radę dawa / we wtorym: a ktho pod-
 pomaga / w trzecim: a ktho znosi / w
 czwartym: a ktho znosi y odpuszcza / w
 piątym: a kto nadewszystko buduje swo-
 mi słowy y dobrym żywotem / co jest lu-
 dzi doskonałych y Apostołow naślado-
 ujących / w ostatecznym. To są rzeczy
 które w sobie zamknięta miłość / w ktho-
 rych się pokazuje co mamy czynić bli-
 niemu. Sazas in se / ktorymi się po-
 kazuje czego czynić niemamy. Ktore są: miłość
 nieśadzić nikogo / nie mówić nikomu złe / bliźnie-
 nie dotykać ani małetności / ani sławy /
 ani matjonki nieczyść: nie gorzyć słowy
 dotkliwymi / ani nieucieżliwymi nikogo /
 a zwłaszcza złymi przykładami y radami:
 Ktokolwiek to uczyni / wypełni doskona-
 le wszystko to / czego potrzeba doskona-
 łości tego Bożego przykazania. A jeśli
 o tym wszystkim chcesz mieć osobną pa-
 mić / a zamknąć pod iednym słowem:
 staraj się / iakoś inymi wyśsey powiedzieli

P ij

abyś

Serce
młode
rzeczy
przeciw
bliznie =
mu.

abyś miał serce macierzyńskie przeciw
blizniemu / a tak będziesz mogł lathwie
wypełnić wszystko / co jest wyśsey po-
wiedziano. Patrz iako dobra a rostro-
pna matka miluje swego syna / iako go
napomina / iako wspomaga w iego po-
trzebach / iako znosi wszystkie iego nie-
dostatki / niekiedy wyrozumiewając mu
cierpliwością / niekiedy go karząc spra-
wiedliwością / niekiedy przegladając y
zakrywając Rostropnością. Abowiem
wszystkim tym cnotom służy miłość / iako
to Krolowa y Matka cnot wszystkich.
Patrz iako się weseli z iego dobrego / iako
to boleie z iego złego: iako wszystko czu-
je / nie inaczej iakoby się iey samey dzia-
ło: a iako pragnie iego części y pożytku /
z iakim nabojeństwem prosi Pana Bo-
ga zawżdy zań: a nakoniec iako wietrza
pracą ma o nim niżli o sobie / a iako jest
okrutna przeciw sobie / aby była luto-
ściwa przeciw memu. A jeśli tedy ty be-
dziesz mogł kthemu przyść / abyś miał
takowe serce przeciw blizniemu / dosta-
piś doskonałości miłości: a jeśli nie mo-
żesz tak daleko dość / przynajmniej masz

miec

miec to / iakoby cel twoiey śadzey: y tu-
temu masz zawżdy żywoć twoy wieść.
Abowiem im wyśsey będziesz chciał ws-
stąpić / tym daley od dołu zostaniesz. A
jeśli mnie spytasz: iako iak kthemu przyść
będę mógł / abych miał takowe serce
przeciw obcemu? Odpowiedamci: i iako so-
masz patrzeć na blizniego / iako nadzie-
to rak Bojych / iako na iego Syna / iako
to na czonek żywy Pana Chrystusow:
ponieważ tak wiele króć opowiada S.
Pawel / i wszyscy są cionkami Pana
Chrystusowi: a i przeto grzeszyć przeciw
blizniemu / jest grzeszyć przeciw Panu
Chrystusowi: a czynić dobrze bliznie-
mu / jest czynić dobrze Panu Chrystusowi.
A waże nie masz patrzeć na bliznie-
go iako na cziowieka / ani iako na tatka
go cziowieka: ale iako na samego Pana
Chrystusa / albo iako na żywy czonek
tego Pana: iakoś prawdziwie tak jest. A
daj to / żeby nie był wedle ciała / coś na
tym: ponieważ jest wedle wciężnienia
ducha iego / y wedle wielkości zapłaty:
ponieważ powiadać raczy / że będzie wy-
znawał dobrodzieystwo / iakoby ie sam

Mat. 22

P uij

wzial.

Przewodniká/

wzial. Nad to/wważay vsiebie wsfysta
kie zalecania y wynofenia zacności tey
cnoty / ktorefmy wyfsey potożyli / a iá
to barzo od Pána ief zalecona. Albo
wiem iefli ief w tobie żywa żadza/abyś
fie p. Bogu podobati: nie bedzieś mogt
zaniechac abyś nieczynit na wietfey pila
ności / w rzeczy ktora muśie tak podoba
Nad to / iefli pátrzyf na mifość / ktora
maia miedzy foba krewni z krewnymi /
je tylko maia fpołeczność w trofie ciata
y krowie: fromay fie / je niemoże w tobie
wiecey taśka / niſli przyrodzenie: y zie
dnoczenie ducha / niſli ciata. Jefli rze
czeń iſ miedzy krewnymi. nayduie fie zie
dnoczenie y fpołeczność w iednej iakoby
máciocy / y w iedney krowi / ktora ief fpo
teczna wsfyftkim: pátrzy ná ziednocze
nie / ktore ktádzie Apofłot miedzy wier
nymi: ponieważ wsfyfcy maia iednego
Oycá / iedne Mátkę / iednego Pána / ied
nen Krzeſt / iedne Wiare / iedno poſile
nie / y iednego ducha: ktory ie miłuię / y
dawa im żywot. Wsfyfcy maia iedne
go oycá / ktory ief Bog: iedne mátkę /
ktora ief Koſciół: iednego Pána / kto
ry ief

Mifość
miedzy
krewnymi
mi ſtá)

Ephes. 4.
Ziedno
czenie
miedzy
wiernymi
mi iako
wielkie.

Kſiegi wtore.

109.

ry ief pan Chryſtus: iedne Wiare /
ktora ief Świátłość nad przyrodze
nie: w ktorey wsfyfcy ſpołkuujemy / y ief
ſtefmy rozni od wsfyftkich inych naros
dow: iedna Nadzieia / ktora ief iedno
dziedzictwo Chwały / w ktorey be
dziem wsfyfcy: iedna Duſza y iedno ſer
ce / ieden Krzeſt: gódiefmy ſá wsfyfcy
przywtaſczeni za Syny od iednego Oyc
cá / y ſtaliſmy fie iedną rzeczą z nim: tak
iako z wielu ziarn zboża ſtawa fie ieden
Chleb / y z wielu gron iedno Wino. A
nad to wsfyftko ſpołeczność mamy ied
nego ducha: ktory ief Duch Świety /
ktory mieſka we wsfyftkich duſzach
wiernych ludzi przez Wiare / po tym y
taſtę / albo przez wiare y taſtę weſpo
łec / y dawa im żywot y podpore w tym
niezdonym żywocie. A iefli ciſtonki ied
nego ciata / chocia maia rozne wrzedy
y kſtalty miedzy fobá / tak barzo fie mi
łuią / przeto iſ maia wsfyftkie wladza y
ſwoy iakoby żywot / od iedney duſze ro
zumney: iako daleko ief wietſza przy
czyná / aby fie miłowáli wierni miedzy
fobá: ponieważ wsfyftki przechodzi nie

1. Cor. 10.

p v inaczej/

Przewodniká/

inaczey / iako Dusá / ten Duch Boży :
ktorym jest słachetnieyszy / tym jest mo-
cieyszy ku weczynieniu iedności w rze-
czach : w kthorych sie náydmie. Jestli
thedy samo ziednoczenie ciata y kwi-
ma takowa moc / iż czyni tak wielką mi-
łość między Krewnym : iako daleko
wiecey the ziednoczenia y spolecności
thak wielkie? Wadewszystko spuść oczy
na on iedyny a osobny przyklad miłości/
ktorać Pan Krystus okazał : kthory cie-
wmiłował tak takawie / tak słachetnie-
nie / aż do końca / thak przez pożytku
swego / y zaślugi nasey : abyś tej wzru-
siony bedac thak słachetnym przykła-
dem / y spowinowaciony thak wielkim
dobrodziestwem ku temu sie sprawo-
wał : iakobyś bliźniego wedle możności
twey miłował / a tym obyczajem wiara
nie wypetnit rozkazanie : kthoreć Pan
tak barzo zalecił na ześciu swym z tego
świata / kiedy rzekł : To jest moje przy-
kazanie / abyście miłowali ieden dru-
giego / tak iakom ja was wmiłował.

**Powinność przeciwko Panu
Bogu. Cap. 12. Gdyż**

Księgi wtore.

110.

DYS sie ius powiedziało / coś
my powinni czynić przeciwko
nam y bliżnim naszym : po-
wiedzmy tej tho / cośmy powinni czynić
przeciw Panu Bogu. A to jest prze-
dnieysza y naważysza część sprawiedliwo-
ści : ktorey słuszy ony trzy cnoty z daru **Wiara**.
Ducha Świętego pochodzące / **Władzie** **Nadziei**
ia / **Wiara** / y **Miłość**. kthore maia ias-
toby za cel / do ktorego biia / **Pana Bo-**
ga. A także tej części słuszy cnota / kto-
ra Theologowie zowią **Religia** : ktora
ma za cel służbę y chwałę Bożą. Tymi
powinnościami / ktore sie pod tymi wa-
szystkiemi cnotami zamykaia / dosyć czy-
m cztowiek miłości ku Panu Bogu / kta-
mu przychodząc : aby miał thakie serce
przeciw niemu / iakie ma dobry Syn
przeciw Oycu swemu. Tym obyczajem **Przeciw**
iako czyni samemu sobie dosyć / ktho ma **Panu**
przeciw sobie serce Sedziego : iako theś **Bogu**
czyni dosyć bliżniemu / iesli ma przeciw **namy**
jemu serce macierzyńskie / iakosiny wy- **miel ser-**
sley powiedzieli / tak też nie iako weym **ce synow**
dosyć Panu Bogu / kto bedzie miał ser- **stie.**
ce Synowskie przeciw niemu : ponie-
waż

Przewodnik /

Przewodnik
 waż iedną z przedmiejszych spraw Dus
 chą Pańską Chrystusowego / jest dawac
 takowe serce ku Panu Bogu. Obaczay
 iest serce
 iest serce
 dobrego
 syna prze
 ciwoy cu
 że iuż pilnie serce / ktore ma dobry Syn
 przeciw Cyu swemu / co za miłość ma
 ku niemu / co za bojaźń / co za wciś
 wość / co za posłuszeństwo / co za wia
 re / iako sie zastawia o cześć iego / iako
 mu nieogladaiac sie na swoy pożytek
 służy / z iakiem wśaniem wciela sie do nie
 go we wszystkich potrzebach / iako pos
 kornie przymiue iego napominania y
 kani / y wszystko inne. Nleż też ty to
 serce ku Panu Bogu / a wypełniś cale
 w tey mierze sprawiedliwość.

W t ey mierze sprawiedliwosc
Ośm **A**byśmy tedy mieli to serce / naprze-
 cnot kro-
 ze czynia
 serce sy-
 nowskie
 przeciw
 Panu
 Bogu.

dniey ośm cnot zdadza misie potrze-
 bne. Miedzy kthorymi pierwsza y n-
 przednieysza iest / Witość: wtora / Bo-
 iasń y wciwłość: trzecia / Wsanie: cza-
 warta / Zadzagoraca czi Boiey: pia-
 ta / Szczyrość wmysłu w sprawach słu-
 ſby iego: szosta / Modlitwa y wcięzka
 do niego we wszystkich potrzebach: sio-
 dma / Wdzieciność dobrodzieystwa iego
 go: osma / Posłuszeństwo y zupełne po-
 rownia

Księgi wtore.

III.

rownanie z jego światą wolą.

¶ Wedle tego porządku pierwsza y przedniysza rzecz iest / ktora mamy czytać / miltować tego Pána tak / iako on rozkazuje / to iest / wshyskim sercem naszym / wshyską duszą naszą / wshyską myślą naszą / y wshyskimi siłami naszymi tak dalece / aby wshysko cokolwiek iest w stworzycie / każda rzecz swym obyčajem miltowała y służyła temu Pánu. Myśl y rozum / myślać o nim : woła / miltować go: śadze / ciągnąć się do tego / czego pożąda część iego : y siły wshyskie członków y synystów / vsilniać iako by przyprowadzili ku skutkowi wshysko to / coby te miltosć sprawowało. Do tej miltosći nas wzywają y ciągną / wshyskie przyczyny y pobudki miltosći / ktore siękolwiek nabydają we wshyskim stworzeniu. Abowiem wshyskie te są wespołek w samym Pánu Bogu / y wshyskie w nawyszym stopniu doskonałości : iako się potym okaże / gdy o tym będziemy mówić na swym mieściu.

¶ Wtórą rzecz / ktorą mamy mieć / aś Boiażn
byśmy się Panu Bogu w podobali / iest Boiażn
Boiażn.

Przewodnik

Boiażni
niemowl-
nicza.
Boiażni
senow-
sta.

boiażni: nie boiażni niemowlniczą / która
sie karmi leką: ale boiażni Synowsta /
która przestrzega / aby nie był obrażon
tak łaskawy y miłościnowy Ociec y Pan.
Abowiem takowa jest boiażni / która po-
wściąga dobre Syny / aby nie czynili
rzeczy / które im nie przystoia: y takowa
jest / która czyni ostroina y pilna dobra
matzonkę / aby nie cierpiąta żadney rze-
czy w domu swoim / którąby miała os-
czy meżę ię obrazić. Ta Święta bo-

Żład ro-
ście Bo-
naa Bo-
iażni Bo-
ga.

iażni / która jest osobny dar Ducha S.
roście y mnoży sie na duszy naszey: gdy y
siebie wważamy ty ctery rzeczy: to jest /
wysokość Należstatu Boskiego / głoś-
ność Sadow ięgo / Wgromność Spra-
wiedliwości ięgo / wielkość grzechow
naszych / a osobnie / przeciwiwanie które
czyniemy przeciw natchnieniam Bos-
kim. A przeto jest potrzeba / abyśmy

Boiażni
BOZ
grzech
wypa-
dzo.
Eccl. 1.

ciąsem zabawiali serce rozmyślanien-
tych czterzech rzeczy. Abowim to rozmy-
ślanie któmu jest pożyteczne / iż karmi y
zachowywa na sercach naszych tę świętą
affect / który jenie precz od dusze grze-
wśhelati: Ku teyże boiażni należy / gdy
jestesmy

Księgi wtore.

112.

jestesmy przysłużbie Bożey / y w Bo-
ścielech / z właściwą gdzie stoi Sakra-
ment / abyśmy tak stali gadek nieśtro-
żac / ani sie przechodząc / ani ociy na ro-
zne strony obracając: iako ich wiele czy-
ni / ale wielka boiażni y wężliwość w so-
bie mając ku onej Należstatowi Pa-
niemu / przed którym stoiemy: który
osobnym obyczajem jest na onym mie-
scu. (.) (.) (.)

Defta
wo se
przy stu
bie Bos-
zey.

¶ Trzecia enota jest Ufanie: To jest /
iako Syn we wszystkich doległościach y
potrzebach / które ma przypadaia / iesli
ma Oycę bogatego y możnego / jest też
go pewien y bezpiečen / że mu nieydzio-
na ratunku za łaskawą opatrnością Oy-
ca swego: tak też ciowiek ma mieć w
tey mierze tak serce synowstie ku Panu
Bogu / aby rozmyślać iako ma za Oy-
ca onego / w którego ręku jest wszystko
panowanie nieba y ziemie / był bezpie-
czny we wszystkich wśtach / któreby nań
przyšły: iż gdy sie do niego obroci / y w
miłosierdziu ięgo nadzieie potoży / raczy
go wybawić ze wszelkiey doległości / y
obroci mu ia w wielkie dobre y pożythel-
nego.

III.
Ufania

Niew

Przewodniká/

Lekar =
stwo p =
rzeki
grzech
prze
stym.

iego. Albowiem iesli takowy sposob wa
sama ma syn w oycu swoim/ y z nim spi
bespiecinie: iako daleko wiecey ma wfa
nie y bezpieczenstwo w tym pokladac/
ktory jest wiecey oycem nizli wsfyscy o
cowie: y bogatszy nizli wsfyscy bogacie:
y prarodzinie nie mniej jest oycem/ niz
zli bogatym: ani mniej bogatym/ nizli
oycem. A iesli bys rzekt/ ieci serce psuie
niedostatek uczynkow y zaslug twoich/
a wielkosc grzechow przestiego zywota:
na to lekarstwo jest / niepatrzyc na ten
czas na to / ale patrzyc na Pana Boga
y na Syna iego iedynego Zbawiciela na
fego y Posrednika / w nim Wiare y
Wladzie pokladac. Albowiem iako
wiec na te ktory sie przewoja przez by
stra rzeki / gdy sie im glowa zawraca
dla predkosci wod/ wolamy na nie aby
niepatrzyli na wode/ ale zeby podnosila
lioczy a wzgore ie dzierzeli / obiecuiac
im ze sie bezpiecinie przewoja: tako
wa tez rada ma byc dawana mdlym a
slabym/ w tej mierze napominaiac ie/
aby na ten czas niepatrzyli sami na sie/
ani na swoje grzechy przestie. Allez
ciez:

Ksiegi wtore.

113.

ciez: Na co maia patrzyc/ aby moc
nie a z dobra nadzieia y wfanem trwa
li: Na to odpowiadam: Abyś patrzył Na co
naprzod na one niezmierna dobrocy mi patrzyc
tosierdzie Bostie/ ktore sie rościaga na mamy
lekarstwo wsfyskiego ztego na swiecie: dla wfa
abyś patrzył na prawde iego slowa/ Bogu
przez ktore obiecal wspomozienie y laska
wy ratunek wsfyskim / ktorzy bykolo
wiel pokornie wzywali imienia iego
swietego / y poddali sie pod obrone iea
go. Albowiem widzimy/ ze ynieprzysia
cielektorzy wielkie nieprzysiani miedzy
soba wiada / gdyby ieden do drugiego
domu dla obrony przeciw komu sie wa
cielt / i i go w tej mierze siciy y broni:
daleko wiecey o Panu Bogu to mamy
wierzyt/ by byl na bardszy przed tym o
brazon/ gdy sie kto z prawdziwa pokor
ra a z wfanem o iego milosierdziu / w
przygodach swych y doleglosciach do la
ski iego wda/ ze pozna milosciwa pomoc
y obrone: Tho wfanie o dobrociwosci
iego oycowskiej nie mamy. A nie tak
iako wiec czynimy/ i wizarosy skolo nie
bespieczenstwo przed oczym/ serce trza
cim/

Jim / y idziemy do Egiptu (tho jest do
świata) szukać obrony / pod cieniem y
wozami faraonowem: takież naydzieś
wiele slug Bojych / ktorzy wiele posłicia
y wiele sie modla / y iakmuin wiele czyn
nia / y inszych cnot sa pełni: ale mato
ich ktorzyby mieli takowe wspanie w Pa
nu Bogu / iakie miała Zuzanna: Echora
bedac potępiona na śmierć / a gdy sie
niprawie ewekucia skazni nad nią stać
miała / powiada pismo / iż serce iej mia
ło mocne wspanie w Panu Bogu. Kto
by chciał przywodzić więcej świadectw
ku ockrowaniu tey cnoty / będzie mógł
wić wssyckiego Pisma Swietego / a
nawiecey Psalnow y Prorokow. Abo
wiem ledwie sie naydzie w nich Echora
zecz częściej powtorzona / nad nadzieć
w Panu Bogu / y obietnice perwonego
rąkuntku tym / Echorzy w nim nadzieć
pokładai.

Goraca **Li** Liwarta cnota / Goraca jadza cięci
milego Boga w tym nalejy / aby nawiet
ke nasze staranie / miedzy wssytkimi by
ło y nawietke iadanie / w dzieć a ono sie
mnoży / y dobry pośtepek bierze chwala
milego

milego Boga: y widzieć / a ono sie świę
ci y bywa wielbione święthe imie iego:
y to / żeby była czyniona wola iego na
ziemi / y na niebie. Takie zaśie aby tho
byto nawieśka nasza boleść / widzieć a
ono sie nie tak dzieie / ale owszem prze
ciwnym obyciaiem. Takie byto serce y
jadza goraca / ktoramieli wssy y Swię
ci / w ktorzych osobie byty rzeczone te slo
wa. Goraca jadza / **PAŃ** Je / chwaty
naszey ktora w tobie mamy / bierze y
mniwsemie: a starżato sie ciato moje.
Abowiem byto w nich tak wielkie tra
pienie / że z tey przyczyny cżuli / iż boleść
serdeczna wychodziła na twarz / y suszy
ła ciato / y pśowata krew / y okazowała
znaki na wssytkim zwierchnim ciłowie
ku. Taci jest iadza a nie inśa / prze kto
ra bywamy naznaczenie onym chwole
bnym makiem / o ktorym rzeciono u
zechiela Proroka: aby byto naznaczone
cioto tych / Echorzy bolela y wzdychaia /
dla wssytkich brzydliwosci przeciw ch
wale pańskiey / prze ktore bedziem wy
bawieni od wsselkiego karania y plag
sprawiedliwosci Bojey.

Ezech. 9

Q q

pięta

Przewodnik

V.
Szczy-
rość tu
Pánu
Bogu.

¶ Piata cnota jest / Szczyrość przed
sie wściecia w sprawach y postępach na-
sych: tu ktorey należy / abyśmy we wszy-
stkich weśyntach ktore czynimy / nieś-
kali nas samych / ani przed sie brali w-
tasney iakie korzyści nasy / ani wiec-
ney ani docieśney: ale szczyrze chwaty y
posłuszeństwa / y wolej tego pána. ma-
iac to záperwna / i iakó wiele ich wywa-
rątkiey gry / ktora trąca zysku / a zys-
kuac trąca: tak im wiecey bez skut-
nia korzyści nasy / z Pánem Bogiem
w tey mierze bedziem sie obchodzie / wie-
cey na nim zysczemy: a zaśie na Druga
strone / przeciwnym obyczáiem. To jest
jedną rzecz / ktorey sie mamy napitniey
przypatrować y doświadczac w weśyn-
tach nasy / y ktorey sie nabarziey nam
obawiac potrzeba / boiac sie aby oczy na
sie nie obracaly sie ku czemu inemu / ni-
zli ku Pánu Bogu. Abowiem przyro-
dzienie ludzkie / iakó smy theż wyśsey po-
wiedzieli / jest subtelne: a w każdey rzec-
czy swey korzyści szuka. Wiele ich jest bo-
gatyeh w dobrych weśyntach / ktory po-
dobno gdy przy da na probę przed sto-
ca sprá-

Księgi wtore.

115.

ca sprawiedliwosci Bozey / bedanales
siemi przez tey szczyrości umysłu y przed
sie wściecia. A toćie jest ono oko w Ewanz
Mat. 6.
ielithey: ktore iesli jest swiatle / wszytko
cialo twe czyni swiatle: a iesli jest cie-
mne / tej ie ciemnym czyni. Wiele ludzi
jest postanowionych na dostoięstwach
tak w rzeczy pospolitey / iakó w Koście-
le: ktory widzac i cnota na takich wy-
dziech jest záwždy wdzieczna y przye-
ma / staraia sie aby byli dziełnymi y cno-
tliwie żyli / strzegac sie wśelkiey zelizwo-
ści / y rzeczy ktoraby mogla ich sławo-
zmaczac: ale to czynia dla tego aby nie-
tracili mmimania / ktore jest o nich wa-
zieto: aby byli w tasce swych Kasiaat y
Pánor / a ieby byli wdziecznymi y sta-
wnymi na swych wrzedziech / y na inszych
wieszych potym postanowieni. A wa-
ze te weśyntki nie pochodza z żywey skry-
tości y boiazni Bozey / ani maia przycy-
ne y koniec posłuszeństwo y chwale i-
go / ale swoje własna koryść y chwale
Takow y tedy / ktory thak czyni dobrze-
w oczu swiata moze sie zdac być czyn-
kolwiec: ale w oczu Boskich wszytko
Q iij rodym

Przewodnik

Bo dym / y cieni s. rawiedliwości / a nte
sprawiedliweśc praxdziwa: poniewaz
cnot tych zwierzchnich / okrom ducha
mitości y boiażni Bożey / wiele mieli po
gani: iako Sokrates / Kato / Platho / y
inſy sławni Grekowie y Lacinnicy: a
przedsie z thymi cnotami / oſli do Pie
kła. Abowiemſie Panu Bogu niepo
doba / ani wnieetność / ani wymowa /
ani wyſokość rozumu / ani zacność / ani
cnoty zwierzchnie ſamy przez ſie / ani w
trapienia cielesne / by teſ ſnac y ſyny ko
oſiarował: ale tylko ten duch mitości z
niebą zeſtany: a to co wyroſta z tego ko
rzenia / y z niego pochodzi. Nie ieſt za
dnarzecz ktoraby ſie podobala PAſtu
Bogu / w ſwym Koſciele duſe naſzey /
ktoraby nie była mitość / albo wonności
iey w ſobie niemiata. A przetho ſługa
Boży / niechay tak dalece nie patrzą na
to co ſie dzieie / ale ktorym wymyſlem ſie
co dzieie. Abowiem podle wſytni z bar
zo wyſokim przedsie wſięciem dla chwa
ty Pańſkiey / ſa bärzo wyſokie: y zaſie
na druga ſtrone / bärzo wyſokie y bärzo
pożyteczne / z pod tym przedsie wſięciem
dla

Na w
myſl ko
rym ſie
co dzieie
patrzyć
mamy.

Księgi wtore.

116.

dla korzyści cieſney / ſa bärzo podle a
nieczemne. Bo Pan Bóg nie tak dalece
patrzy na ciało wſytnu / to ieſt / zwierz
chnia ozdoba. iako na duſe iej / to ieſt
przedsie wſięcie wnetrzne / ktore pocho
dzi ze ſrzedła mitości.

¶ Szosta cnota ieſt / Modlitwa: przez
ktorey poſrzedek / iako ſynowie wciek
my ſie do oycā naſzego czaſu cieſkości:
iako czynia małe dziatki / ktore prze ias
ktolwiek poſtrach albo wleknienie / wa
ſkoć bieſza do matek ſwoych. A tak przez
Modlitwę mamy wſtawić na pamięć
na oycā naſzego / y idziemy zawidy przed
obliczność iej / y cieſto z nim obczu
my. Bo to wſyſtko należy ku ſ. rawie y
powinności / ktora maia dobrzy ſyno
wie przeciw oycom ſwoim.

¶ Siódma cnota ieſt / Wdzieczność
y wynawanie dobrodzieyſtwa Oyc
wſkiego. A to ieſt dług narwetſy kto
reſny winni Panu Bogu / a nagorze
reſny ſi zwykli płacić. O tey cnotie y o
wſzey / bedziemy mowić na ſwym mie
ſcu.

¶ Oſma cnota ieſt Poſluſenſtwa po
wpecha

VI.
Modli
wa.

VII.
Wdzi
eczność
wyna
wanie
dobro
dziey
ſtwa
jego
vub

Dostu = wſechnie / wſtym wſyſtkim co Pan
 Benstwo Bog roſkazuje: wktorey należy wypeta
 powſze = nienie y zamknienie w ſelatiey ſi rawie
 chne. dliwoſci. Ta cnota ma trzy ſto: nie. Pier
 Trzy ſto wſy/ być poſłuſnym przykazania Pań
 pnie po ſkiego: Wtora / być poſłuſnym Rad:
 ſłuſeń = Trzeci / natchnienia y wzywania Bos
 ſwo. ſkiego. Chowanie przykażania zupełnie
 Przyka = iſt potrzebne ku zbawieniu. Kady po
 żania magaia ku chowaniu przykazania/ bez
 Boſkie. ktorych cieſto bywa niebeſpieczeńſtwo
 Kady. Albowiem nie przyſiegac/ chocia praw
 da/ ktemu pomagā/ abyſiny nieprzyſie
 gali kie dy nie prawda: nie prawować
 ſie / abyſiny nieſtrācili pokoju y miro
 ſci: niepojaść cudzey rzeczy / a czynić
 dobrzetemu/ co nam zle czyni: abyſiny
 ſie daley oddalili od ſtārania/ iebyſiny
 komu zle uczynili. Tym obyczajem Ra
 dy ſłuſia/ iako Parkany y Baſty przyka
 żaniam. A przeto kto prāgnie aby nie
 bladził / niechay nieprzeſtawa na ieda
 nym/ ale niechay wſtanie (wedle moſno
 ſci ſwey y wzywania ſtānu ſwego) aby
 ſobie y z drugiego pomoc czyni. Albo
 wiem ten/ ktory zapāſy z drugim cho

dzi/ niedoſyć ma na tym/ aby ſie nie dał
 na ſienie powaliciaie wſtanie/ iako mo
 że nabarżey/ aby przeciwnikā ſwego po
 walit. Albowiem tak czyniac/ ieſt be
 ſiecznieyſy y potężnieyſy: aby nie był
 na ſienie powalon: A iako tej ten/ kto
 ry ſie wiezie przez byſtra rzekę/ nie do
 ſyć ma na tym/ aby ſie wiozł proſto po
 rzodkiem/ ale wypiera ku gorze/ y prze
 rywā wodę przeciwko ie y biegu / aby
 tym beſpiecznieyſy był iſby go nieumo
 ſia: tak ſługa Boży nie tylko ma na to
 patrzyć/ bez czego zbawienie być niemo
 że: ale y daley ku Radom poſtepować /
 a to dla tego/ ieſliby muſie niezdarzyło
 co przedſie bierze (co ieſt lepiſie y doſto
 nate) aby wiſdy przynamnięć za taką po
 mocą przyſzedł do tego / co ieſt potrze
 bne. Trzeci Stopień powiedzieliſmy natch
 być poſłuſnym/ natchnieniam Boſkim. nienia
 Albowiem nie ieſt to mnieyſe poſłuſeń Boſkie
 ſtwo/ niſli przeſtę: ponieważ dobrzy lu
 dzie nie tylko ſā poſłuſni temu/ co im
 ich Pan roſkazuje: ale tej y temu/ co im
 dawa znāć przez māt. A w tym ſie za
 myka/ aby cztowiek był oſtrojny na do
 ctnieniu

Przewodniká/

tñienia y natchnienia Boskie / aby się
 wnet wdał z onymi Świętymi zwierze-
 sz. 1. ty v Ezechielu Proroka / za pobudze-
 nim y wezwaniem Ducha Świętego. A
 ż w tym mogłaby być omysła / biorac za
 natchnienie Boskie ono / ktoreby mogło
 być Ludzkie albo Diabelskie: przeto po-
 trzeba tu czynić to / co Jan Święty mo-
 wi: niech ciebie wierzyć każdemu duchowi
 ale doświadczajcie duchow / i jeśli są z
 Boga. A dla tego nad to napominie-
 nie pisma Świętego / y nauki świętych
 według ktorey miała być te rzeczy proba-
 wane / będziesz mógł być tey poro-
 czy: i onierwał są dwoiakie spos-
 oby służyć Bożej / jedne wolne / a dru-
 gie kthoresny powinni: kiedy o tych co
 bożgu wesołek przyjdzie dąć rozsa-
 dek / zawsze mają idź naprzód powin-
 ne / przed wolnymi iakożkolwiek wiele
 kłimi y płacnemi: y tak się ma rozumieć
 ona przypowieść Samuelowa / tak bar-
 zo wstawiona: Lepšie jest posłuszeń-
 stwo / niżli Osiłir. Abowiem naprzód
 chce Pan Bóg / aby ciłowiek był posłu-
 szen słowu tego: a po tym niechay czyni
 wszystkie

Księgi wtore.

118.

wszystkie posługi / nie nieuwiniac theme
 posłuszeństwu.

A pod imieniem słuź z powinności Stasby
 potrzebnych / rozumiemy naprzód cho-
 wanie przykazania Bożego / bez ktorego
 zbawienie być niemoże: potym cho-
 wanie przykazania tych / ktorezy dzier-
 mieście Boże. Abowiem ktho się thym
 przeciwia / przeciwia się postanowieniu
 Bóskiemu. Po trzecie rozumiemy
 przestrzeganie tych wszystkich powinno-
 ści / ktore są złaczone z stanem każdego:
 iako są powinności / ktore ma przelo-
 ny w swym stanie: takie duchowny /
 takie mationeł w swym stanie. Po-
 czwarte chowanie tych rzeczy: kthore
 iakożkolwiek nie są zgoda tak potrzebne /
 ioby okrom nich zbawienie być nie mo-
 gło / a wśakże barzo pomagają ku zach-
 waniu potrzebnych. A przeto zawiezu-
 ia też w sobie nie iaka potrzeba wzglie-
 dem drugich. Dajmy przykład: Do-
 wiatczył się już przez niematyćś / i kie-
 dy na każdy dzień iaka chwilkę myśl
 swa wśoko / abyś sam wśedł do sie-
 bie / y rachował się z sumieniem twym

Stasby
 powin-
 ne Panu
 Bogu
 potrzeb-
 by / ktho
 re są.
 Rom. 13.

Przewodnikā/

yż Pánem Bogiem miał sprawę około
lekárstwa tego/ że idzie twoy żywot po
rządniey/ y lepiej: wtadnieś sam soba y
żądza mi twoimi / y bywaś sprawnieyszy
y ochotnieyszy ku wszelakiey cnocie. A
iako za sie przeciwnym obyczaiem/ kie
dy sie w tej mierze zamedba waś/ wnet
wsta waś y wpa daś w wiele niedostat
ków/ y przychodzisz w niebezpieczeństwo
wrocenia ku pierwszemu obyczaiom/ po
niemaz ieszcze niemaz dostateczney mi
ry iasli / a miś jest ieszcze vgrunthowany
w cności: A przeto iako vbogi / Ethory
tego dnia/ ktore^o nic nieczyścjegłodniele
tak ty dnia tego/ Ethorego cnie jest dan
ratunek nabożeństwa/ zostawaś głoda
nym / y indym / y skłonnym ku wpa da
ku w rzeczy mnieysze / Ethore droge do
rzeczy wietszych przeprawia. Wtey
mierzy tedy miey za to / że cie Pan Bog
wzywa ku temu ćwiczeniu/ gdyś widzisz
że cie pospolicie przez ten pośrjodek wa
spomaga / a okrom tego zwykles wsta
wać. To mowie/ nie żebyś w tym miał
połkładać potrzebe przykazania/ ale po
trzebe barzo przystoynego pośrjodka /
abyś

Księgi wtór

119.

abyś tym lepiej dosyć czynił wezwaniu
twoemu. Takieś iestes rostofnym / y mi
niacym samego siebie / y nieprzysiać
lem iakiegokolwiek vtrapienia/ y przy
trości na cie: y widzisz/ że przeto bie
rze wielkie przenagabanie poprawa w
żywoćie twoim/ (abowiem z tey przycz
ny opuszczasz wiele dobrych y poboż
nych vczynków/ przeto iśa pracowite
y wpa daś w wiele występów / przeto iś
sie wdawaś na odpoczywanie (ktoroch
wile) Wiec / że w they mierze Pan cie
wzywa ku męstwu / y ku ostrości / y ku
trapieniu ciała twego / y ku pracy mār
twienia tego / y wśyftkich twoich smā
ków y żadz: poniewaz widzisz przez do
świadczenie / iako wiele na tym należy.
Tym obyczaiem moieś przebieść przez
wśyftkie te vczynki / ktorych wsta wic
ność czynić wietşy pożytek / a opuścić
nie wietşa škoda: a do tych rozumiey
że cie wzywa Pan naś: iednak w tym/
y we wśyftkich rzeczach / masz iawo dy
naśladować rady lepszych. Ztego co sie
powiedziało / zda sie iż ku vmiestności
obierania albo rozeznawania / niema
cztowiek

Przewodnik

człowiek na to patrzyć co jest samozłobie
lepiej : ale na to / co prześ jest le-
piejego y potrzebniejszego. Abowiem wie-
le jest czynków barzo wysokich / y bar-
zo wielkiej doskonałości / które niebada
przecho lepiej prze mnie / aczkolwiek są
sobie samej lepiej / iż ja nie mam siły z nie-
anim jest na mnie powołan. A przeto każ-
dy niech trwa w swoim wezwaniu / y nie
chay się mierzyć sam sobą / y niechay pa-
trzyć na to co się iemu więcej zgadza : a
nie na to co wem wszystkim przewyższa ię-
go siły / iako radzi Mędrzec mówiąc :
Niepodnoś oczu na bogactwa / których
nie możesz dostać : abowiem podnosi
skrzydła iako Orzeł / y wlecia do nieba.
Zasie te którzy przeciwnym obyczajem
czynia / straszą Prorok mówiąc : Chcie-
liście mieć więcej / a ono się obróciło
w mnie : zagarneliście wiele / a mało
ście odziedzili : Tenci jest sposób / który
ma być chorąw między posługami Bo-
żymi wolnymi / a powinny : Lecz mie-
dzy tymi które są wolne / będzie mogli
mieć rodyt takowy / iakie oto pokas-
ze. Niektóre są iawne / niektóre ta-
jemne :

Prz. 23.

Agge. 1

Zamie-
nienie
rozdzia-
lu mie-
dzy wol-
nymi a
powin-
nymi

Księgi wtore.

126.

temno : za nietylorynu idzie częś / y kto-
rzyś / y miłość : a za innymi nie takiego.
A tak między tymi (jeśli niechceś bla-
dzie) masz zawsze mieć nieco więcej
wątpienia o iawnych / niż o tajemnych
y o tych / które maia w sobie iaką skro-
wieć korzyść / niż o onych które nie
maia żadney. Abowiem iako już wiele
razów powiedziałem / przyrodzenie miło-
ści siebie samego / jest barzo subtelne / y
zawdy szuka samo siebie : thej y w barzo
wysokich ćwiczeniach : Przeto mówię
jedem człowiek naboiny : Wiecie kiedy
się nąduie Pan Bog? Kiedy się wy nie
nąduiecie : dawaiać rozumieć / iż ten
czyni się szczyrzy ku Panu Bogu przyste-
puie / w których się nienąduie własną
korzyść. Abowiem tu się niedokazuje
aby się msa rzecz miała szukać albo
prześ bracie / jedno Pan Bog. A nie
mówi tego / abyśmy się zawdy na the-
stronie tylko nachylać mieli. Abowiem
z drugiej strony może być y bywa cieś-
to wieta odpłata / y wieta powinność
ze wszystkich i r zeczy przeważających :
ale dla przestrzeżenia o chytrości y dra-
dach

nymi po-
sluga-
mi.
Roz-
nial
wolnych
poslug-

Przewodnik/

bach własney miłości / aby iey ciłowiek
nie wfał / choć aby przychodził w mias
stkarze cnoty. Te trzy stopnie zamyla
w sobie doskonałe posłuszeństwo / które
podobno dat znać Apostoł / kiedy rzekł:
Rom. 12. Niechcieście być / bracia mili / nie bacząc
Bphc. 5. nemi / ale roztropnymi y ostrojnemi ku
wyrozumieniu / ktoraby była wola Bo
ża dobra / wdzięczna / y doskonała.
Gdzie sie zda / iż chce rozumieć thy trzy
stopnie posłuszeństwa. Abowiem do
bre jest posłuszeństwo przykazania / a
wdzięczne rad / a doskonałe natchnie
nia / y rozywiania Boskiego. Bo na ten
czas ciłowiek przydzie ku doskonałości
posłuszeństwa / gdy wszytko przywiedzie
ku skutkowi / co Pan Bog rozkazuje /
Dokos. radzi / y przez natchnienie w serce wpis
nałe pod sja. Kto tym trzem stopniom przyda
danie. wa sie ciwarty / ktorzy jest doskonałe
pod wo. poddanie pod wola Boża / we wszytkim
la Boża. tym cokolwiek z nami czynić będzie ra
z Cor. 6. czył: doruszczać sie nawracac (iako
Owoce) iego opatrności Pasterkiej /
przez cześć y zeliywość / przez niesławę
y dobra sławę / przez zdrowie albo nie
mocy

Księgi wtore.

121.

moc / przez śmierć albo żywot / wniśaiac
pokornie y z weselem głowę pod tho w
byszkło / coo nas poşthanowić będzie
raczył: y przyjmując iednym wmyslem
kajni y łagodności / szczęścia y nieszczę
ścia z reki iego: nieogładaiac sie na tho
coć podawa / ale z iakac miłością poda
wa: ponieważ nie z mnieyszą miłością
Karze oćiec rozga syna / niżli go pieści /
kiedy widzi że tego potrzeba. Temu sto
pniowi służy cierpliwość / w thrapieniu
y dolegtościach: ktorey kłada Doktoro
wie trzy stopnie wysokie. Pierwszy jest /
Cierpliwość wthrapienia z cierpliwo
ścią: wtory / pragnac ich z miłości Bo
sey: trzeci / weselić sie w nich. Pier
wszy stopień okazuje sie iawnie / w ciera
pliwości Joba świętego. Wtory / w
ładzey ktora mieli niektórzy Meczenni
cy ku meczeństwu. Trzeci / w weseliu
ktore mieli Apostołowie / iż byt i godni
cierpieć za imię PAŃA Chrystusowe.
Toś miał Apostoł Paweł / gdy na ies
dnym mieściu mówi / iż sie chęłpi z do
legtości: na drugim / że sie weselił w
swoich niedostatkach / w wiskach / w w
R trapię

Trzy stop
niowy
sokie
Cierpli
wości

Aktur.

Roma. 5.

2. Cor.

Przewodniká/

Philip. 1.

trapieniu dla Pana Chrystusa:yna dnu
gim miešcu/ gdzie mowiac o swym wie
żeniu/ prosi Philipensow aby mu bys
li towarzyšmi wesela ktore miał/ gdy
sie widział być w więzieniu w onych łań
cuchach/ dla PANA Chrystusa. Abos
wiem powiedział/ że taż łaska była dana
w on czas wiernym w Kościelech Máo
cedońskich/ ktorzy mieli bärzo obfite
wesela w pośrzedku wielkiego wśtku.
To jest ieden z wyśokich stopniow ciera
pliwosci/ y miłosci/ y doskonałosci/ ile
stworzenie dostapić może/ ktorego bärz
zo ich mało dostępie: a przeto P. Bog
do niego nie obwiezuie/ iako y do wtoz
rego. Ale iednak nie przeto sie rozumie/
abyšny sie mieli radować z śmierci/ y
nadz!/ y wśtkow bliñnich našych/ ani
też našych krewnych y przyaciot/ a däs
leko mniej Kościola Bóžego: ponie
waż taż miłosc/ ktorą sie zowie rado
šcia z iedney strony/ wzrusza sie iatošcia
y litošcia z drugiey strony. Abowiem o
na jest/ ktorą sie umie radować z tymi
Rom. 12. ktorzy sie raduią/ y płakać z tymi ktorzy
placzą: iako widzimy że Prorocy czynia
li kto

Księgi wtore.

122.

li ktorzy trawili wśytek żywot w pla
ciu/ y w lithowaniu nadz y łamini ludz
kich. Kto tedy przydzie ku tym cierzem
stopniom posłuszeństwa/ ten na ten ciaz
ius dostapi onego powzdania/ ktore tak
bärzo wystawiaia. Mistrzowie żywota
duchownego/ ktore umia y poddawa
ciłowieka w ręce Boskie: że nicinaczej
iako throche miękkiego wosłu albo gli
ny/ iest w ręku rzemieślnikowych: aby
z nim Pan raczył czynić wśytko coby
raczył/ bez przeciwienia: ponieważ w
tey mierze powzdarosy swa wolašna wo
la (nieinaczej/ iedno iako kiedy kto bene
ficiu albo vřzad oddawa w ręce Prze
łożonego) zostawa ciłowiek w tym sta
nie: ktory datznać Prorok/ kiedy rzekł:
Pan mi w vchomowi/ a ia sie nie prze
ciwiam/ ani ide na wśtheć/ wymawia
iac sie z tego co mi rozkazal. Thoc iest/
pośrzedek y droga/ ktora może być wa
step do nawyśšey doskonałosci: a żeby
był ciłowiek wedle wolej Božey/ iako
jest powiedziano o Dawidzie. Kto te
dy będzie miał the ośm condicy albo
enot przerwecionych/ będzie miał prze
R h cwo p.

Przewodniká/

ćiw pánu Bogu serce synowskie/y do
stonale dosyć wczyni tey ostatheciny y
nawietsey części sprawiedliwości: kto
ra w tym należy/abyśmy/oddawali p
nu Bogu/cosiny powinni.

Opowinnościach Stanow Cap. 13.

W Othym iáko sie powiedziáto w
obec co káidego wezwania per
sonie należy/przyszło byto z
osobna rozbiérac co káidemu w swym
stanie przystoi. Ale iżby to długa rzecz
wczyniło/ ná ten czas będzie dosyć krot
ko nápominać: że nád to co sie wyssy
powiedziáto/ma mieć wzgląd ná zakon
y obowiazek swego stanu/ ktory jest ro
zmaity wedle rozmaitości stanow w Ko
ściele. Abowiem niektórzy są Przetoż
ni/ niektórzy Matkowie / inшы Za
konnicy/inшы Gospodarze / a káidemu
z tych ma być zakon przez sie osobny.
Przetożony / mowi Apostol / niech
swoy urzad wypeinia ze wszelka pilno
ścią/y czuynoscia. A to radzi Salo
mon

Dowina
nosę prze
łożone.
Rom, 12.

Księgi wtore.

123.

Pron. 6.

mon/ kiedy mowi: Synaczkumoy/ i
ślis sie obowiazat/y przyrzekles za ktho
rego przyjaciela twego/ obaczay jes ná
sie wziat wielkie brzemie. a przeto bie
gay/ staray sie / wciekay sie do twoich
przyjaciol/niedaway sinu twym ociom/
ani dopuszczay aby sie zamykaly twoie
powieki / thak długo aż przywiedziest
rzecz ku táktemu koncu/ żeby mogt wy
módz obowiazku/ ktory ná sobie niesiesz.
A niedziwuy sie i ten Miedrzec chce ták Wielkie
wielkiego starania w tey mierze. Abowiem prze
dwie przyczynie ludie zwy
kli czynić wielkie staranie w rzeczach: czynio
albo że są wielkiej wagi/ albo że są w
wielkim niebezpieczeństwie. A obie
dwie przyczynie zbiegają sie w sprawie
około dusz ludzkich / w ták wysokim sto
pmu / że ani cena może być wietśa / ani
też niebezpieczeństwo/ a przeto potrze
ba aby około nich była pilność co ná
wietśa czyniona. Poddany ma pa
trzyć ná swego Przetożonego / nie iáko
ná czowieka / ale iáko ná Boga: aby
go miał w wczinowości/ a czynit to co mu
rozkazuje/ z tákową ochotą y miłością /
K iij iáko by

Wielkie
staranie
dla cze
go jest
ne.

Dowina
nosę Dod
danego.

iakoby mu Pan Bóg rozkazał. Abos
 wiem iesli Pan / ktoremu ia slusze / roz
 kazuje mi abych sluchal Marsalka ale
 bo starszego slugi: kiedym iest temu pos
 lusen / a komum iest posluszen / iedno
 Panu? A iesli mi Pan Bóg rozkazuje /
 abych byt posluszen przetozonego: gdy
 to czynie co mi przetozony rozkazuje / ko
 mum iest posluszen / przetozonemu czy
 li Panu Bogu? A iesli Pawel Swiety
 ty chce / aby niewolnik byt posluszen pa
 nu swemu / nie iako ciłowietkowi / ale
 iako Panu Chrystusowi / bedac tylko
 poddanym przez wniżenie fortuny: iako
 daleko wiecey ma być poslusny podda
 ny swemu przetozonemu: ktorego zwie
 rchności podległ przez obowiazek po
 sluszeństwa? W tym swietym poslu
 szeństwie kłada trzy stopnie. Pierw
 sy być poslusnym samym uczynkiem: W
 tory / uczynkiem y wola: Trzeci / uczyn
 kiem y wola y rozumem. Abowiem nie
 ktorzy czynia cho / co im bywa rozkazo
 wano: y zda sie im dobrze / co im iest ro
 skazono / ale nie czynia te^o z chucia. Dru
 dzy czynia dobra wola / ale sie im nie
 zda

zda dobrze / co im bywa rozkazowano:
 Drudzy sa: ktorzy z niewolnosy rozum
 swoy na slusze Boga / sa poslusni prze
 tozonemu / iako Bogu: to iest uczyn
 kiem / wola / y rozumem / czyniac to co
 im bywa rozkazowano dobrowolnie: y
 przyimuiac to / co im bywa rozkazowa
 no / potornie: nie chcąc sie czynić sedzia
 mi tych / od ktorych maia być sadzeni.
 A tak / bracie mity / rofelata pilnością
 o to sie staray: abys byt posluszen two
 mu przetozonemu / wspominaiac ze iest
 napisano: Kto was slucha / mnie slus
 cha: a ktho wami gardzi / mna gardzi.
 Niepuszczajcie sie uezkiem nigdyna nie /
 abyc nie rzeciono z strony PANA Stiey:
 Wasze szemranie nie iest przeciw nam / Ezo. 12.
 ale przeciw Panu Bogu. Nie lekce
 ich sobie wai / abyc nie rzekł tenże PAN: 1. Reg. 2.
 Nie wzgardzili ciebie / ale wzgardzili
 mnie / abych nad nimi nie krolował.
 Nie obchoć sie z nimi fałsem aniobuie
 tnoscia / abyc nie rzeciono: Nie słama
 ias ludimi / ale Bogiem: a tak nagła
 śmierć maś za tacie wnie śmierć
 ści twojej / iako oni / ktorzy to v. syni.

K III

Niewola

Trzy sto
 pnie
 Swiete
 go po
 sluszen
 stwa.

Luc. 103

Ezo. 12.

1. Reg. 2.

AŁ. 54

Przewodniká/

Malzon Niewiasta / ktorą jest za mężem / niea
Fo tofo chay pilnuie si rawy domu swego / y o
ie maza patrowania swoich : a żeby malzonko
bować. woi swemu kwoli czyniła / y wśystkiemu /
 co jest powinna. A gdy tey powinno
 ści dosyć uczyni / niechay rozpuści za le
 ną wśystko nabożeństwo / ktore się iey
 podobą / pierwey uczyniwszy dosyć po
 winności stanu swego. **Oycow** / kto
 wie ma: rzymiła Syny / niechay maia zawždy
 ta mie: przed oczyma one strasliwa kazi: kto
 na prz: Flad Go ra wloxyt Pan Bog na heliego za tho /
 liego kazi: zamedbawał karac y uczyć synow swo
 plana. ich: ktorego niedbatosc skarał P A A
 z Reg: 4. nych: ale też poutaniam skrzynie Testa
 mentu / y odiecin na wieki Nawyise
 go Kaptanstwa / y pospolitha kleska y
 pobiciu wśystkiego ludu. Obacz je
 grzechy synowe / sa Oycowe: y zginienie
 synowe / jest Oycowe: a i z niego dzien
 mienia Oycowskiego ten ktory wrodzi
 wśy Syna temu swiatu / nierodzi go
 też niebu. Niechay go karze / niechay
 napomina / niech mu odczyniue te co
 warzystwo / niechay mu się stara o do
 bro

Księgi wtore.

125.

bre mistrze / y wychowywa go w cności
 niech go uczy z dzieciństwa iego z Tobia
 assem boiaimi Bozey / niechay mu przery
 wa często swa wola. A poniewaz przed
 tym nizi się narodził / sthat mu się Oyc
 tem wedle ciata / potym gdy się już na
 rodził / niech mu będzie Oycem wedle
 dusze. Abowiem nie przystoi / aby chto
 wiek na tym miał dosyć / iżby był thak
 Oycem iako sa pracy / y zwierzęta: ktore
 nie czynia nic inego / iedno karmia a i z
 wia swoje dzieci. Niechay będzie ojciec
 iako cztowiek / a iako cztowiek Chrześci
 anski / a iako prawdziwy sluga B Ozy:
 ktory wychowywa syna swego / aby był
 Synem Bozym / Diedzicem nieba: a że
 by nie był niewolnikiem sathanskim / a
 mieszczaninem piekielnym. Gospoda
 rze / ktorzy maia slugi y niewolniki / nie
 chay pomni na ony srogi grozby Pa
 ła Swietego / ktory mowi: Jesli kto
 niema pieczy o swoich / zwlaszcza domo
 wych: takowj się zaprzal wiary / albo wier
 nosci / ktora miał zachować: a jest gor
 szym nizi niewierni. Niechay wspomni
 żebo sa iako owce trzody iego / a że on
 jest

Tobi. 4.

Oycow
 wie do
 czego
 maia wy
 chowya
 wac sy /
 ny swe.

Gospo
 darze co
 powin
 ni.

Tim: 5.

Przewodniká/

Nier. 13.

Jeſt iáko páſterzem y ſtrażem onych / á
tym wiecey / tych ktorzy ſa niewolnicy :
á niechay pomni / żeſwego cíaſu beda
od niego chcieć liczy ze wſyſkich / y be-
dzie mu rzeciono : Gdzie ieſt trzoda /
ktoracbyta zlecona / y ſlachtetne owiecia-
ti / ktoreś miał w ſtraży twoiey. A zo-
wie ie z wielkiey przyczyny ſlachtetne /
dla zápláty / ktorá ſa kupione : y dla
naſwietkego cztowieczeńſtwa **PA**ŁA
Chryſtuſowego / ktorým ſa wſláchcio-
ne / ponieważ áden niewolnik nie ieſt
tak podły / ktorzyby nie był wolny y ſla-
chetny / prze cztowieczeńſtwa y krew **P**A-
na Chryſtuſa. Niechay tedy ma do bey
Chrześcián in piecá : aby ci / ktorzy ſa
w domu tego / byli proſni iáwnych win-
iáko ſa nierzyſiajni / gry / przyſięgi ſa-
bywe / bluiniérſtwa / nierzady / á ná-
to : aby umieli náukę Chrześciáńſką / á
żeby chorowali przykázanie koſcielne : á zo-
sobná to / aby niſzey y kázania ſluchali
w Niedziele y w ſwieta / y poſcili dni
poſtne : ieſliby ſłuſney przykazy nieby-
ło / iáko wyſſey ieſt o, iſano.

Pierwo

Księgi wtore.

126.

Pierwsze nápomnienie okolo
doſtoieñſtwa Cnot / dla lepszego
wyrozumienia náuki wyſ-
ſzey polozoney.

Cap: 14.

Alko nápoziátku tey náuki po-
tożyliſmy regułki niektore / kto-
rych było przed námi potrzeba :
niey trzeba dáć niektore nápo-
minania żeby ſie lepiey wyrozumiało to
co ſie w niey zámyſka. A tak náprzód /
(ponieważ ſie przekładáły rozmaíte cno-
ty) potrzeba wytożyć doſtoieñſtwa ich /
ktore maia iedni przed drugim : abyś-
my umieli káda rzecz tak ſácować / iá-
ko ieſt : y dáć kádey ſwe mieſce. A
bowiem iáko ten / ktorzy hándluie Per-
lámi / pothrzeba aby wiedział ich wá-
žność / żeby ſie ná cenie nie omylił : á iáko
ſtárſſemu ſludze / ná kthorego ſpráwá
domowa ieſt przytożona przyſtoi / aby
wiedział godność y záſługi tych / kto-
re ma pan w domu ſwoim / żeby káde-
go wważał / iáko ſie godzi : tak tej ktho-
ſi

Przewodnik

nie ma z cnotami obierać / ma wiedzieć
iako są ważne: aby gdy rzeczy przyda się
porównanie / wiedział które mają być
nad drugie przelozone: żeby się tym me-
sstał iako mówią / który zbiera popiół /
a ma go rozsypane / iako się wiele ludziom
przygadza.

Dwoia / cnoty / o których esmy do tad mówili /
nie cnoty mogą być na dwa rzędy rozłożone. **A**
bowiem niektóre są Duchowne y Wne-
trzne: drugie barziej widome y zwo-
tne. W pierwszym rzędzie kładzie
my Wiara / Nadzieja / y Miłość / ze w-
szystkimi innymi które należą ku PA-
n Bogu: a naprzód Miłość / która ma
pierwsze miejsce iako Królowa / między
tymi wszystkimi. A tym są przylączone
inne cnoty barzo ważne y barzo tym bli-
skie: które są Pokora / Czystość / Miło-
sierdzie / cierpliwość / roztropność / na-
bojeństwo / wbostwo w Duchu / wigara-
da światła / zaprzeczenie własnej woli na-
fey / miłość krzyża y utrapienia Pana
Chrystusowego / y drugie tym podobne
które zowią cnotami Duchowymi y
wewnętrznymi

Księgi wtore.

127.

wewnętrznymi przeto: i są naprzód zasła-
dzone na duszy / aczkolwiek też wycho-
dzą ku sprawom zwiernym: iako się
okazuje w miłości y nabojeństwie ku Pa-
nu Bogu. Drugie cnoty są / które się o-
kazują wiecey widome: iako post / Kar-
ność / milczenie / zámknienie / czytanie
wstne modlenie / śpiewanie / pielgrzymo-
wanie / Mszy y kazania słuchanie / y tr-
wanie przy służbie Bożej / która się w-
kościelnie dzieje / ze wszystkimi innymi obrze-
dy y Ceremoniami żywota Chrześciań-
skiego / albo zakonnego. Abowiem acz-
kolwiek te cnoty z duszy pochodzą / a w-
są ich własne sprawy / wiecey się z-
wierzchu okazują / niżli one innych: które
często są zakryte y niewidome / iako jest
wierzyć / miłować / nadzieję mieć / p. Bo-
gu cześć y chwale dawać / jego sprawy
nabojeśnie rozmyślać / pokorzyć się wna-
trz / żałować grzechów / roztropnie roz-
sadek czynić / y inne podobne. Wiedzy
tym dwiema sposobami cnot / nie trzeba
wstępować do pierwszej / ale do drugiej: iako Pan
potrzebniejszy / niżli wtore: iako Pan
powiedział do Samarytanki: Nie wia-
sto /

104. 4. sſho/ wierzmi: że inſy przyſtą goſiſna.
Kiedy prawdziwi bogochwalce beda d
walic/ Oycą w Duchu y w ra rodzie. A
bowiem chce/ aby tacy byli: ktorzy mu
mają dawać cieść y chwale. Bog ieſt
Duch: a przeto ci/ ktorzygo mają chwa
lic/ przyſtoi/ aby go w Duchu y w praw
dzie chwalili. Przeto Dawid Proro
wypisuiac pięknoſć Boſciota albo du
ſe/ ktora ſtoi w taſce/ mowi: że wſy th
tą chwala y pięknoſć ieſt wewnatr
zakryta: gdzie ieſt ochedożona hawo
wanim zlotym/ y dziana rozmaitymi
ſarbami cnot: Toż dat znać Apoſtol
1 Tim 4. Kiedy rzekł do ſwe^o wcinia Tymoteuſa:
ćwicz ſie w pobożnoſci. Abowiem cie
leſne ćwiczienie do mału rzeczy ieſt po
teczne: ale pobożnoſć do wſytkiego ieſt
pomocna/ mając obietnice dobr y ni
nieyſzego y przyſtego żywota. gdzie prze
pobożnoſć rozumie/ chwale Panu Bo
gu powinna/ y miłoſierdzie przeciw bli
żnim: a przez cieleſne ćwiczienie/ poſty
y inſe cieleſne vthrapienia: iako Do
ktorowie Swięci wykładają. Doſli ro
zumem tey prawdy Philozophowie po
gańſ

gańſey: a przeto Arystoteles (ktory tak
máto o Panu Bogu piſał) iednak tho
powiedziat: Jeſli Bogowie mają piec
o rzeczach ludzkich/ iakoż przyſtoi wie
rzyć/ podobieństwo. Je ſie kochaia w
tych rzeczach/ ktore ſą lepiſe/ a im po
dobnieyſze: a ty ſą wmyſl/ y duch ci to
wieczy. Przeto ci/ ktorzy beda chwalić
tego ducha/ z poznaniem prawdy/ y z
miarkowaniem ſwych żadz/ ci muſia
być Bogu bázro wdzieczni. Toż wyro
zumiał dzywnym obyczaiem napierwſy
miedzy lekarzmi Galen: ktory mowi
w iednych Księgach/ o złoieniu y dziro
ney ſprawie ciata ciłowieczego/ przyſed
ſy do iedney części/ gdzie ſie oſobnie o
kázowat wielkoſć mądroſci y opatr
zoſci Boſkiey/ wielce ſie zadziwowa
ſy rzeczom tak dzywnym/ a prawie za
pomniawſy ſwey profeciſiey lekarſkiey/
a przyſtapiwſy do tey/ ktora Theolo
gom należy/ zawotat mowi: Nie
chay je inſy chwala Boga ſweimi he
catombami/ (to ieſt Ofiarami ſkwa
low) ia go bede chwalił/ wyznawiać
wielkoſć mądroſci ieſego: ktora tak
boga

Aristote
les.Galenus
De usu
partium
Libro. 3.
Cap. 10.

bocę wmiata porządek wszytki rzeczy na-
leść/ y wielkość tego mocy/ ktora wszy-
tek porządek rzeczy skutecznie wykoná-
ta: y wielkość tego dobroci/ ktorá ja-
dneý rzeczy swemu stworzeniu niezajá-
ta: ponieważ tak doskonale opatrzyłá
każde tym wszytkim/ czego mu była po-
trzeba/ bez żadnego niedostátku. Tho
powiedział then Philozoph Pogański.
Powiedz mi już proszę cie/ co mogł wiesz
cey powiedzieć doskonały Ch Rześciá-
nin? Coby wiecey powiedział/ by był
Ose. 6. czythał Proroka: Miłosierdzia chęć/ á
nie bydlecey Osiary: y poznania Boga
wiecey niżli Holokaustu/ to jest Osiary
goraiacey? Odmień Zecatum by w
Holokaustu/ obaczyś zgodę tego Philo-
zopha Pogańskiego z Prorokiem. A w
śakie przy tey wszytkiey chwale/ ktora
się dawa tym cnotam/ drugie ktoreśny
potożyli wewtorem rzędzie(áćkolwiek
sa mnieysze w dostoiensctwie) iednak sa
bárzo należne ku dostapieniu tych wiet-
szych/ y ku zachowaniu ich: y niektóre
z nich potrzebne w obyczaj przykazania
Bojego/ albo slubu: ktory około nich
bywa

bywa cymion. To się táśnie okazuje ró-
zbierniac tyś cnoty / ktoreśny miáno-
wali. Abowiem zámknienie y osobność ^{3dm} ^{tnieney}
wchowyywa ciotwieka od widzenia y sty osob-
sienia/ mowienia y sprawowania wiele noś do
przypadtych rzeczy: przez ktore przycho-
dzi w niebezpieczeństwo nie tylko pokoy ^{czego po}
maga. ^{maga.}
sumienia / ale thej czysthość y niewina-
ność. Milczenie táśna rzecz iako poma-
ga ku zachowaniu nabożeństwa / y w-
wiarowaniu grzechow/ ktore popełnia-
my mowiac ponieważ powiedział Me-
drzec: ^{Prou. 10.} ^{Postu co} ^{Postu co} ^{Postu co}
Ji w wielém mowieniu nie może ^{Postu co}
być bez grzechu. Post okrom tego / je-
należy ku cnotie powściągliwości / y ^{Postu co}
jest wczynek / ktorym blągamy gniew ^{Postu co}
mitego Boga/ y ku miłosierdziu go po-
budzamy/ iesli y w miłości przed się bie-
żem nad to wstramia ciáto/ y podność
ducha/ y zwaela nasze nieprzyiaciela/ y
czyni nas sprawieniejsze ku modlitwie cis-
taniu/ y rozmyślaniu y wchrania wtrá-
sady/ w ktorych żywia słusacy iedtu y pi-
ciu/ y kularstwu/ y śarthow/ zwad/ y
rosustow: na ktore się wdawáia / gdy
brzydk nátká y náleia. ^{Postu co} ^{Postu co} ^{Postu co}
Tási cýstáns

Czytanie **Księgi** **S.** co za
 modlenie / śpiewanie / y bytność /
 służbie Bożej / są pobudzenia ku nabo-
 żeństwu / y pośrodku ku oświeceniu
 wietrzemu rozumu / y zapaleniu serca
 rzeczach duchownych. Co się pokazuje
 doświadczeniem tak jasnym: iżby się
 li Kacerze na to oglądali / nigdyby się
 byli tak dalece na stronę nie wnieśli. A
 bowiem widzimy na każdy dzień / a pra-
 wie ręką dotykamy: iż we wszystkich k-
 storach kiedy kwiśnie zachowanie w za-
 konie postanowione y straż wierz-
 nia we wszystkich: że zawsze jest więcej
 cnoty / więcej nabożeństwa / więcej mi-
 łości / więcej powagi / y więcej bojaźni
 Bożej / y na koniec więcej Chrześc-
 ństwa. Za się przeciwnym obyczajem
 kiedy tego nie masz / iako zachowanie
 konne bywa zepsowane / tak też y sumie-
 nienie / y obyczaje / y żywot. Albowiem
 iako są wietrze powody do grzeszenia: tak
 też więcej grzechów y występów: nie-
 maczey / iedno iako w winnicy dobrze ob-
 warowanej y obmurowanej / każda
 rzecz sioi bezpiecznie: a w tej / która nie

ma

strażey / ani muru / wśystko stracone
 i ubrzo: tak się ma zakon / kiedy by-
 wa przysrzeganie zachowywanie Re-
 guly / albo nie bywa przysrzeganie. A
 oż wywodu chcesz / nad ten: który po-
 wchodź tak jasnego doświadczenia: a
 czy obaczył pożytek y należność tej tho-
 wierzchniej ostrożności? A jeśli cło-
 wiek tego pragnie / aby przyszedł ku tej
 na wietrzey cnotie nabożeństwa / y za-
 wsze w niej ysał: Ekhora będąc tylko sa-
 ma / czym ciłowiem ohotnego y sprawo-
 wego ku każdej cnotie: y jest iakoby o-
 wroga y bodziec pobudzający / nie ku ie-
 dnej tylko rzeczy dobrej / ale ku wśy-
 memu dobremu: iako będzie rzecz po-
 żebna dostać tego affectu nad przyro-
 dzenie / y tak rostkosnego / abo w nim
 trwać: jeśli kto jest niedbawy w strażey
 samego siebie? Albowiem then affect
 jest tak rostkosny y (jeśli się rzec może)
 tak płochy: iż na iedno głowy obroce-
 nie / niewiem iako wnet zginie: ponie-
 waś amiech ieden nieumiarkowany / iea-
 dna zbytńia mowa / iedna więcejza-
 długa / trochę gniewu albo obłudność

Nabo-
 żeństwo
 iako wie-
 le dobre
 go przy-
 nosi.

Nabo-
 żeństwo
 iako trze-
 ba sio-
 wać.

S q

albo

Przewodnik/

albo inſzego ktoregokolwiek myſli rozer-
wania/iako chciec widzieć/ ſłyſzec/ al-
bo wiedzieć rzeczy niepotrzebne (choć-
by ſamy w ſobie źle niebyły) doſyć da-
przeżyyny ku ſtraceniu wielkiej części
nabożeństwa/ thak dalece: iż nie tylko
grzechy/ ale też ſprawy nie potrzebne/ y
ktoraſkolwiek rzecz odbrywając a nas
od bogomyſlności/ czyni wielkie nabo-
żeństwa umniejszenie. Abowiem iako
ielazo/ mali ſie roſpalić iako ogień/ trze-
ba aby zawody / albo niemiata zawody w
ogniu było (gdyż ieſli ie wymieſz z o-
gnia / pomatey chwili wroci ſie do ſwey
przyrodzoney zimności) takie ten ſłache-
tny affect/ tak należy na złączeniu wo-
ley ciowiekiey z pAnem BOGiem/
przez oſtawiczną miłość: iż iako ſie ſko-
ro od niego odchyli / wnet ſie wroci na
wſtecz do matki/ tho ieſt/ do wlaſności
natury ſwoiey. A przeto kto chce do-
ſtać tego ſwietego affectu / y trwać w
nim: ma tak pilnie dſierzeć ſtraż ſame-
go ſiebie/ to ieſt/ oczu/ ſłuchu/ ięzyka/ ſer-
ca/ ma być tak powściągliwy w iedzeniu
ypiciu/ ma być tak poſtawiony we w-
ſyſkich

Księgi wtore.

131.

ſyſkich ſwoich ſłowach y poſtepkach:
ma tak mitować milczenie y oſobność/
ma tak pilnować obrzędów ſłużby BO-
żey/ y tych wſyſkich rzeczy/ ktore o mo-
ga pobudzić ku nabożeſtwu/ aby za ta-
koma pilnością mogł beſpiecznie thak
drogi ſkarb zachować. A ieſli tego nie
uczyni/ niech wie za pewne: że mu ſie ta
ſprawa dobrze niepowiedzie. Wſytko
to / co ſie powiedziało: doſtatecznie o-
kazuje należność tey cnoty/ zoſtawu-
jąc inſze w ſwey mierze y nieumniejsza-
jąc ich doſtoieſtwa/ ktore ſa wietſze.
Abowiem z tego wſyſkiego będzie ſie
mogła uczynić różność między iednymi
od drugich. Abowiem iedny ſa iako ko-
niec / drugie iako poſrzodek wiadacy
ku themu końcu: iedny iako zdrowie /
drugie iako lekarſtwa: przez ktore zdro-
wia doſtawamy. Jedne ſa iako duſza
zakonu Chrzeſcianaſkiego / drugie iako
ciało iego: ktore aczkolwiek ieſt mniej-
ſze niſi duſza / iednak ieſt częścią ciał-
wieką: y ktorego duſza potrzebuie dla
ſwych ſpraw. Jedne ſa iako ſkarb/ dru-
gie iako klucze: ktorými ſie ſtrzeże them
S iij ſkarb

A

Przewodnik /

Starb. Jedny są iako owoc drzewa / a drugie iako liście: które ozdabiają drzewo / y zachowują owoc na nim. Ale kolwiek w tym to podobieństwo nie jest zupełne: iż liście na drzewie tak natrąwa y zachowują owoc: iż iednak nie jest częścią owocu. Lecz ty cnoty takowym obyczajem są strażą sprawiedliwości / i te są częścią iey: ponieważ wszystkie są uczynki takowe: które gdy w miarę bywają czynione / mają w sobie zaśluga iasności y chwaly. Choć tedy jest braciśku / ciana / którą masz czynić okolo cnot: o których ciśmy w tey nauce mówili (a to jest) cośmy na początku przełożyli / a zła nauka będziemy bespieczani: abyśmy się nie wnieśli na dwie stopy / obiedwie bardzo złe: to jest abyśmy się wwiarowali dwu błędów bardzo wielkich / które w tey rzeczy się naydują na świecie: ieden staryz Pharyzeuszów / drugi Pharyzeusowie / iako lud cielesny y częścią pragnący / a iako ludzie wychowani w chowaniu onego zakonu / którzy też byli według ciasta / niedbali nie o prawdziwą sprawiedliwość:

Owo
błęd
oko
cnot: Je
den Ph
ryzeu
sowie
Drugi
Luter
now:

Księgi wtore.

132

146

sprawiedliwość / która zależy w cnotach duchownych: iako wszystkie historye Ewangelii iey Świętey to pokazuje: a tak zostawali (iako mówi Apostoł) tylko na obrazie a postawie cnoty / nie mając istności iey: ukazując się dobrymi zwierzechu / a będąc brzydliwymi wewnątrz. Ale Luteranowie teraz przez ciwnym obyczajem / wyrozumiawszy tę obłudliwość rzekomo się iey strzegąc wpadli w przeciwną / iż wzgardzili zgoli y porzucili wszystkie cnoty zwierzechnie: a iako mówią / wciekając ze dżdża wpadli pod rynne. Ale prawdziwa a powieszchnia nauka strzeżesz tych skorniecznych obłudliwości / a szuka prawdy w poszukiwaniu: y takim obyczajem iey szuka: iż dawać swe miejsce y przodek cnot tam wnetrznym / dawa też swoje zero wnetrznym: iedny stawiać iakoby na miejscu Rządnych Panów / drugie na miejscu Słabeckim y Miękkim (którzy wszyscy wespolek czynią iedne rzeczy po spolicie) aby się wiedziata ważność każdej rzeczy y każdej było oddano choć co jest iey powiuno.

Nauka
prawd
dziwa
około
cnot:

S iiii O czterech

Przewodniká/

O czterzech punktách :które mo-
ga być náznáczone z náuki
wyżšey imánowaney.

Pierwszy/iz oboich cnot potrze-
bá/ y wnetrznych y niew-
netrznych- Cáp. 15.

STey náuki theraz przetożney/
mogą być wybrane cztery pun-
kty barzo należące ywotowowi
Duchowne. Pierwszy iest :iż człowiek
doskonały / a sługá Bóży nie ma ná-
tym mieć dosyć / aby tylko szukał cnot
duchownych / chocia te są zacnieysze : a
le też ma do nich przyłożyć drugie / thák
dla zachowania ich / iáko dla całego do-
stąpienia zupełności wśeláctey s prá-
wiedliwości. Abowiem ma to w siebie
wzając : iż iáko człowiek nie iest sámá
dušá / ani też samo ciáto / ale ciáto y du-
šá wespół (bo dušá sámá bez ciáta
nie czyni człowieka : a ciáto bez dušy
nie iest nie inšego / iedno wor pełny ro-
bakow) tak też : prawdziwa y doskona-
ła Chrześciáńska powinność / nie iest
tylko

Księgi wtore.

133.

tylko zwierzchnia / ani też sámá wnetrz-
na / ale iedno z drugim wespół. Abowiem
wnetrzne dobro / nie może się za-
chować bez czegośkolwiek albo wiec nie-
má zwierzchniego (wedle obowia) i u-
y stánu káżdego. Jani dostarczą tu zupeł-
ności wśytkiey s práwiedliwości : a zwie-
rchnie rzeczy bez wnetrznych nie mogą
być wiec cześćią tu themu / aby ciáto
wieka dobrego uczyniło / nišli ciáto bez
dušy tu postanowieniu człowieka : ponie-
waż iáko wśytká władza y swot / kto
rzyma ciáto / bierze od dušy : tak wśytká
waga y cene / kthorá ma zwierzchnie
dobro / bierza iá od wnetrznego a zo so-
bą od młóści. Przeto ten /ktory chce
żyć nie mylá sie / thák iáko by nie dziel-
ić ciáto od dušy chcąc uczynić człowieka :
tak też niema dzielić dobrá cielesnego
od dobrá dušnego : iestli chce uczynić do-
skonatego Chrześciánina : ale niechay we-
spółek zláczy ciáto z dušą : s przymie-
sarbem /ktory w nieychowáia : wóinnis-
cz póttem : niechay zláczy cnotę / z swo-
imi obronami y obwárowániami : ktore
też są cześćią samey cnoty. Abowiem y

S u nacy

Przewodniká/

náczej niech ma záperoná : i iáko bez ie
dnego ták y bez drugiego zóstanie. Bo
iedne^o (to iest wnetrznych cnót) nie be
dzie mogt dostać bez drugiego : a dru
gie (to iest zwiezchnie cnoty) nic mu nie
pomoga / choćaby ich dostal. Uie
chay wspomni : i iáko przyrodzenie / y
misterstwo / ktore násludnie przyrodie
nia / nic nieczynia bez swey lústi / y kory
y bez swych sčytow y obron / ku zácho
waniu y ozdobienu rzeczy : tháť te nie
iust przystoyna / aby ták iá ináczej czyni
míať : poniewaž ma doskonalsze wyko
nánie / nišli ony pierwsze : y swe sprawy
daleko doskonaley czyni. Uiechay wo
spomni / co nápisano : i ten / kthory sie
boi Pána Boga / żadná rzecz niegar
dzi : a then / kthory sobie nieważy rzeczy
mnieyszych / pretko w wietšych upada.
Uiechay wspomni / co siny wyššey mo
wili : i iá dla iednego vsnala ginie podko
wá / a dla iedney podkow y koň. Uie
chay wspomni ná niebespieczeństwa /
ktore siny wyczytali : i iá rosta z tad / że so
bie mátych rzeczy nieważymy. Abo
wiem thá byla droga : ktera siny wiet
šych

Eccl: 19.

Księgi wtore.

134.

šych wyšć mogli. Uiechay sie przypa
thrzy : i iá w porzadku plag Eypškich po
mušłach przysły muchy wielkie : albo
sarańcza abyšmy z thad wyrozumieli /
i iá zániedbánie rzeczy mnieyszych otwa
rza drzwí wietšym : tak i iá kto niedba ná
muški / ktore sieka : náraži sie ná muchy /
ktore kašaja y plugawia.

Wtóry punkt / i iá o wnetrznych
wietšá pilnošć má być
czyniona.

S Tad sie tež pozna / okoto ktho
rzych cnót wiecej pilnošci mámi
czynić / a okoto kthorych mnieys
šá. Abo wiem iáko ludzie wiecey sobie
waja sčucze złota / nišli thyle dwoie
šrebra / y wiecey oko nišle palec w rúci
tháť przysłoi / abyšmy czynili pilnošć y
pracá okoto cnót / wedle ich dostoi
stwa y zasługi. Bo ináczej / ieli byšmy
byli pilnieyszy okoto mnieyszego / a nied
bášmy okoto wietšego / wšyška sprá
wa duchowna sie pomieša. Przetomá
drze czynia przeložení żywota duchow
nego

Przewodniká/

nego ktorzy iako często w swych zebra-
niach przypominają milczenie y pilność
obrzędow kościelnych: tak daleko cze-
ściej te: mitosć / pokora / modlitwa /
nabożeństwo / rozmyślanie spraw Bo-
skich / bojaźń Boga / mitosć bliźniego /
y inferym podobne: a tym więcej przy-
stoj: o tych mieć pieczę / im jest zakryta
śa wada wnetrzna / niżli zewnętrzna /
a za tym też y niebezpieczeństwa. A zw-
łaszcza / i ludzie zwołyli więcej opatr-
wać wady albo defecty / kthore widza:
niżli / kthorych nie widza. Przeto się trze-
ba obawiać niebezpieczeństwa: aby z
tey przyczyny nie przystyło zaniedbać
wad y defectow wnetrznych: iż ich nie
widzieć / a okolo zwoznych więcej
pieczę nie mieli / iż ich widzieć. A nad-
to / iż cnoty zwoznie / iako są barziej
widome y okazate w oczach ludzkich /
tak też są w więcej wadze y nich / iako
jest post y powaga / łagodność / ranność /
mia / bieżowina / karność y ostrość na-
ciele. Lecz wnetrzne cnoty / iako jest
nadzieja / miłość / pokora / roztrop-
ność / bojaźń Boga / wżgarda świata /
etc.

Księgi wtore.

135.

etc. są barziej zakryte przed oczyma ludi-
kami: y kthemu acz są wielkiey wagi
przed oblicznością Boga / ale iednak
nie mają tchakey cici w rozsadku ludz-
kim. Abowiem tenże Pan rzekł / ludzie
patrzcie na to: co się zwierzechu okazuje /
ale Pan patrzcie na serce. Podobnie kte-
mu mowi Apostoł: Nie jest wdziecz-
ny Panu Bogu / kthory tylko na widoku
jest wiernym: y ten / kthory iawnie noś
obrazanie ciała: ale ten / kthory we w-
netrzności dusze swojej / jest wiernym: y
noś obrzeżane serce swoje / nie nośem
cielesnym / ale bojaźnią Boga: kthorego
chwata nie jest y ludzi (kthory nie wi-
dza tego duchownego obrazania) ale
tylko y Boga. Gdyż tedy te rzeczy za-
wierzchnie mają taką ozdobę y cieść / a
śadza cici y własney zacności / może być
miedzy namożniejszymi y nasubtylnie-
szymi śadzami ciałowięcymi poczytane:
jest wielkie niebezpieczeństwo / aby nas
nie wnoś affect: żebyśmy nie więcej pa-
trzyli na te cnoty / z kthorych więcej
cieść idzie: y więcej ich nie śadali: niż-
li onych / z kthorych mniejśa. Abowiem
tu

Przewodnik

ku miłości iednych duchnas wyrywa: a
le ku miłości drugich wyrywa nas duch
y ciato wspotek / ktore iest namożnię
se y nasyptelnieysze w jadych swoich.
A gdy to tak iest / trzeba sie bac: aby
dwie jady iedney niezwyćieły: A prze
to przeciw temu niebezpieczeństwu /
stawimy the światłość nauki / ktorą
wkażucie częś lepszą: a że drugiey the
bez żadnego wblżenia swe miące ma
być dano napominając: aby było jada
no y sukano z wietrza pilnością / tho
nającym iasną rzecz że więcej należy.

Trzeci punkt / kiedyby sie oboim
dosyć uczynić nie mogło / miała
być wewnętrzne y duchowne
przełożone.

S Tad sie the obaczy: iż kiedy sie
niekiedy trafi / żeby sie z sobą zet
nęły iedny cnoty z drugimi: iż
by sie nie mogło dosyć uczynić wśyt kim
wspotek: w tej mierze wedle opisania
yporzadku / ktory sie najdnie y wsa
mnych przykładaniach Bóży / kiedyby
sie

Księgi wtore.

136.

sie im zetknąć trafiło / ma wstąpić mniej
se wietrzemu / abowiem inaczey było
by wielkie zopakowanie. A to mowi
S. Biernat na iednym mieścu tymi slo
wy: wiele rzeczy postanowili Oycowie
dla zachowania y rozmnożenia miłości.
A tak zawždy ktore rzeczy będą służyć
miłości nie miała być odmieniane / ani
wiarowane. Ale iesliby kiedy z trąfuna
ku były przeciwne / iasna iest / iżby słu
żno było: aby rzeczy / ktore są stano
wione dla miłości / gdyżnia stać niemo
ga / albo były opuszczone / albo przerwa
ne / albo w inne odmienione / władza tych
ktorym to należy. Abowiem inaczey
by było złe: gdyby tho / co iest postano
wionego dla miłości / byłoby chowano
przeciw zakonowi miłości. To sie tedy
zamyka: iż thy wśytki rzeczy miała być
zachowane w mocy: ile służą y poma
gają tej cnotie / a nieinakszym obyczai
em. Poty są słowa Świętego Biera
nata: ktore przywodzi ku utwierdze
niu dwu Dekretow / iednego Papieży
Gelazyusza / a drugiego Leona. Skąd
sie okazuje: wracając sie do naszey rze
chy

Przewodniká/

czy: i; gdyby Kaptan ktory byl godny/
tu Kazaniu y sluchaniu Spowiedzi / y
mogl wejsc w thym wielki pożytek / a
byl takowym / seby nie mogl temu spro-
stać / gdyby nie byl wolny od choru y od
postow albo y od inſzych rzeczy podob-
nych / bytoby przeciw miłości: i; esliby
dla tego aby chor byl pełniejszy / thych
ktoryz śpiewaia / albo dla tego aby sie
w mniejszych rzeczach iadna odmiana
nieſtħała wietſze byli opuſzczone: ktore
sa zacne weſtyki miłości. Albowiem to
było tak wielkie z opaktowanie: i; takoby
ktħo chcac obronić reki / gtowy mieſo
winaſtawit. Prawda je ten przyklad
oſobny / niema ſie rozumieć na thych za-
koniech: ktore sa poſwiecone żywoto-
wi w bogomyſlności tylko polożonemu
iacy sa Kartuzowie. Albowiem ci iako
maia inſze przed ſie wiſcie / tak teſz ma-
ia inereguly y poſrzedki ku doſtħapie-
niu końca ſwego.

Czwarty punkt / od dwu obyczai-
iach Sprawiedliwoſci: i; ednym
prawdziwym / drugim fał-
ſzym.

Stad

Ręgiwore.

137.

S Tad teſz moiemy to wſiać: ieſa
dwa obyczaje ſprawiedliwoſci:
i; eden prawdziwy / a drugi fał-
ſowy. Prawdziwa to ieſt: ktora zamy-
ka w ſobie rzeczy wnetrzne ze wſytkimi
zewnetrznymi / ktorych ku zachowaniu
tey potrzeba: fałſywa / ktore ma niekto
re z rzeczy zwierzchnych bez wnetrznych
Ta ieſt bez miłości Boſey / bez boiaźni /
bez pokory / bez naboieństwa / y bez in-
ſzych podobnych cnót. Takowa była
onych Pharyzeuſow: do ktorych rzekł
PAn: Scribowie y Pharyzeuſowie /
ktoryz dawacie dzieſięcine ze wſytkich
waſzych ſiot y ogrodnych rzeczy: a nie
macie pieczy o rzeczach wiecey należa-
cych / ktħore przykazuje zakon: i; ako ieſt
ſad / miłoſierdzie / y prawda. Ana dru-
gim mieſcu mowi: i; byli pilni w om-
waniu naczymia / y reku / y inſzych rzeczy
podobnych / macie ſercá pełne drapie-
stwa y złoſci. Przetoż na drugim mieſ-
cu im mowi: ie byli grobami pobiel-
nymi: ktore ſie zdaly zwiſzchu ludzian-
cudne / a wnatrz byli pełne koſci umar-
łych. Tak ieſt to ſprawiedliwoſci: kt-

ſa go-
wa ſp-
wiedli-
woſć.

Mat. 23

T

rotat

Esa. 29.
Mat. 15.

Esaie. 1.

ta tak wiele razow gani Pan wpisnie /
y Prorokach: y przez usta iednego thaj
mowi: Ten lud vsy mnie chwali / ale ser-
ce ich daleko iest odemnie. Proszno mi
chwala chwając nauki / y stanowiąc
ludzie / a opuszczając zakon: ktorim ja
im dal. Y nad drugim miēscu mowy: A
za ta chęć wielkości waszych Ofiar. Jes-
tem już syt ofiar gorących waszych
bydlar / y tłustosci waszych trzod. Nie
ofiarujcie mi od tego czasu ofiar pro-
szno: wasze kładzenie iest mi brzydliwe /
wasze zgromadzenia są przewrotne / wa-
sze Kalendy / to iest święta / ktore czyni-
cie na poczatku kazdego miēscā / y inſe
Święta przez rok / ohydziła sobie duszą
moją: są mi przykre y mierzione / y są mi
ciężkie ku znoszeniu. A coż to iest / pro-
szę cię: czyli Pan Bóg potępia tho / co
sam postanowił / y tak mianowicie ro-
kazal: a zwołasz cię to są uczynione y
naślachetniczyſzey cnoty / ktora iest na-
zwana religią: ktora tobie nieſie po-
winnosc chwalenia Boiego / thym
bożynkami: ktore ku tego samey cześci na-
leżą. Urozumiemy czego / ale potępia
ludzie

Indzie: ktorzy prezstawali tylko na tym
niedbając o prawdziwą Sprawiedli-
wość / y boiażni Bożą / iako sie wnet wy-
kłada mówiąc: Omyćcie sie bądźcie czy-
ści / Odyńcie złość zmysli waszych przed
oczyma moimi: przestańcie złe czynić /
a nauczcie sie dobrze czynić: a na then
czas wam przepuſzczę wasze grzechy / y
zetrę plugaſtwo z dusz waszych. Y na
drugim miēscu / ieſzcze mianowicie y
toż mowy tymi słowy: Ten kto mi Ofia-
ruie Wolu / tak to sobie mam / iakoby
mi cztowieka ofiarował: Ten ktory mi
ofiaruie inſe bidle / iakoby mi z siekat
psa wteſy: then ktory mi ofiaruie iaką
ofiare / iakoby mi ofiarował krew kiera-
noſia: ten / ktory mi ofiaruie takie kła-
dzenie / iest mi tak / iako ten ktory blo-
goſławia Białwanowi. A co tho iest za
rzecz Panie: A czemu ſie raczyſz tak brzy-
dząc tymy rzeczami / ktoreś raczył roſka-
zać: Wnet dawa przyczynt te^o mówiasz
Thy rzeczy obrali w ſwoich drogach /
aby mi ſie imi podobali: a przytym wa-
ſzym kochać ſie w ſwoich złoſciach y
brzydliwoſciach. Ctoż tedy maſz iaci

Esaie 66.

Tij

Esa

Przewodniká/

to wiele waży wszystkie rzeczy zwierzech
me/bez fundamentu wewnętrznych. Ale
musi przez inšego Proroka tak mowi:
Odeymi od moich vsu diwiek thwoich
pieśni/ abo wiem nie chce słuchać melo-
dyi twoich instrumentow. Y na dru-
gim miešcu ieſcie jaſney mowi Roz-
rzucam na waſe twarz Łayno ſwóiat
waſzych. A coſpotym tak wiele? aby
ludzie wyrozumieli: iako mało ſa wa-
ſne wszystkie rzeczy zwierzechme/ bybyty
nawyſſe y naſłachetnieyſe: kiedy im
miedoſtawa fundamentu Spráwiedli-
woſci/naleſiacego na miłoſci y boiaźni
BOŻey/y nienawiać grzechu. A ieſt
mie ſpytaſſ/ co zaprzyczyńa ieſt: rze kto-
ra Pań Bog tak ſie brzydii tym obycia-
m: **Mac:** 2- iem ſlubiy/ porównyuiac oſiary me-
boiſſhw/ y kádenie ku bátwochwa-
ſhwu/ y zowiác diwiekiem ſpirowanie/
y łayná ſwóiatá ich wroczyſte? Odpo-
wiedzi ieſt: Przeto/ iſokrom tego ie ty
rzeczy niemáia w ſobie iádney zaſługi
(kiedy im miedoſtawa fundamentu wy-
ſſey powiedzianego) ná to biora wiel-
ki pochop ku pyſe/ y butnoſci/ y wzgá-
dy

Księgi wtore.

139.

dyie inych ktorzy tego nieczyńia/ co oni
czyńia a co gorſzego ieſt/ z tad biora fa-
ſzywe beſpieczeńſtwo: kthore roſcie z o-
ney faſzywey ſprawiedliwoſci/ a to ieſt
iedno miedzy nawieſſymy niebeſſie-
czeńſtwo: ktore mogabyć w oney dro-
dze: bo przeſtawiać na tym/ nieſtara-
ia ſie ani ſukaia wiecey niczego. Chceſſ
tho widzieć jaſnie weyrzy ná Modli-
two onego Phárizeuſá w Łwan: eliey:
ktory tak mowi/ Panie/ dziekuję: **Luc. 18**
nie ieſt/ iako inſy ludzie drapiejni/ **Modli.**
dzolojnicy/ meſſ: ráwiedliwi: iako ieſt **twa ph**
ten iáwno grzeſny. Poſzedwa kroc do **ryzemſt**
tegodnia/ y dawam wiernie dzieſucia **wo.**
nie ze wszystkiego/ co mam Obacze-
tedy/ iako ſie jaſnie tu okázuia trzy bá-
zostkodliwe wieſe/ ktoreſny mianowa-
li. Butnoſć/ kiedy rzeſt: Jam nie ieſt/ **Modli.**
iako inſy ludzie: wzgáda inych/ kiedy **twa ph**
rzeſt: iako ten Jáwno grzeſny: Faſzy-
we beſpieczeńſtwo/ kiedy rzeſt: iſ dnie-
knie Bogu iá takowy obyciaiy iymotá/
kthory wiódł: máiać zá to/ ieby był be-
ſpieczny w nim: a ie ſie niemiat czego
bać. Szad tho roſcie: iſ ci/ ktorzy tym
T iſ obyciaiem

Przewodnik

obliczaniem są sprawiedliwi / wpadają
wied en obyczaj przytrytości barzo nie-
bezpieczney. Abowiem trzeba wie-
dzieć / iż są dwa obyczaje przytrytości:
jedna barzo niska y gruba / ktora jest
tych ktorzy iasnie widzą / iż są źli / a oka-
żują się zwierzchu dobrymi / aby ludzi
zdradzali. druga jest suptilniejszy / y ro-
zkosniejszy / ktora nie tylko człowiek o-
sukawa nie / ale też y sam siebie. Abow-
iem będąc prawdziwie złym / ma się
za dobrego. Tenci tho jest obyczaj
przytrytości / o którym rzekł Medrzec
ro: 16. Jest jedna droga / ktora się zda człowie-
kowi prosta / a idzie ku śmierci. Y na
drugim miejscu / między cztermi oby-
czajmi złych / ktorzy są na świecie / li-
ro: 30. cży ten mówią: Rodzaj / ktory stworze-
cży Oycę swego / a niebłogosławi swę-
matki: rodzaj / ktory się ma za czysty / a
przycim wszystkim nie jest omyty od swe-
go plugaństwa / rodzaj / ktory nośi oczy-
wysokie / y podnosi swoje powieki wigo-
re / rodzaj / ktory ma miasto zebow no-
żę / a pożyra w bogie na ziemi. Tycitery
obliczanie person liczy tu Medrzec mie-
dzy

Księgi wtore.

140.

Gdy nagorszymy y naniebezpieczniemy
mi na świecie / a między nimi polu-
ten / oktorim tu mówim / tho jest przy-
trytych ludzi: ktorzy się mają za czyste
będac nieczystymi / iako Pharisze-
Therieden stan jest tak niebezpieczny /
iż prawdziwie mneyby z tego byto / być
barzo złym temu człowiekowi / ktory by
się za takiego miał: niżli być takim oby-
czajem sprawiedliwym / a mieć się za
bezpiecznego. Abowiem / niech będzie
człowiek iako chea zły / nakoniec po na-
mie niemocy y niedie wktorey leży / y jest
początek zbawienia tego: ale ten / ktory
nie zna z tego swego / ktory będąc niemoc-
nym / chce się znać za takiego / iako
będzie chciał lekarstwo przyjąć. Prze-
te przyciyna / rzekł Pan do Pharisze-
stów: J. iawnogrzeszni y mierzadnici w
przedzą was do Królestwa B. Giego. Matth: 23
Gdzie w greckim czytamy vprzedzą
was wnniejszym iasie skąd się iępie
iasniey pokajnie to / co mówimy. Toi
te i nam iasnie dawajac znać ony tak tru-
dne a strasliwe słowa: ktore Pan wy-
rzekł w tajemnicach Jana Światego:
T. 14. Wolale

Przewodniká/

Wolałbym / abyś był albo gorącym al-
bo zimnym / ale iśeś ostygł / pocnie ci
wyrzucić z wst moich / a iako jest podob-
na / aby PAn Bóg miał chcieć / iżby
ciowiek był zimny : A iako jest podob-
na / aby był goręcej Condycyey ostygł /
niżli zimny : ponieważ bliżej przysię-
te do gorącego : Słuchajcie odpowie-
dzi. Gorący jest ten : który z ogniem
miłości / która pala / ma w sobie cnoty
tak wnetrżne iako zewnętrzne oktrych
teraz mówimy. Zimny jest on : który i-
ako jest pojeń miłości / tak też niema a-
ni tego ani owego / ani wnetrżni zwi-
szchu. Ostygł jest : który ma część
zobudwu sron. Abowim ma nieco zwi-
szchnich rzeczy a wnetrżnych nie / a d-
leko mniej miłości.

A przeto dawa rozumieć tu Pan
i takowy jest goręcej Condycyey / niżli
on : który jest w sobie zimny / nieieby
miał więcej grzechów niżli on : ale i-
jest tym dalszy od lekarstwa / im się be-
spieczniejszy być poczyta. Abowiem
z oney zwiększniej sprawiedliwości i ko-
ra ma / bierze przysię / aby o sobie ro-
rozumiał

Księgi wtore.

141.

gumiał / i jest czym / gdyś wprawd-
nie zimny nie jest. A i to jest / prawdziwe
rozumienie tych słow : iasnie się potas-
zuje z tego / co wnet za tym idzie. Ab-
wiem wykładając Pan iasnie / co zwat
ostygł / rzekł : powiedział się być bo-
gatem / a ić niedostawa żadney rzeczy
tu prawdziwey sprawiedliwości / a nie
rozumie / iśeś jest niedźny / ubogi / ślepy
y nagi / coś się zda : a za niewidziś w tych
słowach wymalowanego obrazu / one-
go Pharyzeusza / którym mówi : Dziel-
cie się / iśeś nie jest iako inśy lu-
dzie. Prawdziwie then był takowy
który się miał w swym sercu za bogate-
go w duchownych bogactwach / gdyś
za to Bóg dziękował. Ale bezwar-
pienia był ubogi / ślepy y nagi / ponie-
waż zewnętrznie był pojeń / sprawiedli-
wości / pełny pychy / a ślepy tu niezna-
niu swoich win y niedostatków. Ok-
zało się tedy poty : iako są dwa obycia-
sprawiedliwości / jedna fałszywa / a dru-
ga prawdziwa / a iako jest wielka za-
sada prawdziwey / y iakie niebespe-
czeństwo fałszywey. A niechaj iśeś nie-

Luce. 2.

T

v

rozum

Przewodnik

Regula

rozumie/zeby sie czas strawiał wies-
le o tym mówiac. Abowiem iest E-
wangelia Swieta / ktora iest nagła-
śa między wszytkimi pismy Bożymy / y
ta kthora osobnie iest iakoby smiercia
dło y modła naszego żywota / tak często
gani ten obyczaj / i rawniedliwość: toż
czynia tak wiele rasow Proroci / iako-
siny wysey przelożili: niegodzilo sie
abyśmy te nauki mieli leda iako przebie-
żec: co tak często powtarzają pisma
Bożkie / zwłaszcza iż. nycbes ieczeństwa
iśnie y jawne każdy pozna / ponieważ sa
iako kamienie / ktore stoia namorzu od
bryte / aprzeto mnioy potrzebuia nauki
krala zakrite xtaiemne (iakoby nikt nie
woda nakrite / potrzeba aby byly ias-
sne nymacone / y natkione na kar-
cie dła ięglowania: abyśmy sie mogli
nycbes ieczeństwa wiarowac: A nie
chay sie nikt niemyli mówiac: żenā on
czas było trzeba tej nauki / kiedy bardo
tęż xma pānowała / ale teraz miata
Bo daleko rychley mierze: że swiat zpa-
sdy był niemal iakoby pstatu iednego.
A bowiem ciś ludzie / y toż przyrodze

nie

Księgi wtore.

142

nie / y tyś sktonności / y tenże grzech pter-
worodni / w ktorym esny wszyscy sa po-
czeci (ktory iest irzodło wszytkich grze-
chow) musiał rodzić też występy. Bo
gdys iest tak wielkie podobieństwo w
przyczynach ztego / musi też być w tych-
że występach: ktore byty na on czas w
takich albo owakich personach / też sa
y teraz: aczkolwiek sa nico odmienione
imionā ich / mienācey iako Komodie
Plautowe albo Terencijsowe sa też /
ktore byty przed tysiacem lat / chociaś
na każdy dzień / kiedy ie sprawni / per-
sony sie odmieniają: ktore ie sprawni-
przetoż iako na on czas lud on gruby y
cielesny / mniemiat aby Boga za noge
dźierzał / kiedy ofiarował ony ofiary / y
poscił ony Posty / y zachowywał ony
Swieta: wedle litery a nieduchownie:
eak naydziejey teraz wiele Chrzestian:
ktory słuchają na każdą Niedziele
swoy Niszy / y mówią swoje godziny y
Koronty / y poscizę wszytki soboty na
świetszy Panie / y mīto im słuchać ka-
żania / y inśe rzeczy podobne / a to czy-
niac (co wprawdzie dobrze bywa) czy-
niō

Przewodniká/

niono Imaia thak: sywe jadze czi y lãs
komstwa y gniewu / iako wszyſcy mi lu
dzie / ktorzy nie takowego nieczynia.
Niepamiethaia na powinnoſć ſwoych
ſthanow / maia piecja maia okoto zba
wienia ſwoich domowych / y tych: kto
rzy ſa przy nich obecni / mieſkaiia w
ſwoych waſniach y paſſyach / y chciwo
ſciach czi: ani by ſie vpoſkorzyli ani vni
żyli dla wſzytkiego ſwiata: y mektorzy
znich ſa / ktorzy prze lekkie przyczyny
cargna ſie ſłowem na ſwego bliſniego /
y wiele ich / ktorzy ſle płaca dlugi / kto
re winni ſwoym ſługom y innym. A ieſta
byſcie z przygody dotkneli czi albo po
żytku iego / albo inſzey rzeczy podobney:
wyrzcie / á ono ſie wſzytko na ſiemie os
bali. A niektorzy ſtych ſa bårzo dludzy
romowieniu wiele Koronek: á bårzo
ſciſli rodawaniu iatmuſny / y wspomaa
ganiu bliſniego. A drugie naydniecie:
ktorzyby prze nawietſza przyczynę nie
iedli mieſa wktorzy dzieñ poſtny / ale
przytym ſcaciã bez iadney boiaimi Bo
żey bliſniego / y okrutniſza przeciw mie
mu Tak je boiać ſie zbytnie ieſć mie
ſa

W By
ſpánicy
y we wo
ſech to
ieſt po
ſpolu.

Księgi wtore.

143.

ſa bydlecego / niemaia zadnego ſumnie
nia / irzec mieſo y ſywot cirowieczy: cze
go Pan Bog tak ſrodze zakaſuie. Abo /
wiem prawdziwie miedzy rzecjami / kto
rych ma z wielka vprzeymoſcia. prze
ſtrzegac Arzeſcianin / ieſt ſława y cieſe
bliſniego. : o ktorey ci bårzo maia pie
cia ma a / maiać thak wielka o rzeczach
bez porownania ninieyſzych. Tyż
czy y inie podobne żaden mi zaprzec nie
moie : aby na każdy dzieñ nieprzecho
dziły miedzy ludzmi tego ſwiata / y mie
dzy tymi : ktorzy ſie odlaczyli od ſwia
ta / á poniewaz iſ to ieſt tak wielkie y po
wſechnie ſukanie / byto pothrzeba dać
przeciw themu przeſtroge / zwlaſcſza iſ
ci wſzytcy / ktorzy ſa ſpowinnoſci dawac
maia / oney niedawia. A przeto przy
ſtato / aby ſie iãſna nauka wypelnił then
defect / dla napomienienia tych : ktorzy
ſie chcieli nie obledzić w tey drodze.

A ieby cżytełnik Chrzeſciańſki / mogł
wietſzy pożytek wſiać z tego / co ieſt po
wiedztano á nierozniemogł ſie z lekã
ſtwa : przyſtoi pierwey / aby obaczył do
tego ſie wietſzy ſtania iego. duch y con
dicia

Staw
y czi bli
ſniego
przeſtrze
gac ma
my.

Przewodnik

Widzi o
foto
cnot i
dny pow
bednie
Drugie
osobne.

dicia. Abowiem sa nauki powsechnie /
ktore. Sluza kazdey persone: iako okoto
miłości / pokory / cierpliwosci / posluszen
stwa: drugie sa osobne / ktore sluza le
karstwu osobnym personam / a drugim
tak nie sluza. Abowiem temu / ktory
ma barzo wztpliwie sumnienie / potrze
ba mu ie meiatko roszczestrzenie: ale
then / ktory jest przestronego sumnie
nia / trzeba mu ie sciesnic. Boiazliwos
mu y strzesztanemu / trzeba opowiedac
milosierdzie / buthnemu a bezpiecne
mu / sprawiedliwosc / a thak wsfytkim
Eccle. 37. innym: iako radzi Ecclesiastyt mowiac
Abysiny z niesprawiedliwym sprawa
mieli o sprawiedliwosci / zboiazliwym /
o walce: z zazdrosciowym / o wdzieczno
sci: z okrutnym / o ludzkości: z leniowym
o pracey: a thak ze wsfytkimi innymi
Gdyz tedy sa dwie roznosci person / ie
dny / ktore sie barzieszy przyblizai do wa
zniejszych cnot / nie tak sie wiele bawiac
zewnetrznym / a drugie / ktore sa bar
zieszy skonne ku zwierzchnim: i ednym
prystoi zaledac iedno / a drugim dru
gie / aby thak przysly (miejnaciey iabo
wilgot

Księgi wtore.

144.

wilgotnosci wiecie (tu wlasney pro: or
cyey. My wtory nauce staralimy sie o
to abysiny tak pisanie umiarkowali / i
aby kazda rzecz bila naswim miescu /
wynosac rzeczy wiecsze bez vbliscia
mniejszych / y chwalac mnieysze bez vbl
scia wiecszych. A tym obiecaniem be
dziem bezpiecni: od tych dnu barzo
skodliwych wiec ktore smy tu chcieli na
siemue obalic. Jedna tych: ktorzy waza
wnetrzne rzeczy / a gardza zewnetrznymi
/ druga tych / ktorzy mocno sie diera
za zewnetrznymi / a sa niedbali we wne
trznych / a nawycey wboiazni Bozey /
y nienawisci grzechu. Summa thedy
wsfytkiego tego niech bedzie / vgrunto
wac w sercu barzo gleboka boiazni Bo
za / z ktorey bysiny drzeli na imie samo
grzechu. A kto ia bedzie mial wkorze
niona w swoy duszy / niechay sie ma za
szczęśliwego: a nathym fundamencie
niech budnie co chce. A ten / ktory sie
nawdyie latwim ku popelnieniu grze
chu / niechay sie ma za niedznego / ale
to mnie szczęśliwego / choctaby mial w
sfytki okazania swiatobliwosci / ktore
sa na swiecie.

Boiazni
Boza
ma bie
w ser
cu v
grunto
wana
Nyboia
ini Bo
zew mo
budo
wac oc
fcs.

Wtore

Wthore nápomnienie ábsiny
nie sadzili wezwánia nieczy-
iego. Cáp. 16.

Niesas-
nie 12
nych w
obect-
iu życia.

WTore nápomnienie ktemu slus-
y ábsiny niesadzili mych wo-
byciau życia / ktory ma každex-
Abowiem trzeba wiedzieć / gdyś jest
wiele cnot / ktorych potrzeba ku żywot-
owi Chrześciańskiemu: i iedni sie vda-
wają wiecey na iedne / drudzy na dru-
gie. Abowiem niektorzy sie wiecey vda-
wają na te: ktore ciłowieka obracają
ku PAnu BOGU: ktore po wiekszej
cieści należą ku żywotowi bogomysłne-
mu. Drudzy na te: ktore obracają ku
bli niemu: ktore należą żywotowi dzieł-
nemu. Także iż wszystkie czynki cnotli-
we / są poórzodku ku dostapieniu takti /
niektorzy iey wiecey szukaia przez ieden
poórzodek / a drudzy przez drugi. Abow-
iem niektorzy iey szukaia przez posty /
kárności / y osthrości ciłata: drudzy przez
álmuśny y vciénki miłosierne: drudzy
przez modlitwy y rozmyślania vstáwici-
ne. W którym poórzodku jest takowa
rozma-

rozmaitość: iako jest wiele obyczajow
modlenia y rozmyślania. Abowiem ied-
nemu dobrze sluży ieden obyczaj mo-
dlitwy y rozmyślania / drugim drugi. A
iako jest wiele obyczajow rozmyślania / roz-
tak miedzy nimi to jest nalepsze każde-
mu: w którym sobie nájdzie wiecey ná-
bozeństwa y wiecey pożytku. Ale w tym
bywa oszukanie. barzo pospolite miedzy
personami / ktore sie wcnocie y w nabo-
żeństwie obierają / a tho takowe: iż ci /
ktorzy wšeli postepok przez ktory z tych
poórodek / mniemają / iako oni owoc
przezeń wczynili: aby niebył inšy ku po-
stepowaniu wdrodze Pánstiey / a tego-
by chcieli náuczyć wšytkich / y mniemają
i / żeby ci błądzili / ktorzy thym tropem
nie idą: za to mając / iakoby niebyła tyl-
ko iedna droga do nieba. Ten / ktory
sie wiele vdawá na modlitwe / mniemá
aby bez tego niebyło zbawienie. Ten /
ktory sie vdawá barzo na posty / zdá mu
sie żeby wšytko było blaženstwo / a
z prom postu. Ten / ktory sie vdawá na
żywot bogomysłny / mniemá aby ci w-
šytky / ktorzy sie w tym nie obierają /
w

Rozma-
te obre-
ciaie mo-
dlitwy y
rozmy-
ślania.

Nieie-
dna dro-
ga do
nieba.

li wielkim niebezpieczeństwie / y thak
mocnie othym rozumie . i iwinoweczo
bracia / albo przynamniey lekce sobie wa-
zy i ywot dzielny . Przeciwom obycia
iem dzielny / to iest / ktorzy sie w czyn-
kach bliżniemu pożytecznych opierają /
ponieważ niewiedzą przezdoświadcze-
nie / co za sprawa iest między Panem
Bogiem / a między duszą w pokoiu bo-
gomysłności potojona / a widzą iasny
pożytek / ktory pochodzi z dzielnego i y-
wota : a (iako mowi Ewangelia) i dnia
sadnego ma być dano Krolestwo nie-
bieście onym / ktorzy sie wdawają na ten
ywot / psia ile moga i ywot bogomys-
ny : a ledwo moga pochwalic i ywot sę-
rce bogomysłny / gdyby nie był zło-
stego y z owego : iakoby to każdemu ta-
two było uczynic . Takowymie obycia
iem ten / ktory sie wdawa na modlitwę
ktora czyni myślą ku Panu BGSV
podniesiona / zda mu sie aby każda in-
sza modlitwa okrom tey była niepoży-
teczna : a then / ktory sie vda na modli-
twę vstną / mowi : że chę iest w wielkiej
pracy / a przeto będzie pożyteczniejszy .

Awa

Awa że każdy kupiec / iako mowi chwa-
li swoje kupie : a thak każdy zucha py-
cha y nieumiejetności / (nie wiedząc
tego / co czynic) chwali sam siebie / wy-
nosząc to wosym sie więcej ćwiczy .
Y przychodzi ktemu : ietako wabywa spra-
wa okolo cnót / iako okolo nauk : w
ktorych każdy chwali y wynosi aż pod-
niebo te nauki / wktorey on kwiłnie /
lekce wając y uniżając wśytkie inne .
Z żadnemu niechodzą na przyczynach / a
by wierzył : iego nauka iest lepsza y po-
trzebniejszy . Tho tedy co sie náyduie w
naukach iasnie / náyduie sie y w cnótach
aż zakryciey : ponieważ każdy miłośnik
cnoty z iedney strony chce obróć co lep-
sze / aż drugiey strony szuka tego / co mi-
siuie iego przystrozenie / yżad przycho-
dzi : i to / co sie iemu lepiey zda / wierzy
żeby wśytkim lepiej być miało / y trze-
wik / ktory sie iemu trąfił / mniema : aby
sie inszym wśytkim miał trąfic . Z tego
thedytorzenia / rosta sadzenia ywota
tynych / y rozdiaty / y odtaczenia ducho-
wne między bracia / gdy iedny za to ma-
ga / żeby drudzy iako błędni sli chybi-
li

V 4

By

Przewodniká/

Bład
Corinta
czyłow.

1 Cor: 12.

Rosciot
Boży iá
to ciáto
napieł-
nieyše 3
członkás
mi.

fy drogi/ponieważ nieida tym tropem
ktorym oni. Wtym iakoby bledzie żyli
oni Korintczytkowie: ktorzy wiały
wiele dobrodziejstw / y roznych darow
od Pána Boga / każdy poczytał swoy
ja lepszy / á thak sie przekładali ieden
nad drugiego / wystawiaiac ieden wie-
cey ięzyk / drudzy Proroctwo / drudzy
wykładania písma / drudzy czynienia
cudow / á tak wszyscy mi. Przeciw te-
mu obładzeniu niemaś inšego lepszego
lekárstwa ná to / ktorego wywá Apó-
stol wtym liście przeciwko tey niemo-
cy / kedy seroce okázuie / iż Duch Świę-
ty chciat: aby Rosciot był ciáto ná do-
skonalsze y napiętnieysze / godne tako-
wey głowyniáka iest Pan Chrystus. A
bowiem iáko w iednim cieie przystoi /
aby: byty rozne członki / ktore maia mie-
dzy sobą rozny kstat / y spráwe: thak
przystoi / aby wtym cieie duchownym
była taká rozmaitość roznych stanow / y
obrzędow żywota: aby je wszystkich w
rosto iedne społeczne budowanie tego
ciáta y iedná społeczná melodia roznych
głosow

Księgi wtore.

148.

stwo spráwować przed iákażacną a po-
ważną radą: ná then czas wszyscy myśl
obroci tu rzecjam / ktore ma mówic / y
tu słowó / y tu gestom ciáta / y tu innym
rzecjam podobnym / tak sluga Boży wá-
ślywie / ile mu iest rzecz podobna / aby
miał wystawiczną czuyność y piec ja sam
ná sie y ná wszystkich / co czyny: aby mó-
wiac / młczac / pytaiac / odpowiedza-
iac / spráwuiac / w stole / ná rynku / w
kościelie / w domu / y kiedy z domu wyni-
dzie / stál iáko kompás wróce / mierzac
y miarkuiac w swoich uczynkach swe sto-
wá / y myśli / ze wszystkim ostatkiem: a
by wszystko sto wedle zakonu Bożego /
y rozsádku rozumu / y wedle przystoi-
ności swey osoby. A bowiem iáko iest
thak wielka rozność między ztym y do-
brym / a Pán Bóg raczył wyrazić ná
dusách naszych światłości y poznánie
iednego y drugiego / ledwá iest ciłowiel
thak prosty: ktory gdyby pilnie pátrzył
ná tho / co czyni / nie miał poznac (ieden
mniey / drugi wiecey) co ma czynić. A
ak thá pilność y piec ja słuszy wszystkim
záukám w they regule / y innym wielom

V

uq

Taciest

Przewodnik

Tac jest pilna opatrność / ktora zale-
ci Duch S. kiedy rzekł: patrz człowie-
cze sam na sie / y na dusze twoje / barzo
pilnie a żwieltim starann. Tha jest
trzecia część ze trzech ktorych dotknat
Mich: 6 : Micheas Prorok / ktoreśny wyshey
przypowiedli: byc pilnym aczuywym przed
oblicznością Boja: ktora w sobie jamy-
ta wystawiczną pracą y straż: aby chto
wiel zadney rzeczy nieuczynit / ktoraby
była przeciwko. Swietey woley iego.
Toc okazywie wielkość oczu / ktoremiaś
Eze: 1 : ty ony zwierżetą pełnetajemnic v Eze-
chiel: przez ktore nam dawala roz-
umieć wielką pilność y czuyność / z kto-
ra mamy stać wtey walce: gdzie jest tak
wiele nieprzyiaciot / y tak wiele rzeczy
przeciw ktorym sie opatrować mamy.
Cant: 3 : Toc okazywie ona straż ściedzieśiat me-
żow barzo meżnych: ktory strzegli toja
Salomonowego / ktory dzierzeli w re-
ku miecze / pogotowiui maiać ku doby-
ciu / przez co sie dawa rozumieć ten oby-
czay pilności y czuyności: z ktora przy-
stoi aby ten chodzil / ktoryie st zawždy
miedzy tak wielom wśow nieprzyiaciot
przycy-
V v lożonych

Księgi wtore.

148.

Przyczyna tak wielkiej pilności jest (o-
tóm wielkości niebesieczęstw) wyso-
kość y subtilność tey sprawy / na wiecey
wtych / ktory pragna y starają sie o to:
aby przysli ku doskonałości żywota du-
chowego. Abowiem żyć / iako p. 217 Col: 1
Bog posiada / y vstrzec sie czystym y nie-
pożalanym od tego świata / y żyć w tym
ciele / y zachować sie bez przygany / y bez
skargi na dzień Pański i. 10 mowi Apo-
stol: są rzeczy tak wysokie / y tak przyro-
dzenie przewysżające / iż teo wśytkiego
co sie powiedziat / dobrze potrzeba / a
daleko wiecey na koniec ku temu / wiel-
kiej a osobney łaski Bożej. Patrz tedy pilności
na pilność: ktora ma człowiek / kiedy ro-
bota subtilna na rzeczy subtilney robi.
A iż to jest nasz ptylniejsza sprawa / i. 10
to sie naleść mośe / przetcho thei wiecey
pilności potrzebuie. Patrz tej ieszcze / z
i. 10 ostrośności stapa ten: ktory nie-
sie wreku naczywie pełnerowno zwier-
chem drogiey rzeczy i. 10 ktora sie prze-
lać mośe / abymie nie przelat. Patrz / i. 10
Ta pilność ma ten: ktory przechodzi
przez rzekę poiakich kamieniach ile po-
V v lożonych

Przewodniká/

łojonych / aby nieupadt / albo je byście
niezmachał w wodzie . Anaden syt to
patrz / iaka pilność y ostrożność ma ten
ktory chodzi po powrozie / aby sie nie
nachylił ani na prawa strone ani nale-
wo / żeby nieupadt: Tak je tym obyciaie
wsiluy / abyś zawždy chodził / (a thym
wiecey na początkach / a żebyś zwyczajni
dostał) z takowa pilnością y piecia: a
byś niemowil iednego słowa / ani myśli
żadney przypuszcł ani sie na koniec rus-
zył: i byś miał aby punktem iednym
ilebedzie rzecz podobna / od liniey cno-
ty odchylić. Na toż dawna Seneka ie-
dne bázno zwyczajna a diwna rada / i że
by miał ciotowiek pragnacy cnoty i ma-
inowaciakoby miał zawždy przed soba
iaka persone zacna / ktoraby w wielkoy
pocieżności była godna: y tak czynić y
mowie wszytki rzeczy / iakoby czynił y
mowil / gdyby ia iśnotnie a prawdzi-
wie miał przed soba . Drugi poérodok
tu temuż jest iefciej pożyteczniejszy / ni-
li pześteja by ciotowiek myśli / i iuma
wiecey żywota / iedno then sam dzień / y
czynił tak wszytki rzeczy niemacey / i a-
koby

O bys
czay id
to zaw
koy be
dzies o
strożay

Księgi wtore.

149.

głosow. Wozym nad piekność tey tho
sprawy okazme sie nad to wielkość do-
broci y miłosierdzia Boskiego / ktora
iako sie chce wyjechać wszytkim / y chce w
szytki przywieść do Królestwa swego /
tak niechciał / aby do tego tylko iedna
droga była / ale wiele a rozmaitych /
wedle rożności condycij y serc ludzkich /
aby tak łatwieysza była tha ścieśnawo / a
żaden sie niemogł wymowić: aby they
drogy przed sie wiać niemiał. A to te-
dy pilnie sie temu przypatrz / zostawi
kázdego w swym wezwaniu / tho jest / a
by noga biła noga / ręka ręka / a niebe-
dzie chciał / aby wszyscy byli nogami /
ani rękoma. Toć jest / czego chciał dłu-
gimi słowy nauczyć Apostoł w liście
wysszy pomientonym. Toż zaleca Świę-
ty Bernard / napemniac iaby wyia-
sy tych / ktorym to dano: aby byli se-
dziącymi / nić nie chciał sie badać / ani se-
dzić wezwania żywotu inego / ani swe-
go porównywać z drugiem: aby mu sie
to nieprzygodziło / co zakonnykowi: kto-
remu sie tho sdiło za przywode / aby iego
wobstwo miało być porównane z bo-
gactwem

Dobroć
Boska
w rożnó-
stach dro-
gach fu-
zba wia-
niu.

1 Cor. 12.

X iij gactwy

Przewodniká/

gáctwy S. Grzegorza: ktoremu bylo rzeczone/ze on byl bogatſzy z iedną kótá / ktora miał / a niſli drugi / z tak wielo kimi bogactwy. (?) (?)

Trzecie nápominienie / o powſzechney cności : ktora wſytek żywot ma ſpráwować.

Cap. 17.

DStateczne nápominienie nieſchayto będzie.gdyſi wtey náuce ięſt potożono wiele rozmaitych cnot y drog ku poſtánowieniu żywota / a náſ rozumiemoże weſpołek wielu rzecz ogárnać.Przeto trzeba ſukáć iednej cnoty powſzechney / ktoraby ie wſytki ząknełá / y ich mieſce wipetniłá (ile ieſt rzecz podobná) A thá ieſt uſtáwiczná piecja y cſuyność / y nigdy nieuſtawá iáca opárzność / okolo tego wſyſtkieſgo:co mamy czynić / y mówić / aby wſytko ſto wmiarkowano / wedle rozſadku wołey Bożey y rozumu : nyemá czey/iáko kiedy kthory poſet ma poſet ſwo

Donieſ
enia
cnotá
ktoraw
ſytki z
myſka.

Księgi wtore.

150.

wſywa
cie.

Loby thegożdná przyſtley nocy / miał być poſtánowion przed ſtolicą PAná Chryſtuſowa / y dáć liſbę z ſiebie. A przeto daleko zacnieyſzy y lepſzy ieſt poſ rzodek / chodzyć záwždy / ile ieſt podobno / przed oblycznoſciá Páńſká / y mieć go záwždy przed oczymá / poniewáż ie on prawdiwíe ieſt ná káżdym mieſciu obecny / y czynić wſytki rzeczy iáko przy ſtoitemu / ktory ma uſtáwicznie przed ſobą tákowu máieſtat / tákowe ſwiasdectwo / thákowego ſedniego / proſiáć záwždy ták: ieby ſie thák mogli zácho-
wáć / aby niebyt niegodnym oczu Páńſkich. Awa ie tá pilność / ktora tu rá-
dżimy / ma zmierzác ku dwu celom. Je-
den ieſt .abyſmy PAná Boga wnátrzy / w umyſle / y pámięci mieli / y przed oblycznoſciá tego być ſie poczytali / wniſ-
żona chwale dáwáiąc wielbiáć / w weſciwoſci máiać / miłuiáć / dżięki czyniáć y oſiáruiać záwždy oſiáre nabożeńſtwa ná ołtarzu ſercá náſego. A drugi abyſmy piecja mieli ná to wſytko / co ciy-
nimy myſlimy / y mówimy / iebyſmy ták czynili weſzynki náſe / iáko byſmy w
jadney

Przewodniká/

ładney rzeczy z drogi wolej Bożey
cnoty nieścapi. A wa je jednym ociem
mamy patrzeć na Pana Boga / prośac
o łaskę / a drugim na dobry porządek
żywoć naszego / wywołac go dobrze.
Atak mamy obracać światłość / która
nam pAn Bog dać raczył / na wzgląd
rzeczy Bożych / a na sprawiedliwość
wciynków ludzkich / z iedney strony pila
nie myśl swa ku pAnu Bogu prosić
iść: a z drugiej ku theme wysyćkemu /
co czynić mamy. A jeśli więc to wsta
wiecznie zachowano być niemożę / przy
namney staraymy się / abyśmy w tym
zawždy / iako na dwie trzecie nie prze
rywając / ponieważ tey ostrożności me
prześladają si. rawy y roboty cielesne /
y owsem w nich może być serce wolne /
aby wiele razow od spraw odesto / a za
kryto się w rannach pAnu Chrystus
sowych.

Czwarte napomnienie o koto me
żności / której potrzeba ku dostaz
pieniu cnot. Cap: 18.

Przysię

Księgi wtore.

151.

Rzecz na pomnienie opatrzy
to nam oczy / a byśmy pilnie o
baczyli / co mamy czynić: to na
opatrzy ramię na mocy / abyśmy mogli
wytonać. Albowiem gdy jest dwoia
trudność w cnotie / iedna w rozważaniu
y oddzieleniu dobrego od złego / druga
w zwyciężeniu iednego a w naśladowa
niu drugiego / do iednego potrzeba o
strożności y czynności / a do drugiego me
żności y pilności. Czego kolwiek z tych
dwoi rzeczy niedostanie / zostanie pošte
pek w cnotach niedostatkowy / a jeśli zey
dzie na meżności / mdy a słaby zostanie.
Ta meżność nie jest ona / której jest w
rząd miarkować śmiałość y bojaźń /
(a jest iedną ze czterech cnot głównych)
ale jest iedną powszechną meżność / któ
ra pomaga ku zwyciężeniu wśytek
trudności / prześladających wywołaniu
cnot. A przeto idzie zawždy w towarzyst
wie ich / iako miecz w rekę / czyniac im
drogę / kedy kolwiek ida. Albowiem
cnota / iako moria y Medrey światła
tego / jest rzecz trwała a trudna / a prze
to ciężka / a byśmy mieli zawždy przybo
ku

Dwoi
trudno
w cnot
iako m
być za
cieżono

Meż
ność
ta do
cnot po
trzebna

roboty
cielesne
prze
adają
odnie
enia
la ku
pAnu
Bogu.

Ku te mešność / aby im pomagáta ku
zwycięſzeniu tych trudnoſci : Skąd iáko
kowalowi potrzeba / aby záwždy młot
wreku noſit / dla máteriey która robi
że ieſt twárda ku kowaniu / tak teſz cžło
wieć cnoty naſłádujący / potrzebuie tey
mešności / iáko by młota duchownego /
dla trudnoſci : która ſie w cności naya
duje. Bo iáko by kowal przez młota nie
nieſpráwił : tak teſz miłóſnik cnoty bez
mešności ni chy nieuczynił . Abowiem
powiedz mi iedną cnotę / którą by ſoba
mieniósłá oſobliwej pracy y trudnoſci.
Obáci każda zoſobná / modlitwa / poſt /
poſłuſzeńſtwo / powſciagliwość / wboſta
ſtwo ná duchu / cierpliwość / czyſtość /
pokorę / ná koniec wſytki záwždy máta
iáka trudność zlácioná / álbo prze mi
łość ſámego ſiebie / álbo prze nieprzy
iáciela náſzego / álbo prze przyczynę ſá
mego ſwiátá : Obłóżywſy tedy meš
ność ná ſtrone / co będzie mogła mi
łość cnoty gotá y niezbroyná ? Abowi
ſie pokáźnie / iſ bez tey cnoty / wſytkie
ine ſá iáko by zwiáſzáne zá nogi y zá ręce /
niemogąc ſie roſtkurczyć. A przeto chy
bráć

bráćie miły / który chceſz wrócić weno
tách / tak rozumiey iáko by ſámie Pan
cnot do ciebie mówił ony ſłowa / które
mówił do Moýſeſa / áczkolwiek w in
ſzym rozumieniu : Weźmi te rozga / Bo
za wreke / abowiem tá máſz uczynić wa
ſytki znáki y cuda / których máſz wya
wieſć lud moy z Egiptu. Niey zá per
náj iáko ona rozga była náczyniem o
nych wſytkich cudow / y która uczyniła
koniec óne chwalebne boiu z Pha
raóem : tak thá roigá cnot y mešność
ieſt takowá która má zwyciężyć wſytkie
trudnoſci / która má miłość ſámego
ſiebie / y nieprzyiáciel wrzuci / y má cię
wynieſć ná ſwiátłość z tym chwaleb
nym rycerſtwem. A przeto nigdy tá rozga
nie má być z reku wypuſzczóná / abo
wiem jaden z tych cudow nie moſe być
uczynion bez niey. A tu zdaniſie oba /
ciam wielká omyłkę / którą ſie przyga
dza tym / którzy znówu poczynáia p
nu Bógu ſłuſić / którzy czytáiać nieſ
które księgi duchowne / iáko ſá wielkie
poćiechy y ſmáki Duchá Świętego / y iá
ka ſłodkość y wdzięčność miłóſci / mni
máia

Exo . 4

Omył
ych kro
239 ſie
niezbroy
ia ná
ſłuſzbe
Bo 30.

Przewodniká/

maia aby wszytká ta droga była ro-
 sła / a iż niemaś w niej pracy ani wra-
 zienia / a tak się na nie puszczaia / iako
 na rzecz łatwa y rośkośna / tak że się
 nie wberaia we zbroie: iakoby mieli na
 bitwę wyniść / ale się wberaia / iakoby
 mieli iść do tańca / a mebacza / iż acz-
 kolwiek młodość Boża sama z siebie jest
 bardo słodka / ale droga iey jest bardo
 przykra. Bo dla miłości Bożej / trzeba
 zwyciężyć młodość samego siebie / yżar-
 zyć walczyć samemu z sobą / nad którą
 walkę wietśza być niemoże. Jedno y
 drugie dążyć Prorok Izaiasz / kiedy
 52. rzekł: Otrześmy się z Prochu / powstań
 y vsiądź Jeruzalem. Abowiem wósta-
 dzeniu jest prawda że pracy niemaś /
 ale w otrzymaniu żądziestich / y w powo-
 staniu zgrzechow / y ze smutkorymi smy-
 śkami. A toć to jest / czego potrzeba /
 abyśmy przysli tu temu obyczajowi się
 53. dzienia. Aczkolwiek jest prawda że Pa-
 raczy dawać wielkie y dziwne pociechy
 tym / którzy wierne pracują / y wszytkim
 którzy odmiemili rozsady światła / za te
 które z nieba bywają dawane / ale iesli
 się

Przewodniká kant 200

